

EESTI KUNSTIAKADEEMIA

Kunstikultuuri teaduskond

Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

Anu Seidla

**MUINSUSKAITSEAMETI KUVAND AJAKIRJANDUSE PÕHJAL.
KUVANDI MUUTUMINE AJAS 1996., 2001. JA 2007. AASTA POSTIMEHE JA
EESTI PÄEVALEHE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Riin Alatalu PhD

Tallinn 2013

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et olen koostanud antud magistritöö iseseisvalt ning seda ei ole kellegi teise poolt varem kaitsmisele esitatud.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on töös viidatud.

„ ” 2013. a.

.....

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele :

„ ” 2013. a.

.....

*Kaitsmine toimub Eesti Kunstiakadeemia Kunstikultuuri teaduskonna
magistrinõukogu koosolekul 23. mail 2013. aastal.*

Kaitstud hindede:

.....
„ ” 2013. a.

.....

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
<u>Eesmärk ja uurimisülesanne</u>	6
<u>Probleemi seadmine</u>	9
<u>Teoreetiline tagapõhi ja metodoloogia.</u>	12
MUINSUSKAITSEAMET MEEDIAS. UURIMISE KÄIK JA ANALÜÜS	18
<u>1. 1996. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES.</u>	
<u>MUUD TEEMAD</u>	8
<u>1.1. Tööd Tartu Jaani kirikus ja Tartu vanalinnas. Probleemid noore riigi muinsuskaitse korralduses ja rahapuudus</u>	18
<u>1.2. Tallinna vanalinn. Muinsuskaitseameti juhi seisukohavõtted.</u>	
<u>Vastuolud Riigi ja Tallinna Muinsuskaitseameti vahel</u>	25
<u>1.3. Muinsuskaitseameti ametnikud ajalehe veergudel.</u>	32
1.3.1. VILJANDI MUINSUSKAITSEINSPEKTOR MEEDIAS. ERANDLIK TÄHELEPANU	35
<u>1.4. Muud teemad</u>	37
1.4.1. MUINSUSKAITSEAMETIT ON VAID MAINITUD	38
1.4.2. TEISED MUINSUSKAITSEAMETIST	41
<u>1.5. Üldised järeldused 1996. aasta ajakirjanduskajastuste kohta</u>	42
<u>2. 2001. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES</u>	46
<u>2.1. Tartu Jaani ja Tallinna Niguliste aknad ning Tartu Jaani kiriku restaureerimine</u>	48
2.1.1. TARTU JAANI KIRIKU AKNAVITRAAŽID	48
2.1.2 Järeldused	56
2.1.3. TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE	58
2.1.4. Järeldused.	61
2.1.5 NIGULISTE AKNAD	62
2.1.6. Järeldused.	66
<u>2.2. Harju tänava hoonestamise küsimus</u>	67
2.2.1. HARJU TÄNAVA EHITUSJOONE KÜSIMUS	68
2.2.2. KONFLIKTID JA VANDENÕUTEOORIAD	71
2.2.3. LINNAVALITSUSE MANIPULATSIOONID	76
2.2.4. LINNAPEA HAARAB SULE!	79

2.2.5. Järeldused	82
<u>2.3. Tartu mnt läbimurre</u>	84
2.3.1. RAHVUSVAHELINE AVALIKKUS – UNESCO, EUROVISIOON	89
2.3.2. VASTUTUSE HAJUMINE	93
2.3.3. VÕITJA–KAOTAJA	95
2.3.4. KAS JA KUIDAS VAREMEID EKSPONEERIDA?	98
2.3.5. MUUDEST TEEMADEST TARTU MAANTEE LÄBIMURDE EHTAMISE ÜMBER	100
2.3.6. Järeldused	101
<u>2.4. Teised 2001. aastal ajakirjanduses kajastamist leidnud teemad</u>	103
<u>2.5. Üldised järeldused 2001. aasta ajakirjanduskajastuste kohta</u>	104
<u>3. 2007. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES.</u>	
<u>MUUD MUINSUSKAITSEAMETIGA SEOTUD TEEMAD</u>	109
<u>3.1. Sakala keskus</u>	110
3.1.1. Järeldused	120
<u>3.2. Muinsuskaitse hetkeolukord Eestis ajakirjanduse pilgu läbi</u>	122
3.2.1 RIIGIKONTROLI AUDIT	123
3.2.2. KRIITIKA MUINSUSKAITSE TEGEVUSE SUHTES	125
3.2.3. MUINSUSKAITSEAMETI EDUSAMMUD	129
3.2.4. EELARVE	130
<u>3.3. Muud teemad</u>	133
<u>3.4. Üldised järeldused 2007. aasta ajakirjanduskajastuste kohta</u>	142
<u>4. JÄRELDUSED KOLME AASTA VÕRDLUSES</u>	146
KOKKUVÕTE	154
SUMMARY	158
KASUTATUD KIRJANDUS	161

SISSEJUHATUS

Muinsuskaitse rolli meie riigi kujunemisel ja kestmisel on raske üle hinnata.

Selle rolli väärtustavad nii muinsuskaitsejad ise kui ka paljud ajaloo-uurijad. Paljuski just tänu muinsuskaitse liikumisele 1980ndate lõpus ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi tegevusele kaotas kommunistlik partei Eestis lõplikult kontrolli ajaloo üle.¹

Meedia omakorda oli sellal suur roll rahvusliku mälu taastumises. Järk-järgult sai avalikuks ajalooline tõde Vabadussõja, Eesti okupeerimise, Teise maailmasõja, stalinlike repressioonide jms kohta. Ajalugu kajastavaid materjale avaldati pea kõigis ajalehtedes ja ajakirjades, neid loeti ja nende üle arutati.²

Meedia kasutus Eesti iseseisvumise eel suurenes järsult. „Tartu Ülikooli ajakirjanduse osakonna 1990. aastal algul tehtud küsitluse kohaselt luges keskmine eestlane sel ajal regulaarselt 12 ajalehte ja ajakirja.“³ Peeter Vihalemma sõnul: „Koos kodanikeühendustega oli meedia 1988–1989 peamiseks sotsiaalseks mehhanismiks, millele poliitiline läbimurre tugines...“⁴

Ehkki tollaegseid tiraaže ei ole hiljem kunagi ületatud, oli meedia end Eesti riigis kindlalt maksma pannud ja võib väita, et kuni tänaseni elab iga riigi kodanik selle võimsas mõjuväljas.

Kahtlemata on Eesti ajakirjandus olulisel määral mõjutanud ka muinsuskaitse mainet, sealhulgas Muinsuskaitseameti kuvandit, sest ajakirjandusel on võtmeroll avaliku arvamuse kujundamisel – ajakirjandus on nii avaliku arvamuse avaldaja, kujundaja kui ka looja. Ajakirjandus võib teatud teema muuta avalikkuse jaoks väga oluliseks või ka vastupidi – selle täiesti tähelepanuta jätta. Teema olulisus avalikkuse jaoks tähendab ju seda, kuivõrd palju sellest on kirjutatud. Oluline on, kes räägib, kes kommenteerib, kelle vaatepunkti esindatakse, millisesse raami seatakse faktid, kuidas see raamistik omakorda mõjutab käsitlust jne. Just

¹ Haav, Kaarel; Ruutsoo, Rein. Eesti rahvas ja stalinlus. Ajalugu ja tänapäev, Tallinn: Olion, 1990.

² Vihalemm, Peeter. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 12.

³ Sealsamas, lk 12.

⁴ Sealsamas, lk 12.

ajalehtede toimetajad on need, kes valivad tohutust info- ja sündmustehulgast välja, mis neile hetkel tundub oluline ja vajalik (ja paraku ka – mis müüb). Ajakirjanike ja toimetajate subjektiivsetest otsustest sõltub, kui palju ühele või teisele teemale ruumi pühendatakse, keda võimalikest allikatest intervjueritakse, keda mitte, milliseid allika tsitaate ja millises mahus kasutatakse ja milliseid mitte.⁵

Ajakirjandus seega mitte lihtsalt ei vahenda uudiseid, vaid asetab need laiemasse konteksti, püüdes viia need inimesteni nii, et need puudutaksid.

Institutsioonide, kodanike ja meedia vahel kujunevaid suhteid on võimalik mõjutada. Samas, kui seda mitte teha, toimivad kommunikatsiooniprotsessid oma rada. Suhtekorralduse teoreetik Kaja Saksakulm Tampere toob välja kommunikatsiooni iseregulatsiooni paratamatuse:

„[...] suhted tekivad alati, ka siis kui me ise neid ei kujunda ja nende tekkimiseks vaeva ei näe. Ka kommunikatsiooniprotsess toimib alati, isegi siis kui me sellele tähelepanu ei pööra ja arvame, et me ju hetkel midagi ei ütle. Ka vaikus ja mittedisruptiivne võib olla kommunikatsioon. Mistõttu on mõistlik alati püüda olla olukordade peremees ja ise protsesse juhtida, sest kui me ise kommunikatsioonivoogu infot ei anna, siis täidab selle voo infoga keegi teine ja suhted, kas siis head või halvad või mittedisruptiivsed, tekivad niikuinii. Ja hiljem on väga raske juba tekkinud muljeid ja suhtumisi ümber kujundada.“⁶

Meedia, sealhulgas ajakirjandus on ka üks levinumaid isiklike järeluste allikaid, seega ka imago mõjutajaid. Nii näiteks ei ole muinsuskaitsega suur osa kodanikest isiklikult kokku puutunud, ometi on ka neil ilmselt oma käsitus muinsuskaitsest ja tõenäoliselt on seda enim kujundanud ajakirjandus. Muinsuskaitsele ajakirjanduses omistatavad käitumismallid kõiguvad partnerlusest vastasseisuni, eestvedamisest takistamiseni.

Eesmärk ja uurimisülesanne

Muinsuskaitseameti (MKA) kuvandi ehk imago kujunemis- ja kujundamisprotsesse ajakirjanduses ja selle muutumist on oluline uurida mõistmaks ühiskonna väärtushinnanguid, suundumusi ja arenguid laiemalt. Minevikku kaevumise mõte on ikkagi püüdnud mõista

⁵ Pullerits, Priit. Ajakirjanduse põhižanrid. Tartu Ülikooli kirjastus, 1997, lk 19.

⁶ Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatus Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18.

paremini olevikku – analüüsides MKA-d puudutavaid aastatetaguseid meediakajastusi, on võimalik teha järeldusi, et parandada MKA ja laiemalt muinsuskaitse mainet.

Muinsuskaitseameti põhimääruses on toodud ameti tegevusvaldkonnad, neist esimesena on nimetatud muinsuskaitsetöö korraldamine ning §5 täpsustab ameti ülesanded muinsuskaitsetöö korraldamisel, mille hulka muu hulgas kuulub ka muinsuskaitsealase propaganda korraldamine.⁷

Seega on MKA ülesanne meie kultuuripärandit mitte üksnes kaitsta, vaid ka väärtustada. Selleks ainult järelevalvest ja kontrollist ei piisa, amet peab tegelema ka haridus- ja ennetustööga, täitma ka valgustaja rolli, kes selgitab avalikkusele, miks ühiskond peab konkreetseid objekte väärtustama. MKA roll on olla ka mälu ja kultuuri tundmise kujundaja. „Muinsuskaitse on mälu suunaja. /---/ Muinsuskaitse mitte ainult ei hoia, vaid ka suunab kollektiivset mälu.“⁸

Ajakirjandusel on siin väga suur roll, sest see loob areeni ning kanali laialdasteks aruteludeks, mitmekesise info ja arvamuste levitamiseks...⁹ MKA võiks seda areeni oskuslikult ära kasutada, nii konkreetseid objekte puudutava selgitustöö tegemisel kui ka enda kuvandi kujundamisel – et omandada ja hoida ühiskonnas autoriteeti ja seega seda valgustustööd veelgi paremini teha.

Minu hüpotees on, et muinsuskaitse ei ole praegu meie ühiskonnas piisavalt väärtustatud. Selle ühe põhjusena näen MKA puudulikku teavitustööd ajakirjanduses, see omakorda on tinginud, et laiemal avalikkusel, kodanikel, sealhulgas mälestiste omanikel, on kesine teadlikkus kultuurimälestiste väärtusest ja eripäradest.

Käesolev, Muinsuskaitseameti kuvandit ja selle muutumist uuriv töö lähtub eeldusest, et meedia mõjutab ühiskonda suurel määral – me kõik oleme selle võimsas mõjuväljas ning sellel on oluline roll avaliku institutsiooni kuvandi loomisel ja kujundamisel.

⁷ Muinsuskaitseameti põhimäärus. – RT I, 29.12.2011, 45 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011045>).

⁸ Alatalu, Riin. Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002. Rahvuslikust südametunnistusest Eesti NSV-s omaniku ahistajaks Eesti Vabariigis. Doktoritöö, 2012. Juhendaja prof Mart Kalm. Eesti Kunstiakadeemia kunstikultuuri teaduskond, muinsuskaitse ja restaureerimise osakond. Trükikoda Pakett AS, lk 13.

⁹ McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tõlkinud Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2003, lk 3.

Töö peamine eesmärk on vaadelda, kuidas MKA on end ajakirjanduses „välja mänginud“ – kuivõrd on meediasuhtlus olnud teadlik või juhuslik, kuivõrd MKA on osanud ära kasutada seda areeni, mida ajakirjandus pakub, enda kuvandi positiivsel kujundamisel. Kuivõrd ta on suutnud viia laiema ringkonnani teadmist, et Muinsuskaitseamet ei ole loodud mitte kodanike (omanike) ahistamiseks, vaid meie kultuuripärandi kaitsmiseks, mis on meie rahvusriigi üks alustalasid.

Uurimisülesanne on analüüsida muinsuskaitsega tegeleva riikliku institutsiooni Muinsuskaitseameti kuvandit ja selle muutumist ajas ajakirjanduse põhjal ning hinnata, milline mulje jääb temast avalikkusele päevalehtede kajastustest. Allikatena on uurimuses vaatluse all päevalehed Postimees ja Eesti Päevaleht – avaliku arvamuse n-ö keskse joone esindajad MKA 20 tegutsemisaastast valitud kolme aastakäigu ajalehenumbrite põhjal.

Väga oluliselt mõjutavad inimeste arvamust ka televisioon ja raadio, aga ajalehtede mõju on pikaajalisem, need on hiljem leitavad ja n-ö googeldatavad ning kujundavad mainet veel aastaid hiljem. Võrreldes trükiajakirjandusega vaadatakse ja kuulatakse tele- ja raadiouudiseid hiljem märksa vähem uuesti üle.

Ideaalis võiks läbi töötada kõik aastakäigud, kuid uuritav materjal – kõik, artiklid mis hõlmavad MKA tegevust või tema mainimist mingis kontekstis – on selleks liiga mahukas. Ainuüksi 2001. aasta Päevalehe ja Postimehe *online*-väljaannetes on MKA-ga seonduvaid artikleid kokku 209.¹⁰ Seega osutus vajalikuks teemat kitsendada. Keskendun MKA kuvandile ajakirjanduse põhjal kolmel erineval etapil – aastatel 1996, 2001 ja 2007.¹¹

Need aastakäigud valisin paljuski juhuslikult. Oletasin aga, et 1996 esindab suurepäraselt MKA algusperioodi, kui ülesehitatavas riigis oli muinsuskaitse küll ideoloogiline prioriteet, aga vähetähtsustatud nii valitsuse tegevuskavades kui ka riigieelarve real. Erinevate ametkondade põhjal moodustatud MKA oli ennast kehtestamas uue institutsioonina, 1994. aastal oli vastu võetud muinsuskaitse seadus – eeldasin, et 1996. aastaks olid need institutsionaalsed tegevused seljataga, ning alanud oli igapäevane tegevus, sisuline muinsuskaitsetöö. Järgnevat, teatavat stabiilsuse perioodi MKA töös, kui MKA oli end

¹⁰ Postimehes 104 kirjutist ja Eesti Päevalehes 105 kirjutist.

¹¹ Institutsiooni on pärast tema loomist 1993. aastal kaks korda reorganiseeritud ning 1996. aastal kandis see Riigi Muinsuskaitseameti nime, kuna oli loodud ka Tallinna Muinsuskaitseamet (1995–2000), 2001. aastal tegutses ta Muinsuskaitseinspektsiooni (1997–2002) nime all.

ühiskonna elus maksma pannud ja tema seisukohtadega tuli arvestada, esindab 2001. aasta – selle aasta MKA mainet puudutavad meediakajastused olin läbi töötatud täiendkoolituse lõputööna 2011. aastal.¹² 2007. aasta aga oli veel majandusbuumi aasta ning selle uurimine pakub võimaluse vaadelda, kuidas majanduslik kõrgaeg mõjutas muinsuskaitse tegevust ja MKA mainet.

Valitud materjali põhjal analüüsisin MKA kuvandit – kuidas seda on kujundatud ja kuidas see on kujunenud – ning jälgisin seejuures muutusi ajas, erinevusi neil valitud kolmel aastal ja tegin järeldusi üldisemate tendentside kohta MKA-d puudutavates meediakajastustes. Keskendun enim käsitletud teemadele, kuna need annavad üldise fooni, kujundavad kuvandit.

Probleemi seadmine

Ajakirjanduses reaalsus justkui taasesitatakse meediatarbijale. Ajakirjanduse tegevus on reaalsuse reprodutseerimine ehk taasesitamine, kuid kahtlemata ei ole see reaalsus, vaid interpretatsioon reaalsusest.

Meedia tegijad, sh ajakirjandus moonutavad ja manipuleerivad tegelikkust, aga nad siiski pretendeerivad reaalsuse tõepärasele taasesitamisele. Reaalsus ei ole see, mis olemas on, vaid see, mida me selle kohta teame, mõistame ja üksteisega jagame, on kirjutanud Ameerika sotsiaalmeedia professor Patricia Aufderheide. Meedia mõjutab meid, sest see pretendeerib tõe.¹³

Reaalsuse taasesitamine aga tähendab arvukalt toimetusepoolseid otsuseid. Seepärast ei ole see reaalsus, vaid konstrueeritud pilt, mida mõjutab toimetuse väärtushinnangute ja tõekspidamiste süsteem.

¹² Seidla, Anu. Muinsuskaitseameti (Muinsuskaitseinspektsiooni) kuvand ajakirjanduse põhjal 2001. aasta näitel. Täiendkoolituse lõputöö. Juhendaja Riin Alatalu. Eesti Kunstiakadeemia kunstikultuuri teaduskond.

¹³ Aufderheide, Patricia. Documentary Film. A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2007, lk 5.

Ajakirjandus võib käituda mitmeti:

Üks ajakirjanduse peamisi printsiipe on keskendumine konfliktile. Nagu Priit Pullerits ajakirjandustudengitele on õpetanud: „Lugejaile pakuvad alati huvi sündmused, milles on inimeste või institutsioonide vahelisi kokkupõrkeid ja vastuolusid. Ajakirjanik peab oskama näha konflikti ja suutma seda esile tuua, sest see muudab uudise põnevamaks, köitvamaks, dramaatilisemaks.“¹⁴

Samas rõhutab Pullerits objektiivsuse nõuet – kõik sündmusega seotud osapooled peavad olema uudises esitatud: „Juhul kui M ründab R-i, tuleb R-ile anda sama kirjutise raames võimalus vastata. Alati, kui uudises esitatud faktid võivad kedagi riivata või kahjustada, tuleb löögi alla sattunule samuti sõna anda.“¹⁵

Seda objektiivsuse nõuet ei suudeta aga ajakirjanduses enamasti täita – see on liialt raske ülesanne, sest inimene – ajakirjanik ja toimetaja – on ju alati subjektiivne:

* Kõigepealt teemade valikul (mida üldse kajastatakse, mida mitte) – ajakirjandus võib teatud teema avalikkuse jaoks muuta väga oluliseks või ka vastupidi – selle ka täiesti tähelepanuta jätta. Teema olulisus avalikkuse jaoks tähendab ju seda, kuivõrd palju sellest on kirjutatud;

* Ajakirjanik ei suuda alati olla erapooletu ega anna sõna vastulauseks teisele osapooltele (või osapooltele), ta võib sattuda teenima kellegi huve;

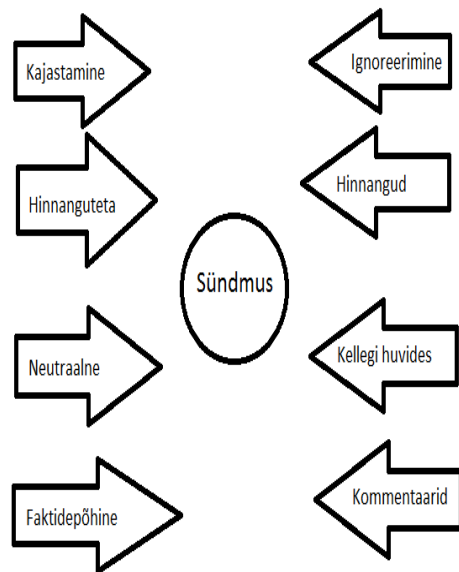
* Ajakirjandus võib teema kajastamisel neutraalseks jäämise asemel ka „osaleda“ – kasutada väljendeid ja kujundeid, mis on juba hinnangulised (ajakirjaniku professionaalsuse juurde ei kuulu otseste omapoolsete hinnangute, ammugi hinnanguliste väljendite kasutamine, kuid siiski kohtab seda);

* keskenduda faktide asemel pigem tõlgendustele, kommentaaridele ning allikat refereerides või tsiteerides võidakse lauseid kontekstist välja rebides moonutada tema öeldu mõtet.

¹⁴ Pullerits, Priit. Ajakirjanduse põhižanrid. Tartu Ülikooli kirjastus, 1997, lk 13.

¹⁵ Sealsamas, lk 17.

Nii tekivad ajakirjanduse mõjuväljad sündmusele.

Joonis 1: Ajakirjanduse valikud ja mõjuväljad (autori joonis).

Kolme aastakäigu artikleid lugedes vaatlen:

- kuivõrd MKA on protsesse avalikkusega suhtlemisel juhtinud ja kuivõrd lasknud suhtel avalikkuse ja meediaga kujuneda isevooluted (kuivõrd on meediasuhtlus olnud teadlik või juhuslik), kuivõrd MKA on osanud ära kasutada seda areeni, mida ajakirjandus pakub, enda kuvandi positiivsel kujundamisel;
- kuivõrd ta on suutnud viia laiemal ringkonnani teadmist muinsuskaitse missioonist;
- kuivõrd amet on suutnud saada oma otsustustele avalikkuse poolehoidu;

Neist küsimustest tulenesid konkreetsed uurimisülesanded:

- 1) Kui sageli on ajakirjanduses leidnud kajastamist MKA tegemised?
 - 2) Millised teemad ja millised sõnumid leidsid ajakirjanduses enim tähelepanu?
 - 3) Milliseid MKA tegemisi ja tegematajätmissi on ajakirjandus kajastamiseks välja valinud?
- Seejuures millele enim keskendus Postimees, millele Päevaleht.

- 4) Kelle vaatepunkti esindatakse? Kellelt ajakirjandus on võtnud kommentaare MKAga seonduvatele uudistele ja teemadele: MKA juhilt või inspektorilt vm eksperdilt, kõnealuse muinsuskaitseobjekti omanikult, linnaametnikult, poliitikult jne?
- 5) Millisesse valgusesse MKA seejuures on jäänud? Kui suure hulga kirjutiste puhul jääb mulje ametist positiivne, kui suure hulga puhul negatiivne ja kui suure hulga puhul neutraalne?
- 6) Kui paljudel juhtudel on tunda, et n-ö ohjad, initsiatiiv on olnud MKA käes (kumab läbi, et kirjutise sündimisel on initsiatiiv tulnud MKA poolt), kui paljudel juhtudel ta on pigem tagantjärele reageerija rollis, passiivne?
- 7) Kuivõrd on ajakirjandus muinsusobjektide ümber toimuvat käsitledes neid politiseerinud?
- 8) Kas ajakirjandus on lasknud ennast manipuleerida ühe või teise poole poolt?
- 9) Kuivõrd on intelligent (avalikkusele tuntud arvamussliidrid, haritlased, loomeinimesed) tulnud MKA selja taha või asunud talle vastu töötama.
- 10) kas ajakirjandus on otsinud ainult intriigi või on ka neutraalseid lihtsalt asju kirjeldavaid lugusid?

Teoreetiline tagapõhi ja metodoloogia

Otseselt Eesti riigi Muinsuskaitseameti kuvandi uurimisega on seni uurimis- ja teadustöö tasemel vähe tegeletud.

Kristina Jõekalda on oma magistritöös käsitlenud muinsusteadlikkuse kujundamist Eestis 1920.–1930. aastatel.¹⁶ Taasiseseisva Eesti Vabariigi osas on MKA ja laiemalt muinsuskaitse maine teemat puudutanud Riin Alatalu oma 2013. aastal kaitstud doktoritöös „Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002“¹⁷.

Ivar Õuekallas on Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna tudengina 2009. aastal teinud kursusetööna põgusa uurimuse MKA välisest kuvandist – „Meediamonitooring Muinsuskaitseametist ajavahemikul 01.01.2007–31.08.2009“¹⁸. Bakalaureusetööna tegi ta

¹⁶ Jõekalda, Kristina. Eesti muinsuskaitse ja võõras pärand. Muinsusteadlikkuse kujundamine 1920.–30. aastatel. Magistritöö, 2010. Juhendaja mag. Linda Kaljundi, konsultant: prof Mart Kalm, oponent: prof Krista Kodres.

¹⁷ Alatalu, Riin. Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002. Rahvuslikust südametunnistusest Eesti NSV-s omaniku ahistajaks Eesti Vabariigis. Doktoritöö, 2012. Juhendaja prof Mart Kalm. Eesti Kunstiakadeemia kunstikultuuri teaduskond, muinsuskaitse ja restaureerimise osakond. Trükikoda Pakett AS.

¹⁸ Õuekallas, Ivar. Meediamonitooring Muinsuskaitseametist ajavahemikul 01.01.2007–31.08.2009. Tartu Ülikool 2009.

Muinsuskaitseameti praktika põhjal uurimuse „Sisekommunikatsiooni ja töörahulolu vahelised seosed (Muinsuskaitseameti näitel)“¹⁹, mis aga käsitleb organisatsioonisisest kommunikatsiooni, mitte välist kuvandit.

Töö aluseks olnud küsitlusest selgus, et MKA töötajad saavad ameti maine kohta enamasti infot ajakirjandusest. Õuekallas leiab, et kui saadud info on negatiivne ja sellele ei jagata juhtkonna poolt mingit selgitust, siis võib töötajale tekkida organisatsioonist vale ettekujutus ning et sellises olukorras peaks MKA juhtkond kindlasti selgitama ajakirjanduses avaldatut. Samuti selgus, et kolme osakonna töötajad ei märkinud küsimustikus osakonda, kuhu nad kuuluvad, hirmus, et neid võib osakonna suuruse tõttu tuvastada, mis näitab, et töötajad kardavad enda arvamust avaldada. Kahtlemata, peab juhtkond julgustama töötajaid enda arvamust avaldama, sest see on üks viis sisekommunikatsiooni elavdada, leiab Õuekallas.

Töö teoreetilise baasina ja põhimõistete defineerimisel toetun meedia ja suhtekorralduse uurimustele, peamiselt Peeter Vihalemma põhjanevale käsitlusele „Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004“ ning Denis McQuaili ajakirjandustudengitele lausa õpikuks kujunenud „McQuaili massikommunikatsiooni teooriale“, samuti Priit Pulleritsu koostatud teost „Ajakirjanduse põhižanrid“²⁰. Kasutatud on ka Tartu Ülikooli endise pikaajalise suhtekorralduse õppejõu Aune Pasti kirjutisi avaliku institutsiooni imago, maine ja kuvandi teemal: „Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas“ ning „Suhtekorralduse käsiraamat“.

Põhimõistete defineerimisel toetun eelnimetatud autoriteetidele:

Organisatsiooni **imago** on nii tema tegude (sealhulgas avalike suhete) kui ka tema avalike osade käitumise tagajärg. Selle tekkimisel mängivad rolli nii järeldused, mis põhinevad otsesel kontaktil, kui ka järeldused, mis põhinevad teiste inimeste järeldustel.²¹

Aune Past eristab mõisteid „maine“ ehk „reputatsioon“ ja „imago“ ehk „kuvand“.

¹⁹ Õuekallas, Ivar. Sisekommunikatsiooni ja töörahulolu vahelised seosed (Muinsuskaitseameti näitel). Bakalaureusetöö, 2010. Juhendaja mag Age Rosenberg. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool.

²⁰ Pullerits, Priit. Ajakirjanduse põhižanrid. Tartu Ülikooli kirjastus, 1997.

²¹ Bromley, David G. Religion & The Social Order: The Handbook On Cults & Sects In America 1993.

Maine ehk **reputatsioon** – üldine hinnang, mille avalikkus annab organisatsioonile, hinnates mainet kas heaks või halvaks.²²

Imago ehk **kuvand** – sihtgruppides organisatsioonist kujunenud pilt, mis tekib vastastikuse mõju tulemusena.²³

Past kirjeldab imagot kui suhteliselt püsivat vaatenurka, mis koondab selle, mida mõnest nähtusest, inimesest või organisatsioonist arvatakse; korraldab inimeste reaktsioone, tegutsemist ja hoiakuid; ennustab, kuidas inimene millegi suhtes käitub; „filtreerib“ organisatsiooni puudutavat uut informatsiooni.²⁴

Kuna antud töö uurib MKA kuvandit meediakajastusele tuginevalt, siis järgnevalt mõned massimeediat puudutavad põhimõisted ja definitsioonid.

Denis McQuail tähistab terminiga „**massimeedia**“ suure levialaga kommunikatsioonivahendeid, mis jõuavad ühiskonnas peaaegu igäüheni. Termini lahtimõtestamiseks lisab McQuail veel: „Poliitilisest vaatekohast on massimeediast järkjärgult saanud demokraatliku poliitika üks põhielemente, kuna meedia loob areeni ning kanali laialdasteks aruteludeks, mitmekesise info ja arvamuste levitamiseks...“²⁵

Avalikkus – inimestegrupp, kes võib koos tegutseda, mitteformaalne kooslus, kes võib kriisi puhul koguneda, kui vajalik. Avalikkuse vorme on nii palju, kui palju on juhtumeid ja asju, mis neid kõnetavad. Me kõik võime olla mis tahes avalikkuse osadeks, kui meil on omavahel kommunikeerumise vorm ja jagatud probleem, mis meie ees seisab. Kommunikatsioon on sellepärast avalikkuse hing.²⁶

Uurimise metodoloogias kasutan nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit, neid omavahel kombineerides. Välistasin kuvandi uurimisel sageli kasutatava kontentanalüüsi meetodi, kuna, nagu on öelnud Denis McQuail – kontentanalüüs ei sobi varjatud tähenduse

²² Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2008, lk 9.

²³ Past, Aune. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Tallinn: Äripäeva Kirjastus 2007, lk 14.

²⁴ Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat, lk 13.

²⁵ McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tõlkinud Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2003, lk 3.

²⁶ Aufderheide, Patricia. Documentary Film: A Very Short Introduction,, lk 4–5.

väljatoomiseks.²⁷ Ajaleheartiklites ju sageli selgub see, mida öelda tahetakse, mitte üksikutest näitajatest ja muutujatest, vaid kontekstist ja mõjuväljadest ning hinnang (antud juhul MKA-le ja tema tegemistele) selgub alles tervikust.

Esmase meetodina kasutan kvantitatiivset sisuanalüüsi, mille käigus kaardistan kõik MKA-ga seonduvad kirjutised valitud aastate jooksul – nii uudised, arvamused, intervjuud, kommentaarid, repliigid, juhtkirjad kui ka lugejakirjad. 2001. aasta puhul internetiväljaandeid analüüsides oli otsingusõnaks märksõna „muinsuskaitse“, kuna sellal kandis amet Muinsuskaitseinspeksiooni nimetust – et uurimismaterjalina välja selekteerida artiklid, kus on mainitud Muinsuskaitseinspeksiooni või „muinsuskaitset“ või „muinsuskaitsejaid“, pidades silmas Muinsuskaitseinspeksiooni või Muinsuskaitseameti (sageli ei suutnud ajakirjandus end nimevahetustega kursis hoida). (*à la* „muinsuskaitse ei anna luba“, „muinsuskaitse ütleb oma seisukoha“ jne). Need artiklid moodustavad valimi. Välistan töömahu piiramiseks käesolevas töös artiklid, kus sõnadega „muinsuskaitse“ või „muinsuskaitsejad“ on silmas peetud Tallinna Muinsuskaitseameti, hilisema Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti (TKVA) muinsuskaitse osakonda või selle töötajaid.

2001. ja 2007. aasta osas kasutasin Eesti Päevalehe ja Postimehe *online*-portaale. Kuna 1996. aasta on veebi arhiveeritud mitte täielikult, siis selle aasta osas on aluseks paberväljaanded. Vastavalt olen kasutanud ka erinevat viitamissüsteemi.

Kvantitatiivse sisuanalüüsi eesmärk oli saada vastused töö uurimisküsimustele, mis puudutavad MKA tegevuse kajastamist laiemalt – uurimisküsimustele 1; 2, 3. Kvantitatiivse meetodi abil määratakse arvamused avalduste esitamise sagedus, teemad ja ka esitusviis. Näiteks intervjuu on tõenäoliselt toimetusepoolse initsiatiivil sündinud, samas kui arvamused on ilmselt selle autori (kes võib olla ka MKA ametnik) initsiatiivil lihtsalt toimetusele saadetud ja suures osas arvatavasti ka toimetusepoolse suurema kärpimiseta avaldatud.

Koos teemadesse kategoriseerimisega läbi viidav märkmete ülestähendamine iga teksti sisu kohta aitab kaardistada MKA-ga seonduvat konteksti antud perioodil.

²⁷ McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria, lk 445.

Kvalitatiivse sisuanalüüsi koguvalimisse on võetud kõik kvantitatiivse sisuanalüüsiga tuvastatud artiklid. Kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga on püütud leida vastused küsimustele 4, 5, 6, 7, 8 ja 9.

Kombineerituna kvantitatiivse uuringuga, on eritletud, kui paljudel juhtudel jääb kirjutise põhjal lugejale ilmselt MKA-st positiivne mulje, kui paljudel juhtudel neutraalne ja kui paljudel juhtudel on temast kirjutatud negatiivses kontekstis.

Uurimisühikuks on üks ajaleheartikkel. Iga vaadeldava muutuja puhul tehti sisuanalüüs, anti märksõnad „positiivne“, „negatiivne“ ja „neutraalne“ ning lisati tekstinäited. Hiljem on tehtud sellise tekstide läbitöötamise tulemusena üldistus ja toodud välja üldisemad tendentsid – tüpologia.

Loen tervikuna artiklid läbi, analüüsin, millisesse valgusesse jääb nende põhjal MKA kui institutsioon ja millises kontekstis teda mainitakse.

Keskendusin enim käsitletud teemadele MKA tegevusega seoses, analüüsides neid kvalitatiivselt.

Kvalitatiivse metoodika rakendamisel antud teema puhul raskendab objektiivsete tulemusteni jõudmist ajakirjanduseetika üks põhialuseid – professionaalne ajakirjanik peaks konfliktsete olukordade kirjeldamisel jääma ise neutraalseks, tuues välja eri osapoolte seisukohad ja omapoolsest hinnangust hoidudes. Ehkki, nagu on öelnud Kaarel Tarand, rääkides ajakirjanduseetikast „...leiab ju peaaegu iga päev lehtedest samas helistikus suunavaid, halvustavaid jne pealkirju, mille toon pahatihti ka sisusse edasi kandub.“²⁸ Ajakirjaniku enda hoiak ei pruugi olla üheselt tabatav, kui kirjutatus ei anta otseseid hinnanguid. Samas, kui ka otsesed hinnangud artiklis jäävad andmata, ilmnevad hinnangud mingil määral alati ka kaudselt, lugeja jaoks jäävad siiski kõlama teatud sõnumid.

Nii metodoloogiline kui ka sisuline probleem on see, et n-ö allikas ise on subjektiivne ning paratamatult kandub analüüsitava artiklite keelekasutus üle ka minu töö üleüldisesse tonaalsusesse, ehkki püüan artiklitest järelduva kuvandi hindamisel jääda objektiivseks.

²⁸ Tarand, Kaarel. Kaarel Tarand: Enesekaitsest pole abi. – Postimees 10.03.2008 (<http://www.postimees.ee/100308/esileht/arvamus/316579.php>)

Artikleid olen püüdnud hinnata erapooletu lehelugejana. Taotluslikult on jäetud süvenemata taustsüsteemi – s.t kellel oli tegelikult õigus ja kellel mitte –, sest töö peaesmärk ei ole mitte selgust saada ajakirjanduses käsitletud teemade ja probleemide olemuses, vaid välja selgitada, milline mulje jääb ajalehekirjutiste põhjal MKA-st.

Töö on mahukas, kuna teema analüüsimisel olen pidanud vajalikuks lisaks refereerimisele täpselt tsiteerida aluseks olevaid ajaleheartikleid. Tsitaadid on olulised teema mõistmisel. Nii lähedane periood pakub võimaluse objektiivseteks tagasivaadeteks, aga ka teema edasiarendusteks, sest paljud asjaosalised on veel valdkonnaga seotud.

Eeldatavalt annab käesolev töö üldistava pildi MKA imagost kolmel eri aastal, mis esindavad erinevaid etappe MKA ja Eesti ühiskonna ajaloos, ning võimaldab vastata töös püstitatud küsimustele.

Ilmselt on töö tulemused siiski subjektiivsed ega pretendeeri ainuõigsusele, kuna kasutatud meetodist tulenevalt lasub suur vastutus töö autoril oma loomult subjektiivse allikabaasi valimi tõlgendajana.

MUINSUSKAITSEAMET MEEDIAS. UURIMISE KÄIK JA ANALÜÜS

1. 1996. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES. MUUD MUINSUSKAITSEAMETIGA SEOTUD TEEMAD

Eesti Vabariik oli taas iseseisva riigina eksisteerinud vaid viis aastat. Ligi kaks aastat pärast Eesti taasiseseisvumist, 1. oktoobril 1993 oli ühendatud eri ametkondade (ajaloo-, arheoloogia- ja kunstimälestised – kultuuri- ja haridusministeeriumi, arhitektuurimälestised keskkonnaministeeriumi, varem ehituskomitee liinis) muinsuskaitsetöötajad ühtseks MKA-ks.

Lähtusin eeldusest, et 1996. aastal, viis aastat pärast taasiseseisvumist püsib MKA autoriteet Eesti Vabariigis veel tänu sellele, et muinsuskaitse liikumisel oli olnud määrav roll Eesti taasiseseisvumisel. Kui taasiseseisvumise protsessis oli haaranud ühiskond vastutuse pärandi säilimise eest, siis riigi taastamise järel oli see suhtumine taandumas ning vastutus meie materiaalse kultuuripärandi eest nihkunud taas avalikkuselt (muinsuskaitse seltsilt) tagasi riigile, keda kodanike jaoks esindas Muinsuskaitseamet, ning pärast okupatsiooni täiesti uue nähtusena – eraomanikele. Muinsuskaitsest kui taasiseseisvumiseelsest rahvuslikust ja poliitilisest ühendajast oli saanud järelevalveinstitutsioon ja piirangute seadja. Tasapisi oli hakanud muutuma ka suhtumine muinsuskaitseesse.²⁹

Kesksed teemad 1996. aastal MKA³⁰ jaoks olid 1) tööd Tartu Jaani kirikus ja Tartu vanalinnas – probleemid noore riigi muinsuskaitse korralduses ja rahapuudus; 2) tööd Tallinna vanalinnas, millega seonduvad MKA juhi Jaan Tamme sõnavõtted, ning vastuolud MKA ja Tallinna Muinsuskaitseameti vahel; 3) MKA ametnikud ajaleheveergudel.

1.1. Tööd Tartu Jaani kirikus ja Tartu vanalinnas. Probleemid noore riigi muinsuskaitse korralduses ja rahapuudus

Nimetatud teemad MKA tegevusega seoses on olnud kõne all 10 artiklis, neist 7 olid pikemad käsitlused ja kolm uudised. Kõik kirjutised olid Postimehes. Päevalehes ei ole see teema üldse tähelepanu pälvinud.

²⁹ Alatalu, Riin. Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002.

³⁰ Kasutan lühendit MKA, hoolimata, et tollal kasutati ajakirjanduses sageli lühendit RMA – riigi muinsuskaitseamet, eristamaks seda 1995. aastal loodud Tallinna Muinsuskaitseametist.

1996. aastal ajakirjanduses kajastatust üks peateemasid on kahtlemata kiire kinnisvara arendamine Tartu kesklinnas, mis haaras ka muinsuskaitsealas asuvaid hooneid, ja kerkivad vastuolud muinsuskaitsega. Tartu Postimehe ajakirjanikel on ilmselt olnud hea kontakt MKA Tartumaa inspeksiooni juhi Enn Veenpere ja inspektori Mart Siilivasega, kes Postimehes mitmel korral valgustavad ameti igapäevatöö muresid.

Üks olulisemaid ja enim MKA tegevust laiemalt valgustavaid artikleid sellest aastast üldse on **Kristel Rõssi „Ärimed muinsuskaitse kammitšais“**³¹. Vestlustest Siilivasega kooruvad ilmekalt probleemid, mis iseloomulikud noore riigi muinsuskaitsele: kavandatavad ehitus- ja remonditööd jäetakse MKA-ga kooskõlastamata, vanalinna püütakse sobitada ühetaolisi ärifassaade, sest algupäraste detailide restaureerimine on aeganõudev ja kulukas; Tartu vanalinnas teevad ehitus- ja restaureerimistöid ka vastava litsentsita firmad. Enamasti tahetakse kasulikku äripinda kesklinnas võimalikult kiiresti ja odavalt tootma panna. Kasutusele tulevad tehases valmistatud tüüpaknad ja -uksed ning kergesti paigaldatavad materjalid.

„Vanad ja algupärased detailid jäetakse ära, sest nende restaureerimisega ei viitsita vaeva näha. Kõik konarused kaetakse kipsplaadiga, sest nii on mugav,“ kurdab inspektor Siilivask. Vahetatakse aknaid MKA-ga kooskõlastamata, vanalinna äridele pannakse standardseid metalluksi.

MKA-l on ka võimu need tööd peatada, ja neid juhtumeid ka mainitakse, kus tehtud tööde lammutamine ja uute uste-akende tellimine on toonud omanikule asjatut raha- ja ajakulu. Näiteks tuuakse Ülikooli 8, kus asuti aknaid välja vahetama MKA-ga kooskõlastamata: *„Tööd tuli seisata ning tellida uued aknaraamid...“* Sõditakse ehitusfirmaga Rand & Tuulberg, kel puudub litsents restaureerimistöödeks muinsuskaitsealal ja kes näiteks oli Raekoja platsi juveeliärile paigaldanud vanalinna üldilmega sobimatu standardse metaallukse. Siilivask peab siin selgitama ka, et ehitusfirma ei tohiks tegelikult töid teha projekti alusel, mis on MKA-ga kooskõlastamata.

Nenditakse parandamatuid kaotusi, näiteks taasavatud Barclay hotelli hoone (Ülikooli tn 8) on kaotanud oma originaalsed juugendraamistuses aknad ja sissekäiguorva. Teemaks tõuseb ka kompromiss muinsuse ja äri vahel.

³¹ Rõss, Kristel. Ärimed muinsuskaitse kammitšais. – Postimees 27.02.1996. Majandus, lk 11.

Artiklis jäävad domineerima Mart Siilivase seisukohavõtted. Ehkki ajakirjanik on teinud oma tööd korralikult ja andnud sõna ka n-ö vastaspoolele – Enriko Talvistule ja Aivar Tuulbergile.

Ehitusfirma Rand ja Tuulberg omaniku Aivar Tuulbergi seisukoht: „*Muinsuskaitse võiks olla uuele vastuvõtlikum – muidu oleks Tartu barokstiilis maju täis.*“

„*Muinsuskaitse ei tohi reeglitega liiale minna,*“ asub Barclay hotelli töödel muinsuskaitse järelevalvet teostanud Enriko Talvistu arendajate poolele. „*Elu muutub ja muutub ka linn, ei saa nõuda pisidetailide järgimist – tuleb arvestada ka tellija võimalustega.*“

„*Kui tellijale ja ehitajale lõpmatuseni järele anda, kaotab muinsuskaitse oma mõtte,*“ väidab inspektor Siilivask vastu. Siilivask paneb Enriko Talvistule pahaks järeleandlikkust tellijale: „*Tellija soovib hoonet võimalikult odavalt ja kiiresti valmis saada, kuid ajaloolise hoone restaureerimine on alati aeganõudev ja töömahukas. Sageli annavad just pisidetailid hoonele algupärase ilme. Järelevalve kohus on seista nende säilimise eest, mitte taotleda kompromisse.*“ Ta rõhutab, et lähtuma peab originaalist, kuid järelevalve on võtnud endale liiga suure vabaduse ja lähtunud ajaloolise fassaadi kujundamisel isiklikust maitsest. Mõni päev hiljem mainib arhitekt **Helmi Sakkov** („**Tartu linna uusehitised arhitekti pilguga**“³²) Postimehe Tartu lisas, et „*fassaadide kujundus on Enrico Talvistult, suurelt juugendstiili tundjalt*“.

Siilivask teeb siin veel selgitustööd, seletades, millised on omanike kohustused, kui tema omand paikneb muinsuskaitsealal, ning et muinsuskaitsealal kehtivad nõuded on selleks, et mineviku pärandatud väärtused säiliks. „*Iga rikutud või hävitatud hoone näitab kultuuritust,*“ lisab ta. Artiklis mainitakse ka, et muinsuskaitse seadus näeb ette ehitustegevuse peatamise ja trahvimise võimalusi kuni kohtumenetluse ja hoone sundvõõrandamiseni, kuid peamine on siiski, et inimesed jõuaksid muinsuskaitse vajalikkuse mõistmiseni.

Artikkel on illustreeritud fotodega nii headest kui ka halbadest restaureerimisnäidetest Tartu kesklinnas.

³² Sakkov, Helmi. Tartu linna uusehitised arhitekti pilguga. – Postimees 31.01.1996, Tartu, lk 2.

„Häda Ranna ja Tuulbergiga“ (nagu alapealkiri ütleb) kurdetakse ka **Kristiina Tõnnissoni** Postimehe artiklis „**Forekspanga uus maja loob Tartusse pangaristmiku**“³³. Seoses uue ärihoone rajamisega Forekspangale on antud sõna taas MKA Tartumaa inspeksiooni ehitusmälestiste inspektorile Mart Siilivasele, sest lammutatav endine ja sellele kohale ehitatav hoone asub muinsuskaitsevööndis. Mart Siilivase sõnul ei järgi ehitusfirma Rand & Tuulberg alati muinsuskaitseeadust. Kõrvale on toodud Raivo Ranna väide, et kõik Rand & Tuulbergi poolt Tartu kesklinnas tehtud tööd on muinsuskaitseeadusega kooskõlas.

Heidit Kaio on augustikuus teinud põhjalikuma loo kolmest muinsuskaitsealdiselt väga olulisest Tartu objektist „**Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud**“³⁴. Kunagi puitparvedele ehitatud Tartu linnas vajavad hooned üksteise järel toetamist. Lugeja saab teada, et raha puudusel on katkenud nii Jaani kiriku kui ka Tartu Ülikooli peahoone ja Treffneri gümnaasiumi toetamistööd.

Peamiselt räägitaksegi siin rahast – kui palju on Jaani kiriku töödeks kasutatud eelneval ja ülemöödunud aastal – 1995. aastal 4 miljonit ja 1994. aastal 4,9 miljonit krooni. 1996. aastaks on Jaani kiriku restaureerimiseks ette nähtud 4,5 miljonit krooni, millest on kasutatud kolm miljonit. Allikana on artiklis küsitletud ASi Stinger Tartu jaoskonna juhatajat Toivo Traksmad, kelle sõnul pole nad kätte saanud riigi lisaeelarvest lubatud 1,5 miljonit krooni, mis on arvestatud selle aasta tööde lõpetamiseks. Selgub aga, et see on kui tilk merre, sest Traksmad hinnangul peaks tööde lõppmaksumus ulatuma üle saja miljoni krooni. „*Täpsemaid kalkulatsioone teha ei saa, sest raha tilgub suhteliselt vähe ja ebaregulaarselt,*“ lisab ta.

Vestluse põhjal Traksmad kirjeldatakse lähemalt ka toetamistööde keerukust – lammutatakse kiriku maakivist vundament, vanad mädanenud puitparved võetakse ära ja neid hakkavad asendama maasse surutud või keeratud terasvaiad, mis valatakse betooni täis. Maasse on surutud 286 vaia. „*Veel seitse vaia on vaja maasse suruda. Kiriku kesklööv ja põhja külglööv tuleks katta katusega,*“ loetleb Toivo Traksmad hädapärast lõpetamist vajavad tööd.

³³ Tõnnisson, Kristiina. Forekspanga uus maja loob Tartusse pangaristmiku. – Postimees 21.02.1996, Majandus, lk 11.

³⁴ Kaio, Heidit. Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud. – Postimees 28.08.1996, Tartu, lk 1.

Traksmaa nendib, et seni „on ainult muinsuskaitseamet Jaani kiriku pärast südant valutanud“ ja linnalt pole selleks mingit raha saadud. Tundub aga, et restaureerija ei julge päriselt ameti peale loota: „Kuuldavasti muinsuskaitseamet likvideeritakse. Septembriks peavad rahataotlused olema tehtud, kuid pole kedagi, kes Jaani kiriku eest seisaks. Ka kiriku kogudus on väike – vaid 22 liiget.“

Ajakirjanik on seepeale küsitlenud ka abilinnapea Jüri Sasi, kes ei nõustu väitega, justkui linn poleks kiriku ehitust toetanud: „Volikogu vabastas objektile töid teostava firma teede- ja tänavate sulgemise maksust, mis oleks tulnud 750 000 krooni.“

Paar kuud varem ilmunud Aita Ottase uudises „**Jaani kiriku taastajailt ei võeta tänava sulgemise maksu**“³⁵ on MKA Tartumaa inspeksiooni juhatajalt Enn Veenpere Postimehele öelnud, et see on linna poolt muidugi kena, et vabastab tänava sulgemise maksust, aga MKA ootaks siiski linnalt enam – linnaelarvest lisaraha Jaani kirikule.

Samas lühikeses uudises ütleb Veenpere veel, et tema hinnangul kulub järgmisel aastal kiriku restaureerimiseks neli miljonit krooni ning et „unikaalsed terrakotakuju on kahjustatud eri mõjude tagajärjel ja neid ei saa taastada ühtse metoodikaga“. Kirjutise lõpus öeldakse, et töid finantseerib riik Muinsuskaitseameti kaudu.

Esmakordselt on Jaani kirik sel aastal ajakirjanduses nii esiplaanil juulis – **Juhan Kilumetsa** leheküljelise, fotodega artikliga kiriku terrakotaskulptuuridest juba Postimehe 2. leheküljel: „**Restauraator Jochen Seebach: Jaani kiriku päästmine on meie põlvkonna kohustus. Jaani kiriku terrakotaskulptuure taastavad sakslased**“³⁶. Senise poole aasta jooksul ei ole päevalehtedes nende skulptuuride erakordsusest räägitud. Nüüd saab lugeja teada, et lõpuks on asunud neid skulptuure ka restaureerima, ja seda finantseerib Saksamaa siseministerium. Korraldatakse näidiskonserveerimine ja Eesti konservatorite ettevalmistamine iseseisvaks tööks. Projekti juhtiva restauraatori Jochen Seebachiga Lübeckist on tehtud pikk intervjuu. Saksa restauraator peab Jaani kiriku terrakotasid „rahvusvahelise tähtsusega ülioluliseks kunstiaardeks“. MKA-d mainib ta seoses Kilumetsa küsimusega, kas terrakotad peaksid

³⁵ Ottas, Aita. Jaani kiriku taastajailt ei võeta tänava sulgemise maksu. – Postimees 18.06.1996. Uudised, lk 4.

³⁶ Kilumets, Juhan. Restauraator Jochen Seebach: Jaani kiriku päästmine on meie põlvkonna kohustus. Jaani kiriku terrakotaskulptuure taastavad sakslased. – Postimees 15.07.1996, lk 2.

jääma omale kohale või peaks need asendama koopiatega: „*Selle küsimuse peaks lahendama Eesti muinsuskaitseamet.*“

MKA jääb selles kirjutises tagaplaanile, lugeja ei saa teada, kes on korraldanud Saksamaa siseministeeriumi finantseerimise ja saksa spetsialisti kohalesaabumise. MKA on siiski mainitud kui otsustaja.

Heidit Kaio kajastab veel samuti keerulist toetamist vajavate Tartu objektide Treffneri Gümnaasiumi ja ülikooli peahoone olukorda.³⁷ Just on lõppenud Treffneri Gümnaasiumi ühe osa, Kuramaa printsessi maja toetamine, mille käigus suruti maasse 80 vaia ja mis läks MKA-le maksma 5,5 miljonit krooni. Nenditakse, et teist sama palju raha oleks vaja järgmisel aastal Munga tänava poole jääva hoone vundamendi toetamiseks – siis alles oleks vajumine peatatud. Gümnaasiumi hoonet uurinud Tallinna Tehnikaülikooli professorid Valdo Jaanisoo ja Enno Soonurm on öelnud, et tööd peab katkematult jätkama, sest kui osa vundamendist püsib ja teine osa vajub, siis tekivad uued mõrad.

Tartu Linnavalitsuse seisukoht on ka selle objektiga seoses, et see ei ole linna mure. Jüri Sasi on ajakirjanikule öelnud: „*Hiljuti arutasime haridusministeeriumi kantsleri Georg Aheriga Treffneri gümnaasiumi hoone toetamise finantseerimist ja leidsime, et kuna see on muinsuskaitseobjekt ja muinsuskaitsele on majale oma nõudmised, siis ka edaspidi peaks riigi eelarvest raha taotlema muinsuskaitseamet.*“

Tsiteerimist väärrib Sasi põhjendus, miks just mõlemad, nii Jaani kirik kui ka Treffneri Gümnaasium peaks olema MKA asi: „*...sest nad asuvad väga lähedistiku ja kui üks neist oluliselt vajub, siis teeb seda ka teine.*“

Artiklis nenditakse, et ka ülikooli peahoone vundamendi toetamine on rahapuudusel katkenud, aga selleks pole MKA-l sel aastal üldse raha jätkunud – eelmisel aastal on toetatud kaheksa vaiaga ülikooli peahoone keskmine osa, sel aastal on ülikool oma vahenditest teinud päästetöid Keemiahoone-poolses tiivas, kus suruti maasse 22 vaia, vaja oleks aga 170 vaia ja toetamist 7,9 mln krooni eest. „*Parved, mille peale ülikool on ehitatud, on läbi mädanenud ja seinu hoiavad koos väljastpoolt muld ja seestpoolt põrandad,*“ võtab

³⁷ Kaio, Heidit. Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud. – Postimees 28.08.1996, Tartu, lk 2.

ajakirjanik olukorra kokku. Selgunud on ka raekoja apteegipoolse osa vajumine, kuid MKA sellega veel ei tegele.

Ajakirjanik ei ole kahjuks küsinud MKA kommentaari, kuid MKA jääb siin vaieldamatult positiivsesse valgusesse. Nii Jaani kiriku, Treffneri Gümnaasiumi kui ka ülikooli peahoone osas on selge, et MKA on juba palju teinud, kuid talle selleks aastaks riigieelarvest antud rahad on ära kasutatud. Ka tööde lõpule viimise osas vaadatakse lootusrikkalt vaid MKA poole. Linnalt abi loota ei ole.

Raha teema jätkub järgmisel kuul, septembris Postimehe Tartu lisas, kus pealkirja all „**Jaani kirik saab veerandi muinsuskaitse eelarvest**“³⁸ Tartu linnavalitsuse pressiesindaja **Ago Pärtelpoeg** refereerib Tartu abilinnapea Anto Ili ja MKA peadirektori Jaan Tamme kohtumist. Nõu peetakse Tartu tähtsamate muinsuskaitseobjektide renoveerimise rahastamise võimalikkuse üle 1997. aasta eelarvest. Jaan Tamm on kohtumisel öelnud, et olukord muinsuskaitseobjektide korrastamisega on kogu Eestis katastroofiline ja et Tartu pole veel kõige hullemas seisus. Prioriteediks peab amet Tamme sõnul Jaani kirikut, mille jaoks eraldatakse 4 miljonit krooni, mis moodustab veerandi riigi muinsuskaitse aasta eelarvest. Tegelikult oleks vaja veel kaks korda suuremat summat, et konserveerimistööd lõpetada ja asuda kirikut taastama, öeldakse artiklis. Kelle hinnangul – see ei ole artikli põhjal päris selge. Kohtumisel oli juttu ka ajaloolise linnaamüüri taastamise võimalusest, otsustati koostada piirkonna detailplaneering, mida MKA lubas rahastada. Räägiti veel Hugo Treffneri Gümnaasiumi hoone toetamistööde finantseerimisest. Otsustati, et tuleks pöörduda Tartust valitud riigikogu liikmete poole, et taotleda selleks vahendeid.

Tartu linnavalitsuse vaatenurgast kirjutatud artiklis on MKA-l oluline positsioon – temale on pandud lootus Tartu linnale oluliste muinsuskaitse objektide päästmisel.

MKA Tartumaa inspeksiooni inspektori Mart Siilivase pikem kommentaar, samuti MKA Tartumaa inspeksiooni juhataja Enn Veenpere seisukoht on toodud kaitsepolitsei ametile

³⁸ Pärtelpoeg, Ago. Jaani kirik saab veerandi muinsuskaitse eelarvest. – Postimees 25.09.1996, Tartu, lk 2.

valitsuse poolt eraldatud 1758. aastast pärit hoone restaureerimise kohta Tartus Lutsu tn 7 (Neeme Korv, „Kaitsepolitsei kolib ajaloolisse majja“³⁹).

MKA inspektorilt Mart Siilivaselt on võetud kommentaar Tartus Lossi tänaval muinsuskaitsealuse maja põlenguga seoses (Aivar Aotäht, „Tartu kesklinnas põles muinsuskaitse all olev elumaja“⁴⁰).

Uudisloos „Vürst Vjatško mõõk ikka veel leidmata“⁴¹ on ajakirjanik Tiit Tuumalu küsinud kommentaari Enn Veenperelt, kui vandaalid on Meelise ja Vjatško skulptuuri küljest mõõga maha saaginud. Veenpere on pessimistlik, tema sõnul pole seniseid kogemusi arvestades alust eriti loota, et vürsti sõjariist üles leitakse. „Tema teada pole seda veel juhtunud, et mõni monumendi rüüstaja oleks kätte saanud või mõni kaduma läinud monumendi osa üles leitud.“

1.2. Tallinna vanalinn. Muinsuskaitseameti juhi seisukohavõtted. Vastuolud Riigi ja Tallinna Muinsuskaitseameti vahel

Teine enim tooni andnud teema päevalehtedes – kokku 17 artiklit – on MKA peadirektori Jaan Tamme enda sõnavõttud organisatsiooni ja eksistentsi teemal. Need on ajendatud ennekõike Tallinna vanalinnas toimuva ehitus- ja arendustegevusega seotud probleemidest ning Tallinna pürgimisest UNESCO maailma kultuuri- ja looduspärandi nimekirja. Selgub, et 1993. aastal loodud Riigi Muinsuskaitseamet ja 1995. aastal loodud Tallinna Muinsuskaitseamet on paljudes küsimustes eri meelt.

Eriti tõuseb esile MKA juhi **Jaan Tamme** enda kirjutatud pikem sõnavõtt Postimehes „Muinsuskaitseadusest ja selle rakendamisest Tallinnas“⁴². Riigi Muinsuskaitseameti juht ei ole rahul Tallinna Muinsuskaitseametiga.⁴³ Leheküljelises loos räägib ta, kuivõrd suur

³⁹ Korv, Neeme. Kaitsepolitsei kolib ajaloolisse majja. – Postimees 29.05.1996, Tartu, lk 4.

⁴⁰ Aotäht, Aivar. Tartu kesklinnas põles muinsuskaitse all olev elumaja. – Postimees 12.09.1996, Uudised, lk 4.

⁴¹ Tuumalu, Tiit. Vürst Vjatško mõõk ikka veel leidmata. – Postimees 03.04.1996, Tartu, lk 7.

⁴² Tamm, Jaan. Muinsuskaitseadusest ja selle rakendamisest Tallinnas. – Postimees 24.04.1996, Tallinn, lk 4.

⁴³ Riigi Muinsuskaitseameti ja Tallinna Muinsuskaitseameti tülist on pikemalt kirjutanud ka Riin Alatalu: Alatalu, Riin. Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002, lk 60–63.

puudus on Eestis muinsuskaitespetsialistidest, mistõttu ei suuda 99 protsenti omavalitsusüksustest pädeval tasemel muinsuskaitset sisuliselt kohapeal juhtida – ei jätku kunstiajaloo või arheoloogi haridusega inimesi, et täita 1994. aastal vastu võetud muinsuskaitseadust. Tallinna linna tasandil aga muinsuskaitseametnikest puudust ei ole – pigem vastupidi: „Tallinna muinsuskaitseametis on tööl 18 inimest (võrdluseks Riigi Muinsuskaitseametis, mis tegeleb kogu vabariigiga, on koos koristajate ja kojameestega 50 inimest).“

1995. aasta 1. jaanuarist moodustatud Tallinna Muinsuskaitseametil Jaan Tamme sõnul „näiliselt peaks jõudu ja tõenäoliselt ka teadmisi“ jätkuma, aga see „tegutseb tühikäigul“. Jaan Tamm ei ole rahul, et üldse selline eraldi institutsioon loodi. Ta mainib, et 1994. aastal, pärast kultuurimälestiste inspeksiooni vastuseisu linnavalitsusega Jaani Seegi kvartali asjus, oli tema teinud linnavalitsusele ettepaneku luua ühine institutsioon: „See oleks aidanud killustatud ja viimasel ajal diametraalselt vastupidistel seisukohtadel olevaid jõude ühendada...“

Tamme väitel on Tallinna Muinsuskaitseametil vaid halduseelarve, puuduvad aga summad uurimiseks-restaureerimiseks või konserveerimiseks, rääkimata töödest, „millega tuleb tegelda kui omanik, ootamata katuse sissekukkumist...“. Jaan Tamme sõnul ikkagi riik finantseerib otseselt linnale kuuluvaid objekte; käesoleval aastal 2 miljoni krooniga: Linnateater, Siselinna kalmistu, Pika jala torn. Linn on aga piirdunud vaid kirikutornide valgustamisega.

Jaan Tamm toob artiklis esile veel mitmeid MKA tegevusega seotud probleeme – vastu võetud seadus on vastuoluline, mälestiste uute nimekirjade koostamine on raskenenud, sest nt mõisakompleksist on erastamise tulemusena nüüd kuni 20 üksikobjekti. Ning et MKA-d ei teavitata omandisuhete muutumisest – seda ei tee kohalik omavalitsus ega erastamisagentuur. Tihti selgub omaniku muutus alles siis, kui ehitustööd on juba alanud ja MKA sekkub, nõudes projekti. Probleemiks peab ta ka, et Tallinna mälestiste nimekirjade puudulikkuses süüdistatakse MKA-d.

Jaan Tamm mainib veel, et seoses vaidlustega Tallinna vanalinna kaitseala moodustamise üle on tema teinud ettepaneku moodustada ühiskomisjon riigi ja Tallinna muinsuskaitseametitest.

Üldiselt mõjub positiivselt, et MKA juht suhtleb avalikkusega ja räägib ameti probleemidest. Samas, kui niivõrd harva üldse leiavad MKA probleemid ajakirjanduses kajastamist, siis võinuks MKA juhi pikk sõnavõtt ehk kõnetada laiemat lugejaskonda. Tavalugejale võib selline kirjutis jätta mulje kui mingist sisetulist, musta pesu pesemisest, millesse ei tahaks hakata eriti süüvima. Siiski võib hinnata, et amet jääb siin positiivsesse valgusesse – probleeme püütakse ületada ja pakutakse konkreetseid lahendusi.

Riigi Muinsuskaitseameti ja Tallinna Muinsuskaitseameti suhteid selgitab ka **Jaan Tamme** järgmine pikk sõnavõtt Postimehes „**Avalik vastus Tiina Mägile ehk mis toimub Tallinna vanalinnas**“⁴⁴. See on kirjutatud vastuseks 26. aprillil peetud kesklinna halduskogu koosolekule, kus arutati mitmeid vanalinna tulevikku ja muinsuskaitse hetkeolukorda puudutavaid küsimusi, ning tuntud vanalinnlane ja linnavolinik Tiina Mägi esitas küsimuse – mis toimub Tallinna vanalinnas? Kus on muinsuskaitse silmad?

Olukorraga vanalinnas ei ole rahul ka Jaan Tamm. Aga MKA tegematajätmistele õigustamise asemel asub ta jõuliselt süüdistama linnavalitsust ja Tallinna Muinsuskaitseameti.

Jaan Tamm räägib siin põhjalikult, milline on 1993. aastal kinnitatud „Tallinna ajutise ehitusmääruse“ põhjal muinsuskaitsetsoonis MKA roll. Aga kuna seadusi ei täideta korralikult ja asjad ei ole nii nagu peaks – ilma detailplaneeringuta, arhitektuuriajaloolisi eritingimusi tellimata asutakse lammutama ja suuremahulisi ehitustöid teostama –, siis Jaan Tamme sõnul vastavalt muinsuskaitseadusele peaks 18 töötajaga Tallinna Muinsuskaitseamet teostama vahetut järelevalvet igasuguse uurimis-projekteerimis- ja ehitustegevuse üle vanalinnas. Jaan Tamm viitab seejuures ka MKA vähestele ressurssidele: „*Riigi Muinsuskaitseamet oma kahe kõiki Eestimaa ajaloolisi linnu kureeriva ametnikuga saab olla vaid viimase instantsi kohtuks, ja sedagi otseselt muinsuskaitse valdkonnas.*“

Järgmine seik ei jäta kahtlust, et Riigi Muinsuskaitseameti ja Tallinna Muinsuskaitseameti juhtide heast koostööst ei saa rääkidagi, üks süüdistab teist korruptsioonis.

Jaan Tamm halduskogul arutlusel olnud ja heaks kiidetud plaanist rajada Raekoja platsile viietärnihotell: „...*kunagi kaupmees Jegorovile kuulunud kinnistu vajab saneerimist ja võib-olla ka mingis mahus rekonstrueerimist. Hoopiski nõutuks teeb aga senine asjaajamise käik.*

⁴⁴ Tamm, Jaan. Avalik vastus Tiina Mägile ehk mis toimub Tallinna vanalinnas. – Postimees 08.05.1996, Tallinn, lk 4.

Ei detailplaneerimist, ei arhitektuuriajaloolisi eritingimusi. Viimaste kohta võib küll halduskogul jagatud pressiteatest lugeda, et need on koostanud linna muinsuskaitseameti juhataja. Ometi ei ole temal mingitki litsentsi vastavaks tegevuseks, rääkimata sellest, et temasuguse kõrge linnaametniku tegevust reglementeerib väga täpselt ka korruptsioonivastane seadus.“ Jaan Tamm paljastab veel, et linna „halduskogu otsuse eelnõu sappa olid liidetud ka liiklusskeemid, mille järgi olid hotelli tulevaste külaliste tarbeks ette nähtud parkimiskohad Pikale ja Kinga tänavale ning nende privileegse liikumise tagamiseks Kinga ja Mündi tänaval ning Raekoja platsil oleks paigaldatud hotellikülalise magnetkaardiga tõkkepuu Kinga tänaval. Ja seda kõike vähem kui kuu aega pärast uue liiklusskeemi ja parkimiskorralduse kehtestamist vanalinnas! Mõttetu oleks siin rõhutada, et selles kvartalis pole tehtud ühtegi ruutmeetrit väliuurimisi ega sellest väljaspool ühtegi arheoloogilist šurfi. Ometi on tegevuspaik 50 meetri kaugusel linnavõimu sümbolist raekojust ja linna muinsuskaitseameti asupaigast Raekoja plats 12.“

Hoolimata „musta pesu pesemisest“ jääb lugejale ilmselt siiski mulje, et MKA ajab õiget asja, mõistab, millise kaose tingimustes ta peab korda looma ja päästma veel mis päästa annab. Siiski tundub Jaan Tamme väide, et „Tallinna linna poolne initsiatiiv on seni kahjuks mälestiste osas piirdunud Tõnismäega ja kirikutornide valgustamisega“, suure liialdusena, sest äsja ilmusid mõlemas päevalehes uudised Pika jala väravatorni taastamisest (**Raepressi** uudis „**Pika jala väravatorn saab korda mais**“⁴⁵; **Raepressi** uudis „**Pika jala tornis peeti sarikapidu**“⁴⁶, **Raepressi** uudis „**Pika jala Väravatorn saab korda**“⁴⁷ ja **Epp Alatalu** põhjalikum kirjutis „**Pika jala väravatorn taastatakse kahe sajandi tagusel kujul**“⁴⁸), kus toodi ära konkreetsed summad – Torni taastamise esialgne eelarve on 305 500 krooni, millest MKA on torni taastamiseks 170 000 krooni üle kandnud, ülejäänud raha maksab Tallinna Kesklinna Valitsus Raepressi andmetel omatulude arvelt.

Positiivsena mõjuvad kõigis neis kirjutistes Jaan Tamme kinnitused Raepressile ja Postimehele, et torn taastatakse 19. sajandi alguse väljanägemisega ning et see tuleb kõrgem, kui oli enne kahjutuld. Jaan Tamm valgustab ka probleeme torni restaureerimisel.

⁴⁵ Raepress. Pika jala väravatorn saab korda mais. – Eesti Päevaleht 12.04.1996, Tallinna uudised, lk 5.

⁴⁶ Raepress. Pika jala tornis peeti sarikapidu. – Postimees 22.05.1996, Tallinna uudised, lk 3.

⁴⁷ Raepress. Pika jala väravatorn saab korda. – Eesti Päevaleht 22.05.1996, Tallinna uudised, lk 5

⁴⁸ Alatalu, Epp. Pika jala väravatorn taastatakse kahe sajandi tagusel kujul. – Postimees 03.04.1996, Tallinn, lk 5.

Riigi ja Tallinna Muinsuskaitseameti vastuoludest annab tunnistust vastastikune kriitika ajakirjanduses ka seoses Tallinna vanalinna pürgimisega UNESCO maailmapärandi nimekirja. Üks süüdistab linna, teine riiki.

Jaan Sotter Tallinna Muinsuskaitseametist kritiseerib Postimehes riigipoolset liiga aeglast asjaajamist: „*Tallinnale võib komistuskiviks saada Eesti-poolse asjaajamise liigne aeglus ja muinsuskaitsealaste seaduste ning eelkõige nende rakendamise jätkuv allakäik.*“ („**UNESCO maailmapärandi nimekiri ja vana Tallinn**“⁴⁹) Süüdistatakse riigikogu otsust, millega kogu järelevalve, mis oli linnavõimul vanalinna üle, on nüüd kaotatud erastamisega – on kaotatud nii riiklik finantseerimine kui ka planeerimine. Sotteri sõnul just Riigi Muinsuskaitseamet ja UNESCO Eesti rahvuslik komisjon ei jõudnud tähtjaks vajalikku materjali UNESCOsse saata ja seetõttu hakatakse Eesti Vabariigi taotlust arutama alles 1997. aastal.

MKA juht **Jaan Tamm** väidab, et „**Tallinn on ise süüdi UNESCO ukse taha jäämises**“⁵⁰. Peapõhjuseks peab ta linnapea Jaak Tamme viivitamist – haiguse tõttu kirjutas ta taotluspaberitele alla mõnenädalase hilinemisega ning et linn ei ole teinud ettevalmistusi ICOMOS-i ekspertkomisjoni vastuvõtmiseks.

Artiklist jätab aga positiivse mulje, et MKA peadirektor selgitab avalikkusele Eesti liitumist erinevate kultuuriväärtuste kaitset käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonidega ja et Eesti Vabariigi valitsus on aasta varem, s.o 1995 ratifitseerinud kolm konventsiooni: 1954. a Haagi konventsiooni kultuuriväärtuste kaitse kohta relvakonflikti korral, konventsiooni kultuuriväärtuste ebaseadusliku sisse- ja väljaveo, omandiõiguse üleandmise, keelamise ning ärahoidmise abinõude kohta ning konventsiooni ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse kohta. Kõneleb Tallinna vanalinna ülemaailmse kultuuripärandi nimekirja lülitamise olulisusest ning taotluseks tarvilike dokumentide koostamisest.

Neutraalselt mõjub samal teemal Päevalehe uudis jaanuaris – „**Vanalinn pürgib UNESCO nimistusse**“⁵¹, kus kajastatakse töökomisjoni, mille eesmärk on Tallinna vanalinna viimine UNESCO kultuuri- ja looduspärandi nimekirja, esimest töökoosolekut. Öeldakse, et

⁴⁹ Sotter, Jaan. UNESCO maailmapärandi nimekiri ja vana Tallinn. – Postimees 17.01.1996, Uudised, lk 4.

⁵⁰ Tamm, Jaan. Tallinn on ise süüdi UNESCO ukse taha jäämises. – Postimees 31.01.1996, Tallinn, lk 2.

⁵¹ EPL/BNS. Vanalinn pürgib UNESCO nimistusse. – Eesti Päevaleht 10.01.1996, Tallinn, lk 5.

komisjoni kuuluvad nii Tallinna kui Riigi Muinsuskaitseameti esindajad. Samuti neutraalselt mõjub **Raepressi** uudis Postimehes – „**Tallinna Muinsuskaitseamet soovib vanalinna lülitada maailmapärandi nimekirja**“⁵². Siin on küll juttu peamiselt Tallinna Muinsuskaitseameti panusest Tallinna vanalinna arvamisel UNESCO maailmapärandi nimekirja; Tallinna Muinsuskaitseameti korraldatud seminaril Matkamajas käis kohal UNESCO esindajaid ning Soome ICOMOSi rahvusliku komitee esindaja Panu Kaila. Kirjutise lõpus mainitakse, et „*Tallinna ja riigi muinsuskaitseameti töötajad näitasid välisekspertidele Tallinna vanalinna restaureeritud ja töös olevaid objekte*“.

Postimees kajastab oktoobris ICOMOSi eksperdi külaskäiku, kes soovitas linnavõimudel ning riigi ja linna muinsuskaitsejuhtidel pöörata rohkem tähelepanu sellele, et võimalusel ei kasutataks vanalinnas hoonete renoveerimisel uusi ehitusmaterjale ning et kindlasti säilitataks munakivisillutised tänavatel ja hoovides (**Jaanus Putting, „UNESCO nõuandev organ soovib vanalinnal hoiduda uutest ehitusmaterjalidest**“⁵³).

Novembris avalik ping-pong Tallinna ja riigi muinsuskaitseametite vahel samal teemal veidi jätkub. **BNS-i** uudis Päevalehes „**Vanalinn koputab taas UNESCO uksele**“⁵⁴ refereerib Jaan Tamme öeldut, kes selgitab, et Tallinna vanalinna arvamine UNESCO maailma kultuuri- ja looduspärandi nimistusse tuleb kõne alla detsembris Mexico Citys peetaval nõupidamisel.

Tamm näeb aga põhjustena, miks Tallinna vanalinna võidakse mitte vastu võtta, äritegevuse elavnemist viimastel aastatel vanalinnas, mis on selle omanäolisust vähendanud, nii et see järjest rohkem sarnaneb teiste Euroopa vanade linnadega, samuti vanalinna kui unikaalse asumi arengukontseptsiooni puudumist.

Tamm ütleb ka, et nimistusse arvamine ei too kaasa mingeid materiaalseid soodustusi, vaid on kultuuriliselt tähtis ja seab Tallinnale kohustusi pärandi kaitsmisel. Tamm mainib avalikkusele veel, et MKA kavatsusest taotleda ka Narva ja Jaanlinna linnuse, Koguva küla ning Põhja-Eesti pankranniku kandmist maailma kultuuri- ja looduspärandi nimistusse.

⁵² Raepress. Tallinna muinsuskaitseamet soovib vanalinna lülitada maailmapärandite nimekirja. – Postimees 29.05.1996, Tallinn, lk 3.

⁵³ Putting, Jaanus. UNESCO nõuandev organ soovib vanalinnal hoiduda uutest ehitusmaterjalidest. – Postimees 21.10.1996, Tallinn, lk 6.

⁵⁴ BNS. Vanalinn koputab taas UNESCO uksele. – Eesti Päevaleht 12.11.1996, Tallinn, lk 5.

Jaan Tammele vastuseks kirjutab Tallinna Muinsuskaitseameti peaspetsialist **Jaan Sotter** Päevalehes nädal hiljem („UNESCO nimekiri tähendab raha“⁵⁵), et ekslik on arvamus, justkui Tallinna vanalinna pääsemisel UNESCO maailmapärandi nimekirja oleks vaid kultuuriline tähendus – see tähendab hulgaliselt tasuta positiivset informatsiooni Tallinna kohta, niivõrd efektiivset reklaamikampaaniat ei suudaks Tallinn iial läbi viia. Tallinna saabuks hulgaliselt haritud ja jõukaid inimesi, kes siia ka palju raha jätaksid, ning nii mõnedki võib-olla avastaksid ka Eestis soodsa investeerimisvõimaluse. Kaudne kasu riigile laekuvatest maksudest tuleks kõigile kodanikele.

MKA imagole positiivselt mõjub **Raepressi** uudis „**Valmistutakse muinsuskaitsekuuks**“⁵⁶. Jääb mulje, et seda korraldatakse suurejooneliselt – MKA korraldab rahvusvahelise seminari „Tallinna vanalinn kui osa maailma kultuuripärandist“, mis on ühitatud president Lennart Meri kutsel Tallinna saabuva UNESCO peasekretäri visiidiga. Samuti uudis „**Neljapäeval algas muinsuskaitsekuu**“⁵⁷, kus öeldakse, et rahvusvahelise muinsuskaitsekuu tähistamisest ja Tallinna muinsuskaitsekuu avamisest Tallinna Raekojas võtsid teiste hulgas osa ka Tallinna ja riigi muinsuskaitseametite töötajad.

Valgustamise ülesannet täidab ka **Jaan Tamme** kirjutis märtsis „**Quo vadis, Püha Birgitta?**“⁵⁸ MKA juht annab ülevaate kloostri ajaloo ja selle väärtuslikkusest ja tähendusest tänapäeval. Ta nendib, et Tallinna linnapilti ja Piritale on taas ilmunud birgita nunnad. Aasta varem on krundi valdajaks saanud Piritale linnaosa valitsus, kes kavandab selle rentimist nunnadele. Jaan Tamm kirjutab, et MKAd teeb ärevaks, et äsja valminud arhitektuuriajaloolised eritingimused näevad ette hoonestuse ulatuslikku taastamist, mis Jaan Tamme sõnul „*oleks teravas vastuolus kogu mujal maailmas ja ka Piritale seni valitsenud põhimõtetega*“. Tamm kiidab nunnade pieteeditunnet muinsuspärandi vastu ja arhitekt Illar Kannelmäe 1994. a valminud projekti, mis näeb ette hoonestamist väljaspool klausuuri⁵⁹, mille aluseks on õdede endi esitatud ruumiprogramm. Projekt näeb ette ehitada väljapoole varemeid uus klausuur 20 nunnale, külalistetoad, reflektorium, kabel, hotell 30 kohaga, raamatukogu, parlatoorium, kursusteruumid, trükikoda ja kirjastus, orbude- ja vanadekodu,

⁵⁵ Sotter, Jaan. UNESCO nimekiri tähendab raha. – Eesti Päevaleht 21.11.1996, Tallinn, lk 5.

⁵⁶ Raepress. Valmistutakse muinsuskaitsekuuks. – Eesti Päevaleht 12.04.1996, Tallinn, lk 5.

⁵⁷ Raepress. Neljapäeval algas muinsuskaitsekuu. – Eesti Päevaleht 22.04.1996, Tallinn, lk 4.

⁵⁸ Tamm, Jaan. Quo vadis, Püha Birgitta? – Postimees 27.03.1996, Tallinn, lk 5.

⁵⁹ Artiklis nimetatakse seda küll korduvalt „kalusuuriks“.

maarohtude apteek. Jaan Tamm lisab, et lisada oleks veel vaja ekspositsiooniruumid kloostri ajaloo ja arheoloogiliste leidude kohta.

Juba jaanuaris, Päevalehe põhjalikumast artiklist (**Kirsi Kenderi „Püha Brigitta ordu ehitab Piritale uue kloostri“⁶⁰**) on küll selgunud vestlusest Püha Brigitta ordu volitatud esindaja Lagle Parekiga, et uus klooster tahetakse ehitada kunagisse kloostrihoovi ja et ehitajad järgivad MKA ettekirjutusi.

1.3 MKA ametnikud ajalehe veergudel

6 Päevalehe artiklis on ajakirjanik võtnud MKA ametnikult pikema kommentaari.

Piret Peensoo on Päevalehe uudisloos **„Kesklinnas avastati muistsed enesetapjad“⁶¹** – andnud sõna MKA asedirektorile Anton Pärnale seoses MKA korraldatud arheoloogiliste väljakaevamistega Roosikrantsi tn 9 krundil, kuhu kavatsetakse rajada parkimismaja. Kaevamiste käigus on avastatud inimluustikke ja luust esemeid ning jälgi eri ajastuste hoonestustest. Anton Pärn kirjeldab leide ja räägib uurijate oletusest – et tegu on XV sajandist pärit enesetapjate luustikega: *"Kaevamistel tuli krundilt välja neli luustikku. Püha Barbara kalmistu piirneb Roosikrantsi tänavaga ja sellele alale enam ei laiene. Vanasti ei tohtinud mõningaid inimesi pühitsetud mulda matta, seepärast on alust arvata, et tegemist on enesetapjate luukeredega."* Pärn selgitab ja rõhutab arheoloogiliste kaevamiste olulisust: „Roosikrantsi tänava äärsed kaevamised peaksid andma kunagisest asutusest hea ülevaate, millega võidab terve Tallinn ja võib-olla isegi Eesti ajalugu laiemas laastus."

Äsja on ajakirjanduses olnud juttu mõisate saatusest Juhan Maistega seoses tema värskelt ilmunud raamatuga „Eestimaa mõisad“. Nüüd tsiteeritakse **BNS-i** uudises **„Mõisaomanik peab olema rikas“⁶²**: MKA ehitismälestiste inspektorit Jaan Valit: *„Muinsuskaitseamet soovitab enne mõisa ostmist järele mõelda, kas omaniku rahakott võimaldab hoonet ekspluateerida.“* Loetakse üles mõned hiljutised mõisaostud – Mart Helme on ostnud Suure-Lähtru mõisa, Sulo Muldia Laitse, Mart Susi Kolu, Imre Sooäär Pädaste jt. On ka rida

⁶⁰ Kender, Kirsi. Püha Brigitta ordu ehitab Piritale uue kloostri. – Eesti Päevaleht 26.01.1996, lk 3.

⁶¹ Peensoo, Piret. Kesklinnas avastati muistsed enesetapjad. – Eesti Päevaleht 07.09.1996, Tallinn, lk 5.

⁶² EPL/BNS. Mõisaomanik peab olema rikas. – Eesti Päevaleht 26.09.1996, Eesti uudised, lk 4.

õigusjärgse tagastamise käigus tekkinud mõisaomanikke. „Umbes 800 mõisast on omaniku leidnud kümnendik,“ täpsustab Vali.

Esimest ja viimast korda sel aastal on Päevaleht MKA-d mainitud esileheküljel, **Piret Peensoo** ja **Marika Milve** fotoga illustreeritud uudisloos „**Toompeal varises elumaja sein**“⁶³. Toompeal on öösel kokku varisenud Toomkooli ja Lossi platsi nurgal asuva elumaja esimese korruse fassaad. Maja on riiklik ehitismälestis ning on kuu aega varem tagastatud õigusjärgsetele omanikele. Varisenud maja käis vaatamas ka MKA inspektor Olev Maas. Maasi kolme lausena tsiteeritud arvamus mõjub autoriteetsena.

Piret Peensoo põhjalikus ja sisutihedas artiklis „**Muinsuskaitssjad vaidlevad akende üle**“⁶⁴ antakse sõna MKA peainspektorile Andri Ksenofontovile, teemaks, et „*plahvatuslikult sagenenud rekonstrueerimistööd on Tallinnas rikkunud või oluliselt vaesustanud mitme kultuuriväärtuse fassaadi ning muinsuskaitssjad süüdistavad tellijaid, kes arhitekti ettekirjutused pahatihti suisa kõrvale lükkavad*“. Räägitakse akende probleemist nii Tallinna vanalinnas kui ka ükskõik millise linlase seisukohast.

„*Andri Ksenofontovi sõnul on tellijad viimasel ajal peatöövõtja vahendusel rikkunud nii linnavalitsuse, Prantsuse Lütseumi kui ka praeguse Metropoli kohviku hoone. "Plastikaknad kultuurimälestise ees on nagu valged nõöbid frakil. Pidžaamale seevastu valged nõöbid sobivad," näitlikustas Ksenofontov.*“ Öeldakse, et MKA vaneminspektori andmetel on ka vanalinna kehvad fassaadid üks põhjuseid, miks Tallinna pole võetud maailma kultuuripärandi nimekirja.

Kerkinud probleemiga seoses on küsitud ka aknatootjate, nii plastakende tootja kui ka puitakende tootjate seisukohta, samuti Kunstiteaduste Instituudi juhataja Mart Kalmu arvamust. Kõlab värvikaid seisukohti nii plastakende vastu kui ka poolt. „*Põhimõtteliselt on ikka õigem panna majale puitaken, kui see kunagi on nii ette nähtud,*“ tsiteeritakse Ksenofontovit.

Kokkuvõttes nenditakse, et linlane on probleemi ees – kui ta oma kodu aknad vahetada kavatseb, siis ei ole selget vastust küsimusele, mida teha, kui allkorrusel on plastikaknad ja

⁶³ Peensoo, Piret; Milve, Marika. Toompeal varises elumaja sein. – Eesti Päevaleht 28.11.1996, lk 1.

⁶⁴ Peensoo, Piret. Muinsuskaitssjad vaidlevad akende üle. – Eesti Päevaleht 19.10.1996, Tallinn, lk 5.

ülal metallaknad, ent fassaadi tahaks ilusa hoida. Et MKA litsentseerib küll arhitekte, kes vanalinnas töötada võivad, kuid tavainimesel ega isegi firmal pole kusagilt laenata spetsialisti, kes näiteks 17. sajandi arhitektuurist kõike taipaks.

Tuuakse ka Eesti Arhitektuurimuuseumi direktori Karin Hallase arvamus: „Karin Hallase hinnangul on fassaadide muutumises süüdi nimelt muinsuskaitstjad. *„Oluline oleks teadvustada erinevaid võimalusi. Tellijad peaksid nägema, et hoonete arhitektuuriliselt sobiv puitaken ei ole plast- või metallaknast kallim ning sel on palju enam väärtusi,“* nentis Hallas.“

Kahjuks ei ole ajakirjanik Hallaselt selgitust küsinud, milles täpsemalt seisneb muinsuskaitstjate süü.

Ajakirjanik võtab asja kokku nii, et ühel meelel ollakse vähemalt selles, et õige asi peab olema õiges kohas ja et on tarvis tellijat n-ö kasvatada. *„Mart Kalmu sõnul on kunstiakadeemia juurde kavas luua täienduskursused arhitektidele, seppadele ja restauraatoritele./---/ Vanalinna akende puhul mängib ajaloo tundmine aga suurt rolli.“*

Kuigi lugeja jaoks selles artiklis lihtsaid ega selgeid vastuseid ei ole, mõjub artikkel siiski väga valgustavalt – lugeja, kes seni ehk pole mõelnudki, kuidas aken võib mõjutada fassaadi üldilmet, saab siit ilmselt kinnitust, et muinsuskaitstjate nõudmised on vägagi põhjendatud. Taolisi artikleid oleks oodanud sellest aastast enam.

Mõlemad päevalehed vahendavad BNSi uudist, et MKA leidis Inglise teadlaste kaasabil Briti Muuseumist üles osa eelmisel sajandil kaduma läinud Eesti muinasaja mündiaardest ja vahendatakse MKA peadirektori asetäitja Anton Pärna öeldut, kes rõhutab selle tähtsust (**„Muinasaja Eesti mündiaare leiti Briti Muuseumist“⁶⁵**, **„Muinasaja Eesti mündiaare Briti Muuseumis“⁶⁶**). Tsiteeritakse MKA peadirektori asetäitjat Anton Pärna, kes rõhutab selle tähtsust, öeldes, et 11. ja 12. sajandil moodustunud mündiaardel on teaduslik väärtus kogu Läänemere piirkonnale, sest ümbruses teatakse vaid üksikuid selle perioodi samalaadseid leide.

⁶⁵ BNS. Muinasaja Eesti mündiaare leiti Briti Muuseumist. – Postimees 14.03.1996, Uudised, lk 4.

⁶⁶ BNS. Muinasaja Eesti mündiaare Briti Muuseumis. – Eesti Päevaleht 14.03.1996 Eesti uudised, lk 3.

Kõigis eelloetletud kuues kirjutises mõjub MKA töötaja kommentaar autoriteetse eksperthinnanguna. Kui esimese nelja puhul on ilmselt ajakirjanik küsinud MKA ametnikult kommentaari aktuaalse teemaga seoses, siis BNS-i uudise on ajendanud ilmselt MKA algatus.

1.3.1. VILJANDI MUINSUSKAITSEINSPEKTOR MEEDIAS. ERANDLIK TÄHELEPANU

Silmatorikavalt palju on pööratud tähelepanu Viljandile, tõenäoliselt seoses ajakirjaniku eelistustega. Omaette grupi (5 artiklit) moodustavad ajakirjanik Malle Toomiste kirjutised Postimehes, kus ta on võtnud pikemaid ja lühemaid kommentaare MKA Viljandi maakonna inspektorilt Anne Kivilt.

Postimehe artiklis „**Sõjaväeosalt vabanes võimalustemaa**“⁶⁷ jaanuaris on ajakirjanik **Malle Toomiste** küsinud kommentaari seoses Vene vägede lahkumisega Viljandist MKA Viljandimaa maakonna inspektorilt Anne Kivilt. Kivi räägib kolme aadlimaja (stiftihoone, Helmersenide elumaja ja Dolli maja) väärtusest ja olukorrast ning seab põhimõttelise eesmärgi – miski ei peaks miski meenutama, et need kuulusid vene sõjaväele.

Veebruaris tõuseb Viiljandis teemaks Viljandi vana veetorni saatus. **Malle Toomiste** artiklis „**Viljandi vana veetorn kogub kirgi**“⁶⁸ on kõne all Viljandi Rotary klubi idee Viljandi veetornist teha turismiobjekt, liftiga vaatetorn ning klubi on selleks osaliselt ka juba raha leidnud. On toodud ka arhitektist linnavolikogu liikme Valdur Malmre seisukoht – see tuleks lammutada kui „*Viljandi inetu sümbol*“. Lõpuks on küsitud seisukohta ka MKA Viljandimaa inspektorilt Anne Kivilt, kes ütleb resoluutselt, et kuna veetorn asub Viljandi vanalinna muinsuskaitsealal, siis „*ilma riigi muinsuskaitseameti kirjaliku loata ei tohi sellel alal asuvaid ehitisi lammutada*“ ja et seda võiks lihtsalt säilitada vaatamisväärsusena, sest Viljandi sai ühena esimestest Eesti linnadest endale veevärgi.

Veetorni saatus on selgunud aasta lõpuks, kui Malle Toomiste on taas võtnud Viljandimaa muinsuskaitseinspektorilt Anne Kivilt kommentaari (**Malle Toomiste, "Viljandi vana**

⁶⁷ Toomiste, Malle. Sõjaväeosalt vabanes võimalustemaa. – Postimees 10.01.1996, Uudised, lk 5.

⁶⁸ Toomiste, Malle. Viljandi vana veetorn kogub kirgi. – Postimees 19.02.1996, Uudised, lk 4.

veetorn kaob mõneks ajaks linna siluetist"⁶⁹. MKA on andnud loa 1911. aastal ehitatud veetorni varisemisohtlik veetorni tornikiiver lammutada, seda konserveeritakse. Veetorni punasest tellisest tüvi saab ajutise katuse ja torn jääb ootama, kuni koguneb raha selle uuendamiseks, millele õhutab Viljandi Rotary klubi oma aktsiooniga „Päästkem Viljandi veetorn“. Anne Kivi väitel ei ole MKA mingit taastamistöõde lõpptähtaega projekti eestvedajatele ette kirjutanud. Kivi sõnul oli Viljandi veetorni puitosa lagunenu varisemisohtlikkuseni ning ta andis lammutusloa teadmise, et torn taastatakse. Lammutus- ja konserveerimistöid finantseerib Viljandi linn.

Postimehe uudisest juulis (**Malle Toomiste, „Viljandi linnakiriku müürid peatasid invaliidide kaldtee ehituse“**⁷⁰) saab lugeja teada, et Laidoneri platsi ääres asuva linna sotsiaalameti juurde kavandatud kaldtee ehitus ratastooliga sisenemiseks on pandud seisma, kuna kaevetööde käigus tulid välja 14. sajandil ehitatud linnakiriku müürid; et linna muinsuskaitseinspektor puhkab, on otsustatud varemete edasise saatuse kohta vastust küsida Tallinnast, riigi MKA-st.

Malle Toomiste on kirjutanud ka ühe pika olemusloo, mille keskmes on Viljandi maakonna muinsuskaitseinspektor Anne Kivi ja tema mõtisklused Viljandi linnusevaremete üle (**Malle Toomiste, „Viljandi linnusevaremetes lõppesid tänavused taastamistööd“**⁷¹). Ajakirjanik jalutab Anne Kiviga varemetel. Kõneldakse lossi ajaloost ja tulevikuplaanidest. Kivi mõnab, et aegade jooksul on MKA arhiivi kogunenud mitu lossivaremete konserveerimise ja restaureerimise kontseptsiooni, kuid valitseb realistlik arusaam, et kui raha ei ole, ei maksa plaane teha, sest ka need maksavad. „„Sellest saaks kena varemete pargi,“ mõtiskles muinsuskaitseinspektor Anne Kivi samblasse kasvanud müürikivi puhastades ja sealt põgenevat sajajalgset mutukat pilguga jälgides.“ Loo ajendiks on, et augustis „lõpetati konvendihoone läänemüüri kindlustamine, mis kestis kaks aastat, ja kuhu Viljandi linn ja MKA paigutas 600 000 krooni“. Anne Kivi avaldab rahulolu linna hooldusraidega. Kivi ütleb, et tal poleks midagi selle vastu, kui ärimehed siia oma raha paigutavad, aga sellega kaasneb tingimus, et tuleb täita muinsuskaitse nõudmisi.

⁶⁹ Toomiste, Malle. Viljandi vana veetorn kaob mõneks ajaks linna siluetist. – Postimees 21.12.1996, Uudised, lk 5.

⁷⁰ Toomiste, Malle. Viljandi linnakiriku müürid peatasid invaliidide kaldtee ehituse. – Postimees 31.07.1996, Uudised, lk 4.

⁷¹ Toomiste, Malle. Viljandi linnusevaremetes lõppesid tänavused taastamistööd. – Postimees 16.08.1996, Uudised, lk 5.

Kokku viiest Postimehe kirjutisest jääb mulje, et Viljandi muinsuskaitseinspektor on ajakirjandusega aktiivselt suhelnud – MKA on ennast Viljandis kehtestanud, tegutseb ja annab enda tegemistest ajakirjandusele teada. Kõigist neist kirjutistest järeldeb lugejale, et MKA seisukohtadega tuleb arvestada.

Ka Eesti Päevalehes on põgusalt juttu aruteludest Viljandi vana veetorni saatuse ümber, samuti 14. sajandil ehitatud linnakiriku müüride avastamisest, kuid MKA-d nende teemadega seoses ei mainita.

1.4. Muud teemad

Anneli Ammas vahendab Päevalehes rõõmsat uudist („**Tunnustus Haapsalu lastele**“⁷²), et Haapsalu Linna Algkool on saanud Roomast teate – nende kool saavutas Euroopa linnade koolide seas ajalookonkursil esikoha. Selgub, et poolteist aastat varem oli Anton Pärn MKA-st pakkunud sellele koolile „*võimalust osaleda Euroopa Nõukogu ja rahvusvahelise muinsuskaitseorganisatsiooni ühisprojektis „Linn linna all*““. Haapsalu Linna Algkool oli osalenud Eestist ainsana. Aasta jooksul muudeti ajalugu elavaks – tehti filme ja pilte, õpiti valmistama keraamikat, lõngategu ja kangakudumist, lavastati keskaegseid näidendeid. Oluline osa oli loengutel, mille eest seisis hea Anton Pärn. Tänu üritusele tekkis lastel ajaloohuvi, Läänemaa Muuseum sai laste seas populaarseks.

Haapsalu vaksalihoone 90. sünnipäeva puhul on Eesti ja Rootsi muinsuskaitseametite koostöös korraldatud puidurestauraatorite suvelaager, eeskujuks Rootsis korraldatavad restaureerimislaagrid (**Urve Repp**, „**Vaksalihoonet ei lasta laguneda**“⁷³).

Üks lugejakiri õiendab Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja Muinsuskaitseameti segiajamise üle (**Mart Aru**, „**Tõnismäe ausambast**“⁷⁴), kuna ühes varem avaldatud lugejakirjas oli keegi avaldanud rahulolematust pronksmehe ausamba ja (teiste hulgas) Muinsuskaitse Seltsi seisukoha üle, et pronksmees peab jääma: „Muinsuskaitse Selts pole kunagi väljendanud kategoorilist seisukohta, et pronksmees peab Tõnismäele jääma,“ kirjutab Mart Aru.

⁷² Ammas, Anneli. Tunnustus Haapsalu lastele. – Eesti Päevaleht 03.10.1996, Eesti uudised, lk 3.

⁷³ Repp, Urve. Vaksalihoonet ei lasta laguneda. – Eesti Päevaleht 25.07.1996, Suvi, lk 5.

⁷⁴ Aru, Mart. Tõnismäe ausambast. – Eesti Päevaleht 13.06.1996, Arvamus, lk 2.

Avo Suurvärava pikemas arvustuses Päevalehe Kultuuri küljel „**Haapsalu kultuurist ja ajaloost**“⁷⁵ on juttu Läänemaa Muuseumi korraldatud ajalookonverentsist, kuhu oli kutsutud ka Anton Pärn MKA-st. Pärna ettekannet on ka lühidalt refereeritud.

1.4.1. MUINSUSKAITSEAMETIT ON VAID MAINITUD

On terve rida artikleid, kus neutraalses toonis on vaid mainitud, et MKA-lt on vaja luba küsida, tema nõudmistega arvestada, temaga kooskõlastada või nõu pidada, ei ole aga lähemalt teemasse süüvitud:

Näiteks kirjutises, kus juttu Püha Brigitta ordu soovist sõlmida ostu-müügileping endise Pirita kloostri hoovi maavaldajatega ja plaanidest ehitada kirikuvaremete kõrvale uus klooster, **Kirsi Kenderi „Püha Brigitta ordu ehitab Piritale uue kloostri“**⁷⁶, vesteldakse Püha Brigitta ordu volitatud esindaja Lagle Parekiga, kelle sõnul uus klooster ehitatakse kunagisse kloostrihoovi ja muidugi järgivad ehitajad MKA ettekirjutusi.

Tiit Tuumalu artiklis „**Kalevipoeg jäi toetuseta**“⁷⁷ kajastatakse Tartu monumendikomisjoni istungit, kus arutati Tartu Vabadussõja mälestussamba taastamise komitee 250 000 krooni taotlust linnalt mälestusmärgi endisel kujul taastamiseks – Kalevipoja kuju modelleerimiseks ja pronksivaluks vajaliku materjali muretsemiseks. Loetletud on monumendikomisjoni koosseis, kuhu kuulub ka MKA Tartumaa inspeksiooni juhataja Enn Veenpere. Artiklist jääb mulje, et monumendikomisjon ei toeta Fr. R. Kreutzwaldi kuju asendamist Kalevipojaga. Tuuakse mitmeid põhjuseid, miks linn ei kipu ettevõtet toetama, ning viimaks ka et samba taastamise komitee pole Kreutzwaldi monumendi mahavõtmiseks ja mujale paigutamiseks taotlenud MKA-lt luba. „*Muinsuskaitseaduse järgi on aga kinnismälestise ümberpaigutamine keelatud ilma Muinsuskaitseameti loata,*“ nenditakse artiklis. Veenperelt ei ole kommentaari küsitud.

1996. aastal kerkib ka kõrghoonete ehitamise teema: **Karl Taklaja** uudisloos Postimehes „**Kõrghooned rikuvad vanalinna silueti**“⁷⁸, **EPL-i** uudises „**Määrati kõrghoonete paiknemise keeluala**“⁷⁹ ja **Marika Milve** artiklis „**Pilvelõhkujad on kesklinnas**

⁷⁵ Suurvärav, Avo. Haapsalu kultuurist ja ajaloost. – Eesti Päevaleht 04.07.1996, Kultuur, lk 8.

⁷⁶ Kender, Kirsi. Püha Brigitta ordu ehitab Piritale uue kloostri. – Eesti Päevaleht 26.01.1996, lk 3.

⁷⁷ Tuumalu, Tiit. Kalevipoeg jäi toetuseta. – Postimees 24.04.1996, Tartu, lk 1.

⁷⁸ Taklaja, Karl. Kõrghooned rikuvad vanalinna silueti. – Postimees 29.05.1996, Tallinn, lk 2.

⁷⁹ EPL. Määrati kõrghoonete paiknemise keeluala. – Eesti Päevaleht 29.05.1996, lk 3.

keelatud⁸⁰. mainitakse MKA-d vaid tehtud töö heakskiitjana. Nimelt on Tallinna linnavalitsus võtnud vastu otsuse eelnõu, mis näeb ette kõrghoonete paiknemise keeluala kehtestamist Tallinna kesklinnas ning Linnaplaneerimise Amet tellis vastava uurimistöö seoses vajadusega vastata kesklinna kavandatavate kõrghoonete projektettepanekutele ja projekteerimisloa taotlustele ja selgitada kõrghoonete sobivust linnapilti. Uurimuse on koostanud arhitektuuribüroo A. Puusepp, kes hindas mitmest vaatepunktist Tallinna siluetti kesklinna kavandatud üheksa kõrghoonega. „Töö lõpptulemuse on heaks kiitnud Tallinna Kesklinna halduskogu, Riigi Muinsuskaitseamet, Eesti Arhitektide Liidu eestseisus, Tallinna arhitektuurinõukogu ja Kesklinna arhitektuurinõukogu,“ öeldakse artiklis.

Kirsi Kenderi artiklis „Patarei vangla projekt maksab miljard⁸¹ on juttu, et Soome firma tahab ehitada Patarei vangla ja vesilennukite angaaride asemele luksushotelli, ärikeskuse, rahvusvahelise reisisadama ning ulatusliku parkla. Lisaks lubatakse välja ehitada ka kolm uut vanglahoonet ja teedevõrk. Vene sõjaväele kuulunud ja nüüd kaitseministeeriumi bilansis olevad objektid on küll oodanud rakendust, aga lisaks linnavalitsuse umbusule investori usaldusväärse osas öeldakse artiklis: *“Teine probleem on seotud muinsuskaitseametiga, kes ei luba üle teatud kõrguse hooneid ehitada, sest vaade unikaalsele Tallinna vanalinnale peab olema merelt nähtav.”*

See on väga väheseid kordi Päevalehes, kus MKA seisukoht on ära toodud. Siiski ei ole MKA-lt kommentaari küsitud.

Raepressi uudises Postimehes „Roosikrantsi tänaval tehakse arheoloogilisi uuringuid⁸² öeldakse, et Roosikrantsi tänavale kavatsetakse uut parkimismaja ning MKA nõuab enne ehitustööde algust täiendavaid arheoloogilisi uuringuid.

Tartu linna muinsuskaitseõukogu esimees **Romeo Metsallik** selgitab artiklis **„Maja renoveerimisel tuleb arvestada stiilinõudeid**⁸³, et Tartu vanalinna muinsuskaitseala koos seda ümbritseva vööndiga on riiklikus registris olev kaitseala, ja seal kehtivad oma nõuded, selgitab linna ehitusmäärust. Metsalliku sõnul saab enamike ehitusküsimuste puhul nõu

⁸⁰ Milve, Marika. Pilvelõhkujad on kesklinnas keelatud. – Eesti Päevaleht 17.06.1996, Tallinn, lk 5.

⁸¹ Kender, Kirsi. Patarei vangla projekt maksab miljard. – Eesti Päevaleht 02.02.1996, Tallinn, lk 5.

⁸² Raepress. Roosikrantsi tänaval tehakse arheoloogilisi uuringuid. – Postimees 04.09.1996, Tallinn, lk 3.

⁸³ Metsallik, Romeo. Maja renoveerimisel tuleb arvestada stiilinõudeid. – Postimees 18.09.1996, Tartu, lk 6.

muinsuskaitseenõukogult, kuid riiklikus registris olevate mälestiste puhul tuleb ehitustegevuseks saada kooskõlastus MKA-lt.

Raepressi uudises „**Raeapteek antakse rendile**“⁸⁴ kirjeldatakse Raeapteegi unikaalsust ning antakse teada, et rendikonkursi viib läbi moodustatud kesklinna kinnisvarakomisjon. Komisjoni töös osalevad Kesklinna linnaosa vanem Jüri Ott, „Riigi Muinsuskaitseameti juhataja Jaan Tamm ja Tallinna Muinsuskaitseameti juhataja Rasmus Kangrool“.

Karl Taklaja artiklis „**Kahtlused Vana Tooma ümber**“⁸⁵ öeldakse, et mitmed ajaloolased ja nii Tallinna kui riigi muinsuskaitseameti esindajad pidasid raekojas nõu, mida teha – vasesepp Vello Rooveere valmistatud Vana Toomas ei näe välja selline nagu oletatavalt oli esimene, 1627. aastal linna valvama pandud Toomas.

Palju räägitakse sel aastal pronkssõduri teisaldamisest, aga vaid paaril korral mainib Postimees selle teemaga seoses MKA-d - uudistes „**Rida ühendusi nõuab pronkssõduri eemaldamist 14. juuniks**“⁸⁶ ja „**Pronkssõdur värviti kirjuks**“⁸⁷, kus lõpus on öeldud, et Postimehele teadaolevatel andmetel on mitmed nii linnavalitsuse kui ka MKA esindajad avaldanud arvamust, et pronkssõdur peaks jääma oma senisele asukohale. Kahjuks ei ole MKA üheltki esindajalt kommentaari küsitud.

Päevalehe ajakirjaniku **Anneli Ammase** pikas artiklis „**Haapsallaste lemmikmajad uues hiilguses**“⁸⁸ Jutt käib Haapsalu kuursaalist, mille taastamiseks on andnud miljon krooni Mart Laari valitsus, puudu jääva osas panustab linn. Allikatena on küsitletud Haapsalu linnapead Urmas Suklest ja maakonnaarhitekti Tõnis Padu. Samuti on Haapsalu raudteejaamahoone ilme hakanud paranema – maja ja perroon saanud uue katuse, taastatud on linnapoolne fassaad. Suklese sõnul on sellesse hoonesse kolme aasta jooksul pandud ligi kolm miljonit krooni linna ning riigilt saadud muinsuskaitse raha.

⁸⁴ Raepress. Raeapteek antakse rendile. – Eesti Päevaleht 18.09.1996, Tallinn, lk 5.

⁸⁵ Taklaja, Karl. Kahtlused Vana Tooma ümber. – Postimees 02.10.1996, Tallinn, lk 2.

⁸⁶ Rida ühendusi nõuab pronkssõduri eemaldamist 14. juuniks. – Postimees 15.05.1996, Tallinn, lk 3.

⁸⁷ Pronkssõdur värviti kirjuks. – Postimees 22.05.1996, Tallinn, lk 3.

⁸⁸ Ammas, Anneli. Haapsallaste lemmikmajad uues hiilguses. – Eesti Päevaleht 12.12.1996, Eesti uudised, lk 3.

1.4.2. TEISED MUINSUSKAITSEAMETIST

MKA tähtsustamise eest noores Eesti ühiskonnas astub välja **Mart Kalm**. Näituse arvustuses „Eestiaegse arhitektuuri näitus Rotermanni soolalaos“⁸⁹ Päevalehe kultuuriküljel alapealkirja all „Riigi- ja muinsuskaitse“ kirjutab ta: „Piinlik on kuulata arutlusi kaitsekulutuste suurendamisest /.../ Samas kärbitakse riigieelarves täiesti obskurantistlikult MKA rahasid, mis on niigi naeruväärselt väikesed. Kuna kõigi vanemategi mälestiste korrashoid on lootusetult alafinantseeritud (räägitakse kodumaisest turismist!), pole 20. sajandi arhitektuurimälestistele praktiliselt midagi "tilkunud". Siililegi selge, et teatri eelarvega ei saa ülal pidada "Estonia" maja ja riik peaks Muinsuskaitseameti kaudu finantseerima selle üldrahvaliku sümboli head käekäiku.“

Seda artiklit võib käsitleda ühe ühiskonna arvamusiidri sõnavõtuna MKA toetuseks.

Tartu Postimehes kaheleheküljelises fotodega artiklis „**Tartu linna uusehitised arhitekti pilguga**“⁹⁰ arutleb arhitekt **Helmi Sakkov** uusehitiste üle Tartu vanalinnas. Ta nendib, et arhitektide ja muinsuskaitsete huvid on sageli vastandlikud. Esimeste arvamust esindavad linnavalitsuse ehituskorralduse osakonnas töötav arhitektuurimälestiste kaitse spetsialist ja Riigi Muinsuskaitseamet ning teiste huve linnaarhitekt ja arhitektuurinõukogu: „Muinsuskaitse näeb linna sellisena, nagu see kunagi minevikus on olnud, arhitekt sellisena, nagu see ideaalsel juhul peaks olema. Arhitektile ideaalses linnamudelis on tähtis osa ka muinsusobjektidel, sest need loovad linna eripära.“

Muu hulgas arvustab Helmi Sakkov vast restaureeritud Barclay hotelli. Ütleb, et selle hoone koorumine tellingute tagant tekitas pettumuse, sest „palju imetletud akende asemele olid tekkinud uued ja igavamad. Seinale on pandud imelikud plaadid ja ka värvitoonid on toored. Fassaadide kujundus on Enrico Talvistult, suurelt juugendstiili tundjalt.“

MKA suhtes kriitiline on Postimehe **Tiiu Ritari** artikkel „**Mehest, kel mure vanaisa töö pärast**“⁹¹. Vesteldakse kolmanda põlve orelimeistri Hardo Kriisaga, kelle vanaisa Tannil Kriisa oli üks Eestimaa kuulsamaid oreliehitajaid, tema ehitatud on 24 Eesti kirikute orelit. Hardo Kriisal on tõsine mure nii vanaisa ehitatud kui kõigi Eestimaa orelite pärast. Ta ütleb,

⁸⁹ Kalm, Mart. Eestiaegse arhitektuuri näitus Rotermanni soolalaos. – Eesti Päevaleht 26.08.1996, Kultuur, lk 8.

⁹⁰ Sakkov, Helmi. Tartu linna uusehitised arhitekti pilguga. – Postimees 31.01.1996, Tartu, lk 2.

⁹¹ Ritari, Tiiu. Mehest, kel mure vanaisa töö pärast. – Postimees 24.12.1996, Kultuur, lk 8.

et kui varem oli osa Eestimaa orelitest muinsuskaitse all ja „*iga vussnäpp ei tohtinud neid puutada*“, siis taas vabaks saanud Eestis huvitavad muinsuskaitset vaid mõned orelite prospektid ehk fassaadid, aga mitte orelid ise. Hardo Kriisa oli käinud „*muinsuskaitstes seletamas, et orel on pill, on tervik, et ei saa kaitsta ühe pilli prospekti vilesid ja lühemaid pilli sees olevaid vilesid mitte kaitsta, siis vastas muinsuskaitseameti töötaja selle peale, et tema võetakse varsti Kunstnike Liidu liikmeks vastu ja tema ometi peab teadma, millel on kunstilist väärtust ja millel mitte.*“ Orel on tehniline mälestusmärk, oli Kriisale selgeks tehtud. „*Muu maailm tehnilisi mälestusmärke ei tunne,*“ ütleb aga Hardo Kriisa, „*mujal on orelid kaitse all.*“

Päevalehe lisa Ärileht selgitab **Anneli Kumm** Ober Hausi Ehituse AS-ist („**Remont vanalinna korteris**“⁹²), et remont vanalinna korteris võib osutuda vägagi töömahukaks, probleemseks ja kulukaks, eriti kui hoone juhtub olema arhitektuurilis-ajaloolise väärtusega. Sel juhul tuleb tellida uurimus, mis peaks olema projekt koostamisel aluseks. Öeldakse, et muinsuskaitse on seadnud mõned piirangud, mis puudutavad eelkõige maja fassaadi ning kõike ajaloolist maja sees. Samuti kui tahetakse vanalinnas midagi kapitaalsemat teha – vaheseinu või põrandaid lammutada, siis tuleb pöörduda MKA poole.

See on tegelikult ainus artikkel Eesti Päevalehe ehitus- ja kinnisvara või majanduse rubriigis, ehkki kinnisvaraarendus toimub jõudsalt kõikjal, ja lootnuks, et siin ka MKA oma sõna avalikkuse ees maksma paneb.

1.5. Üldised järeldused 1996. aasta ajakirjanduskajastuste kohta

1996. aasta Postimeest sirvides jääb paratamatult mulje, et MKA on noores Eesti ühiskonnas mänginud üsna väikest rolli. Kui vahetult taasiseseisvumise eel ja ajal oli muinsuskaitse ajakirjanduse üks lemmikteemasid, siis kirjutiste arvu põhjal otsustades oli 1996. aastal tegu täiesti marginaalse teemaga – Päevalehes ja Postimehes kokku on sel perioodil vaid 56 kirjutist (sh nii uudised kui ka põhjalikumad käsitlused ja arvamused). Selle aastakäigu ajakirjanduses ei ole MKA olnud kordagi juhtkirja teemaks.

Kesksete teemadena tõin välja:

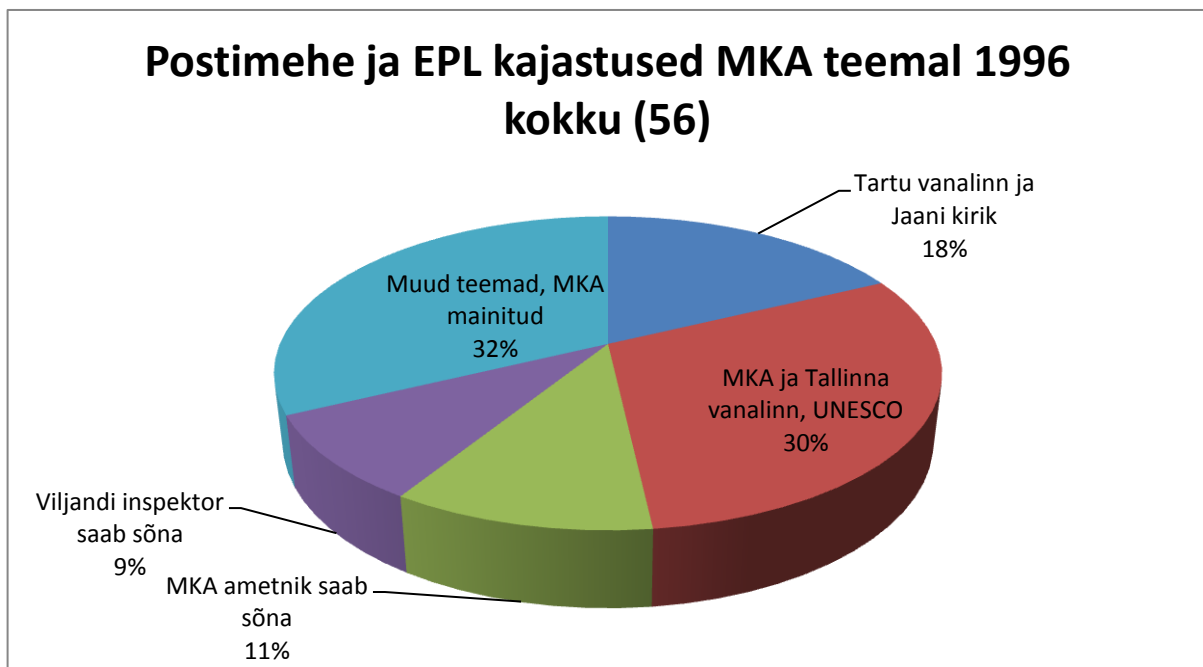
⁹² Kumm, Anneli. Remont vanalinna korteris. – Eesti Päevalehe lisa Ärileht 20.11.1996, Ehitus/Kinnisvara, lk 3.

1) tööd Tartu Jaani kirikus ja Tartu vanalinnas – 10 kirjutist. Artiklid tõid selgelt esile probleemid noore riigi muinsuskaitstes ja rahapuuduse.

2) tööd Tallinna vanalinnas, millega seonduvad MKA juhi sõnavõttud ning vastuolud MKA ja Tallinna Muinsuskaitseameti vahel – kokku 17 kirjutist;

3) nn kuumade teemade puhul on ajakirjanik andnud sõna MKA ametnikele – kokku 10 kirjutist, sh 5 artiklit Viljandi inspektori sõnavõttudega, mis peegeldavad ühe inspektori isiklikku head kontakti ajakirjandusega;

4) muud teemad, millega seoses MKA-d on mainitud ja lood, kus sisaldub hinnang MKA-le ja tema tegevusele – kokku 18 kirjutist.

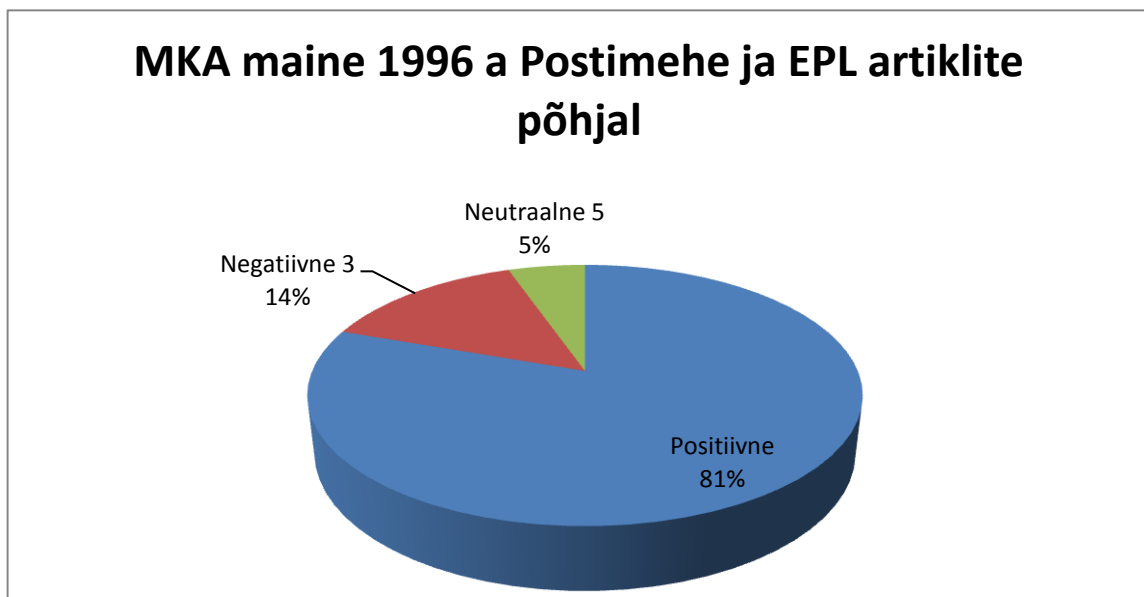
Joonis 2.

Ilmselt ei ole MKA tegevus ajakirjanike jaoks sel aastal prioriteetsemate teemade hulgas. Primaarsed on teemad seoses riigi ülesehitamisega: omandireform veel kestab täies hoos, pärast Edgar Savisaare lindiskandaali 1995. aasta lõpus on toimunud järjekordne valitsusreform, kuritegevus lokkab jne. Samal ajal ilmus siiski 1996. aastal mitmeid vägagi sisulisi pikemaid käsitlusi MKA tegemistest, kust MKA ennast suurepäraselt kehtestab ja mille põhjal MKA kuvandit võib kahtlemata pidada positiivseks.

Üldine mulje on, et 1996. aastal MKA suhtleb avalikkusega – korduvalt on ajakirjanduses antud sõna pikemateks selgitusteks MKA ametnikele ja inspektoritele. Positiivselt tõusevad esile pikemad teemalood, mille aluseks on ajakirjaniku vestlused MKA Tartumaa inspeksiooni inspektori Mart Siilivasega Postimehe Tartu lisas. Peale Mart Siilivase on korduvalt kommentaare küsitud veel MKA Tartumaa inspeksiooni juhilt Enn Veenperelt, ehitismälestiste inspektorilt Jaan Valilt, asedirektor Anton Pärnalt, peainspektor Andri Ksenofontovilt ja Viljandi maakonna inspektorilt Anne Kivile. MKA peadirektor Jaan Tamm esineb ise Postimehes aasta jooksul kolmel korral lausa leheküljelise kirjutisega.

Tunda on ka avalikkuse poolehoidu. Suhtumisest kumab, et tööd tehakse südamega, takistuseks on aga rahapuudus. Kirjutised, kus MKA ametnikud ise oma seisukohti avaldavad, tekitavad kahtlemata lugejas kaasaelamist – siit on näha, millise probleemiderägastikuga MKA ametnikud taasiseseisvunud Eesti riigis silmitsi seisavad.

MKA mainet võib hinnata positiivseks 45 kirjutise puhul, neutraalseks 8 ja negatiivseks 3 kirjutise puhul.

Joonis 3.

Kui võrrelda omavahel Postimehe ja Päevalehe kirjutisi, siis võib teha üldistuse, et Postimees on MKA tegemistega seonduvaid teemasid käsitleanud sagedamini ja suurema süvenemisega kui Päevaleht. Postimehes ilmus kokku 33 kirjutist, Eesti Päevalehes 23 kirjutist. Kui Päevaleht on vaid Tallinna-keskne (siiski, neljal korral on teemaks ka Haapsalu raudteejaam või kuursaal), siis Postimehes kui tollases Lõuna-Eesti päevalehes on peale Tallinna

vanalinna eriti põhjalikult leidnud kajastamast Tartu objektide probleemid, samuti Viljandi. Ülejäänud maakonnad ei ole kummaski päevalehes tähelepanu pälvinud.

Eesti Päevaleht vahendas peamiselt uudiseid. 1996. aasta jooksul ilmus vaid kolm suuremat lugu, kus juttu MKA-st ja toodud ka MKA ametniku seisukoht: „Muinsuskaitstjad vaidlevad akende üle“⁹³, „Toompeal varises elumaja sein“⁹⁴ ja „Kesklinnas avastati muistsed enesetapjad“⁹⁵. Pea kõik ülejäänud kajastused on uudise tasemel.

Esile tõuseb siiski Mart Kalmu arvamuse avaldus Päevalehe kultuuriküljel näituse arvustuses kui avalikkusele tuntud arvamusiidri toetuse avaldus MKA-le (Mart Kalm, „Eestiaegse arhitektuuri näitus Rotermanni soolalaos“⁹⁶).

Kummalgi päevalehel on oma allikad. Postimehel Jaan Tamm, Enn Veenpere, Mart Siilivask ja Anne Kivi. Postimees on avaldanud ka Jaan Tamme enda kirjutisi. Eesti Päevaleht aga on kommentaare küsinud peamiselt MKA asedirektorilt Anton Pärnalt.

MKA-d on mainitud esiküljel vaid kahel korral Postimehe Tartu lisas – „Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud“⁹⁷ ja „Kalevipoeg jäi toetuseta“⁹⁸. Päevalehes oli MKA-st juttu esiküljel ühe korra – seoses majavaringuga Toompeal („Toompeal varises elumaja sein“⁹⁹).

Üldiselt võib hinnata, et üsna vähe oli MKA seisukohtadest juttu majandus- ja kinnisvarakülgedel. See on tegelikult ainus artikkel Eesti Päevalehe ehitus- ja kinnisvara või majanduse rubriigis, ehkki kinnisvaraarendus toimub jõudsalt kõikjal, ja lootnuks, et siin ka MKA oma sõna avalikkuse ees maksma paneb. Ajakirjandus ilmselt ei näe MKA-s arvestatavat jõudu, kelle seisukohta peaks küsima ja sellega vältimatult arvestama.

⁹³ Peensoo, Piret. Muinsuskaitstjad vaidlevad akende üle. – Eesti Päevaleht 19.10.1996, Tallinn, lk 5.

⁹⁴ Peensoo, Piret; Milve, Marika. Toompeal varises elumaja sein. – Eesti Päevaleht 28.11.1996, lk 1.

⁹⁵ Peensoo, Piret. Kesklinnas avastati muistsed enesetapjad. – Eesti Päevaleht 07.09.1996, Tallinn, lk 5.

⁹⁶ Kalm, Mart. Eestiaegse arhitektuuri näitus Rotermanni soolalaos. – Eesti Päevaleht 26.08.1996, Kultuur, lk 8.

⁹⁷ Kaio, Heidit. Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud. – Postimees 28.08.1996, Tartu, lk 1.

⁹⁸ Tuumalu, Tiit. Kalevipoeg jäi toetuseta. – Postimees 24.04.1996, Tartu, lk 1.

⁹⁹ Peensoo, Piret; Milve, Marika. Toompeal varises elumaja sein. – Eesti Päevaleht 28.11.1996, lk 1.

Väga paljude oluliste teemade kajastamisel, mis ilmselgelt peaksid puudutama ka MKA-d, ei ole teda mainitudki ega küsitud tema arvamust – mäng käib üle MKA ametnike peade. Näib, et nende seisukoht ei pälvi tähelepanu. Näiteks Tallinna sadama ümbruse tulevikuga seoses.¹⁰⁰ Sama on lugu vesilennukite angaaride ja patarei vangla saatuse ümber toimuvaga. Samamoodi ei maini Eesti Päevaleht MKA-d mitmes artiklis, kus räägitakse plaanidest rajada Tallinna kesklinna kõrghooneid¹⁰¹, ega parkimismajade rajamise kavadega seoses. MKA-d ei mainita ka Viru väljaku arhitektuurse lahendi leidmiseks korraldatud konkursiga seoses.¹⁰²

Eesti Päevaleht ei maini MKA-d ka Viljandi vana veetorni saatuse teemaga seoses.¹⁰³ Ajakirjanik peab siin võtmeisikuks Viljandi linna peaarhitekti Kalle Kadalippu ja vestelnud vaid temaga.

MKA-d ei ole mainitud seoses aruteluga Tartu Toomkiriku saatuse üle¹⁰⁴, kus räägitakse Tartu Toomkiriku kasutuselevõtmise teemalisest arhitektuuriseminarist, mida korraldavad Eesti Arhitektide Liit, Eesti Kunstnike Liit ja Tartu Ülikool. MKA-st pole juttu ka Kaur Alttoa korraldatud Jaani kiriku terrakotakujude näitusega seoses¹⁰⁵

2. 2001. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES

Uue aastatuhande alguseks on ühiskond mõnevõrra stabiliseerunud, eraomandus on taas jalule seatud, jätkub enam aega ja tähelepanu vaimse ja materiaalse pärandi säilitamisega tegelemiseks, taastatakse mõisaid ja kirikuid, kogutakse vana mööblit ja renoveeritakse n-ö säästvalt. Muinsuskaitsele on hakatud riiklikul tasemel aina enam tähelepanu pöörama. Peaministri toolil on 2001. aastal Mart Laar ja president veel viimast aastat Lennart Meri. Muinsuskaitseamet, mis 1997. aastal on ümber korraldatud Muinsuskaitseinspeksiooniks, on end juba ühiskonnas tõestanud – kooskõlastamis- ja järelevalveinstitutsioonina toimima hakanud, tema loa nõudega üldjuhul arvestatakse.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Taklaja, Karl. Reedel selgub Tallinna sadama ümbruse tulevik. – Postimees 14.08.1996, lk 2.

¹⁰¹ Murde, Raivo. "Pilvelõhkujad" Tallinna siluetis. – Eesti Päevaleht 19.02, Majandus, lk 6; EPL. Kõrghoonete siluett sai positiivse hinnangu. – Eesti Päevaleht 30.04.1996, Majandus, lk 3.

¹⁰² Milve, Marika. Viru väljaku konkurs lõppenud. – Eesti Päevaleht 18.12.1996, lk 3.

¹⁰³ Kivistik, Aime. Viljandi vanalinn säilitab omapära. – Eesti Päevaleht 20.02.1996, Eesti uudised, lk 3.

¹⁰⁴ Kurss, Katrin. Katse elustada toomkiriku varemeid. – Postimees 19.06.1996, Tartu, lk 8.

¹⁰⁵ Siimets, Moonika. Ülikooli ajaloo muuseumis on ainulaadne terrakotaplastika näitus. – Postimees 24.07.1996, Tartu, lk 11.

¹⁰⁶ Näitena Tartu Postimehes 03.09.2001 ilmunud artikkel „Tenniseklubi kavandab Toomele tennisehalli“ (<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30943>), kus

Kuna eraomandusega kaasnenud ehitusbuum Eesti ühiskonnas aina kogus hoogu, siis eeldasin, et 2001. aasta ajakirjanduse põhjal jääb MKA-st selline pilt, kus muististe omanikud, kes pidanuks Muinsuskaitseametis nägema partnerit ja abimeest, hakkasid temas nägema hoopis eeskätt järelevalveorganit, kes takistab, ahistab, tuues endaga piirangud, trahvid ja bürokraatiarägastiku. Hakkab levima arvamus, et kui ehitusel midagi muinsuskaitsele huvipakkuvat välja tuleb, siis on targem see maha vaikida, sest muinsuskaitsele ei ole raha arheoloogilisteks uurimusteks, aga omanik ehitust enne jätkata ei saa, kui uuringud on tehtud ja nemad loa andnud. Seega peab ehituse tellija finantseerima ka muinsuskaitse uuringud ja jääb seetõttu jääb ehitus sagedasti venima ja graafikust maha, mis toob kaasa lepingute rikkumisi, rahalist kahju ja palju ebamugavusi.¹⁰⁷

Läbi uuritud 2001. aasta oli mitmeski mõttes ameti jaoks murrangulise tähtsusega – tuli teha väga tõsiseid otsuseid, mis olid olulised mitte ainult igale pealinlasele ja Tallinna külastajaile, vaid riigi kultuuripärandi seisukohast laiemalt. Kuna sel aastal ilmus Postimehes ja Päevalehes kokku 209 kirjutist, siis suure hulga tõttu analüüsin 2001. aastat käsitlevas peatükis vaid peateemadele pühendatud kirjutisi, erinevalt 1. ja 3. peatükist, kus 1996. ja 2001. aasta puhul võtan vaatluse alla kõik MKA-d puudutavad kirjutised.

Suurest hulgast ajakirjandusartiklitest tõusevad 2001. aastal selgelt esile kolm suuremat teemat, mis põhjustasid enim vaidlusi ja mida enim kajastati. Keskendun nende mõjule MKI (1997–2002 tegutses amet Muinsuskaitseinspeksiooni nime all, selles peatükis edaspidi MKI) kuvandile. Lisaks toon ära lühiülevaate teistest aasta jooksul ajakirjandusest läbi käinud teemadest.

Kesksed teemad 2001. aastal MKI jaoks olid Tallinnas Tartu mnt läbimurde ja parkla ehitamisega seonduv, Harju tänava hoonestamine, Tartu Jaani kiriku restaureerimine ning

selgub, et Tartu Akadeemiline Tenniseklubi tahab ehitada tennisehalli, aga teadvustab endale Muinsuskaitseinspeksiooni nõuet, et hall peab olema projekteeritud nii, et see ei sega vaadet 13. sajandist pärineva toomkiriku varemeile Baeri tänavalt. Sealsamas tsiteeritakse MKI Kagu-Eesti talituse vaneminspektorit Mart Siilivaske: „Kui vaadet varemeile rikutakse, siis muinsuskaitse ehituseks nõusolekut anda ei saa.“

¹⁰⁷ Nii selgus nt eravestlusest Kalevi Palutederiga, kellele kuuluva Tartu vanalinnas Munga tänaval asuva maja vundamenditöödel leiti 1998. aastal vaskserviis. See tõi tema sõnul endaga „palju jama“ – ümberehitustööde seisak ja arheoloogilised kaevamised põhjustasid talle 40 000 krooni ettenägematuid kulusid.

Ilmekaks näiteks on ka artikkel „Loodi mõisast leiti baroksed lae- ja seinamaalingud“ 6. aprilli Postimehes (<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=16451>), kus muinsuskaitsele huvi pakkuv leid tõi omanikule suuri lisakulutusi.

Urmo Rausi vitraažakende küsimus Tartu Jaani kirikus ja Tallinna Nigulistes. Need kujunesid tänu ajakirjandusele diskussiooniobjektiks ühiskonnas.

2001. aastal tegeles muinsuskaitse veel mitme olulise teemaga, nagu Süda tänava kvartali planeering, Vabaduse väljaku lahendus, Tartu Rüütli tänava maja, mis tuntud kunagi seal asunud „Humala“ järgi, jpt – need pälvisid aga ajakirjanduses sel aastal palju vähem tähelepanu.

2.1. Tartu Jaani ja Tallinna Niguliste aknad ning Tartu Jaani kiriku restaureerimine

2.1.1. TARTU JAANI KIRIKU AKNAVITRAAŽID

Muinsuskaitseametil on kahtlemata suur roll selles, et Jaani kiriku taastamisega nii põhjalikult tegeletud on, ajakirjandusest ei pruugi aga sellist muljet jääda, sest kajastatud on pigem erinevaid seisukohti, vaidlusi, vastasseisu ja demagoogiat.

Jaani kiriku renoveerimise ja sisustuse teemal oli viimati Postimehes juttu eelneva, 2000. aasta 5. detsembril, siis aga ei mainitud akendest sõnagi („**Jaani kirik kavandab sisustust**“¹⁰⁸, Priit Rajalo, PM Online 05.12.2000).

8. märtsi Postimehe Arvamus-rubriigis ilmub ühiskiri Jaani kiriku akende osas tehtud otsuse vastu pealkirja all „**Ajaloo ja kunsti kaitseks**“¹⁰⁹ (PM Online 08.03), kus MKI jääb väga halba valgusse, sest soovib loobuda kunstnik Urmo Rausi kavandatud vitraažidest.. 24 kunsti- ja kultuuriinimese allkirjastatud avalikus pöördumises öeldakse, et Urmo Rausi vitraažide näol on tegu „*unikaalse kunstiteosega*“, mis on saanud ka rahvusvaheliselt kõrge hinnangu, kuna „*projekt on palutud osalema 2002. aastal Chartres’is rahvusvahelises vitraažikeskuses toimuvale näitusele „Lumiere*““. Allakirjutanute meelepahaks on aga nüüd „*selgunud, et MKI peadirektori kt Anneli Randla soovib oma eelkäija /MKA endise peadirektori Jaan Tamme – A.S./ tellitud vitraažiprojekti peatada ja panna Jaani kirikule pakettaknad*“.

¹⁰⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=5377>

¹⁰⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13480>

Jaak Allik, Jaan Elken, Olari Elts ja veel 21 kultuuritegelast on koondunud MKI vastu, väites oma ühispöördumises et „*kunstnik Urmo Raus on oma loominguga näidanud, et just temast võib kujuneda nimi, kelle tööde järgi hindavad eesti kunsti ka tulevased põlvned*“ ja: „*Me ei tahaks, et taastatud Jaani kirik ja tema taastajad läheksid kultuurilukku selle kurioosumiga, et nad tõrjusid tagasi Urmo Rausi vitraažid. Eesti Vabariigis ei ole hetkel käsil ühtegi teist nii suurejoonelist monumentaalset kunstiprojekti.*“ Allakirjutanute sõnul „*antud küsimuses puuduvad Eesti Vabariigi kultuuripoliitikas järjepidevus ja põhimõtted. Hetkehuvide nimel ollakse valmis maha kandma püsiväärtust*“. Pöördumises öeldakse: „*Oleme seisukohal, et juba alustatud Tartu Jaani kiriku vitraažiprojekt tuleb ellu viia. Eesti Vabariik peab garanteerima oma kultuuripoliitika järjepidevuse.*“

Seega jääb MKI-st mulje kui kunstivaenulikust institutsioonist, aga ka ametist, mis ei ole oma otsustes järjepidev – ei austa oma eelkäijate otsuseid.

Sellele vastuseks ilmub järgmisel päeval, 9. märtsil nii Postimehes kui ka Eesti Päevaleht Online'is Tartu linnapea Andrus Ansipi kommentaar pealkirja all „**Jaani kirikust ei tehta turuhoonet**“¹¹⁰ (PM Online 09.03; EPL Online 09.03) – et kirik ei moundu pakettakende pärast veel turuhooneks, nagu Raus oli ühes Sirbi artiklis kommenteerinud otsust tema vitraažide asemel paigaldada 40 pakettakent.

Artiklis ei räägita sellest mitte kui MKI otsusest, vaid kui Ülikooli-Jaani koguduse juhatuse otsusest, millega on soostunud ka Andrus Ansip, kes on ühtlasi Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu esimees.

Kultuuripoliitika järjepidevusetust toonitab ka Eesti Kunstiakadeemia professor **Leonhard Lapin** Päevalehe arvamisleheküljel pealkirja all „**Vastuseis Tartu Jaani kiriku vitraažidele näitab piiratud mõtlemist**“¹¹¹ (Leonhard Lapin, EPL Online 13.03), viidates MKI juhi vahetumisele. „*Eesti uuele ühiskonnale on iseloomulik pikaajaliste kultuuriprojektide vähesus, ja kui mõni looja neid omaalgatuslikult veab, siis peab ta iga kahe või kolme aasta tagant vahetuvatele ametnikele ning komisjonidele oma tegevuse*

¹¹⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13636>;
<http://www.epl.ee/artikkel/150393>

¹¹¹ <http://www.epl.ee/artikkel/79971>

vajalikkust tõestama. Ja need ametkonnad, kes talt projekti tellisid ning rahastasid, ei toetanud enam oma töövõtjat, sest ametis olid uued inimesed,“ avaldab Lapin nõrdimust.

Sealsamas tõendab ta enda kui eksperdi autoriteetsust: „*Olles isegi tegelnud 1970. aastail keskaegse Tallinna, Niguliste kiriku ja Pirita kloostri varemete projekteerimisega, usun, et mul on sedavõrd teadmisi, et kinnitada: projekt sobib igati keskaegse ehituskunstiga ja see on Eesti uuema kunsti suursaavutus.*“ Lapin kinnitab, et esimene prooviaken on selle „veenev tõend“.

Positiivse erandina mõjub nädal pärast ühispöördumist Postimehe Kultuuri rubriigis ilmunud ajakirjanik **Martin Pau** juhtkiri „**Kommentaar: Möödarääkimised Jaani ümber**“¹¹² (Martin Pau, PM Online 16.03). Siin ei otsita intriigi, vaid püütakse seda intelligentselt ära lahendada, lõpetada „*asjatu vaenuõhutamine*“, rõhutatakse, et tegu on üksteise „*vääritimõistmisega*“. Kumab läbi, et muinsuskaitse või Jaani kiriku sihtasutuse inimesed on ajakirjanikule tagamaid selgitanud, ta on end korralikult teemasse sisse viinud. Loost jääb kõlama, et võitluses Rausi vitraažide eest kipub „*jääma tagaplaanile sisu ning esiplaanile pürrib kunstnike, muusikute ja kirjanike solidaarsus: vitraažide eest on astunud võitlusse kirjanik Jaan Kross, dirigent Olari Elts, lavastaja Lembit Peterson jt*“.

Ajakirjaniku sõnul „*on Raus tegutsenud kunstnikuna ootuspäraselt. Ta pakkus muinsuskaitsele 1998. aastal enda kavandatavaid vitraaže ja on hiljem teinud endast oleneva, et oma loomingut haruldase arhitektuuriga kiriku abil kultuurilukku jäädvustada.*“

Artiklis mainitakse muuseas muinsuskaitse eksjuhi Jaan Tamme „*kohmakat asjaajamist*“ aastal 1998 ning nenditakse, et see „*pole mõistagi Rausi süü*“.

Samas rõhutatakse, et Raus ei ole ka täitnud oma lubadust ega teinud valmis proovivitraaži, „*millele on kulunud üle poole miljoni krooni riigi raha*“.

Samalaadses, asja erapooletult selgitavas vaimus jätkab **Martin Pau** artikkel Kultuuri rubriigis „**Jaani kirik – kas enne altar või aken**“¹¹³ (Martin Pau, PM Online 16.03). Siin kajastub, et kogu lugu on saanud juba väga laia kõlapinna. Artikkel püüab asjasse selgust tuua ja konflikti tagamaid selgitada, on küsitud kommentaari mitmelt asjaga seotud osaliselt

¹¹² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14284>

¹¹³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14285>

ja eksperdilt. Sissejuhatuseks öeldakse, et „*kunstnik Urmo Rausi vitraažiprojekt Tartu Jaani kirikus on algatanud põhimõttelise diskussiooni, kas pühakoja sisekujundust võivad dikteerida vitraažid või tuleb teha vitraažid interjööri järgi*“. Ja selles küsimuses asjaosaliste seisukohad lahknevad.

Selgitatakse probleemi: 19. veebruaril on Ülikooli-Jaani koguduse juhatus teinud otsuse – kiriku aknaavad tuleb katta „*kahekordse värvitu klaasiga ehk pakettakendega, nagu sõnastas muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla*“. Samas aga on kaks ja pool aastat varem Urmo Raus „*saanud muinsuskaitsele Jaani kiriku vitraažide kontseptsiooni ja tööjooniste tellimuse ning kavandanud pühakojale aken-aknalt muutuivate toonidega aknad, jäljendades Pariisi-lähedase Saint Denise'i kiriku gootikavitraažide piiblimotiive*“.

Siit saab lugeja ka teada, et Rausi vitraažaken, mida seni nimetatud „unikaalseks kunstiteoseks“, on ühe Prantsusmaa kiriku vitraažide jäljendus!

Järgnevalt on ära toodud eri osapoolte arvamused.

Leonhard Lapini väljendab siin taas rahulolematust järjepidevusetuse üle: „*...kui Eestis vahetub mõni tippametnik, lendab lahkuva ametniku heaks kiidetud pikaajaline projekt prügikasti*.“ Sellega vihjab Lapin MKI peadirektori kohusetäitjale Anneli Randlale, kes leiab, et 1998. aasta sügisel sõlmitud töövõtuleping Rausi ja inspeksiooni toonase juhi Jaan Tamme vahel ei käsitle Jaani kiriku kõigi vitraažide tellimist, vaid üksnes kontseptsiooni ja tööjooniste tegemist.

Ega lugeja ei saagi selle artikli põhjal selgust – kui telliti vaid kontseptsioon ja tööjoonised, nagu Randla ütleb, siis kas üks lepingu osapool tõlgendas lepingut valesti või ongi leping mitmeti tõlgendatav.

Lapin ütleb siin kirjutises oma pretensioonika seisukoha, et „*vitraaž ei pea lähtuma sisekujundusest, vaid sisekujundus vitraažidest!*“

Järgmiseks on toodud Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu liikme, kunstiajaloolase Kaur Altoa kommentaar, et see reegel ei käi kiriku kui spetsiifilise ehitise kohta, sest seal on primaarsed liturgilised objektid: altar, kantsel jne. „*Küsimus pole selles, kas enne on aken või tool, vaid kas enne on aken või altar*.“

Veel ütleb Altoa, et prooviakna tehniline teostus on nõrk: „*Alates silikooni kasutamisest ja lõpetades väga massiivsete raamidega.*“

Anneli Randla seisukohta on lühidalt refereeritud: „*Anneli Randla arvates on eelkäija Jaan Tamme sõlmitud leping segane ega ütle selgelt, mida ja kuidas Rausilt tellitakse. Tõsine libastumine oli aga Randla hinnangul see, et Tamm otsustas anda vitraažitöö Rausile ilma konkursita.*“

Samuti on refereeritud Enn Põldroosi arvamus: „*Ühes Lapiniga Rausi toetavale 24 kultuuritegelase avalikule kirjale allkirja andnud kunstnik Enn Põldroos ei eita konkursi võimalust, kuid leiab, et kui üks töö on käiku antud, on takkajärele konkursi korraldamine ebaeetiline.*“

Lõpuks on siin antud ka tuntud kunstiajaloolase Jüri Kuuskemaa hinnang, kelle arvates „*eirab Rausi töö gooti arhitektuuri traditsioone ning Jaani kirikusse ei sobi*“.

Alapealkiri „*Prooviaken lõpetamata*“ rõhutab Rausi ebakorrektsust – tähtjad on ületatud, prooviaken aga pole veel valmis, ehkki riik on sellesse juba palju raha pannud.

Artikli lõpus on tsiteeritud Andrus Ansipit, kes on eitava otsusega päri: „*Me ei saa alustada ühest detailist, kui puudub kiriku tervikprojekt ning sisekujundusprojekt. Vitraažidest rääkijaid aga ei huvita see, kas kirikul on peal lagi või all põrand, vaid üksnes see, mis värvi on klaasid akende ees./.../ Minu arusaam on, et Jaani kirikus peab kõik teenima terrakotaskulptuure, aga praegu on see unustatud.*“

Lisaks on artiklis antud kogu loo kronoloogia, millest selgub, et MKI peadirektor Jaan Tamm ning kunstnik Urmo Raus sõlmisid oktoobris 1998 töövõtulepingu Tartu Jaani kiriku vitraažakende just kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks. Pool aastat hiljem on Tamm teatanud, „*et esimene vitraažiga prooviaken maksab enam kui 100 000 krooni ja valmib sama aasta südasuvel. Tamm pakub, et kõik 40 akent valmivad 2000. aasta jõuludeks, neelates umbes kuus miljonit krooni.*“

Kõlama jääb, et MKI endise peadirektori ja Rausi vahel sõlmitud leping oli hämar – ei ole selge, kas see oli vaid kiriku vitraažakende kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks või akende valmistamise kohta – ja liialt kergekäeliselt, ilma konkursita tehtud, MKI oleks nagu

reetur, kui seda lepingut ei soovi järgida ning on sunnitud rikkuma „*kultuurilist järjepidevust*“, nagu öeldud 8. märtsi ühispöördumises.

Üldiselt on artikkel MKI suhtes positiivne, ehkki MKI juhile ei ole otseselt sõna antud, tema seisukohti on refereeritud. Kahjuks ei ole siin MKI põhjendust, miks nad pooldavad pakettaknaid.

Ansip, Randla ja Alttoa ütlevad, et lõplik sõna on ikkagi koguduse enda öelda. Sellega justkui lükatakse endalt vastutus otsustajatena.

Päevalehe Kunsti rubriigis ilmunud artiklis „**Urmo Rausi näituse avamine kujunes pahameeleavalduseks**“¹¹⁴ (ETA, EPL Online 05.04) mängitakse välja vastandus kunstirahvas *versus* ametnikud. Artikli autorit ei ole kahjuks kirjas.¹¹⁵ „*Urmo Rausi skandaalseid Tartu Jaani kiriku vitraaže tutvustava näituse avamine Vaal galeriis kujunes kunstirahva protestiks ametnike vastu, eelkõige muinsuskaitseametit juhtiva Anneli Randla ettepaneku vastu panna Rausi vitraažide asemel kirikule pakettaknad,*“ öeldakse loo sissejuhatuses.

Artiklis ei anta sõna MKI-le ehk siis ametnikele, sõna antakse vaid kunstirahvale, Rausile ja Lapinile, ning lisaks vastandusele kunstirahvas–ametnikud rõhutakse vastandust – Eesti ametnik *versus* eurooplus. Urmo Raus kui Euroopas käinud ja õppinud mees teab: „*Vastupidiselt Eesti ametlikule illusioonile Euroopa riigiks olemisest võin öelda oma üheksa-aastase Euroopa kogemuse põhjal, et Euroopa ei ole Euroopa Liit mitte geograafiliste piiride mõttes, vaid mõttelaad, arusaam väärtushinnangutest ja eelkõige kokkulepe vaimselt täiskasvanud inimeste vahel*“

Siiski antakse ametnikkonna poolt sõna ainsana Riigikogu kultuurikomisjoni esimehele Mart Merile, kelle sõnul peaks „*Rausi kultuuriprojekt käima oma loomulikku rada, mis põhineb usaldusel kunstniku vastu. "Riik peab usaldama kunstnikku," märkis Meri, kes tunnistas, et talle Rausi lahendus meeldib.*“

Antud artikkel, kultuuriinimeste ühispöördumine ja Lapini sõnavõetud ajakirjanduses jätavad mulje Urmo Rausist kui eriti heade võimetega organisaatorist, kes on suutnud kujunenud vastuseisus kogu kunsti- ja kultuurirahva enda selja taha saada.

¹¹⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/154890>

¹¹⁵ Päevalehe *online*-väljaande puhul nii mõnelgi korral ei ole artikli juures autori nime

Kui Urmo Raus oma sõnavõttudes on suunanud oma vaenu kaotatud töötasa pärast MKI juhi Anneli Randla vastu, siis järgnevast selgub, et MKI on otsustajana jäänud või tõmbunud tagaplaanile ja asja otsustamiseks on kokku kutsutud rahvusvaheline komisjon. Võib vaid oletada, et komisjoni on kokku kutsunud just MKI. Järgmiseks ilmub uudis „**Jaani kiriku vitraaže hakkab hindama rahvusvaheline komisjon**“¹¹⁶ (EPL Online 29.06). Ilmselt on tegu kultuuriministeeriumi pressiteatega, kus öeldakse: „*Tekkinud on nii pooldajaid kui vastaseid. Vaidlusalusele probleemile erapooletu hinnangu saamiseks ning osapooli rahuldava lahenduse leidmiseks peab kultuuriministeerium vajalikuks tellida ekspertiisi, mis lähtub töö kunstilise ja tehnoloogilise lahenduse aspektist. Selleks moodustas kultuuriminister Signe Kivi autoriteetse, eesti ja väliseksperte kaasava komisjoni, kuhu kuuluvad: Eesti Kunstnike Liidust – Maire Raun ja Mart Kalm, Muinsuskaitse Nõukogust – Kaur Altoa, SA Tartu Jaani Kiriku esindaja – Juhani Jaeger ning vitraažikunstieksperdid – Rootsist Ake Nisbeth ja Saksamaalt Andreas Dierig.*“

Ligi kuu aega hiljem ilmub kirjutis „**Jaani kiriku vitraažid vaatab üle rahvusvaheline komisjon**“¹¹⁷ (EPL Online 25.07), milles lugejale taas meenutatakse: „*Kultuuriminister Signe Kivi moodustatud rahvusvaheline ekspertkomisjon peab andma hinnangu Tartu Jaani kiriku vitraažidele, mille autoriks on Urmo Raus.*“ Ära on mainitud komisjoni kuuluvad inimesed ja lühikese meenutusena ka, et vitraažakende kontseptsiooni ja tööjooniste valmistamiseks sõlmis MKI 1998. aastal Rausiga töövõtulepingu ning et pärast prooviakna valmimist hakkas Rausi töö sobivuses kahtlema kunstiajaloolane Kaur Altoa, kes varem oli ise soovitanud MKI-l Rausi palgata. Samuti on eitavalt Rausi töösse suhtunud teinegi komisjoni liige Juhani Jaeger.

Ainsana on artiklis ära toodud „*Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja, Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu liikme*“ Anneli Randla seisukoht, kes „*leidis, et komisjoni kahe liikme varasemad seisukohavõtted ei tohiks mõjutada komisjoni objektiivsust. Randla sõnul peavad komisjoni liikmed jõudma ühisele otsusele, seepärast pole võimatu varasemate arvamuste muutumine.*“

Veel ligi kuu hiljem, 24. septembril ilmub lõpuks Tartu Postimehes napp teade „**Jaani kiriku vitraaži hindas ekspertkomisjon**“¹¹⁸ (Tartu PM Online 24.09), mille on ajakirjandusse

¹¹⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/167277>

¹¹⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/169920>

¹¹⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33355>

edastanud kultuuriministeeriumi pressiesindaja ja kus veel kord tutvustatakse ekspertkomisjoni koosseisu. Lisatakse, et „*Jaani kiriku ajalugu tutvustas komisjonile muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla*“. Uudisest selgub, et mingit otsust veel langetatud ei ole ja et kultuuriministeerium teeb oma otsuse komisjoni arvamuse põhjal – kas toetada Rausi ideid või mitte.

Sama päeva, 24. septembri õhtul ilmubki Postimehe *online*-väljaandes Kultuuri rubriigis lühiteade komisjoni seisukohast pealkirja all „**Ekspertkomisjon ei kiitnud Tartu Jaani kiriku vitraaže heaks**“¹¹⁹ (PM Online 24.09): „*Rahvusvaheline ekspertkomisjon hindas Urmo Rausi kavandatud Tartu Jaani kiriku vitraažprojekti kaasaegseks lähenemiseks, ent mitmes osas kiriku hilisgooti arhitektuuriga vastuollu minevaks.*“

Uudisest selgub veel, et lõpliku otsuse teevad kultuuriministeerium ja MKI ning nemad lähtuvad sellest eksperthinnangust.

Seejärel teeb ajakirjanik **Martin Pau** Postimehes olukorrast kokkuvõtte pealkirja all „**Ekspertide hinnangul ei sobi Rausi vitraažid Jaani kirikusse**“¹²⁰ (Martin Pau, Tartu Postimees 25.09), kus üldiselt öeldakse et kolme aasta arutamise järel ollakse nullpunktis tagasi ning tuleb korraldada konkurss paslike akende leidmiseks.

Kirjeldatakse ka lähemalt ekspertkomisjoni otsust: „*Lisaks tehnilistele puudustele heitis komisjon Rausile ette vitraažakende valitsemist Jaani kiriku terrakotaskulptuuride üle, uudsete kunstiliste lahenduste vastuolu pühakoja keskaegse arhitektuuriga ning vitraažakende kunstlikke värvitoone. /.../ kuigi Raus rõhutab oma töös keskaegset sümbolikat, esineb selles ikonograafilisi vigu. Näiteks on korrektne kasutada Kristust ja Neitsi Maarjat ümbritsevat pühasära (mandorla – M.P.) ainult nende, mitte pühakute juures, leidis komisjon.*“; „*Ekspertkomisjoni arvates ei sobi kirikusse ka Rausi kavandatud vitraaži raami konstruktsioon, mis ei väldi kondensvee kogunemist kahe klaasi vahele. Samuti pole mõeldud isolatsioonile välise ja sisemise metallraami vahel, nn külmasilla välistamisele, lisas komisjon.*“

Kirjutises öeldakse veel, et riik on paigutanud Rausi vitraažiprojekti üle poole miljoni krooni, sellest 150 000 krooni kulus prooviakna valmistamisele. Tsiteeritakse SA Tartu Jaani Kirik

¹¹⁹ www-arhiiv.postimees.ee/prindi.html?id=33465&rubriik=49

¹²⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33506>

juhatuse esimeest Roman Levinit: „*Otseselt ei saa kedagi süüdistada, et kolm aastat on tehtud tühja tööd, sest olud on palju muutunud.*“

Artiklist võiks lugeja järeldada, et nüüd, kui ekspertkomisjon on Rausi vitraažide puudused välja toonud, oli MKI-l objektiivseid põhjuseid nende vastu olla.

Need põhjendused võinuks avalikkuse ette jõuda palju varem ehk siis kui teema aktuaalseks muutus, ja mitte mitu kuud hiljem ning pealegi mitte MKI, vaid kultuuriministeeriumi moodustatud ekspertkomisjoni hinnanguna.

Üldiselt jääb mulje, et Postimees on Jaani kiriku akende ja Urmo Rausi vitraažide teemat käsitlenud tunduvalt objektiivsemalt kui Päevaleht – tundub, et Urmo Raus on peale kultuuriinimeste suutnud oma võitlusesse MKI vastu kaasata ka Päevalehe toimetuse. Näiteks teadustoimetaja **Tiit Kändleri** kirjutis „**Ajaloo hävitamine**“¹²¹ (Tiit Kändler, EPL Online 17.03), kus öeldakse, et meil, eestlastel ei tasuks ahhetada – „*Õudne! Jube*“ – uudiste peale Afganistanist sest „*Eesti valitsused on muinsuskaitse sildi all käitunud ausammastega samalaadselt kui Taleban budakujudega*“. „*Neist on läinud meil sadu, ent imekombel on üks jäänud,*“ lisab Kändler, pidades silmas pronkssõdurit Tõnismäel. Jääb arusaamatuks, kas Päevalehe teadustoimetaja ei ole rahul, et neid ainult üks on jäänud, aga siit edasi on tuleb ridamisi süüdistusi valitsuse ja muinsuskaitse aadressil. Mainitakse Keila-Joa mõisa hävida laskmist ja Kadrioru pargi koosluse hoolimatut muutmist ning võetakse jälle jutuks ka pakettaknad, mis sellal olid kõne all nii Tartu Jaani kui ka Tallinna Niguliste kiriku puhul:

„Nüüd on kõneks pakettaknad. Kirikutele, ajamäletajatele. Kõneks on odavus, ja kõne eestvedajaks on inimesed, kes end muinsuskaitseteks mäletada tahavad. Võib-olla on neil õigus, võib-olla peabki lõhkuma olnud, et teha ruumi tulevale.“

2.1.2 Järeldused

Kokkuvõttes võib täheldada, et MKI-d mainitakse Jaani kiriku aknavitraažidega seoses 2001. aasta Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides kokku 11 korral, millest 4 artikli puhul hindan MKI-st jäävat muljet negatiivseks, 3 artikli puhul pigem positiivseks või neutraalseks ja 4 artiklis on MKI tegevust ja seisukohti mainitud neutraalses kontekstis.

¹²¹ <http://www.epl.ee/artikkel/80238>

Kirjutisi, mis sisaldavad arvamust, on 6, neist 2 otseselt arvamused ning neli ülevaatlikud lood, kus ära toodud mitme asjaosalise seisukohad, ning 5 pressiteatel põhinevat uudislugu.

Üldiselt on neutraalsemalt kajastanud MKI tegemisi ja seisukohti Postimees, kes on mitmel korral püüdnud anda avalikkusele laiemat pilti olukorrast, küsides kommentaare erinevatelt osalistelt, eriti Martin Pau kirjutistes. Päevalehe kohta võib siin väita, et Urmo Raus on toimetusega manipuleerinud – just Päevalehes ilmusid Rausi pooldaja Lapini tulised sõnavõtted ja pikem lugu „**Rausi näituse avamine kujunes pahameeleavalduseks**“, mis sisaldas vaid arvamused Rausi toetuseks ja MKI vastu. MKI jäeti siin üheselt halba valgusesse, peksupoisi rolli – kes ei oska hinnata suurt kunsti.

Sellele võinuks ajakirjanduses järgneda MKI poolt korralik selgitus, miks inspeksioon ikkagi eelistab pakettaknaid ja milliseid pakettaknaid ta tegelikult silmas peab, aga sellist selgitust käsitletud ajalehtede veergudel ei tulnud.

Sisuliselt tundub kogu see teema Urmo Rausi sõda soodsa töötaja saamise nimel MKI vastu. Ja selle sõja käigus on ta ilmutanud suurt organiseerimisvõimet, kasutades ära nii kultuuriinimesed enda toetajaskonnana kui ka ajakirjanduse (eriti Päevalehe) enda vaenlase ehk MKI materdamise areenina. Seega on ta pannud MKI ja ka muinsuskaitseküsimused laiemalt uudiskünnist ületama rohkem, kui see muidu toimunuks.

Konflikti otsivale ajakirjandusele sobis see teema. Rausil ja tema toetajatel oli kirjutistes alati toodud enda väidete illustreerimiseks laiem ja avalikkusele mõistetav kontekst – rõhuti euroopalikkusele, kunsti au sees hoidmisele. Samas kui MKI-st rääkisid Raus ja tema toetajad kui kunstivaenulikust institutsioonist, kes ei ole oma otsustes järjepidev – ei austata oma eelkäijate otsuseid.

Muljet MKI-st parandavad küll ajakirjanik Martin Pau artiklid Postimehes vahetult pärast kultuuriinimeste ühispoordumist, kuid sellest jääb retrospektiivis vaadates väheks. Tarvis oluiks ammendavat selgitust avalikkusele, miks Urmo Rausi vitraažid ei sobi Jaani kirikusse ja miks ikkagi pooldab MKI pakettakende paigaldamist ja mida täpsemalt peetakse nende all silmas.

MKI-st jääb selle loo puhul tervikuna mulje kui institutsioonist, kes on pigem reageerija rollis.

2.1.3. TARTU JAANI KIRIKU RESTAUREERIMINE

Paralleelselt Jaani kiriku vitraažakende lahenduse teemaga käsitletakse aasta esimesel poolel ajakirjanduses Jaani kiriku restaureerimise teemat laiemalt.

12. märtsi Tartu Postimehes ilmub uudislugu, kus Jaani kiriku teemal MKI senise tegevuse tähtsus tagaplaanile lükatakse. Artiklis „**Jaani kirik ootab 40-miljonilist laenu**“¹²² (**Martin Pau**, Tartu Postimees 12.03) kirjutab ajakirjanik Martin Pau, et „*Tartu Jaani kiriku sihtasutus plaanib võtta /.../ 40 miljonit krooni laenu ning lõpetada selle raha eest lõviosa pühakojas teha jäänud ennistustöödest.*“ Loo toon on selline, et seni on niisama nikerdatud – ja see nikerdaja on olnud MKI. Nüüd aga haaravad asja enda kätte tõelised tegijad – Jaani kiriku sihtasutus eesotsas Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu esimehe, Tartu linnaeapea Andrus Ansipiga.

Tsiteeritakse Ansipit: „Lõppema peab muinsuskaitseinspeksiooni endise juhi Jaan Tamme peost suhu elamise strateegia – nii palju kui täna raha on, nii palju ka ehitaja müüri laob.“

Ajakirjaniku keelekasutus toetab tsitaati. Tema sõnul *Ansip* „*leidis, et aeg on lõpetada ligi kümme aastat tagasi muinsuskaitseameti alustatud jant, mis tähendas igal aastal paari miljoni krooni kaupa ehitamist*“.

Priit Rajalo artikkel 27. märtsi Tartu Postimehes valgustab eelnevalt vaadeldud artiklile järgnenud asjade käiku – „**Jaani kiriku uus ehitaja selgub võistupakkumisel**“¹²³ (Priit Rajalo, Tartu Postimees 27.03).

Kirjutises öeldakse, et Tartu linnavalitsus on välja kuulutanud riigihankekonkursi leidmaks Jaani kirikut restaureerima hakkavat firmat, ehkki kirikul on restaureerija olemas, osühing Wunibald Ehitus, kes juba alates 1991. aastast on Jaani kirikut restaureerinud ja „*kelle käe all on kirik saanud tornikiivri, lõunakülglööv võlvid ning kesklööv osaliselt lae ja katuse, tehtud on hulgaliselt muidki töid*“.

Selgub aga et seaduse järgi tuleb korraldada riigihange, kuna nüüd eraldab riik raha otse Jaani kiriku sihtasutusele – seni aga ei olnud Sihtasutuse Tartu Jaani Kirik juhatuse esimehe

¹²² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13774>

¹²³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>

Roman Levini selgitusel vaja hanget korraldada seepärast, et „*raha kiriku restaureerimiseks tuli muinsuskaitseinspeksiooni kaudu ja tegemist oli avariiliste restaureerimistöödega*“.

Siit jääb lugejale mulje, et MKI eestvedamisel on seni tehtud vaid „*avariilisi restaureerimistöid*“ (nagu ütleb välja Roman Levin), nüüd aga tulevad tõelised tegijad (rahamehed) ja tõelised ehitajad.

Kommentaari riigihanke korraldamisele on küsitud ka MKI Kagu-Eesti talituse inspektorilt Mart Siilivaselt, kes tunnistas, et muinsuskaitsete soov on, et see, kes ehitamist alustas, selle ka lõpetaks, sest uus ehitaja peab esmalt töövõtteid õppima hakkama. „*Kuid kui seadus nõuab riigihanget, ei saa selle vastu ka muinsuskaitse.*“ Samas leiab Siilivask, et probleem ei ole senise töö kalliduses: „*Ei kujuta ette, et Jaani kirikus saaks töid teha odavamalt kui praegu. Küllap oleks see võimalik, ent siis võib jääda midagi tegemata. Ei saa öelda, et praegu oleks üleliia kulutatud.*“

Artikli lõpus on toodud MKI peadirektori kohusetäitja Anneli Randla väide, et „*muinsuskaitse litsentsiga firmasid, kes võiksid Jaani kirikut restaureerida, on üle 250. Kogemustega firmasid võib /.../ olla kümnekond.*“

Antud Anneli Randlalt toodud tsitaat mõjub selles kontekstis eksperthinnanguna olukorrale ehitusturul.

Reaktsioonina eelnevale uudisele riigihanke väljakuulutamise kohta ilmub 30. märtsi Tartu Postimehes ajakirjanik **Priit Rajalolt** artikkel „**Jaani kirik pole mänguasi**“¹²⁴ (Tartu Postimees 30.03), kus selgitatakse olukorda ja väärtustatakse seni tehtut, sh MKI tehtut. Selgitatakse, et tänavu ei eralda riik Jaani kirikule ehitusraha mitte enam MKI kaudu nagu varem, vaid otse Jaani kiriku sihtasutusele. Seepärast peab sihtasutus leidma kirikut restaureeriva firma riigihankekonkursil, ja saama nii ehitaja võimalikult soodsa hinna eest. Ajakirjanik püstitab küsimuse: kas selline konkurss on otstarbekas? Ja küsib seda siis seni MKI tellimisel töid teostanud Wunibald Ehituse juhatajalt Toivo Traksmaalt, kelle hinnangul ei tajuks uus ehitaja kõigi tegemist vajavate tööde keerukust.

Ajakirjanik jätkab oma jutuga samas joones, avaldades kahtlust, kas konkursil kõige soodsama hinna pakkunud firma oskab kohe jätkata sealt, kuhu Wunibald Ehitus on kümne

¹²⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15595>

aastaga jõudnud. Töö keerukusastme näitena tuuakse: „*Konkursi võitja üks töid on põhjakülglöövi võlvide ladumine ja seda tuleb teha lubimörtsi kasutades. Seda teha oskavaid mehi pidi Eestis olema paarkümmend ja suurem osa neist töötab Wunibald Ehituses.*“ Ja lisatakse: „*Kust saada sobilikku lupja ja liiva, et mört korralikult kivistuks, see on praeguse restaureerija firmasaladus.*“

Ajakirjanik on ilmselgelt senise ehitaja, seega oletatavalt ka MKI tehtud valiku poolel, hoiatades: „*Nii Eestis kui ka Tartus on teada juhtumeid, kus konkursi võitnud ehitaja hakkab mõne aja möödudes raha juurde küsima, sest muidu ei tulevat toime. Selline stsenaarium võib käiku minna ka Jaani kiriku puhul.*“

„*Kirik on tervikobjekt ja selle peaks lõpuni ehitama üks firma,*“ kordab ajakirjanik siin muinsuskaitsete varem öeldud lauset.¹²⁵ Artikli lõpetab ta aga väga jõuliselt: „*.../ Jaani kirik pole rajatis, mille peal tohiks katsetada firmade oskusi. Kui konkurss jäeti aastaid tagasi tegemata ja kirikut on saadud sellegipoolest renoveerida, siis võiks nii ka jääda. Harilikult otsitakse ehitajaid ikka enne töö algust ja välja vahetatakse need, kes oma lubadustest kinni ei pea või tööga hakkama ei saa.*“

Nii võiks oma väiteid argumenteerida üks tulihingeline muinsuskaitaja, aga siin on ajakirjanik öelnud välja oma seisukoha. Võib vaid oletada, et see põhineb paljuski vestlustel muinsuskaitsete ja senise ehitajaga. MKI kohta on siin vaid lause: „*Ka muinsuskaitjad tunnistavad, et parem oleks lasta lõpetada sellel, kes alustas, ent seadus nõuab konkursi.*“

Lugeja võib (sinisilmselt) oletada just eelnevalt vaadeldud artikli teeneks, et kuu hiljem ilmub uudis „**Wunibald ehitab Jaani kirikut edasi**“¹²⁶ (Tartu Postimees 02.05), kus öeldakse: „*Alates 1991. aastast Jaani kirikut taastanud Wunibald jätkab oma tööd ka tänava, sest kirikuehituse konkursil ei soovinud peale OÜ Wunibald Ehituse ükski firma osaleda.*“

Ilmselgelt aga MKI pressiteadetena mõjuvad Postimehes ilmunud artiklid „**Tartu terrakotakujud Lüneburgi näitusel**“¹²⁷ (Tartu Postimees 12.06) ja „**Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuure näeb Saksamaal**“¹²⁸ (PM Online 06.07). Teatatakse, et Tartu

¹²⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>

¹²⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=917&op=lugu&id=18632>

¹²⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=22875>

¹²⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=25462>

sõpruslinnas Lüneburgis avati püha Michaeli kirikus Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuuride näitus, kus esitletakse 33 kauneimat kuju Jaani kiriku ligi tuhandest terrakotast, ning et MKI peadirektor Anneli Randla käis kohapeal näitust avamas.

Esimeses kirjutises on esiplaanil näituse korraldamise eesmärgina leida juurde rahalisi toetajaid: „*Jaani kiriku sihtasutuse juhatuse esimehe Roman Levini sõnul on näituse eesmärk tõmmata pühakojale raha annetanute ringi uusi inimesi ning näidata kõige väärtuslikumat osa Jaani kirikust neile, kes on juba annetuse teinud.*“ Räägitakse ka summadest: „*Tänaseks on sakslased annetanud Jaani kiriku taastamiseks ligi 10 miljonit krooni. Tuhatkonna terrakotakuju konservimine on neelanud 200 000 krooni. Sel aastal annab muinsuskaitseinspeksioon veel 220 000 krooni.*“

Teise artikli keskmes on terrakotaskulptuuride väärtuslikkus ja ainulaadsus. Väga asjatundliku mulje jätavad MKI juhi ETA-le antud kommentaarid kujude tähendusest. Randlalt tuuakse mitu tsitaati ja tema öeldut refereeritakse. Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuuride rohkus ja kvaliteet on Randla sõnul ületamatud Euroopas. „*„Euroopa keskaja kontekstis on see selline pärl, mille üle kõik uhkust tunnevad,*“ märkis Randla. „*Keskaegses Euroopas on teisigi terrakotaskulptuure, kuid kogu Euroopas on säilinud vähem keskaegseid terrakotaskulptuure, kui on meil ühes Jaani kirikus,*“ lisas ta.“

Jaani kiriku restaureerimise temaga jätkab Postimees uudises „**Jaani kiriku sisekujunduse konkurss jääb sügiseks**“¹²⁹ (Tartu Postimees 02.07). Siin on vahendatud ETA-t, kes on kiriku sisekujunduse konkursi tingimuste väljatöötamise kohta võtnud kommentaari Anneli Randlalt:

„*„Arvamust on küsitud ka EELK liturgiakomisjonilt,*“ ütles uudisteagentuurile ETA sihtasutuse nõukogu liige ja muinsuskaitseinspeksiooni peadirektor Anneli Randla. „*Ka nemad on välja pakkunud oma nägemuse, arvesse tuleb võtta erinevaid seisukohti./---/ Lõplik ehituse maksumus selgub pärast koguprojekti valmimist.*““

Kui vahepeal jäi MKI Jaani kiriku restaureerimist kajastavates kirjutistes tagaplaanile, siis siit võib järeldada, et ta endiselt juhib restaureerimistöid Jaani kirikus.

2.1.4. Järeldused

Kokkuvõttes võib täheldada, et MKI-d mainitakse Jaani kiriku restaureerimisega seoses 2001. aasta Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides kokku 7 korral, millest 3 artikli puhul hindan

¹²⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=24851>

MKI-st jäävat muljet negatiivseks, 3 artikli puhul pigem positiivseks või neutraalseks ja 1 artiklis on MKI tegevust ja seisukohti mainitud neutraalses kontekstis. Kirjutisi, mis sisaldavad arvamust, on 6, neist 2 otseselt arvamused ning neli ülevaatlikud lood, kus ära toodud mitme asjaosalise seisukohad, ning 5 pressiteatel põhinevat uudislugu.

Eredaimalt tõuseb esile **Priit Rajalo** artikkel Postimehes – „**Jaani kirik pole mänguasi**“ –, millest jääb mulje, et ajakirjanik on võtnud enda kanda ülesande veenda avalikkust MKI seisukoha ainuõigsuses – et kirik on tervikobjekt ja selle ehituse peaks lõpule viima seesama firma, kes alustas: seni MKI-ga viljakat koostööd teinud Wunibald Eesti.

Tõeliselt positiivse mulje MKI tegevusest jätavad aga MKI pressiteadetenähtajad Postimehe artiklid terrakotakujude väljapaneku kohta Lüneburgis. Selliseid selgitusi Jaani kiriku terrakotaskulptuuride väärtusest ja laiemalt Jaani kiriku ainulaadsusest oli ilmselt väga vaja antud kontekstis, kui ajakirjanduses on mitu kuud olnud tähelepanu keskmes konflikt aknavitraažide küsimuses ja riigihankekonkurss odavaima ehitusfirma leidmiseks, kes peaks jätkama Jaani kiriku restaureerimistöid. Ajalehelugeja teadlikkust ei maksa üle hinnata.

2.1.5. NIGULISTE AKNAD

Tartu Jaani kiriku puhul kõne all olnud Urmo Rausi aknavitraažide teema jätkub Tallinna Niguliste akende temaga.

MKI-d ründab ja lausa otseselt halvustab märtsis Postimehe Arvamuse rubriigis **Urmo Raus** ise demagoogiast tulvil artiklis „**Aken Euroopasse**“¹³⁰ (Urmo Raus, PM Online 22.03): „*Hämmastab, et arulageda idee paigaldada ilma eelneva tõsise uuringuta Tallinna Niguliste kiriku vitraažakende taha pakettaknad on genereerinud muinsuskaitseinspektsiooni peadirektori kohusetäitja Anneli Randla, kes seaduse järgi peaks olema Eesti riigi muinsuskaitsealase järelevalve kõrgem instants.*“

Alapealkirja all „Libamuinsuskaitse“ ütleb Raus: „*UNESCO maailmapärandisse kuuluv Tallinna vanalinn ja sealhulgas Niguliste kirik vajavad arukat kaitset, mitte aga praeguses stiilis libamuinsuskaitset.*“

¹³⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14823>

Nigulistesse pakettakende paigaldamist MKI siiski veidi põhjendab – Postimehe Siseuudiste rubriigis ilmunud artiklis „Niguliste aknad ajasid muinsuskaitstjad tülli“ (Urmas Seaver, PM Online 26.03).

Sissejuhatuseks on öeldud: „Niguliste kiriku juhtkonna kava panna pühakoja paarikümnele aknale soojuse ja müra kaitseks juurde kirikule tavapäratud pakettklaasid ajab muinsuskaitstjad tülli ning kergitab pinnale vana vaenu.“

Ajakirjanik on püüdnud haarata kõigi osapoolte seisukohad, asudes ise Niguliste juhtkonna ja MKI poolele – kommentaari on ta küsinud Eesti Kunstimuuseumi filiaali Niguliste kiriku juhatajalt Tarmo Saaretilt ja Eesti Kunstimuuseumi juhilt Marika Valgult ning MKI juhilt Anneli Randlalt.

Kõigepealt selgitab pakettakende vajadust Niguliste puhul Tarmo Saaret – et „*plaani lisada umbes 20-le kiriku aknale topeltaknad on põhjustanud soov tagada hoones oleva ülihinnalise ning ka maailma mastaabis haruldase kunstikogu senisest parem kaitse*“ ning et „*lisaks temperatuuri hoidmisele takistaksid pakettaknad ka tänavalt tuleva müra jõudmist kirikusaali*“: Saaret on põhjendanud Postimehele: „*See on erakordse akustikaga saal, kuid näiteks helilooja Arvo Pärt on saanud siin praegu koorisalvestusi teha vaid öösel paari tunni jooksul, mil tänavatel on täielik vaikus.*“

Seejärel antakse sõna MKI juhile Anneli Randlale, kes näib olevat kiriku juhiga täielikult ühte meelt ning ütleb Postimehele, et toetab kiriku juhtkonna kava paigaldada topeltaknad: „*Minu arust põhjendavad nad nende vajaduse ära. Kirikus on ka niivõrd hinnaline kogu, et selle kaitsmise nimel tuleb teha kompromisse, mis arhitektuurselt ei pruugi kõige ilusam välja näha. Topeltaknaid on paigutatud ka Saksamaal ja Põhjamaades, samuti Toomkirikus.*“

Lühidalt on artiklis ära toodud ka Nigulistele pakettakende paigaldamise vastaste, Eesti Muinsuskaitse Seltsi aseesimehe Jaan Tamme ja kunstnik Urmo Rausi argumendid: „*Raus nimetab pakettakende ideed arulagedaks ning mõlemad mehed kutsuvad üles läbi viima põhjalikke rahvusvahelisi uuringuid. /---/ Nii Tamme kui ka Rausi hinnangul parandaks ainuüksi akende ja vitraažide taastamine ning kittimine oluliselt kiriku soojapidavust ja tõkestaks müra, mistõttu pakettakende vajadus on kaheldav.*“

Samas öeldakse kohe ära, et Tarmo Saareti hinnangul kittimine kiriku probleeme ei lahenda ning olemasolevate rahaliste võimaluste juures on kõige otstarbekam kaaluda just topeltakende panemist.

Artiklist nähtub, et kiriku juhtkond on pöördunud topeltakende paigaldamiseks MKI juhi Anneli Randla abil Inglise fondi The Headley Trust poole – kuna riigieelarvest pole akende korrastamiseks seni raha jagunud – ning fond eraldaski kirikule ligi 470 000-kroonise toetuse.

Pakettakende vastaste, Urmo Rausi ja Jaan Tamme motiividena näeb kiriku juhtkond mitte aga muret arhitektuurimälestise saatuse pärast, vaid Rausi soovi saada kiriku ajalooliste akendega seoses töötötsa, mis pakettakende projektiga tema eest minema libiseb. Endise MKI juhi Tamme pahameele taga näevad kirikutegelased aga paljuski mehe kunagist tüli inspeksiooni praeguse juhi Randlaga.

Lõpuks tuuakse ära Marika Valgu seisukoht, kelle sõnul esialgu mingeid otsuseid langetatud pole: „*Praegu alles hakatakse vajalikke uuringuid tegema ning pärast nende läbiviimist tuleb ilmselt kokku kutsuda asjatundjate komisjon, kes peaks otsustama, mida akendega ette võtta.*“

Samas Postimehes võtab Niguliste akende teemat käsitleda ka Tallinna abilinnapea, Isamaaliidu liige **Liisa Pakosta** artiklis „**Muinsuskaitse on kindel investering**“¹³¹ (Liisa Pakosta, PM Online, Arvamus, 26.03), kus ta püüab ühe artikliga MKI suhteid korraldada ja imagot parandada:

„*Muinsuskaitse on mõne tagurlase arvates kui üks kole koll, kehastunud tilluhingelistes tagedates inimestes – süüdi kõikides maailma pattudes. Eks näita see ennekõike muinsuskaitsete endi tegemata tööd – kogu jõud on tänaseni läinud vana ja väärtusliku kaitsmisele. Distsipliini enese tutvustamiseks ja muinsuskaitse ideede ja vajalikkuse populariseerimiseks pole aega ja jõudu jäänud.*“

Veenvalt selgitab ta lugejale muinsuskaitse tähtsust laiemalt: „*Vana hea asja hind tõuseb kogu aeg ja meie kohustus on esivanemate pärandatut kui mitte paremaks teha, siis oma lastele edasi anda rikkumata kujul.*“ Muinsuskaitset tähtsustades toob ta mõjuva argumendi – et „*ligi kolmandik Tallinna töötajast saab oma palgaraha tänu turistidele*“ ja „*rohkem kui kolmandik turistidest nimetab kindla ja peaaegu ainsa põhjusena UNESCO maailmapärandi*

¹³¹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>

nimekirja kantud Tallinna vanalinna“. Ta rõhutab ka, et olukord selle valdkonna rahastamises peab *„kardinaalselt paranema“:* *„Sest kui üks vana asi on väärtuslikuks saanud ja pikki aegu tänaste põlvkondadeni elanud, siis on meie kohustus seda mitte lammutada või unustada, ühepäevaheitluste alla matta või peenrahaks vahetada. Me peame seda hoidma ja säilitama.“*

Pakosta pareerib siin võimsalt Urmo Rausi rünnakud MKI suhtes ja tema vastuseisu pakettakende paigaldamisele Nigulistes: *„Nii ei tasu ka imestada, kui kunstnik Urmo Raus arvab, et tema ei saa uute akende tegemise eest raha kohe kätte, sest... muinsuskaitse on süüdi /.../“*

Veenev on Pakosta argument Rausi vitraažidega seoses, et MKI asi ei ole rahastada uut moodsat kunsti, jättes *„muud lagunevad hooned sinnapaika“*, *„hüljates mõisakoolid, arheoloogilised kaevamised, vammivaevas kirikud või läbisadavad iidsete rehielamute katused“.* *„Muinsuskaitsele ei saa ette heita, et miks te uut kunsti ei rahasta,“* ütleb Pakosta. *„/.../ muinsuskaitse peab päästma vana ja väärtuslikku ning andma sellele võimaluse uueks eluks.“*

Ehkki, kui lugeja mäletab, siis Niguliste võimalike vitraažide puhul ei olnud ju asi rahas – Rausi tööd pidid rahastama sponsorid.

Niguliste (samuti Tartu Jaani) akende teemaga haakub ka Postimehe uudis **“Kuressaare kogudus eelistas pakettakendele vitraaži“** (PM Online 26.03) samas Postimehe numbris, kus õigustatakse Nigulistesse pakettakende paigaldamist. Artiklist selgub, et Kuressaares on Urmo Rausi vitraažaknad siiski teoks saanud: *„Kuressaare Laurentiuse kogudus lasi oma kiriku kolm kooriruumi akent katta vitraažidega /.../“* Postimees vahendab koguduse õpetaja Anti Toplaane sõnu, et *„arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kiriku puhul ei saagi juttu olla pakettakende ettepanekust, nagu seda tahavad praegu teha Tartu Jaani kirik ning Niguliste Tallinnas./---/ Esiteks välistas sellise võimaluse meie muinsuskaitse inspektor.“*

Ära on mainitud ka täpne hind: *„...kunstnik Urmo Rausilt tellitud vitraažakende ja vanade aknaraamide väljavahetamise maksid kinni kolm kogudusega seotud ettevõtjat. Kokku läks projekt maksma ligikaudu 100 000 krooni.“*

Uudises öeldakse veel, et Kuressaare inspektor välistas pakettaknad, kuna tegu on arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kirikuga.

Lugejal võib ehk tekkida küsimus: kui siin läksid vitraažid koos vanade akende väljavahetamisega maksma 100 000 krooni, siis miks Niguliste ja Jaani puhul räägiti 5 ja 6 miljonist Eesti kroonist vaid vitraažakende valmistamise eest? Ehkki seal muidugi aknaid tunduvalt rohkem.

2.1.6. Järeldused

Niguliste akende teema haakub otseselt Jaani kiriku vitraažidega, kuna mõlema loo taga on otseselt Urmo Raus. Ühel juhul on ajakirjanduses olnud juttu 5 miljonist ja teisel juhul 6 miljonist Eesti kroonist. Niguliste akende teema tuleb ajakirjandusse samamoodi negatiivses kontekstis – Urmo Rausi enda kirjutisega Postimehe Arvamuse rubriigis, kus muu hulgas nimetatakse MKI-d libamuinsuskaitseks ja tema „genereeritud“ ideed paigaldada Tallinna Niguliste kiriku vitraažakende taha pakettaknad „arulagedaks“.

Seekord ilmub MKI-lt siiski vastusena põhjendus avalikkusele¹³², miks ta Niguliste puhul pakettakende ideed toetab. Et plaan lisada umbes 20-le kiriku aknale topeltaknad tuli Eesti Kunstimuuseumi filiaali Niguliste kiriku juhatajalt Tarmo Saarelt ning et selle taga oli soov tagada ülihinnalise kunstikogu senisest parem kaitse. Postimees on võtnud kommentaari Anneli Randlalt, kes ühtib kiriku toodud põhjendusega. Avalikkuse jaoks veenvana mõjub ka Randla selgitus, et kirikus oleva hinnalise kunstikogu kaitsmise nimel tuleb teha kompromisse.

Antud teemal on Postimehe Arvamuse rubriik olnud areeniks kahele teineteisele vastanduva aramusloole – nii Urmo Rausilt kui ka Liisa Pakostalt, kes astub välja MKI ja laiemalt muinsuskaitse kaitseks¹³³. Ta toob veenvaid argumente, selgitamaks laiemale avalikkusele, miks üldse on vaja muinsuskaitset. MKI otsuse õigustuseks Urmo Rausi vitraažid ka Niguliste puhul tagasi lükata toob Pakosta argumendi – MKI asi ei ole rahastada uut moodsat kunsti, vaid „päästa vana ja väärtuslikku ning anda sellele võimaluse uueks eluks“.

¹³² Seaver, Urmas. Niguliste aknad ajasid muinsuskaitssjad tülli. – Postimees 26.03.2001

¹³³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>

Sellega teeb Pakosta MKI eest ära nende mainekujundustöö.

Lugedes uudist, et Kuressaare Laurentiuse kogudus lasi paigaldada Urmo Rausi vitraažid, võib lugejal tekkida mõte, et miks ei ole Muinsuskaitseinspeksiooni ametnikud ühel meelel. Kuressaare inspektor välistas pakettaknad, kuna tegu on arhitektuurimälestiste nimekirja kantud kirikuga, samas kui eriti väärivate arhitektuurimälestiste puhul on pakettakende panek praegu kõne all.

Kokku käsitles Niguliste akende teemat 4 artiklit, kõik Postimehes, neist kaks arvamislugu – üks MKI suhtes negatiivne, ja teine positiivne, üks olukorrast laiemat pilti andev ja MKI-d soosiv suur lugu ja üks uudis, mis jätab MKIst vastuolulise mulje, seega liigitan selle MKI suhtes negatiivseks.

2.2. Harju tänava hoonestamise küsimus

Teema tuleb ajakirjandusse positiivselt – näha on et selle teemaga seoses näitab MKI üles initsiatiivi avaliku arutelu õhutamisel. Sellises valguses võib vaadelda järgnevat kolme kirjutist.

Kõigepealt 29. augusti Päevaleht ilmus ilmselt MKI pressiteate põhjal „**Muinsuskaitse teeb konverentsil Harju tänavast näidismaterjali**“¹³⁴ (EPL Online 29.08), kus öeldakse: „*Muinsuskaitseinspeksioon korraldab koostöös Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti ja UNESCO-ga /.../ Rahvusraamatukogus konverentsi "Alternatiivid ajaloolisele rekonstruktsioonile UNESCO maailmapärandi linnades – Harju tänava näide".*“ Teatest selgub veel, et ühtlasi avatakse Rahvusraamatukogus näitus "Harju tänav – enne ja nüüd" ning et „*ettekannetega esinevad /konverentsil/ Muinsuskaitseinspeksiooni peadirektori kt Anneli Randla*“ jt ICCROM-ist, Leedu Muinsuskaitseametist, Riia Muinsuskaitseinspeksioonist, Tallinna Kultuuriväärtuste Ametist, Eesti Arhitektide Liidust ja Mart Kalm Eesti Kunstiakadeemiast.

Samas võttes võib vaadelda Postimehe, seekord ilmselt rahvusraamatukogu initsiatiivil ajakirjandusse jõudnud uudist „**Rahvusraamatukogu avab näituse Harju tänava**

¹³⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/192541>

ajaloost¹³⁵ (PM Online 31.08). Uudisest saab teada, et näitus „Harju tänav enne ja nüüd“ annab ülevaate Harju tänava sajanditepikkusest ajaloost ning et väljas on ka Harju tänava hoonestamata osa viimane detailplaneering, mida tutvustab näituse avamisel üks plaani autoreid Irina Raud. „Näituse tingis rahvusraamatukogu avalike suhete spetsialisti Annika Kuusiku sõnul see, et Harju tänaval on pea kolmteist aastat olnud nähtaval varemed, mis on kujunenud üheks Tallinna vanalinna valupunktiks,“ öeldakse uudises. Ära on mainitud ka, et näitus „sai teoks Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti ja Muinsuskaitseinspektsiooni koostöös“.

Päevaleht vahendab ETA uudist ja pealkirjastab selle: „**Muinsuseksperdid otsivad alternatiive ajaloolisele rekonstruktsioonile**“¹³⁶ (EPL Online 31.08). Lisaks teatele konverentsi toimumisest vahendatakse siin konverentsi koordinaatori Jaak Saksi ETA-le öeldut – et küsimus on selles, kas ehitada vanu või uusi maju: „Näiteks sobib Riias taastatud Mustpeade maja, mis ei ole autentne, aga turistidele väga meeldib. Kas nii peaks tegema või peaks arhitektuuris ja uutest majades kajastuma uus elu?“

Konverentsi korraldavad MKI, TKVA ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon.

Eelmainitud kolm kirjutist jätavad mulje, et MKI õhutab, korraldab ja juhib arutelu, kaasates sinna avalikkust. Ehkki üheski neist kolmest ei räägita konkreetselt, millised on MKI nõudmised Harju tänava hoonestamise suhtes.

Hea mulje MKI rollist Harju tänava hoonestamise küsimuses rikuvad aga ära paralleelselt ajakirjandusse jõudvad linnavalitsusepoolsed hoiakud antud teemal.

2.2.1. HARJU TÄNAVA EHITUSJOONE KÜSIMUS

Päevalehe artiklist „**Tallinna linnavalitsus kahtleb Harju tänava kitsendamises**“¹³⁷ (EPL Online 29.08) saame teada, et Harju tänava kohta tehtud detailplaneering näeb ette Niguliste ja Rüütli tänava vahelise ala hoonestamise vanalinna konteksti sobivate äri- ja eluhoonetega ning pommitamiseelse tänavajoone, mis oleks olemasolevast ligi kolm meetrit kitsam. See detailplaneering ootab linnapoolset kinnitamist.

¹³⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30788>

¹³⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/173880>

¹³⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/173678>

Selgub, et Tallinna linnapea Tõnis Palts on öelnud ETA ajakirjanikele, et „linnavalitsus kahtleb tänava kitsendamist nõudvas detailplaneeringus ja liikkab selle kinnitamise arutelu tõttu edasi“. Abilinnapea Toivo Ninnas aga on öelnud, et linnavalitsus kavatseb enne praeguse detailplaneeringu heaks kiitmist „arutada tänavakitsendamist veel kord muinsuskaitseametnike ja linnavolikogu liikmetega“.

Ajakirjanik omalt poolt lisab siia: „Kuna Vabaduse väljakut ja vanalinna ühendav Harju tänav on vanalinnas üks rahvarohkemaid, muudaks selle kitsendamine liikluse vanalinnas keerulisemaks.“

Lisatud on ka faktid: „2,1 hektari suurusel maa-alal paiknevatel kruntidel on üheksa erinevat omanikku, sealhulgas kinnisvaraarendusfirmad Pro Kapital, Kristiine Kinnisvara, EELK Luterliku Kiriku Konsistoorium, Niguliste kirik ja eraisikud“; „Tallinna 2001. eelarveprojektis on Harju tänava detailplaneeringu koostamiseks ette nähtud 1,5 miljonit krooni, tänava ehitavad täis kruntide omanikud. Detailplaneeringu projekteerija on R-Konsult“; „Harju tänava piirkonna hoonestamine läheb hinnanguliselt maksma ligikaudu 500 miljonit krooni.“

MKI seisukoha selgitamiseks on öeldud: „Muinsuskaitse nõuab Harju tänava kitsendamist seetõttu, et enne Teist maailmasõda oli see praegusega võrreldes kolm meetrit kitsam.“ Postimehes ilmub samasisuline uudis „**Linnavalitsus hoidub Harju tänava kitsamisest**“¹³⁸ (BNS, PM Online 30.08). Kui eelneva, Päevalehes ilmunud kirjutisega võrrelda, siis siit jääb pigem kõlama, et MKI jääb endale kindlaks vastasseisus Tallinna linnavalitsusega. Ja seda tänu sellele, et uudise allikaks on seekord mitte Tallinna linnavalitsus, vaid MKI pressiesindaja Lauri Kuusing.

Selles uudises mitte ei öelda hämaralt, et linnavalitsus tahab veel muinsuskaitsetega asja arutada, vaid:

„Tallinna linnavalitsus soovib muinsuskaitsetel loobuda nõudmisest, et Harju tänava uushoonestamisel ajaloolise ehitusjoone taastamiseks tänav kolm meetrit kitsamaks ehitataks, ning otsustas detailplaneeringu vastuvõtmist istungi päevakorda mitte lülitada.“

¹³⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30603>

Tuuakse ära MKI pressiesindaja Lauri Kuusingu öeldu – et tegu on „*arhitektuurimälestiste ekspertkomisjoni otsusega, mille muutmine on vähetõenäoline. „See tähendaks kogu detailplaneeringu ümbertegemist,“ nentis ta.*“

Avalikkusele ilmselt vastuvõetavana tundub ka lõppu lisatud info: „*1944. aasta märtsipommitamise tagajärjel lagedaks jäänud Harju tänava detailplaneering on kooskõlas vanalinna kaitseala uushoonestamise põhimõtetega ja järgib endist tänavajoont, varasemaid krundipiire, hoonete mahtusid ja liigendust.*“

Järgmisel päeval ilmuva **Urmas Seaveri** artikli „**Muinsuskaitse lubab võidelda kitsa Harju tänava eest**“¹³⁹ (PM Online 31.08) peamine allikas on ilmselgelt MKI.

„*Riigi muinsuskaitseinspeksioon kavatseb seista vastu Tallinna abilinnapea Toivo Ninnase kavale jätta Harju tänav pärast tänavääre täisehitamist sama laiaks kui praegu, sest see eiraks nii muinsuskaitseadust kui ka Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimäärust,*“ öeldakse sissejuhatuseks.

Kohe loo alguses tsiteeritakse Anneli Randlat: „*„Loomulikult kavatseme protestida,*“ ütles muinsuskaitseinspeksiooni peadirektor Anneli Randla eile Postimehele. „*Varasem otsus tänavajoone taastamise osas on olemas, muinsuskaitse peab õigeks selle juurde jääda.*““

Selgituseks viidatakse jällegi Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimäärusele, mille kohaselt „*tuleb uute hoonete rajamisel järgida 1944. aasta pommituseelseid krundipiire, kuid seetõttu muutuks Harju tänav pärast selle ääre täisehitamist praegusest ligi kolm meetrit kitsamaks*“.

Jätkatakse MKI seisukohtadega. Öeldakse, et Randla sõnul olid kõik osapooled aasta varem omavahel läbi rääkinud, et tee all olevaid kommunikatsioone on võimalik sobitada ka kitsama tänava alla ning tuletõrjegi mahub vajadusel kitsamal tänaval liiklema: „*„See tuli äärmiselt ebameeldiva üllatusena,*“ kommenteeris Randla abilinnapea Ninnase tee laiemaks jätmist pooldavat avaldust. „*Kõik sai ju mullu kokku lepitud, linn peab nüüd oma varasematest otsustest jõhkralt üle minema.*““

¹³⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30762>

Tuuakse ära ka abilinnapea Toivo Ninnase seisukoht, kes toob peamise argumendina: „*Ei tahaks lubada sellise koha tegemist, kust kaks tuletõrjeautot läbi ei mahu.*“ Ninnas viitab ka vajadusele küsida linnakodanike arvamust, eeldades, et see on kitsenduse suhtes eitav ja sõnab: „*.../nad /muinsuskaitstjad/ peaksid aru saama, et pole mõtet teha seda, mis paljudele inimestele ei meeldi.*“

Alapealkirja all „Muutuvad seisukohad“ vaadatakse tagasi varasemale. Lugeja saab teada, et detailplaneeringu kallal on (lähtuvalt aastatagusest kokkuleppesest hoonestada 1944. aasta eelse tänavajoone järgi) hulk inimesi ligi aasta aega tööd teinud.

Ninnase kinnitusel on linn valmis ise hüvitama detailplaneeringu ümbertegemise kulud, kui lõpuks jääb peale seisukoht, et tee tuleb jätta praegusesse laiusesse.

Meenutatakse, et ka 1998. aastal oli linn jäigal seisukohal, et vana tänavajoont hoonestajal järgida ei tule. Sealjuures viitasid linna esindajad tänava all olevatele tehnovõrkudele ja liiklusohutusele. Siis tehti jällegi detailplaneering, mis nägi tänavat ette selle praeguses laiuses, see jäi aga seisma muinsuskaitstjate vastuseisu tõttu. Muinsuskaitse nõudis ka tollal vanade krundipiiride järgimist ja seega tee kitsamaks ehitamist. Vaidlus linna ja muinsuskaitstjate vahel päädis alles 2000. aastal, kui otsustati, et tuleb taastada 1944. aasta pommituseelne tänavajoon. Kui 1998. aasta detailplaneeringu järgi oleks alale pidanud kerkima mitut krunti hõlmav hotell, siis värskes, 2001. aastal valminud detailplaneeringus pidi arvestama vanalinna muinsuskaitseala põhimäärust ning muinsuskaitse eeskirju, mis välistavad suurte karpmajade ehitamise. Samuti peavad uute hoonete kerkimisel jääma aimatavad pommitamiseelsed krundipiirid ning hoonestus jääma sama kõrge ja krunditi erinev, nagu see oli enne 1944. aasta märtsi.

2.2.2. KONFLIKTID JA VANDENÕUTEOORIAD

Järgmiseks, 6. septembril vahendab EPL Online **Eesti Ekspressi** kõmulist paljastavas toonis kirjutist, justkui käiks linnavalitsuse ja Pakosta (ning sellega seoses ka MKI) vahel inetu mäng, mis ajendatud nende kahe erahuvidest. Küll jäävad aga siit täiesti arusaamatuks selliste erahuvide ja käitumise motiivid. Lugu „**Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt**“¹⁴⁰ (EPL Online 06.09) algab väitega: „*Tallinna abilinnapea Liisa Pakosta arvates*

¹⁴⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

on teda alatult alt veetud, kirjutab Eesti Ekspress.“ Edasi peab selguma, miks Pakosta end altveetuna peaks tundma:

„Mullu kevadel sõlmisid muinsuskaitjad ja Tallinna linnavalitsus suusõnalise salapakti.“

Järgnev nn salapaktini jõudmise kirjeldus kõlab nagu anekdoot: „Tollane abilinnapea Priit Vilba jändas kurikuulsa Tartu maantee läbimurdega. Reformierakondlane Vilba ei suutnud kuidagi hankida luba kahe maja kokkuliikkamiseks. Tegemist oli Seegi kiriku sauna ja pidalitöbiste haiglaga. /---/ muinsuskaitse keelas neile buldooseriga läheneda. Lugematus hulgas sõnelustes oli Vilba vastane isamaaliitlane Pakosta. Aga koalitsioonipartneritena jõudsid nad lõpuks kummalegi mõnusa diilini. Pakosta töötas seista hea selle eest, et saun ja vaestehaigla kaovad kultuurimälestiste nimekirjast. Lubadust polnud raske täita. Eesti muinsuskaitset juhib Pakosta sõbranna Anneli Randla. Vastutasuks valmistas Vilba 25. mail 2000 paberi, mis kannab nime "Lähteülesanne". See käskis võtta "Harju tänava ehitusjooneks enne 1940. aastat olnud endiste kinnistute piirid". Küllap oleks õnnistus saabunudki, kui kevadel poleks kaks meest Vabaduse platsi majast lahkunud. Isamaaliit kandis linnavalitsusest välja Jüri Mõisa, kes tõmbas skandaale ligi nagu magnet. Reformierakond vahetas välja natuke vähem kuulsa Priit Vilba. Langenute asemele tulid teised tublid ärimehed – Tõnis Palts ja Toivo Ninnas. Peagi hakkas Ninnas esitama kolleegidele nipiga küsimusi. Miks peaks vanalinna tänava kitsaks tegema? Kuidas tuletõrje ja kiirabi siis häda korral kiiresti Raekoja platsile pääsevad?/---/“

Selline skeemi kirjeldus mõjub suuresti lihtsalt spekulatsioonina, aga siiski käib see nn salapakt ajakirjandusest edaspidi veel korduvalt läbi ja lugejale meenutamiseks, millega tegu, on seda salapakti ikka ja jälle uuesti kirjeldatud ja niiviisi ilmselt tahtmatult lugeja teadvusse kinnistatud, nii et see kujuneb müüdiks. Põhjuseks ilmselt, et ajakirjandus otsib alati konflikti ja püüab seda esile tuua nii palju kui võimalik. Kahtlemata kahjustab see lugu mitte ainult linnavalitsuse ametnike, vaid ka MKI renomeed.

Samas loos nenditakse aga teemal juba tõsisemas toonis, viidates sellele, et Harju tänava hoonestamise detailplaneering on pandud seisma: „Kuni muinsuskaitse ja linnavalitsus uuesti kokku ei lepi, ei saa Harju tänavale ühtegi maja ehitada.“

Siit nähtub lugeja jaoks ka, et ilma MKI kooskõlastuseta ei saa ka nii kanged mehed nagu Tõnis Palts ja Toivo Ninnas Tallinna linnas midagi ära otsustada.

Konfliktile on keskendunud ka järgnev Päevalehe artikkel „**Harju tänav ajab linnajuhiid tülli**“¹⁴¹ (EPL Online 07.09), kus öeldakse, et „*Tallinna abilinnapea Toivo Ninnase ärgitusel on linnajuhtide enamus pööranud selja Harju tänava kitsaks muutvale ehituskavale, minnes vastuollu muinsuskaitsete ja neid toetava abilinnapea Liisa Pakostaga*“. „*Liikluse ja inimeste ohutuse seisukohalt pole muinsuskaitse nõudmine otstarbekas,*” märkis abilinnapea.“

Aga sõna antakse ka teisele poolele, MKI peadirektorile Anneli Randlale, kelle sõnul „*ei pea Ninnase argumendid vett. Siin on kõik läbi mängitud ning pikalt arutatud tuletõrje ja kiirabiga, kelle kinnitusele probleeme ei teki,*“ sõnas Randla. „*Harju tänav ei pea olema magistraal Raekoja platsile. Ringliiklus on korraldatav Niguliste ja Rüütli tänava kaudu ning kõik kommunikatsioonid tuleb seal nii või teisiti ümber teha, selgitas Randla.*“

Teisalt aga jääb kõlama ka vastaspoole, Ninnase öeldu – et ka linnapea Tõnis Palts on nende leeris, kes säilitaksid tänava praegused piirid: „*Linnapea on reaalselt mõtlej inimene. Ta ei mõtle erakondlikult, vaid sellele, mis linnale on vajalik. Me ei aja siin mingit isiklikku poliitikat.*“

Artikli lõpetuseks öeldakse: „*Randla kompromissideks valmis ei ole ning peab võimalikuks vaid kahte lahendust. Tänav kas hoonestatakse ennesõjaaegse tänavajoone järgi või jääb kõik nii, nagu on. Mingeid vahepealseid variante ma ei näe,*“ ütles ta. Randla sõnul tuleb linnavalitsusel täita nii muinsuskaitse seadust kui ka muinsuskaitse kooskõlastust detailplaneeringule.“

Selle kirjutise põhjal võib öelda, et MKI juht väga sirgeselgselt kaitseb oma institutsiooni seisukohta.

Lisaks linnaisadele astub MKI nõudmistele Harju tänava küsimuses vastu ka arhitekt **Jüri Lass** Postimehe Arvamuse rubriigis oma arvamuse avaldusega „**Järjekordne kitsarinnalisuse ohver?**“¹⁴² (Jüri Lass, PM Online 13.09). Ta ütleb: „*Muinsuskaitse nõuab tänava hoonestuse taastamist sõjaeelsel kujul, praegust olukorda ja vajadusi arvestavad ja hindavad inimesed on muinsuskaitse nõudmistele vastu. Arvan, et õigus on viimastel.*“ Demagoogiast tulvil

¹⁴¹ <http://www.epl.ee/artikkel/88306>

¹⁴² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=32229>

argumentatsioon teeb maatasa MKI nõude järgida sõjajärgset tänavajoont, krundipiire ja hoonete mahtusid, tuues põhjuseks: „*Harju tänava keskaegne struktuur on jäädavalt kadunud igal juhul./---/ Harju tänava idaküljele on samuti kerkinud varasemat hoonestus- ja krundistruktuuri mitteamestavad hooned. Praegune majandusministeeriumi hoone ja kirjanike maja on neist kõige silmatorkavamad.*“ Arhitekt väidab, et „*Harju tänavale on juba tekkinud uus linnaehituslik struktuur, mida enam tagasi ei pööra*“ ning leiab, et pigem nüüd „*see uus struktuur tuleks võimalikult tervikliku linnaehitusliku lahendusena lõpule viia*“. Otsust taastada pommitamiseelne tänavalaigus nimetab ta „*muinsuskaitselikult õigeuskliku lahenduseks, mis muutub tegelikult muinsuskaitse karikatuuriks*“.

Artikli autor kasutab muinsuskaitse otsust kommenteerides kaudset kõneviisi, selle otsuse väärtust niiviisi justkui kaheldavaks muutes, seda madaldades: „*Muinsuskaitse on avalikes esinemistes väitnud, et Harju tänava peab taastama, seda nõudvat muinsuskaitse põhitõed.*“

Ta rõhutab, „*et linn on üks ajas arenev organism, millele iga põlvkond annab oma lisa. Vanalinn ei tohiks mingil juhul olla selline linna osa, kus see peaks keelatud olema.*“ Ta mõonab, et „*vanalinnas olevad väärtused nõuavad hoonete kavandajatelt suuremat ajaloo-, keskkonna- ja kultuuritunnetust, see tähendab professionaalsust. Muinsuskaitse ilmselt kardab, et täna arhitektidel see puudub. Mina usun ja loodan, et see professionaalsus on arhitektidel olemas.*“

Arhitekt Jüri Lass leiab, et tema siin toodud põhjenduste „*valguses on isegi ilmselt veidi teisejärgulisemad senistes vaidlustes põhiargumentidena kasutatud liikluskorralduslikud ja tehnovõrkudega seotud põhjendused/argumendid*“.

Temagi viitab müütilisele nn Vilba-Pakosta salapaktile: „*Ärevaks tegi Harju tänavaga seotult ka lehes vilksatanud uudis, et Harju tänava küsimust püütakse siduda Tartu maantee läbimurdega – teie ei anna meile Harju tänava taastamist, meie ei anna teile Tartu maantee neljarajalist läbitoomist. Jumal hoidku linna sellise „poliitilise“ lehmakauplemise eest.*“

Ligi nädal hiljem Päevalehes ilmunud artiklist „**Palts, Pakosta ja Ninnas ehitavad Harju tänava hoonestuse maketi**“¹⁴³ (Helen Eelrand, EPL Online 18.09) aga nähtub, et muinsuskaitse nõudmistele vastavalt tehtud detailplaneering on endiselt arutuse all: „*Tallinna*

¹⁴³ <http://www.epl.ee/artikkel/88778>

linnapea Tõnis Palts ning abilinnapead Liisa Pakosta ja Toivo Ninnas jõudsid üksmeelele, et Harju tänava detailplaneeringu pikale veninud vaidluste lõpetamiseks ja rahva arvamuse teada saamiseks tuleb rajada hoonestuse makett. „See oleks lõuendiga kaetud ehitustelling, millele on maalitud hoonestus,“ kirjeldas Ninnas umbes miljon krooni maksvat maketti.“

Öeldakse, et ka linnapea Tõnis Palts on selle ideega päri, tema „sõnul idee pärineb maailmapraktikast. “See oleks hea võimalus linlase arvamust küsida”.

Veel öeldakse artiklis, et linnapea on moodustanud „ajaloolise Tallinna nõukoja, kuhu kuuluvad Jaan Kross, Jüri Arrak ja Hans H. Luik“, kelle „ühe soovitusena tekiks Harju tänavale haljasala, mitte hoonestus“.

Eraldi on sellest nõukojast esitletud kirjanik Jaan Krossi arvamust, kes ei toeta uut detailplaneeringut: „Harju tänaval elav kirjanik Jaan Kross arvas, et tänava kitsaks ehitamisega pole mõtet kiirustada. „Las muinsuskaitse olla oma arvamisel, mina arvan, et /.../ pole mõtet/.../““

Üheselt pahatahtliku demagoogitsemisena MKI aadressil mõjub Päevalehe kirjutis „**Arusaamatu muinsussõda**“¹⁴⁴ (EPL Online 06.10), kus heietatakse, kui mõttetud on muinsuskaitsejate otsused, seejuures kirjutise autor justkui libiseb üle ühiskonnas hetkel aktuaalsetest muinsuskaitsega seonduvatest teemadest, jäädeski rõhutatult pealiskaudseks. Kirjutise autorina on märgitud vaid **EPL**. Muinsuskaitsejate kohta öeldakse siin: „/.../ nad ütlevad peaaegu alati “ei tohi”. Meenutagem. Harju tänavale ehitada – ei tohi. Viru tänavale De la Gardie kaubamaja teha – ei tohi. Aia tänavale WW Passaaži ehitada – ei tohi. Radisson SAS hotelli ehitada – ei tohi. Ja järsku: Sauna tänavale teatrimaja rajada – tohib. Miks ometi?! Keskaegsele vundamendile selga ju! Ehkki Euroopa muinsusspetsialist ütles – ei tohi. Tohtis ju veel hiljuti ka Tartu maantee läbimurret ehitada, tingimusel et Harju tänaval ei tohi ehitada uue tänavajoone järgi. Või oli see vastupidi? Kes mäletab, kes saab aru selliste otsuste loogikast? Kas muinsuskaitsejad ise saavad? Või on muinsuse väärtus vaid poliitilise kauplemise objekt?“

¹⁴⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

Sellega vihjatakse jällegi palju räägitud oletatavale Pakosta-Vilba salapaktile ja püütakse lugejale jätta muljet MKI otsuste mõttetusest, ning samas ka sellest, et tema otsuseid ei võeta arvesse – kõik need – De la Gardie, Radisson SAS ja WW Passaaž – on ju olemas.

Oma demagoogitsemise lõpetab kirjutise tundmatu autor: „*Kahju, sest niimoodi devalveerub muinsuskaitse- ja arheoloogiaekspertide sõna, eriti nende silmis, kes tulevikku kavandavad. Ning muinsuskaitsete seisukohad võivad langeda kurtidele kõrvadele siis, kui neid tõesti oleks vaja kuulata.*“

Sellele järgneb Postimehe kirjutis „**Harju tänav ajas linna muinsuskaitsega tülli**“¹⁴⁵ (PM Online 09.10), et vastasseis jätkub, edasiminekut pole: „*Tallinna vanalinnas asuv Harju tänav on saanud tüliõunaks muinsuskaitsete ja linnavalitsuse vahel, sest erinevalt linnavalitsusest tahab amet tänava kitsamaks teha, nagu see oli enne viimast maailmasõda.*“

Nenditakse, et tänava saatuse kohta mingit otsust tehtud ei ole, ja korratakse üle mõlema osapoolle augustis välja öeldud seisukohad. Kumbagi on ka napilt tsiteeritud:

Ninnas: „*Ei tahaks lubada koha tegemist, kust kaks tuletõrjeautot läbi ei mahu.*“

Randla: „*Varasem otsus tänavajoone taastamise osas on olemas, muinsuskaitse peab õigeks selle juurde jääda.*“

Seekord on Postimehele olukorda kommenteerinud aga MKI avalike suhete spetsialist Lauri Kuusing, kes ütleb, et „*erimeelsuse lahendamiseks mingeid muid ettepanekuid linna poolt seni pole*“.

2.2.3. LINNAVALITSUSE MANIPULATSIOONID

Järgnevast selgub, et linnavalitsuse läbiviidud küsitlust hakatakse osaliselt ka ajakirjanduses tõsimeeli käsitlema ammendava allikana tallinlaste arvamuse kohta. Kommentaari ei küsita enam mitte Anneli Randlalt, vaid TKVA juhilt Agne Trummalilt.

6. novembri Päevalehe **Helen Eelranna** kirjutises „**Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele**“¹⁴⁶ (EPL Online 06.10) teatatakse sissejuhatuses, et nagu selgub linnavalitsuse poolt Saar Pollilt tellitud avaliku arvamuse küsitlusest, on 68 protsenti

¹⁴⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35088>

¹⁴⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/91054>

tallinlastest vastu muinsuskaitstajate vankumatule soovile muuta Harju tänav senisest kitsamaks.

„Mina sellele tulemusele hinnangut anda ei tahaks, tallinlaste seisukoht räägib enda eest,“ ütles Tallinna linnapea Tõnis Palts. Tema sõnul telliti uuring eesmärgil, et pikale veninud arutelu Harju tänava detailplaneeringu üle ei pidurduks.“

Juba artikli pealkirigi ütleb, et ajakirjaniku esitatuna peakski küsitluse tulemust vaatlema ammendava näitajana tallinlaste suhtumisest Harju tänava hoonestamise. Siin ei täpsustata, kui paljude inimeste arvamust küsiti ja mille alusel küsitletavad valiti, ei öelda ka, mida täpselt küsiti.

Vastukaaluks tuuakse aga ära TKVA juhataja Agne Trummali nõrdimusavaldus: *„Kui sellistes asjades avalikkuse arvamust küsida, siis võiks ka küsida, et kas meil on vaja muinsuskaitset ja seadusi.“* Ja Trummali nending, et muinsuskaitstajad lähtuvad seadusest ning seetõttu on neil *„raske oma veendumust Harju tänava kitsamaks ehitamise kohta ümber hinnata“.*

Sellele vastuseks on ajakirjanik toonud siia kõrvale linnavõimudepoolse MKI-le kohta kätte näitava sõnumi: *„Linnapea nõunik Peeter-Erik Ots lausus, et seadus ei kohusta muinsuskaitstajaid mitte ümberehitusi tegema, vaid valvama, et ajalooliste väärtuste suhtes midagi keelatud ei tehtaks“*

Küsitud on ka Harju tänaval elava kirjaniku Mihkel Muti arvamust, kes ütles, et *„tänav planeerimisel tuleks kuulda võtta terve mõistuse häält: „Ka keskajal oli laiemaid tänavaid, kas või näiteks Lai tänav.““*

Lõpetuseks on toodud Trummali öeldu, et *„võimalik kompromiss muinsuskaitstajate jaoks oleks Harju tänava hoonestamata jätmine. „Tundub, et meie ühiskond ei ole nii kaugelt arenenud, et suudaks ajaloolise väärtusega aladele maju ehitada,“ tõdes ta. Trummal leidis, et haljasalad oleksid Harju tänavale kõige mõistlikum lähenemine.“*

Postimehelt ilmub samal päeval teemakäsitus **Urmas Seaverilt „Pealinlased eelistavad laia Harju tänavat“**¹⁴⁷ (PM Online 06.11), kus öeldakse et uuringufirma Saar Poll küsitluse järgi *„peab üle kahe kolmandiku pealinlastest õigeks, et Harju tänav jääks sama laiaks kui praegu, ning linnapea Tõnis Paltsi sõnul tuleb linnavolikogul ala detailplaneeringut hinnates avaliku arvamusega arvestada“*.

Ka selles artiklis seatakse vastamisi rahva tahe muinsuskaitstajate nõudmistega, kes on rõhutanud, et nad järgivad seadust. Seepärast on siin järjest alapealkirjad: „68% tahab laia tänavat“ ja „Seadus nõuab kitsast teed“. Lugejale meenutuseks, miks detailplaneering seisma jäi ja diskussioon aina jätkub, on toodud: *„Linnapea Palts ütles septembri keskel Postimehele, et tänava laiuse üle otsustades ei tohi avalikust arvamusest mööda minna.“*

Nüüd, pärast küsitlust tuuakse linnapea rahulolev lause: *„Tellisin uuringu, et volikogu saaks Harju tänava küsimuse lõplikult ära lahendada, lähtudes avalikust arvamusest.“*

Artiklis öeldakse veel, et uurimuses küsiti inimeste arvamust ka Harju tänava Niguliste kiriku poolse tühja teeääre kohta. 63 protsenti vastanutest pidas õigeks sinna haljasala jätmist, 23 protsenti selle täisehitamist. Sellega seoses tuuakse ära Paltsi arvamus, kes peab tõenäoliseks, et *„teeäär läheb siiski täisehitamisele, sest vastasel korral tuleb linnal maksta maaomanikele hüvitusraha. „See läheb linnale kalliks. Kuigi ka ise pean seda rohelust seal heaks, tuleb siiski arvestada, et investoritel on teatud õigustatud ootused.““*

MKI nõudmiste kohta nenditakse artikli lõpus neutraalselt: *„Tänava kitsamaks ehitamist nõuavad muinsuskaitstajad, viidates vanalinna kaitsemäärusele ja muinsuskaitseadusele, mille kohaselt tuleb uute hoonete rajamisel vanalinna järgida 1944. aasta pommitamiseelseid krundipiire. Nende järgimine muudaks Harju tänava pärast selle ääre täisehitamist praegusest kohati ligi kolm meetrit kitsamaks.“*

Ikka samal päeval, 6. novembri EPL Online’is ilmunud arvamuloos **„Harju tänav tänases laiuses“**¹⁴⁸ (EPL Online 06.11), mille autoriks kahjuks märgitud vaid **EPL**, nenditakse, et *„Tallinna linnapea Tõnis Palts on pehmelts öeldes täbarast olukorrast auga välja tulnud. Täpselt kümme aastat on Tallinnas Harju tänava õige taastamislaiuse üle vaieldud. Tänavu sügisel kiskus vaidlus aga juba õige inetuks, sest linnajuhid andsid põhjuse rääkida*

¹⁴⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=luhu&id=38053>

¹⁴⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/91073>

salakokkulepetest, mille järgi sõltunuks Tartu maantee läbimurde ehitamise võimalikkus justkui Harju tänava laiusest. Nüüd on Tõnis Paltsil õigus öelda: rahvas tahab nii, küsitluse tulemus räägib enda eest.“

Öeldakse veel, et kolumnist Enn Soosaar soovitas Eesti Päevalehes hiljuti lükata Harju tänava taashoonestamise otsustamine pigem edasi, sest ühiskond pole veel küps langetama sellist otsust – et aeg annab arutust.

Kirjutise autor aga võtab autoriteetse inimesega mitte nõustuda, öeldes terve toimetuse nimel: *„Nii nagu aastaid lahtikaevatuna seisnud Harju tänava pommivaremed kasvatavad vaid maltsa ja lepavõsa, kasvatab otsuse edasilükkamine ja vaidluse lõputu kestmine vaimset lepavõsa linlaste meeles. Pikka aega oma tundi ootama jääv Harju tänav annaks taas ja taas põhjuse salakokkulepete tekkeks, vastastikkusteks kahtlustusteks ning lõpututeks vaidlusteks. Seepärast toetab Eesti Päevaleht Tallinna ühe maltsakolde kaotamist ja Harju tänava taastamist praeguses laiuses.“*

Järgneb uudis Postimehes **„Tallinn saatis Harju tänava detailplaneeringu avalikustamisele“**¹⁴⁹ (PM Online 07.11). Siit uudisest selgub ka, et TKVA ja MKI peavad vajalikuks leida enne planeeringu kehtestamist lahendus Eduard Vilde monumendi asukohale.

2.2.4. LINNAPEA HAARAB SULE!

Juba päev hiljem, 8. novembril ilmub aga Postimehes Tallinna linnapea **Tõnis Paltsi** kirjutis **„Avalik sektor ja avalik arvamus“**¹⁵⁰ (Tõnis Palts, PM Online, Arvamus 08.11). Tegemist on viisaka kriitika raamidest väljuva lahmimisega, kus Palts alapealkirja all „Muinsuskaitse diktatuur“ süüdistab MKId avaliku arvamuse mitteamestamises ja „meie kõigi“ raha raiskamises. „Konkreetselt: kõik linnaametid ja teised avaliku sektori ametnikud lausa peavad arvestama avaliku arvamusga/---/ See käib ka muinsuskaitseameti kohta,“ ütleb linnapea. *„Muinsuskaitse ei saa lähtuda ühe kindla suletud ringkonna unistuste maailmast. Kui muinsuskaitse tahab kaine mõistusega vaielda, siis peab ta tellima avaliku arvamuse uuringu mingis küsimuses ja näitama, et avalikkus on tema poolel. Vastasel korral on muinsuskaitse see, kes raiskab mõttetult meie kõigi raha.“*

¹⁴⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38259>

¹⁵⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

Siin toob linnapea Harju tänava teemale lisaks sisse ka Tartu maantee läbimurde, et näidata MKI-d kui vaid raharaiskajat, kes ei kaitse linna huve, öeldes et linn on sinna investeerinud 50 miljonit krooni, objekt aga seisab muinsuskaitse süül ning lisab: „*Avalikkus peab kutsuma muinsuskaitse korrale.*“

Niisiis peaks linnapea arvates avalik sektor olema allutatud avalikule arvamusele: „*Maailmas on levimas tendents, et muinsuskaitse otsustes on esikohal avalik arvamus. Siis tulevad eksperdid. Aga meil siin demonstreeritakse kangekaelselt oma diktatuuri. /.../ Oleme allutanud avalikkuse huvid grupi huvidele.*“ Linnapea jätkab demagoogiliselt ja lausa ähvardavalt MKI suunas: „*Õnneks on aga need asjad linnavalitsuses suuresti muutunud. Ametnikud ei pea end enam eksimatuteks, ei võeta suud vett täis ning ei punnitata iga kord oma õiguse eest. Ametnik on aru saanud, et talle maksab linnakodanik. Nüüd tuleb kindlaks teha, et me seda iial ei unustaks.*“

Tänu lahmivale toonile ja üleliia lihtsustatud vastandustele ei täida Tõnis Paltsi kirjutis päriselt oma eesmärgi – MKI mainet madaldada. Mahlased fraasid saavad edaspidises diskussioonis linnapea enda kaubamärgiks ja see ärgitab vastukajasi ajakirjanduses muinsuskaitse toetuseks ja kriitikaks Paltsi korraldatud avaliku arvamuse küsitluse kohta.

Mõni päev hiljem, 13. novembril ilmub Postimehe Arvamuse rubriigis kaks kirjutist vastuseks Paltsi arvamusele:

Arvamusloo „**Tallinna linnavalitsuse diktatuur**“¹⁵¹ autor **Jaak Ader**, kes on enda tutvustuseks lisanud: „linnakodanik, Eesti Muinsuskaitse Seltsi liige“, ei pea avalikkuse seisukoha uurimuse sugugi arvestatavaks linnavalitsuse poolt Saar Pollilt tellitud uuringut, kus tema sõnul esitati 1050 tallinlasele küsimus „Kas pooldate ideed muuta Harju tänav kitsamaks?“. Ta nimetab seda uurimust representatiivseks, lisades irooniliselt: „*Soovitan korraldada küsitluse „Kas pooldate ideed parkimistasude alandamiseks (kaotamiseks) vanalinnas?“ Tulemuse võin küsitlust korraldamata ise ütelda. Küsimuse esitamisest sõltub vastus.*“

Teise kirjutise „**Maha spetsialistid!**“¹⁵² autor **Krista Piirimäe** Tartust nimetab linnapea Postimehes ilmunud artiklit „*superkirjutiseks*“, ja kasutab tema väljendeid, „*olles sügavalt*

¹⁵¹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38768>

¹⁵² sealsamas

sisse elanud ühe asjaliku mehise mehe kõnepruuki“. Tartlase iroonia Tallinna linnavalitsuse ja tema *macho*-mehest juhi Paltsi suunas on mõjuv: „Milleks raisata raha, kui mitme aasta koolitamise tulemuseks on spetsialist, kes arvab õpitud alal rohkem teadvat kui teised. Nad võtavad Tallinna linnapea Tõnis Paltsi sõnul „suu täis“.“; „Kõige rohkem teeb Tõnis Paltsile viha muinsuskaitse diktatuur, need printsipiaalsed ametnikud, kes tegelevad kondi- ja kivipuruga, oma suletud ringkonna unistuste maailmaga, soojendavad end võõra raha põlemise paistel, punnitavad oma õiguste eest.“; „Õnneks on aga nüüd uus Tallinna linnavalitsus kui karavan, kes ei lase end haukuvatest koertest häirida.“

MKI kaitseks astub välja ka ICOMOSi Eesti Rahvuskomitee liige **Jevgeni Kaljundi** 15. novembril aramusavaldusega Postimehe Kirjade rubriigis „**Rahaga muinsuskaitse kallal**“¹⁵³, kus kirjutab, et „*tõenäoliselt ei ole linnapea Tõnis Palts sugugi pahatahtlik inimene*“, kuid tema lähtepunkt on ainult raha, millele ta otsib rahvaküsitluse abil avalikkuse toetust. Autor viib selle mõtte absurdini, küsides, kas saab rahvaküsitluse abil otsustada näiteks, kas osta tanke või lennukeid.

Paltsi korraldatud avaliku arvamuse küsitluse kohta on üht-teist öelda ka kunstiteadlasel **Jüri Kuuskemaal** Postimehe Arvamuse rubriigis, pealkirjaks „**Kas Pikk tänav laiaks?**“¹⁵⁴, 22. novembril. Tema sõnul on avalikkus ajakirjanduse esitatavate küsimustega „*hõlpsasti manipuleeritav. Pealegi on avalikkus tihtipeale nagu väike laps, kes ei tea, mis talle pikemas ajakavas kasulik on. Kui laps tahab kohe ja praegu ja palju kommi, siis ei oska ta mõelda kümne aasta pärast auklikuks saavatele hammastele. Kui autojuht tahab parkida täna ja kohe ja igale poole, siis ei oska ta mõelda järjest elamiskõlbmatumaks muutuvale keskkonnale. Ammugi sellele, et turistid ei tule meie vanalinna autode paraadi ja laiude autoteid imetlema, vaid kitsaid ja kõveraid ja rahulikke tänavaid kaema. Ning igipõliseid maju nende tänavate ääres, aga mitte juhuslikke moeröögatusi.*“

Kuuskemaa leiab, et „*Muinsuskaitse autoriteeti ei tuleks alla kiskuda tänavaküsitlustega „võhikult võhikule*“, vaid kuulata parimatest asjatundjatest koostatud muinsuskaitse nõukogu. Usaldatagu spetsialiste, mitte võhikuid.“

¹⁵³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39059>

¹⁵⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?op=lugu&id=39871&number=360&rubriik=6>

Siin vihjab ta ilmselt Tartu mnt läbimurde küsimuse lahendamise moodustatud nõukogule, aga kindlasti tõstab tema hästi argumenteeritud kirjutis kaudselt ka MKI mainet – muinsuskaitstjad on spetsialistid, kes teevad otsuseid läbikaalutult ja pikemas perspektiivis.

MKI suhtes kriitiline on aga Postimehe Arvamuse rubriigis ilmunud arhitekti ja Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti (edaspidi SAPA) juhataja **Ike Volkov** kirjutis „**Tallinn pole ometi tort!**“¹⁵⁵ (PM Online 17.11). Autor on MKI teemal irooniline – artiklist nähtub, et ta peab selle ametkonna inimesi pealiskaudseiks, kes näevad asja ühekülgselt, ei taju tervikut: „*Ametkond, kes soovib (seejuures seadusega kooskõlas) Harju tänaval ajaloolise tänavajoone säilitamist, on nõus ligi 200 auto toomisega sinna tänavale, lubades garaaživärvade ja kaupluse uste avanemist sõiduteele, pole probleemisse kuigivõrd süvenenud.*“

„*Muinsuskaitseametnik peaks linna huve kaitsma,*“ ütleb Volkov lõpetuseks.

2.2.5. Järeldused

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringu teemal ilmus Postimehes ja Päevalehes kokku 20 kirjutist. Neist 9 kohta võib hinnanguliselt öelda, et need näitavad MKI-d positiivses valguses, 10 puhul on mulje pigem negatiivne ja ühe puhul on kajastus neutraalne.

Esimeste kajastuste põhjal võiks öelda, et MKI on püüdnud avalikkust linnaplaneerimisse kaasa haarata, tutvustada avalikkusele oma plaane Harju tänava hoonestamise osas. Seega ta esialgu juhib protsessi avalikkuse ees. Siiski ei selgitata oma kavasid ja nõudmisi avalikkusele piisavalt või tehakse seda liiga kitsas ringis – Päevalehe ja Postimehe lugeja saab valminud detailplaneeringu sisust lähemalt aimu siis, kui ajakirjandusse jõudavad linnavalitsusepoolsed hoiakud antud teemal. Nimelt Päevalehe uudisest „**Tallinna linnavalitsus kahtleb Harju tänava kitsendamises**“¹⁵⁶ (EPL Online 29.08), kust selgub, et Palts on ajakirjanikele öelnud, et linnavalitsus kahtleb tänava kitsendamist nõudvas detailplaneeringus – ja alles sedakaudu saab lugeja teada, et Harju tänava kohta tehtud detailplaneering näeb ette Niguliste ja Rüütli tänava vahelise ala hoonestamise vanalinna konteksti sobivate äri- ja eluhoonetega ning pommitamiseelse tänavajoone, mis oleks olemasolevast ligi kolm meetrit kitsam.

¹⁵⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

¹⁵⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/173678>

Nagu on **Toomas Tamla** antud juhtumi kohta öelnud, lähtus MKI nõukogudeaegsest mallist, et kui seadus annab õiguse, siis sellest piisabki, aga avatud ühiskonnas enam sageli ei piisa. („**Millist muinsuskaitset vajame?**“¹⁵⁷, Toomas Tamla, PM Online, Arvamus, 14.11) Päevalehti sirvides jääb mulje, et töö avalikkusega jäi nõrgaks. Seda aga ei saa öelda MKI vastaspoole, linnavalitsuse kohta. Tõnis Palts ja Toivo Ninnas oskasid suurepäraselt avaliku arvamusega manipuleerida. Tellinud nn avaliku arvamuse uuringu, milles esitatud küsimuse – „Kas pooldate Harju tänava kitsendamist?“ – vastus oli ettearvatav, võis linnavalitsus edaspidi pidada end avaliku arvamuse esindajaks ja kaitsjaks. Paltsu tellitud nn avaliku arvamuse küsitlust kommenteeris hiljem tabavalt Jüri Kuuskemaa, rõhutades, et avalikkus on ajakirjanduse esitatavate küsimustega kergesti manipuleeritav, võrreldes avalikkust väikese lapsega, kes ei oska mõelda kaugemale hetkelistest vajadustest. („**Kas Pikk tänav laiaks?**“, PM Online, Arvamus 22.11)

Et linnapea valdab suurepäraselt avalikkusega manipuleerimise kunsti, näitab ka tema hiljem palju poleemikat tekitanud „superkiri“ (nagu üks lugeja seda nimetas)¹⁵⁸, milles ta loosungi all – avalik sektor peab olema allutatud avalikule arvamusele – esitab oma sõnumi MKI vastu nii, et kui see ei arvesta avaliku arvamusega, on ta vaid „meie kõigi“ raha raiskaja. Rääkides „muinsuskaitse diktatuurist“, rõhutab ta, et sellist nähtust ei tohiks olla.

Ajakirjandusse jõuab ka MKI-le otseselt kohta kätte näitav sõnum, kus linnapea nõunik märgib teraselt, et seadus ei kohusta muinsuskaitsejaid mitte ümberehitusi tegema, vaid ainult valvama ajaloolisi väärtusi.¹⁵⁹

Kontekstis, kus Harju tänava hoonestamise teemaga oli juba niivõrd pikalt tegeldud linnavalitsuse ja investorite tasemel ning mängus olid juba väga suured summad ning paistis, et nüüd lõpuks saab see teoks, näib MKI sirgeselgus üllatav. Kompromiss jäi tegemata ja Harju tänav jällegi hoonestamata. Miks aga MKI kava järgi tehtud detailplaneering reaalsuseks ei saanud, siin võib põhjusena näha vaid seda, et riiklik muinsuskaitsepropaganda ei suutnud võrdväärset konkureerida võimsate majandus- ja finantsringkondade *lobby*’ga.¹⁶⁰

¹⁵⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

¹⁵⁸ Palts, Tõnis. Avalik sektor ja avalik arvamus. – PM Online, Arvamus 08.11.2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

¹⁵⁹ Eelrand, Helen. Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele. – EPL Online 06.11.2001.
<http://www.epl.ee/artikkel/91054>

¹⁶⁰ Tamla, Toomas. Millist muinsuskaitset vajame? – PM Online, Arvamus, 14.11.2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

2.3. Tartu mnt läbimurre

Septembri algusest kuni aasta lõpuni 2001 kajastavad nii Eesti Päevaleht kui ka Postimees oma *online*-portaalides aktiivselt Tartu maantee läbimurdega ja ehituse käigus leitud (oletatavate) Jaani seegi varemetega seotud vaidlust muinsuskaitsete ja Tallinna linnavalitsuse vahel. Neist mõneski tehakse MKI kohta üldistusi nii eelnevalt vaadeldud Harju tänava hoonestamise kui ka Tartu mnt läbimurde teemaga seoses – toimusid need protsessid ju suures osas samaaegselt ning ajakirjandusse jõudsid ka spekulatsioonid nende kahe protsessi seostest, kui silmas pidada kirjutisi nn Vilba ja Pakosta salapaktist¹⁶¹. (Vt lähemalt selle kohta: antud töö ptk „Harju tänava hoonestamine“, lk 58.)

Vaidluste toon on võitlev, MKI-d ja muinsuskaitsejaid sageli halvustav ja materdav, osalt kultuurseid väljendusi ületav. Ajakirjandus otsib aktiivselt vastasseisu ja toob ära mahlakaid repliike. Sekkuvad teiste ametite, Tallinna SAPA huvide esindajad, kultuuriinimesed jne.

Võimalikke arenguid ette nähes on MKI aruteludesse Jaani Seegi varemete saatuse üle kaasanud ekspertide nõukogu kohe algfaasis ja pressiesindaja esineb vaidluse alguses selgelt sõnastatud avaldustega, mida võib lugeda 5. oktoobri Postimehest Siseuudiste rubriigi artiklist „**Arheoloogid ei luba Tallinna kesklinna uut parklat rajada**“¹⁶² (PM Online, Siseuudised, 05.10): „*„Praegune projekt, mis sisaldab varemete kohale planeeritud parklat, tuleb tõenäoliselt ümber teha,“ ütles BNS-ile muinsuskaitseinspektsiooni avalike suhete spetsialist Lauri Kuusing. Muinsuskaitseinspektsiooni nõuandev organ arheoloogiamälestiste ekspertnõukogu, kuhu kuulub üle kümne eksperdi, otsustas Kuusingu sõnul ühel häälel, et varemed on säilitamist, konserveerimist ja eksponeerimist väärt. Nendega olid samal arvamusel ka kaks väliseksperti.*“

Arvestades järgnevat oli selline tugev algus ja enesepositsioneerimine kui ekspertide arvamusele toetuv oma nõudmistes kindel instants igal juhul positiivne.

Sama kinnitab ka Eesti Päevaleht BNS-i uudise põhjal artiklis „**Muinsuskaitse otsustas Seegi varemed osaliselt säilitada**“¹⁶³ (EPL Online 12.10).

¹⁶¹ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

¹⁶² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=34770>

¹⁶³ <http://www.epl.ee/artikkel/178284>

Ajakirjandus otsib vastandusi: võitjad – kaotajad. Esiolgu tituleeritakse muinsuskaitsejaid võitjateks ja jääb mulje, et kõik osapooled aktsepteerivad seatud lisatingimusi: varemeid eksponeeritakse ja ehitus seisma ei jää ning parkla ehitatakse samuti. („**Muinsuskaitsejad võitsid ehitajaid**“¹⁶⁴, EPL Online 13.10)

Tartu maantee läbimurde teema on tegelikult jõudnud ajakirjandusse juba varem. Kui meenutada Päevalehes refereeritud Eesti Ekspressis ilmunud oletust abilinnapeade Liisa Pakosta ja Priit Vilba omavahelisest sobingust („**Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt**“¹⁶⁵ EPL Online 06.10), milles Pakosta olla lubanud oma sõbranna Randla abiga, kes juhib Eesti muinsuskaitset, kaotada kultuurimälestiste nimekirjast Seegi kiriku saun ja pidalitöbiste haigla. (Selle kohta vt lähemalt minu töö peatükist „Harju tänava hoonestamise teema“, lk 58.)

Ehkki selle loo peategelased on hoopis linnavalitsuse liikmed, jääb MKI-st mulje kui sobingupartnerist ja äraostetavast. Samas artiklis on ka konflikti ennustav ja taas MKI erapoolikusele viitav lõpulause: „*Samal ajal kuumutab muinsuskaitse orki, millega on hea Toivo Ninnast togida. Nimelt tahab abilinnapea ehitada Tartu maantee läbimurde kohale neljarajalise autotee.*“

MKI äraostetavuse teema püsib ajakirjanduse spekulatsioonides ligi kuu aega – nii eelnevalt vaadeldud Harju tänava hoonestamise kui ka Tartu maantee läbimurde teemaga seoses. Eesti Päevalehele saadetud e-kirjas, mis avaldatakse pealkirja all „**Liisa Pakosta: Jooksen peaga vastu seinale**“¹⁶⁶ (EPL Online 10.10), nimetab Liisa Pakosta igasugused salapaktid väljamõeldiseks.

Päevalehe autori nimeta juhtkirjas „**Arusaamatu muinsussõda**“¹⁶⁷ (EPL Online 06.10) seatakse kahtluse alla muinsuskaitse otsused ja madaldatakse kogu institutsiooni ja funktsiooni mõtet. Loetakse üles viimase aja keelavad otsused, näidates neid tühistena (vt lähemalt minu töö ptk „Harju tänava hoonestamise teema“, lk 58), naeruvääristatakse müüride eksponeerimist parkla nurgas, esitades retoorilise küsimuse: „*Kui palju on neid inimesi, keda huvitab, et maa-aluse parkla ühes nurgas on tükike keskaegset müüri?*“ Muinsuskaitsejaid süüdistatakse kaudselt ka n-ö omas maailmas elamises – selles, et nad ei

¹⁶⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/90067>

¹⁶⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/174409>

¹⁶⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/177979>

¹⁶⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

püüagi oma plaane avalikkusele selgitada „*nii, et varemete konserveerimise mõte oleks arusaadav rohkematele kui üksikutele ajaloofännidele*“.

Üldiselt jääb mulje, et MKI-l on oma suhtekorraldus paremini õnnestunud Postimehega koostöös. Peaaegu terve oktoobrikuu püsib Postimees MKI suhtes neutraalsel positsioonil, tsiteerides, nagu mainitud ülalpool, MKI pressiteateid ja pakkudes MKI-le võimalust kaitstava objekti väärtust selgitada, mis on kindlasti väga positiivne. Kommentaare andnud MKI peadirektori asetäitja Anton Pärn suudab arusaadavalt selgitada, miks võiksid ühed varem ed olla 50 miljonist olulisemad – seda artiklis „**Jaani seegi varemete saatus selgub reedel**“¹⁶⁸ (Küllike Rooväli, PM Online 09.10), mis põhinebki peamiselt Anton Pärna öeldul. Ajakirjanik sõnastab siin sissejuhatuses teema avalikkust intrigeerivalt: „*Reedel kogunev muinsuskaitse nõukogu peab otsustama, kas Tallinnale on väärtuslikumad 13. sajandist pärit müürid või rajatava Tartu maantee läbimurde alla kavandatud 50 miljonit krooni maksev maa-alune parkla.*“

Selline sissejuhatus sunnib lugeja mõtlema prioriteetide üle. Samas, ajakirjanik liialdab siin veidi müüride vanusega – ekspertide hinnangul on need pärit 14. sajandist.

Samas kirjutises ütleb Pärn, et „*reedel annab hinnangu laiemast spetsialistide ringist koosnev muinsuskaitse nõukogu*“, kes käib koos kultuuriministri juures. Muinsuskaitse Nõukogusse kuuluvad erinevate eluvaldkondade esindajad: arhitektid, kunstnikud, restauraatorid, ehitusinsenerid, ajaloolased, arheoloogid, poliitikud, loodusteadlased jne. Ajakirjandusest ei selgu, kes nimeliselt nõukogusse kuuluvad, peale selle esimehe, Eesti Ajaloomuuseumi peadirektori Toomas Tamla.

Muinsuskaitse Nõukogu otsuse järel leiavad ajakirjanduses vähe kajastamist MKI ametnike seisukohad, enam kommenteerivad olukorda muinsuskaitsete poolelt Muinsuskaitse Nõukogu juht Toomas Tamla, abilinnapea Liisa Pakosta (kelle positsioon on üsna vastuoluline – ühelt poolt esindab ta linnavõimu, teiselt poolt muinsuskaitse, kellel sagedasti vastandlikud huvid) ja Agne Trummal TKVA-st.

¹⁶⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35090>

Urmas Seaveri artikkel Postimehe „**Tallinna tähtis liiklussõlm võib jääda Eurovisiooniks valmimata**“¹⁶⁹ (PM Online 13.10) toob kõigepealt ära Muinsuskaitse Nõukogu 12. oktoobril (eelnevalt kõne all olnud reedel) tehtud otsuse – et välja kaevatud Jaani seegi varemetest Tallinnas väärivad allesjätmist kunagise hospitalihoone 14. sajandist pärit säilmed ning et seejuures peab olema võimalik ka nii Tartu maantee läbimurde kui ka selle alla autoparkla ehitamine. MKI-st siin otseselt ei räägita, otsuste tegemisel on nüüd esiplaanil Muinsuskaitse Nõukogu.

MKI jaoks on artikkel täiesti positiivses võtmes, tsiteeritakse taas Anton Pärna: „*Tallinna ja kogu Põhja-Euroopa kohta pole teada ühtki teist sellist kompleksi, kus oleks muistsest ajast alates sajandite kaupa pidevalt tegutsenud. See pole mitte ainult arheoloogiliselt, vaid ka kultuuriliselt üliväärtuslik pind, mis tuleks säilitada ja eksponeerida.*“

Postimees edastab teateid sündmuste käigust (ekspertkomisjon uurib), mis tsiteerivad ilmselt taas pressiteateid ja on toonilt neutraalsed või veidi negatiivsed, kuna MKI poolt nõutud viivitus seostatakse Tartu mnt läbimurde mittevalmimisega Eurovisiooni lauluvõistluse ajaks („**Tartu maantee läbimurre ei saa Eurovisiooniks valmis**“¹⁷⁰, PM Online 25.10).

Eesti Päevaleht asub MKI suhtes palju negatiivsemat kuvandit looma, kasutades sõnu nagu „*nurjumine*“, „*tõsise takistuse veeretamine*“ (tsiteerides SAPA juhataja asetäitja Hain Karu sõnu) ja kõlama jääb, et muinsuskaitsete tõttu tuleb töödessa määramatu seisak. MKI nimel saab sõna Anton Pärn artiklis „**Muinsuskaitstjad nõuavad Tartu maantee läbimurde ehituse ümbervaatamist**“¹⁷¹ (**Oliver Rand**, EPL Online 06.10), kus ta ütleb, et linn teadis ja pidi arvestama seitsme aasta taguseid uuringuid. Süüdistus on kahtlemata õiglane, kuid MKI mainet see ilmselt antud kontekstis ei paranda, sest temalt oodatakse järeleandmisi. Kokkuvõttes jääb mulje MKI-st kui pidurdajast, keelajast jne.

Seda muljet õnnestub pehmemdada järgmises Päevalehe artiklis „**Tallinn peatas ajutiselt Tartu maantee läbimurde rajamise**“¹⁷² (EPL Online 09.10), kus Anton Pärn näitab kompromissivalmidust: „*Ei ole nii, et Tartu maantee läbimurde ehitamisel on nüüd kriips peal, tuleb lihtsalt maha istuda ja arutada võimalike lahendusvariantide üle. Peaküsimus on*

¹⁶⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>

¹⁷⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>

¹⁷¹ <http://www.epl.ee/artikkel/89768>

¹⁷² <http://www.epl.ee/artikkel/89861>

selles, kuidas mõlemat asja ühitada, et nii läbimurre saaks tehtud, kui keskaegne ehitis säilitatud.“

Eesti Päevalehe toon maheneb neutraalseks artiklis „**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed?**“¹⁷³ (EPL Online 10.10). Tundub, et Päevaleht on nüüd teemasse põhjalikult süvenenud ja püüdnud kokku võtta kõik eri huvid ja osapooled. Sissejuhatavalt konstateeritakse erinevad seisukohad: Ühed spetsialistid ütlevad, et varemed takistavad vaid maa-aluse parkla väikse osa ehitamist (SAPA juht Ike Volkov), „*samas kui mõned ametnikud püüavad luua muljet, et mälestised takistavad Tartu maantee läbimurde tee ehitamist*“ (SAPA juhataja asetäitja Hain Karu, kes on väitnud, et „*muinsuskaitstajate otsus veeretab tõsise takistuse Tartu maantee läbimurde valmimisele*“) teised aga, et „*mälestised on väärtusetud*“ (TKVA muinsuskaitse osakonna juhataja Boris Dubovik).

Artiklist selgub, et mälestisi kaevanud firma AGU-EMS arheoloogid ühtivad seisukohaga, et varemed takistavad vaid maa-aluse parkla väikese osa ehitamist. „*Minu arvates tuleks need konserveerida ja liivaga täites säilitada. /---/ Avastatud varemete säilitamine vähendaks küll kavandatava maa-aluse parkla mahtu, kuid ei takistaks Tartu maantee läbimurde teostamist planeeritud mahus,*“ tsiteeritakse arheoloog Villu Kadakat.

Tänu Villu Kadakale jõuab avalikkuseni ka selgitus Jaani Seegi hospitali varemete ajaloolisest tähendusest: „*Arheoloogide arvates on avastatud hoonekompleksi puhul tegemist keskaegse Püha Johannese Hospitali (rahvasuus Jaani Seegi) varemetega, mis hävis täielikult Liivi sõja ajal Tallinna esimese piiramise käigus 1570. Hospital on Tallinna vanim linnainstituatsioon, mis on mainitud vanimas Tallinna Linnaarhiivis säilitatavas ürikus domus fratrum leprosororum aastast 1237.*“ Villu Kadakase sõnul on „*tegemist on ajaloolise väärtuse poolest Pirita kloostri varemetega võrreldava arhitektuuri- ja arheoloogiamälestisega*“.

Villu Kadakas põhjendab muinsuskaitstajate otsuseid siin avalikkusele arusaadavalt ja resoluutselt. Kõlama jääb avalikkuse jaoks MKI seisukohalt oluline seisukoht: „*mille /kohaselt mälestise – A.S./ hävitamine maa-aluse parkla rajamise eesmärgil ei sobi Tallinna kui UNESCO kultuuripärandi nimekirja kuuluva linna muinsuskaitsepoliitikasse*“.

Artiklis rõhutatakse, et linn on ehituslepinguid sõlmides ja kulutusi tehes võtnud riski, ehkki oli teadlik, et piirkonnas võib olla leide:

¹⁷³ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

MKI peainspektori arheoloogia alal Ants Kraudi sõnul on „linnaavalitsuse esindajad firmadele ehitusloa andmisega võtnud endale teadlikult kaks riski – esiteks tähtaegadest kinnipidamisest ja teiseks ajalooliste väärtuste väljatulemisega tulenevad riskid. Ka Anton Pärn on ajakirjanduses avaldanud arvamust, et linn on läbimurret planeerides käitunud ebaotstarbekalt, kuna juba seitse aastat tagasi linna tellitud uuring näitas, et tulevase läbimurde alale võib jääda keskaegseid ehitisi. /---/ Arheoloogide arvates teeb linnavalitsus nüüd lihtsalt imestunud nägu, sest uuring on seitsme aastaga kuhugi sügavale peidetud.“

Räägitakse veel Pakosta-Vilba salapaktist. Öeldakse, ka et Muinsuskaitse Nõukogu otsus on soovituslik, lõpliku otsuse peavad tegema MKI ja TKVA.

Toodud on ka MKI juhataja asetäitja Anton Pärna seisukoht, kelle „hinnangul oleks siis võimalik konserveeritud iidseid müüre Tallinna city's väärilt moodsa arhitektuuri kõrval eksponeerida“.

2.3.1 RAHVUSVAHELINE AVALIKKUS KUI ARGUMENT – UNESCO, EUROVISIOON

Eestis on alati tähtsustatud, mida teised meist arvavad. Välismaiste ekspertide või lihtsalt külaliste arvamusena püütakse ka tekkinud vaidluses argumenteerida. Üles kerkib Tartu mnt läbimurde Eurovisiooniks valmimise teema, mis jääb pealkirjadesse mitmeks nädalaks: „**Tallinna tähtis liiklussõlm võib jääda Eurovisiooniks valmimata**“¹⁷⁴ (Urmas Seaver, Postimees 13.10); „**Tartu maantee läbimurre ei saa Eurovisiooniks valmis**“¹⁷⁵ (PM Online 25.10), „**Tartu maantee läbimurre jääb Eurovisiooniks valmimata**“¹⁷⁶ (EPL Online 24.10).

MKI seatakse kriitilisse valgusse – otsuste viivitamise, kokkuleppele mitte jõudmisega ei saa me Eurovisiooniks valmis ja muinsuskaitsejaid esitletakse peasüüdlasena. Viimati mainitud artiklis ütleb Toivo Ninnas muu hulgas toreda lause: *"Inimesena arvan, et kui tegemist on väärtuslike varemetega, siis tuleb neid säilitada."*

Ühtlasi hakatakse ajakirjanduses rääkima tööde peatamise hinnast. 10. oktoobri Postimehe lausa Esilehe rubriigi artikkel „**Läbimurde venimine röövib Tallinnalt kuus 200 000 kr**“¹⁷⁷

¹⁷⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>

¹⁷⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>

¹⁷⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/179377>

¹⁷⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38608>

(Urmas Seaver, PM Online, Esileht 10.10) räägib linna rahast ning viivitusest tulenevate kulude põhjustajatena näidatakse üheselt muinsuskaitse – sissejuhatuses öeldakse: „*Tartu maantee läbimurde ehitamise viibimine muinsuskaitse otsuste taga läheb Tallinna linnapea Tõnis Paltsi hinnangul linnale iga kuu maksma üle 200 000 krooni, sest linn peab võetud laenult intressi tasuma.*“

Tsiteeritakse Paltsi varem öeldud lauset MKI-d laimavast kirjutisest¹⁷⁸: „*Linn on investeerinud 50 miljonit krooni. Objekt seisab. Intresse maksame 2,5 miljonit krooni aastas.*“ Kajastatakse abilinnapea Toivo Ninnase öeldut, teda tsiteerides: „*Muinsuskaitse peaks suutma kiiremini otsustada. Tundub, et neil pole seda arusaamist, et millegi alla kinni pandud raha on surnud raha ja linnale kulu. Linnal ei ole nii palju raha, et seda maha matta.*“

Artiklis öeldakse veel „*Lisaks peab linn oma rahast kinni maksma ka arheoloogilised uurimised ja korraldama väljakaevatud mälestiste eksponeerimise, kui muinsuskaitse seda nõuab.*“

Ninnas halvustab siin ka muinsuskaitse nõudeid tee laiuse osas: „*Mulle ei meeldiks üldse see kolmerajaline variant, kus ühele poole tuleb üks ja teisele poole kaks rada. Ideaalne oleks teha neljarajaline tee, et mitte sinna pudelikaela tekitada.*“

Kommentaari võetakse ka abilinnapea Liisa Pakostalt, kes ei nõustu Ninnase süüdistustega, et muinsuskaitse on raharaiskajad. „*Mis puutub rahalugemisse ja muinsusesse, siis Tallinna vanalinn on just see koht, mis Tallinnale kõik need turismitulud toob,*“ toob Pakosta argumentideks. Ta meenutab, et muinsuskaitse andis juba mitu aastat tagasi Tartu maantee läbimurdele kooskõlastuse tingimusel, et see rajatakse kahe-rajalisena: „*See, et sinna linna raha raisates projekteeritakse neljarajalist ja siis karjutakse, pole muinsuskaitse süü.*“

Riski ja vastutuse teemat jätkab Pakosta **Tuuli Kochi** artiklis „**Pakosta seab kahtluse alla varemete seegile kuulumise**“¹⁷⁹ (Tuuli Koch, EPL Online 11.10).

¹⁷⁸ Palts, Tõnis. Avalik sektor ja avalik arvamus. – PM Online, Arvamus 08.11.2001.

<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

¹⁷⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/89962>

Muinsuskaitstajate toetuseks käib Villu Kadakas diskussioonis välja kõrgemalseisva institutsioon UNESCO ja hoiatab, et Tallinna on kultuuripärandi nimistust võimalik ka kustutada, kui me mälestistega selliselt käitume, ning et varemete lammutamine võib tuua rahvusvahelise skandaali („**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed?**“¹⁸⁰, EPL Online 10.10).

Arheoloog **Villu Kadakas** jätkab UNESCO teemat veelgi teravamalt toonist Eesti Päevalehe arvamuses 10. oktoobril: „**Villu Kadakas: Jaapani turistid ei tule Eestisse muhu seelikuid vahtima**“¹⁸¹ (Villu Kadakas, EPL Online 10.10), kus ta kaitseb laiemalt muinsuskaitstajate seisukohti, öeldes, et „*Tallinna raad ja linnapead ei ole siiani aru saanud, mida tegelikult tähendab keskaegse Tallinna arvamine UNESCO kultuuripärandi nimekirja*“. Muu hulgas soovib Villu Kadakas linnaisadel kirjutada „*UNESCO onudele*“ kiri palvega Tallinn UNESCO kultuuripärandi nimekirjast maha võtta ja pakub siin: „*Teksti võin ka ise teha.*“

Kallid UNESCO-onud! Kirjutame teile esimest korda. Meil on selline tagasihoidlik palve, et äkki oleks võimalik keskaegne Tallinn teie suurepärasest nimekirjast maha võtta. Teate, see ei sobi meile, sest see takistab progressi. Palun! Palun! Palun! Austusega, teie Tallinna raad.“

Autor selgitab n-ö puust-ja-punaseks-stiilis, et Tallinn on Põhja-Euroopa ainus säilinud keskaegne linn ja eksponeeritud varemed oleksid turismimagnet. „*Tallinn on Põhja-Euroopa ainus säilinud keskaegne linn. Iga järjekordne likvideeritud keskaegne detail tähendab tulevikus mõnevõrra vähem turiste. Tervik paraku ainult detailidest koosnebki,*“ rõhutab Villu Kadakas.

Eesti Päevaleht teeb samal päeval Villu Kadakasega põhjaliku „**Online-intervjuu arheoloog Villu Kadakasega**“¹⁸² (EPL Online 10.10), milles taas viidatakse Eesti positsioneerimisele tsiviliseeritud maailma, kus on kombeks selliseid leide säilitada ja öeldakse, et „*Eestil on valida, kas kuuluda muinsuskaitsepoliitikas Põhjamaade hulka või jääda näiteks Valgevenega ühele pulgale*“. Villu Kadakasel õnnestub lihtsas ja arusaadavas keeles ära

¹⁸⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

¹⁸¹ <http://www.epl.ee/artikkel/177898>

¹⁸² <http://www.epl.ee/artikkel/192909>

seletada varemete väärtus ja muinsuskaitsete motiivid. Muu hulgas seletab ta siin lihtinimesele arusaadavalt ära, milles õieti seisneb kõnealuste varemete väärtus:

„Hoonekompleks, millele leitud varemed kuuluvad, on olnud 14. sajandi Tallinnas üks suuremaid ehitisi üldse. 14. sajandi lõpul ei olnud veel olemas ei praegust raekoda ega Pirita kloostrit. Avastatud hoone on olnud oma monumentaalsuselt ja mõõtmetelt võrreldav vaid kirikute ja kloostrikompleksidega. Ka vanalinnas oli tollal suur osa hooneid alles puust, eeslinnast rääkimata. Eeslinnas olid puust, ilmselt ühekorruselised osmikud ja see nägi välja umbes nagu Supilinn. Püha Johannese hospital Tartu maanteel Härjapea jõe käärus oli eeslinnas arhitektuuriline dominant, nagu Nõukogude aja lõpul Viru ja Olümpia hotellid. Välja kaevatud on hoonekompleksist vaid üks serv, enamik sellest asub ilmselt läbimurde ja Maakri tänavate vahelise kvartali all. Kompleksi pindala on võinud olla suurusjärgus kuni 1000 ruutmeetrit.“

Ka põhiküsimusele, kes vastutab maksumaksja ja erasektorist lepingupartnerite raha tuuldeloopimise eest, tuleb Kadakaselt arusaadav vastus: *„Muinsuskaitset ei saa vastutada otsuste eest, mida nemad ei ole langetanud. Küsimus tuleks esitada nendele linnaametnikele, kes on läinud teadlikult välja riskile, sõlmides enne arheoloogilisi uuringuid maa-aluse parkla ehituslepingu.“*

Tähelepanuväärne on asjaolu, et Kadakase intervjuule tuli 123 kommentaari (tavaliselt jääb hulk 20 piirsesse). See viitab, et teema oli selgelt ja arusaadavalt kajastatud.

MKI püüab vastutust veelgi laiendada ning anda oma otsustele laiema kandepinna. Sellise järelduse võib teha kaks nädalat hiljem Postimehe uudisest **„Jaani seegi varemeid asub uurima sõltumatu ekspertkomisjon“**¹⁸³ (PM Online, Siseuudised, 24.10), milles öeldakse: *„Tallinna Kultuuriväärtuste Amet ja Riigi Muinsuskaitseinspeksioon moodustasid sõltumatu ekspertkomisjoni Jaani seegi kvartalil Tartu maantee läbimurde alalt välja kaevatud varemete uurimiseks ja neile hinnangu andmiseks. Kuu aja pärast esitab komisjon kokkupandud materjalide põhjal Muinsuskaitse Nõukogule ettepanekud leitud hoonejäänuste säilitamise mahu ja viiside kohta.“*

¹⁸³ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>

Eesti olude rahvusvahelise kontekstiga kõrvutamine on esil ka Postimehe arvamusoos „**Millist muinsuskaitset vajame?**“¹⁸⁴ (Toomas Tamla, EPM Online 14.11), kus autor Toomas Tamla, Eesti Ajaloomuuseumi direktor ja Muinsuskaitse Nõukogu esimees, toob näite vestlusest Taani kolleegiga: „*Küsimusele, kuidas toimiksid taanlased selliste ehitissäilmetega, nagu on välja kaevatud paljuräägitud Tartu maantee läbimurde alal, vastas ta, et loomulikult need säilitataks. Vastupidist küsimust ei saaks seal ülepea tekkida. See olevat kultuuri küsimus. Paraku lisas ta, et Eesti olukord on teistsugune ning sinne avalikkus ei pruugi seda aktsepteerida.*“ Tamla tunnistab siin, et ta tundis end tõsiselt puudutatuna: „*Kas tõesti peetakse meid ikka veel mingiteks võsainimesteks, kes ei ole iseseisvalt suutelised leidma tsiviliseeritud lahendusi.*“

Sia juurde lisab ta, et kultuuripärandi säilitamise eest vastutavad rahvusvahelised organisatsioonid, nagu UNESCO, ICOM ja ICOMOS tegutsevad peamiselt Aafrika, Aasia ja Ladina-Ameerika arenguriikides, hoidmaks ära võimalikku, hiljem korvamatut kahju kohalikule kultuuripärandile. Lugeja võib siit järeldada, et see oleks meie riigi kultuurituse näitaja, kui sellist abi vajaksime.

Kõlama jääb, et muinsuskaitse peabki olema riigi üldisest arengust teatud mõtte ees ja nägema kaugemale päevapoliitilistest huvidest.

2.3.2. VASTUTUSE HAJUMINE

11. oktoobri Eesti Päevalehe juhtkirjas „**Kes ütles, et muinsus?!**“¹⁸⁵ (EPL Online 11.10) nahutatakse Tallinna linna muinsuskaitsega seotud ametnikke, kelle seletusi Jaani Seegi varemete teemal on tõlgendatud taoliselt: „*Esiteks – me pole kunagi arvanud, et see on muinsus, teiseks – me ei tahtnud õigel ajal öelda, et see muinsus on ja kolmandaks – me veel ei teagi, kas see on muinsus, sest testid on alles tegemata.*“ EPL hindab linnakodaniku vaatepunktist ja sealt paistab asi „*skisofreeniapuhanguna*“, arusaamatu ja ebajärjekindla sekeldamisena. Muinsuskaitsete aadressil jääb kõlama: me ei saa aru, mida te tahate, ärge vassige, otsustage juba ära!

Ajakirjanike töö on otsida konflikti ja erinevate ametnike seisukohtadest kiputakse seda kohe välja lugema. EPL on siiski andnud võimaluse asjaosalistele endile kommenteerimiseks,

¹⁸⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

¹⁸⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/89970>

artiklis „Tartu mnt. läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused“¹⁸⁶ (EPL Online 11.10).

Pakosta leiab, et meedia pöörab antud teema käsitlemisel liigset tähelepanu muinsuskaitsete omavahelisele võimalikule konfliktile ning et toimuv mõjub muinsuskaitse mainele laastavalt. Sama leiab TKVA juht Agne Trummal.

Ajakirjanik (*online*-versioonis lool küll allkirja ei ole) rõhub intervjuuerides eeskätt intriigidele, mh tuleb taas lagedale kõmulise sõbranna-teemaga: „Kas vastavad tõele ajakirjanduses ilmunud väited, et ühelt poolt riikliku (Anneli Randla) kui linna muinsuskaitsete juht (Agne Trummal) on Teie sõbrannad?“ Pakosta pareerib selle küsimuse osavalt.

Sisuline teema on artiklis teisejärgulisel kohal, otsitakse konflikti: „*Miks on n-ö juhtiv ots Tartu maantee läbimurde küsimuses läinud Muinsuskaitseametile, samas kui see ülesanne on kultuuriväärtuste ameti peamiste ülesannete hulgas?*“ Agne Trummali vastus ajab lugeja ilmselt veelgi suuremasse segadusse. „*„Juhtiv ots“ ei ole riigi Muinsuskaitseinspektiooni käes – inspektioon ei ole teinud ühtegi ametlikku avaldust või ettekirjutust Tallinna Linnavalitsusele. Sõna on võtnud kaks inspektiooni töötajat, kes on väljendanud oma isiklikku arvamust,*“ seletab Trummal. „*Koos on käinud arheoloogiamälestiste ekspertnõukogu, mis, tõsi, toimib Muinsuskaitseinspektiooni juures (seda näeb ette muinsuskaitse seadus). Kõik inspektiooni juures tegutsevad ekspertnõukogud tegelevad nii terve Eesti kui Tallinna küsimustega, see on täiesti loomulik.*“

Trummali väljaõeldu, et MKI ametnikud on väljendanud vaid isiklikku arvamust ja et jäme ots ei ole MKI käes, jätab siin siiski veidra mulje. Sest TKVA on ajakirjanduse põhjal kogu loos üsna taamal olnud ja peale selle, et Duboviku arvates on varemed 19. sajandist, ei ole avalikkus TKVA seisukohtadest suurt midagi kuulnud ega saa ka siit midagi teada. Sest kui ajakirjanik küsib Trummalilt, „*milline on Kultuuriväärtuste Ameti seisukoht Tartu maantee läbimurde alt välja kaevatud varemete küsimuses?*“, tuleb vastuseks vaid: „*Oma lõpliku seisukoha kujundamiseks vajame me täiendavaid uuringuid ning suure muinsuskaitse nõukogu seisukohta.*“

¹⁸⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/192926>

Küll aga on ajakirjandusest varem läbi käinud¹⁸⁷, et TKVA-s, kes peaks asjaga tegelema, ei võta keegi toru – on haige või puhkusel jne.

Vaatamata võimalusele muinsuskaitstjate renomeed parandada ja vaatamata sellele, et kõik öeldu on õige ja täpne, ei aita see paraku lugeja jaoks selgust tuua ja autoriteetsust parandada, vaid pigem süvendab segadust *a' la* kui teid seal omavahel on nii palju ja te ei suuda isekeskis kokku leppida, kui kaua läheb siis veel aega, et linnaga läbi rääkida. Lahendust pole, selgust pole, on õigustamised.

Postimehe arvamusoos „**Tallinn pole ometi tort!**“¹⁸⁸ (PM Online 17.10) kritiseerib SAPA juht Ike Volkov MKI-d, heites neile ette vastutustundetut otsustega venitamist, mis tema väitel tekitab pöördumatut kahju:

„Neil on tuhat tegemist, neil on otsustamisega aega, aga vihm uuristab Tartu maantee otsas sajanditevanuseid müüre, uhub pinnast ka kõrvalasuvate majade vundamentide alla. Ja ühel neist imekenadest härmapitsis hommikuist, kui paukuv külm kaanetab jää vastloodud tiigis, mille vetika- ja kalarikkusi keskkonnaentusiastid kord kaitsma asuvad, kukub Ühispanga hoone lagunenu vundamendi tõttu kokku, muutudes nõnda ise ajalooliseks mälestiseks.“

Tema sõnul „*järjekordsed uued komisjonid ja nõukogud ei konserveeri mälestusi, ei loo tingimusi ajaloo säilitamiseks. Komisjon on ju teatavasti üks vastutuse hajutamise mooduseid, eriti kui esimehel pole mahti koosolekutel osaleda.*“

2.3.3. VÕITJA–KAOTAJA

Ajakirjanduses kiputakse teemat kajastama, asetades peaküsimuseks, kumb on võitja, kumb kaotaja – kas ettevõtja või muinsuskaitstjad. Muinsuskaitse keeldude vastu protesteerib häälekalt parkla ehitaja ja ähvardab, et parkla suuruse vähenemise korral loobub ta selle ehitamisest üldse. Sama käib teehituse kohta. Nii selgub Eesti Päevalehe kirjutisest „**Tartu maantee parkla võib unistuseks jääda**“¹⁸⁹ (BNS. EPL Online 23.10): „*Tallinnasse Tartu maantee läbimurde alla linna tellimusel 300-kohalise parkla ehitama pidanud Lemminkäinen Eesti on sunnitud sellest loobuma, kui parkla suurus väheneb sedavõrd, et ei tasu end ära.*“

¹⁸⁷ EPL. Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospitali varemed? – Eesti Päevaleht 10.10.2001.

<http://www.epl.ee/artikkel/177899>

¹⁸⁸ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

¹⁸⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/90467>

Refereeritakse parkla ja maantee läbimurde ehitaja Lemminkäinen Eesti juhataja Aavo Lillemäe ähvardust ka tee osas: „*Kui linn otsustab ulatuslikult säilitada ja eksponeerida muinsuskaitsetelised väärtused, võib Lillemäe kinnitusele ära jääda ka läbimurde ehitus.*“

Ehitaja kaitseb mõistagi oma positsiooni. Ajakirjanik utreerib seda ja tulemuseks on segadus ja ärevus – kogu projekt läheb tühja ja süüdi on muinsuskaitjad.

Kaks nädalat hiljem ilmunud Postimehe artiklist „**Tallinn loovutab Tartu maantee läbimurdel ühe sõidurea varemetele**“¹⁹⁰ (Oliver Rand, PM Online 08.11) ilmneb linnapoolne järeleandmine – linn nõustub kolmerealise teega. MKI suhtes jääb kõlama positiivne hoiak: muinsuskaitsetega peab arvestama, neile pandud vastutus ja võim lubavad teha resolutsioone otsused.

Mõni päev hiljem teatab Eesti Päevalehe uudis „**Tartu maantee läbimurde ehitus konserveeritakse**“¹⁹¹ (EPL Online 13.11) neutraalses toonis, et „*Tartu maantee läbimurde ehitus konserveeritakse, kuna külm ilm võib vee- ja gaasitorud lõhki külmutada. Ehitust jätkata ei saa, sest linnavalitsus pole muinsuskaitsetega kokkuleppele jõudnud.*“

Muinsuskaitse pikaldasust kritiseeritakse Postimehe artiklis „**Torude soojustamine viib seegi mälestised liiva alla**“¹⁹² (Urmas Seaver, PM Online, Siseuudised, 16.11). Küsitletakse Toivo Ninnast, kes ütleb, et linn ootab kannatamatult muinsuskaitsete otsust, ja lisab: „*Kohati jääb mulje, et muinsuskaitjad üritavad lihtsalt oma eksisteerimist põhjendada.*“

Seatakse ka kahtluse alla liivaga katmine. Kommentaariks saab sõna Agne Trummal, kes ütleb, et liiva alla matmine muinsuskaitsete tööd ei sega ja muinsuskaitse teeb lõpliku otsuse detsembri alguses.

Samas küsitakse linnapea Tõnis Paltsult: „*Loodate juba lähiajal vastuolud muinsuskaitsetega lahendada?*“ Paltsu vastus on taas muinsuskaitsetest „*ülesõitev*“: „*Tuleval suvel on see juba kindlasti asfaldiga kaetud ning seal vurisevad autod. Olen otsustanud teha kõik, et neid protsesse tagant lükata.*“

¹⁹⁰ <http://www.epl.ee/news/eesti/labimurre-linn-loovutab-uhe-soidurea-varemetele.d?id=50811338>

¹⁹¹ <http://www.epl.ee/artikkel/181252>

¹⁹² <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39329>

Eesti Päevaleht annab mõni päev hiljem sõna ka muinsuskaitsetele kirjutises „**Muinsuskaitstjad tõrjuvad süüdistusi**“¹⁹³ (EPL Online 21.11). Tegu on ilmselt pressiteate põhjal koostatud BNSi uudisega, kus öeldakse: „*Muinsuskaitseinspeksioon ja Tallinna kultuuriväärtuste amet on nõrkinud süüdistustest, nagu viibiks Tallinnas Tartu maantee läbimurde ehitus nende tõttu.*“ Inspeksiooni ja ameti esindajad kinnitavad, et arheoloogiliste kaevamistöde algus venis, kuna tööde tellija, Tallinna SAPA ei kindlustanud arheoloogidele lepingujärgseid töötingimusi ning viivitas kaeveloa väljastamisega.

Avalikkusele avalduse tegemine, olgugi hilinevalt, on siiski positiivne, samas, süü teisele poolele veeretamine ei pruugi mainet parandada.

Järgmisel päeval avaldab Postimees **Urmas Seaveri** neutraalses toonis uudise pöördest muinsuskaitse nõudmistest ja järeleandmistest. See ei puuduta otseselt MKI-d, vaid Toomas Tamla juhitud Muinsuskaitse Nõukogu, vastutus tõsiste otsuste eest oli läinud inspeksioonilt nõukogule. Muinsuskaitstjad lähevad kompromissile. Artikli pealkiri on „**Muinsuskaitse loovutab osa seegi varemeid**“¹⁹⁴ (PM Online 22.10) ja sisu ongi loobumine: „*Muinsuskaitse nõukogu esimees andis Tallinna linnajuhtidele nõusoleku loobuda osa Tartu maantee läbimurde alal asuvate Jaani seegi varemete säilitamisest, et hõlbustada tee ehitamist ja parandada allesjäävate säilmete näitamise võimalusi.*“

MKI maine seisukohalt on halb mitte loobumisotsus ise, vaid see, et pole toodud loobumise põhjendust. See loob igas uues juhtumises ebamäärase võimaluse kauplemise tulemusena midagi saavutada. Teiste sõnadega toetab selline asjade käik subjektiivsuse ja ebamäärasuse süüdistust.

Nädal hiljem teatab Eesti Päevaleht artiklis „**Ekspertkomisjon: Jaani Seegi varemed tuleb osaliselt säilitada**“¹⁹⁵ (EPL Online 30.11), et „*Tallinna Jaani Seegi ekspertkomisjon*“ pidas vajalikuks konserveerida ja eksponeerida ehitussäilmed osaliselt. Komisjon leiab ka, et ehitussäilmete konserveerimine ja eksponeerimine planeeritavas mahus ei takista Tartu mnt läbimurde rajamist ning maa-aluse parkla ehitamist.

¹⁹³ <http://www.epl.ee/news/eesti/luhidalt.d?id=50811935>

¹⁹⁴ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39894>

¹⁹⁵ <http://www.epl.ee/artikkel/182987>

See uudis tekitab lugejas nõutust, kuna Tallinna linn on juba nädal tagasi teatanud säilitamisest täies mahus uudises „**Tallinn otsustas säilitada Jaani Seegi varemed täies mahus**“¹⁹⁶ (EPL Online 21.11).

Järgnevalt Eesti Päevalehe uudisest „**Spetsialistid: Tartu maantee läbimurdesse mahub neli rada**“¹⁹⁷ (EPL Online 30.11) jääb lugejale mulje, et MKI nõudmised on kummist – veidi venitades saab ikka kõik ära mahutada. „*Tartu maantee läbimurdesse Jaani seegi alale võib mahtuda ka neli rada, ütles reedel Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti juhataja Ike Volkov,*“ öeldakse artiklis.

Algselt oli muinsuskaitse kinnitanud alale kahe sõiduraja ja 200 parklakoha rajamise.

Nädal hiljem kirjutab Päevalehes artiklis „**Tartu maantee läbimurde uus projekt selgub jõuludeks**“¹⁹⁸ (EPL Online 07.12) kirjutatakse: Tamla ütles, et Muinsuskaitse Nõukogu on oma töö Tartu maantee läbimurde osas lõpetanud ja edaspidi räägivad lahenduse valimisel kaasa MKI ja TKVA.

Postimehes kajastatakse ka visioone, kõne all on suurejoonelised plaanid kuni viadukti või silla ehitamiseni: „**Jõuluks selgub Tartu maantee läbimurde projekt**“¹⁹⁹ (PM Online 07.12) ja „**Arhitektid tahaksid viia Tallinnas silla üle Jaani seegi varemete**“²⁰⁰ (Marko Püüa, PM Online 08.12), kus Ike Volkovi kinnitusel tuleb valiku tegemisel arvestada, et muinsuskaitse on luksus.

2.3.4. KAS JA KUIDAS VAREMEID EKSPONEERIDA?

Eesti Päevalehes ilmub varemete eksponeerimise teemal 4 artiklit, mille pealkirjad räägivad ise enda eest: 30. november „**Jaani seegi varemed võidakse katta klaaskupliga**“²⁰¹ (EPL Online 30.11); „**Kuus võimalust Tartu maantee läbimurde aluseid varemeid eksponeerida**“²⁰² (EPL Online 14.12); „**Läbimurde varemete eksponeerimise viis**

¹⁹⁶ <http://www.epl.ee/artikkel/181986>

¹⁹⁷ <http://www.epl.ee/artikkel/183003>

¹⁹⁸ <http://www.epl.ee/artikkel/92453>

¹⁹⁹ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41492>

²⁰⁰ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41573>

²⁰¹ <http://www.epl.ee/artikkel/183009>

²⁰² <http://www.epl.ee/artikkel/184340>

selgunud“²⁰³ (EPL Online 18.12) ja „Tartu maantee varemed katab odavaim miljoniprojekt“²⁰⁴ (EPL Online 19.12). Postimehes ilmub teemal artikkel „Seegi varemetele tuleb paviljon“²⁰⁵ (Marko Püüa PM Online 19.12).

Nende artiklite põhjal saab järgneva ülevaate olukorrast: Tutvunud Tartu maantee läbimurde alal välja kaevatud müüride eksponeerimiseks esitatud kuue eskiiskavandiga, otsustas Muinsuskaitse Nõukogu 6. detsembril kiita heaks ekspertkomisjoni soovitusena säilitada ja eksponeerida ehitussäilmed osaliselt, lubades likvideerida väljakaevatud pikihoone kirdeküljel paikneva keskaegse käimla ja sealt lähtuva kanalisatsioonitrassi osa. Muinsuskaitse Nõukogu pidas vajalikuks ka säilmete kaitsmist ilmastikutingimuste eest, mis eeldab nende säilitamist ja eksponeerimist klaasist või muust sobivast materjalist katte all. Kuuest varemete eksponeerimise ideekavandist valiti muinsuskaitse spetsialistide ja linna arhitektuurinõukogu ühisel nõupidamisel välja arhitektuuribüroo Ansambel oma.

Abilinnapea Toivo Ninnase hinnangul läheb varemete eksponeerimine valitud lahenduse puhul maksma ligi 5 miljonit krooni, mis peab leitama järgmise aasta linnaeelarvest.

Artiklites avaldatakse rahulolu kompromissi üle. Kultuuriväärtuste Ameti juhataja Agne Trummal nimetab seda kompromisslahenduseks, mis rahuldab muinsuskaitsete nõudmisi varemete eksponeerimisel ja jätab piisavalt ruumi mitmerealise sõidutee rajamiseks. Ninnase sõnul oli leitud lahendus parim seetõttu, et „säilivad varemed, ehitatakse välja läbimurre ning umbes 300-kohaline maa-alune autoparkla“. Samuti avaldas Ninnas rahulolu, et Tartu maantee tuleb varemete kohal siiski neljarealine.

Postimees rõhub pealkirjas rahateemale – mis varemete eksponeerimine linnakodanikule maksma läheb. Esialgsel hinnangul „Seegi väljapanek maksab kaks miljonit“²⁰⁶ (Urmas Seaver, PM Online 01.12) ja lõplikul selgumisel, kui hinna ütles välja Toivo Ninnas – „Tartu maantee läbimurde varemete eksponeerimine maksab viis miljonit krooni“²⁰⁷ (PM Online, Siseudised, 18.12).

²⁰³ <http://www.epl.ee/artikkel/184658>

²⁰⁴ <http://www.epl.ee/artikkel/92932>

²⁰⁵ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42601>

²⁰⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=40880>

²⁰⁷ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42539>

Neli kuud kestnud vaidlustes pidid muinsuskaitstjad tegema olulisi järeleandmisi ja kuna lugejatele ei ole selge, miks järeleandmisi tehti, tekitab see muinsuskaitstjate otsuste suhtes ebamäärasust.

2.3.5. MUUDEST TEEMADEST TARTU MAANTEE LÄBIMURDE EHTAMISE ÜMBER

Taustaks vaidlustele Tartu maantee läbimurde lahenduse üle ilmub Eesti Päevalehes pikk kultuuripärandit ja selle kaitstjaid väärtustav artikkel „**Ürikud puhuvad seegi varemesse uut elujõudu**“²⁰⁸ (Anneli Ammas, EPL Online 20.10).

„/.../peab uskuma, kui kõik ajaloolased nagu ühest suust väidavad, et hallide müüride näol on tegu Tallinna antiigiga. Nagu Pompei Itaalias. Et ei ole Pompei sarnane? Aga see-eest käe- jala juures ja ikka ka väga vana. Ning Soomes seda pole,“ alustab ajakirjanik intrigeerivalt. Koos Rasmus Kangropooliga on ta süüvinud ürikuisse ja koos „*muinsuskaitseinspektsiooni mehe*“, nagu ta nimetab, Ants Kraudiga on ta jalutanud müüridel. Loo lõpuks ajakirjanik ütleb: „*Mina küll usun, et need müürid võivad elama hakata.*“

Ja et teised linnakodanikud usuks, toob ta oma loo elavdamiseks ära arhiivist leitud Jaani seegi hoolealuste menüü aastast 1639 ja seegi sisemäärustiku aastast 1495, milles öeldud näiteks: „*ei tohi üksteist vihastada; 4 killingit tuleb maksta, sellel, kes teisele halvasti ütleb, teist lööb, aia äärde pissib*“ jne.

Varemete väärtust aga ähmastab artikkel „**Igal arheoloogil oma seek**“²⁰⁹ (EPL Online 15.11), kus refereeritakse Eesti Ekspressi uurimuslugu. Selgub, et Tartu maantee ääres toimuvatel arheoloogilistel kaevamistel arvavad kaks firmat, et just nemad leidsid keskajast pärinevad Jaani kiriku seegi säilmed. Muidugi on siin otsuse tegijaks MKI, kelle hinnangul „*seek asus ikka pigem väljaku Ühispanga-poolsel osal, seega seal, kus kaevab Agu EMS*“.

Korraks tõuseb ka teema, kas Tartu maantee läbimurde ehitamine ning müüride konserveerimise ja eksponeerimine on ainult MKI asi.

„Muinsuskaitse on Tallinnas halduslepinguga delegeeritud Kultuuriväärtuste Ametile. Miks Muinsuskaitseamet siis nii aktiivselt on asjasse sekkunud?“ küsib ajakirjanik Ants Kraudilt

²⁰⁸ <http://www.epl.ee/news/eesti/urikud-puhuvad-seegi-varemesse-uut-elujoudu.d?id=50810549>

²⁰⁹ <http://www.epl.ee/artikkel/181425>

pikemas uurimusloos „**Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospidali varemed?**“²¹⁰ (EPL Online 10.10). „*Väga hea küsimus,*” arvas Kraut.

Ajakirjaniku sõnul „*ka Kraudi arvates peaks otsuse väljakaevatud hoonejäänuste suhtes tegema kultuuriväärtuste amet, kust ei õnnestunud teisipäeval kedagi kätte saada...*“. Veel tsiteeritakse Krauti: „Põhimõtteliselt Muinsuskaitseamet selliste [linna] asjadega ei tegele. Kuid võrdlus võiks olla, et kui riiklik politsei leiab munitsipaalpolitsei alalt midagi, ega ta siis mööda ei lähe.”

2.3.6. Järeldused

Tartu maantee läbimurde ehitamine on võrreldes teiste MKI tegemisi puudutavate teemadega 2001. aastal enim kajastatud. Kokku ilmus sel teemal EPL Online’is 29 ja PM Online’is 20 arvamislugu, intervjuud või uudist.

MKI-st jääb nende põhjal mulje, et võrreldes Jaani kiriku akende juhtumiga on ta sündmuste võimalikke arenguid ja vastasseisu tõsidust adekvaatsemalt prognoosinud, mis väljendub selles, et erinevalt Jaani kiriku vaidlustest kaasati laiemast spetsialistide ringist koosnev Muinsuskaitse Nõukogu kohe algfaasis. Hiljem laiendas MKI vastutust veelgi, püüdes anda oma otsustele laiema kandepinna, moodustades sõltumatu ekspertkomisjoni Jaani seegi kvartalist Tartu maantee läbimurde alalt välja kaevatud varemete uurimiseks ja neile hinnangu andmiseks.²¹¹

Samas ei suuda lugeja ilmselt enam jälgida erinevate moodustatud komisjonide ja nõukogude alluvust – mis on mille moodustanud ja kes kellele allub. Lisaks on asjaga seotud MKI arhitektuuri ekspertnõukogu ja arheoloogianõukogu. Võib jääda segane mulje avaliku raha kasutamisest – üks ehitab, aga takistajaid on palju.

Nii võib lugeja arvamus ühtida Ike Volkovi väljaöelduga, et „*järjekordsed uued komisjonid ja nõukogud ei konserveeri mälestusi, ei loo tingimusi ajaloo säilitamiseks. Komisjon on ju teatavasti üks vastutuse hajutamise mooduseid/.../*.”²¹²

²¹⁰ <http://www.epl.ee/artikkel/177899>

²¹¹ Jaani seegi varemeid asub uurima sõltumatu ekspertkomisjon. – PM Online 24.10.2001, <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>

²¹² Volkov, Ike. Tallinn pole ometi tort! - PM Online, Arvamus, 17.11.2001.

Kui Tartu mnt läbimurde teema käsitlemise alguses, oktoobris tähendab ajakirjanduses kasutatud mõiste „muinsuskaitse“ enamasti MKI-d, siis edaspidi on selle all mõeldud Muinsuskaitse Nõukogu, mida juhtis Toomas Tamla, samuti ekspertkomisjoni ja harvem ka TKVA-d. See raskendab loo jälgimist MKI kuvandi seisukohast.

Suure osa valimisse kuuluvate artiklite puhul on ajakirjandus pühendunud eeskätt konflikti otsimisele ja eri osapoolte üksteisele vastandamisele, kelle huvisid näidatakse teravdatult üksteise suhtes täiesti vastandlikena, *à la* kes on võitja, kes kaotaja. Või et kelle käes on juhtiv ots, MKI või TKVA käes. Eriti paistab ses osas silma Päevaleht. Pealkirjad kõnelevad ise enda eest: „Muinsuskaitstjad võitsid ehitajaid“²¹³, „Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt“²¹⁴, „Arusaamatu muinsussõda“²¹⁵. Kajastatakse tihedalt konflikte MKI ja linna vahel, abilinnapeade Liisa Pakosta ja Toivo Ninnase vahel ning otsitakse konflikte ka muinsuskaitstjate endi vahel („Tartu mnt läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused“²¹⁶).

Nii oktoobris kui novembris püsib ajakirjanduse spekulatsioonides MKI äraostetavuse teema – ikka viidatakse müütilisele Vilba-Pakosta salapaktile ja alati tuuakse välja ka seos MKI-ga kui sobingupartneriga (Randla on Pakosta sõbranna).

Vähem on ajakirjanduses juttu kõnealuste varemete ajaloolisest väärtusest.

Avalikkusele võib ehk jääda mulje, et muinsuskaitstjad ajavad mingit oma asja, et nad ei püüagi oma otsustusi ega visioone avalikkusele selgitada, nagu öeldakse ühes Päevalehe kirjutises – „*nii, et varemete konserveerimise mõte oleks arusaadav rohkematele kui üksikutele ajaloofännidele*“²¹⁷.

<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>

²¹³ Ammas, Anneli. Muinsuskaitstjad võitsid ehitajaid. – PM Online 13.10.2001.

<http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitstjad-voitsid-ehitajaid.d?id=50810249>

²¹⁴ EPL, refereeritud Eesti Ekspressist. Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt. – EPL Online 06.09.2001. <http://www.epl.ee/news/majandus/ninnase-ja-pakosta-vahel-muinsuskaitsealane-konflikt.d?id=50894495>

²¹⁵ Arusaamatu muinsussõda. – EPL 06.10.2001. <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

²¹⁶ Tartu mnt läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused. – EPL Online 11.10.2001.

<http://www.epl.ee/artikkel/192926>

²¹⁷ Arusaamatu muinsussõda. – EPL 06.10.2001. <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

Siin on positiivseks erandiks Villu Kadakas, kes teeb MKI eest ära suure selgitustöö – seletab lihtinimesele ära, milles õieti seisneb nende varemete väärtus. Arvestades kommentaaride hulka intervjuu juures Villu Kadakasega, võib järeldada, et taoliste selgituste järele oli tõsine vajadus. Siin tehakse selgeks, et varemete säilitamine ei ole mingi muinsuskaitsete superego küsimus ja tuuakse välja veenvaid argumente muinsuskaitsete, sealhulgas MKI otsuste kaitseks.

2.4. Teised 2001. aastal ajakirjanduses kajastamist leidnud teemad

Ajakirjanduses olid kõne all seoses MKI tegevusega veel mitmed põnevad teemad, neile aga pühendatakse üsna vähe ruumi, võrreldes vaadeldud kolme suurteemaga.

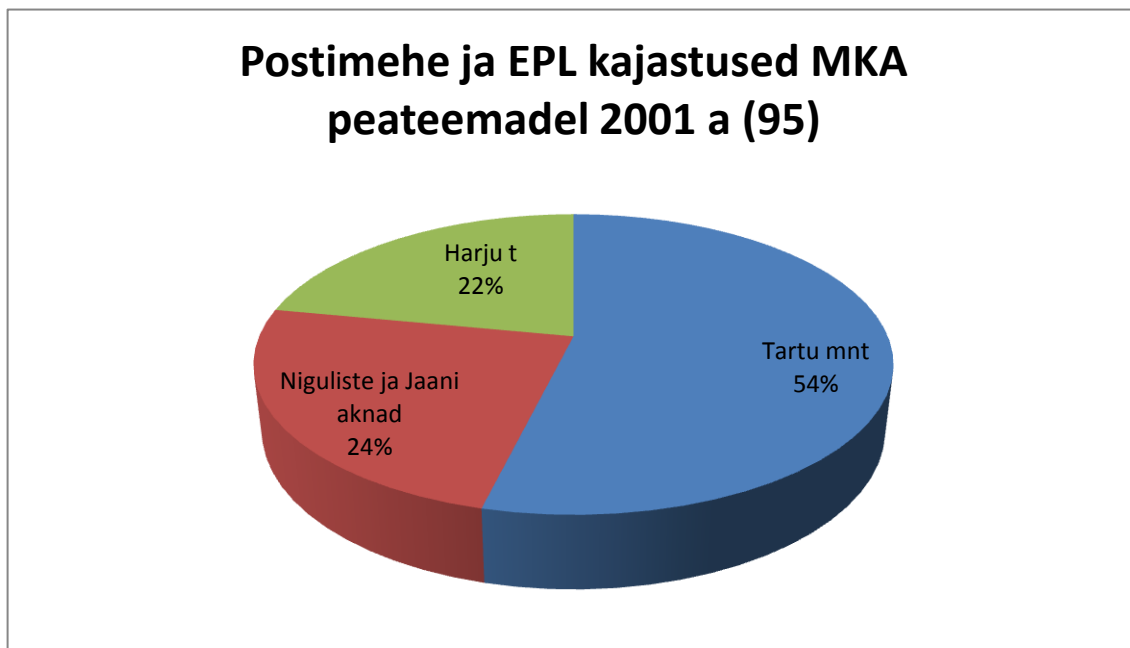
Süda tänava kvartali planeering; Vabaduse väljaku lahendus; Tartu Rüütli tänava maja, mis tuntud kunagi seal asunud „Humala“ järgi; maakirikute restaureerimine (sel aastal peamiselt Paides ja Türil), pealinna rikkurite suvekoduks ostetud Pärnu villade renoveerimine, presidendi kantselei hoone laiendamine vastavalt president Meri soovile (rajada külalisriigipeade residents liidetuna lossihoone külge); Tammsaare pargis asuva nn Uus-Vargamäe paviljoni lammutamise nõudmine; Tallinna 21. Kooli renoveerimistööd (mis läksid maksma 80 mln kr ja tekitasid diskussiooni, et muinsuskaitse tõstab hinda); Edgar Savisaare endise pere Maakri 28 asuvate sotsiaalkorterite müümine; Kadrioru pargi teema (kus nõrdimus vanade puude mahavõtmise ja pargi ühes osas barokkpargi taastamise üle suunatakse mitmel korral ka muinsuskaitsete pihta); Saaremaa muinsuskaitseinspektori Kaire Toominga pöördumine rahva poole, et päästa Ruhnu kirik puidukahjurite käest, kogudes ämblikke; Muinsuskaitseameti taastamine.

Juttu on veel salasukeldujatest ja ardeküttidest; et kaks ärimeest tahavad taastada Ungru lossi; et Haapsalu linnusemüürist leiti haruldane krohvimaaling; et ameeriklane kinkis Suislepa mõisakoolile tema vana mõisavapi, mille oli ostnud Tartu antiigiärist; et Giovanni Sposato tahab Pärnusse kõrghoonet püstitada; et Lihula vallavalitsuse liige rikkus muinsuskaitse all oleva ajaloolise kultuurikihi, millega seoses selgitavad MKI ja Lea Täheväli-Stroh avalikkusele, mis on ajalooline kultuurikiht; et saarlased soovivad Kuressaare kindlust maailmapärandi nimistusse; et EELK tahab Niguliste kirikut endale jt teemad. 20.

juunil ilmub nii Postimehes kui Päevalehes Muinsuskaitse pressiteade „Muinsuskaitse hoiatab aardeküttidest rüüstajate eest“²¹⁸.

2.5. Üldised järeldused 2001. aasta ajakirjanduskajastuste kohta

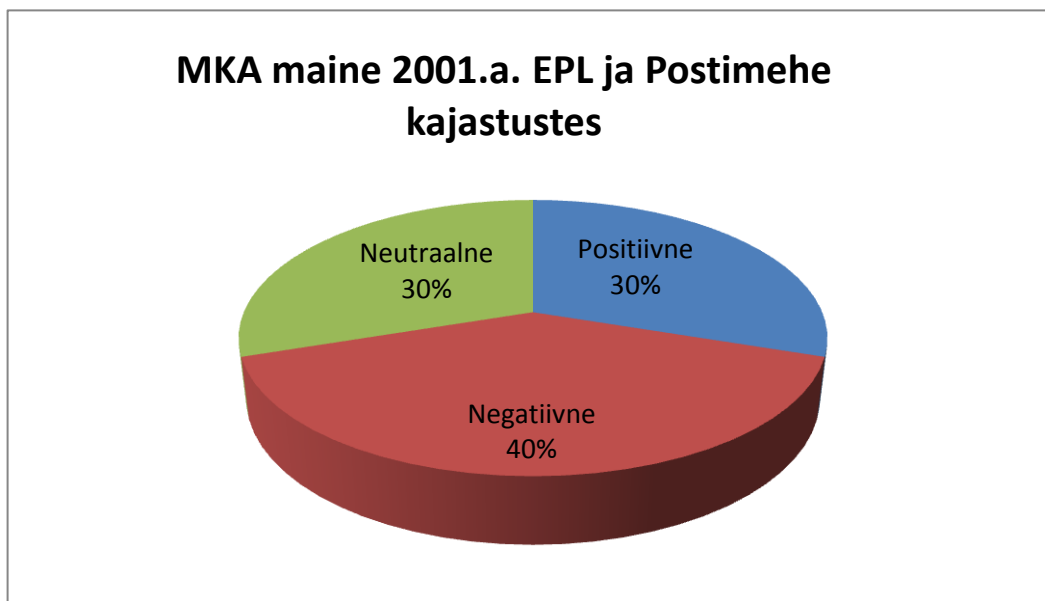
2001. aastal on päevalehed MKI tegevust kajastanud tähelepanuväärselt sagedasti, Uuritav materjal – kõik, artiklid mis hõlmavad MKI tegevust või tema mainimist mingis kontekstis – osutus oletatavast mitmekordselt mahukamaks. Päevalehe ja Postimehe *online*-väljaannetes kokku oli esialgsesse valimisse kuuluvaid artikleid 209 (Postimehes 104 ja Päevalehes 105). Seepärast keskendusin vaid aasta jooksul enim vaidlusi põhjustanud ja kajastamist leidnud kolmele teemale, millele oli pühendatud 93 kirjutist. Need moodustasid valimi, mida analüüsisin. Ühe teema alla koondasin Jaani kiriku restaureerimist ja aknavitraaže ning Niguliste aknaid puudutavad artiklid – kokku 22 artiklit; teise suurema teemana käsitlesin Harju tänava hoonestamise – 20 artiklit – ja kolmandana Tartu mnt läbimurde ehituse kajastamist – 49. Võib teha järelduse, et enam-vähem neljandik kõigist selle aasta MKI tegevusega seonduvatest artiklitest käsitleb Tartu mnt läbimurde teemat.

Joonis 4.

²¹⁸ <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitse-hoiatab-aardekuttidest-ruustajate-eest.d?id=50886389>

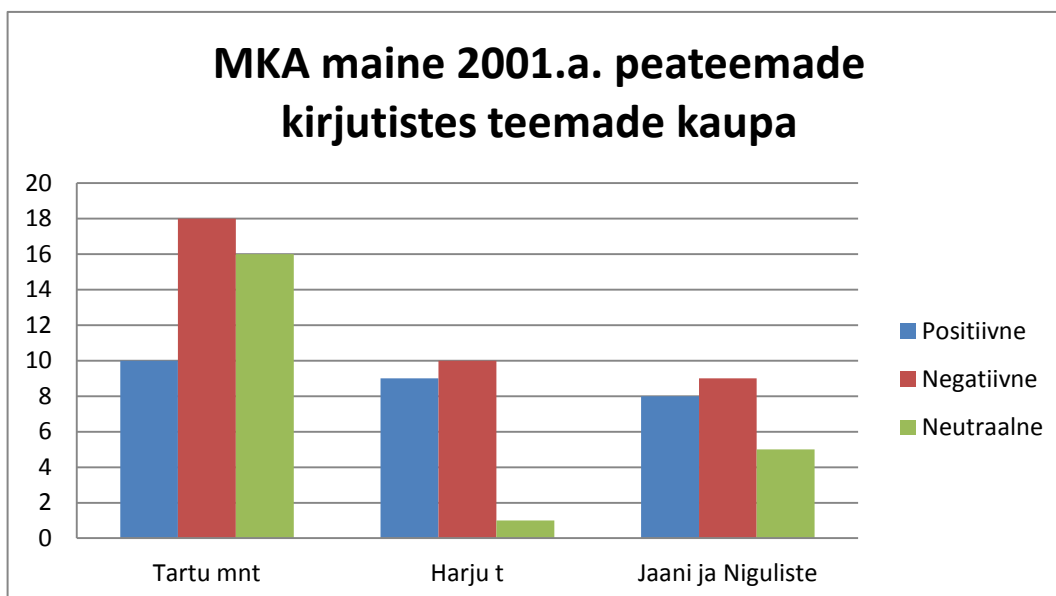
Peateemadena käsitletud 93 artikli ja uudise puhul jäi MKA-st positiivne mulje 28 kirjutisest, neutraalne 28 ja negatiivne mulje 37 kirjutisest.

Joonis 5.

MKA maine erinevate teemade lõikes:

Tartu mnt läbimurde puhul hindasin 44 päevalehekajastusest MKA suhtes positiivseteks 10, neutraalseteks 16 ja negatiivseteks 18. Harju tänava hoonestamise teemalisest 20 kirjutisest hindasin MKA suhtes positiivseteks 9, neutraalseteks 1, ja negatiivseteks 10; Tartu Jaani kiriku restaureerimise ning Jaani ja Niguliste akende teema puhul 22 kirjutisest positiivseteks 8, neutraalseteks 5 ja negatiivseteks 9.

2001. aasta novembris nendib Muinsuskaitse Nõukogu esimehena Tartu mnt läbimurde ehitusega tihedalt seotud olnud Toomas Tamla, et muinsuskaitse on kriisis: „Üks kandvamaid liikumisi omariikluse taastamisel on taandumas ajakirjanduse peksupoisiks.“²¹⁹ Selle üks peamisi põhjuseid on tema sõnul muinsuskaitsealase PR-tegevuse nõrkus, õigemini küll selle puudumine.

Sellega jääb käsitletud kolme teema arenguid aasta jooksul jälgides vaid nõustuda. Just suhtlemine avalikkusega näib olevat põhjuseks, miks MKI tegevust ei krooninud alati edu, miks avalikkus ei asunud tema selja taha, vaid hoidis vaidlustes sageli just tema vastase poolele – kas siis linnavalitsuse ja äriühingute („Arusaamatu muinsussõda“²²⁰, „Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele“²²¹ jpt artiklid) või Urmo Rausi aknavittraažide teemaga seoses tema toetuseks ühinenud kultuuriinimeste poolele (24 kunsti- ja kultuuriinimese allkirjastatud avalik pöördumine „Ajaloo ja kunsti kaitseks“²²² ja Lapini ülesastumised) – sest nende PR oli tugevam – neil olid avalikud suhted palju paremini korraldatud. Nii jäid mõlema juhtumi puhul, nii Harju tänava kui ka Tartu mnt läbimurde puhul MKI taotlused läbi viimata.

MKI vastaseks seoses Harju tänava detailplaneeringu kinnitamise ja Tartu mnt läbimurde teemadega kujunenud Tallinna linnavalitsus Tõnis Paltsu ja Toivo Ninnase isikus suutis MKI kuvandit tõsiselt kahjustada, rääkides „muinsuskaitse diktatuurist“ ja süüdistades MKI-d avaliku arvamuse mitteametlikult ja „meie kõigi“ raha raiskamises („Avalik sektor ja avalik arvamus“²²³). Seejuures asus Palts osavasti avaliku arvamuse esindaja positsioonile, korraldades nn avaliku arvamuse küsitluse. Lisaks kultuuriinimeste avalik pöördumine MKI vastu, milles süüdistati, et MKI-s ei mõisteta kunsti, kui eelistatakse Urmo Rausi „unikaalsele kunstiteosele“ pakettaknaid.

²¹⁹ Tamla, Toomas. Millist muinsuskaitset vajame? – PM Online, Arvamus, 14.11.2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

²²⁰ Arusaamatu muinsussõda. – EPL 06.10.2001. <http://www.epl.ee/artikkel/89787>

²²¹ Eelrand, Helen. Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele. – EPL Online 06.11.2001.
<http://www.epl.ee/news/eesti/konflikt-tallinlased-vastu-harju-tanava-kitsendamisele.d?id=50811235>

²²² Ajaloo ja kunsti kaitseks. – PM Online 08.03.2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13480>

²²³ Palts, Tõnis. Avalik sektor ja avalik arvamus. – PM Online 08.11.2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>

Selliste MKI vastu suunatud ajakirjanduses ilmunud kirjutiste põhjal tuleb teha ka korrekture oma esialgses kontseptsioonis – et ainult ajakirjandus otsustab, mida ja kuidas kajastatakse. Sest töö käigus, eriti 2001. aasta osas ilmnes ka, et ajakirjandus laseb ennast manipuleerida ühe või teise poole poolt. Paltsi ja Urmo Rausi kirjutised ja neist tulenevad seisukohavõtud on selle eriti ilmekas näide.

Tulnuks avalikkusele selgitada oma otsuseid, ja seda avalikkusele arusaadavas keeles – et ei kujuneks hoiak, et muinsuskaitse on vaid MKI asi.

Näiteks ei selgitatagi Jaani kiriku puhul lugejale, miks eelistatakse pakettaknaid, ega ka seda, millised aknad täpselt peaksid olema. Sest mõistetavalt mõjub antud kontekstis väljend „pakettaknad“ üsna ootamatult. See sõna oli heaks trumbiks Urmo Rausile tema visas võitluses enda soodsate tööotsade eest.

Mõistlik oleks aga alati püüda olla olukordade peremees ja ise protsesse juhtida, sest kui me ise kommunikatsioonivoogu infot ei anna, siis täidab selle voo infoga keegi teine ning raske juba tekkinud muljeid ja suhtumisi ümber kujundada.²²⁴

Niguliste puhul on avalikkusega suhtlemine veidi parem – seal põhjendab pakettakende vajaduse avalikkusele veenvalt ära kiriku (Eesti Kunstimuuseumi filiaali) juhtkond ja MKI ütleb, et kiriku juhtkond on selle hästi ära põhjendanud.

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringu saatuse kohta on kõige täpsema hinnangu andnud Toomas Tamla: „*Muinsuskaitse lähtus nõukogudeaegsest mallist – kui seadus annab õiguse, siis sellest piisab. Avatud ühiskonnas see põhimõte alati ei toimi. On hädavajalik muinsuskaitstes toimuva maksimaalne avalikustamine. Paraku ei suuda riiklik muinsuskaitsepropaganda pahatihti võrdväärset konkureerida võimsate majandus-, finants- ja mis iganes ringkondade lobby'ga.*“²²⁵

Harju tänava hoonestamise detailplaneeringuga seoses toob enamasti konfliktile ja intriigile keskenduv Päevaleht avalikkuse ette Eesti Ekspressis välja käidud spekulatsiooni nn Pakosta-Vilba salapaktist, millega sobingupartnerina olevat seotud ka MKI juht. See lugu kõlab küll

²²⁴ Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatus Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18.

²²⁵ Tamla, Toomas. Millist muinsuskaitset vajame. – PM Online, Arvamus, 14.11.2001. <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>

nagu anekdoot, aga käib siiski ajakirjandusest veel korduvalt läbi ja lugejale meenutamiseks, millega tegu, on selle sisu ikka ja jälle uuesti kirjeldatud ja niiviisi ilmselt tahtmatult kinnistatud. Ja ikka mõeldakse – kus suitsu, seal tuld. Paratamatult heitis see MKI-le halba varju.

Üldistavalt võib MKI kohta selle aasta põhjal öelda, et kui Jaani ja Niguliste akende ning Harju tänava hoonestamise ja tänava laiuse küsimuses jäi MKI lõpuni endale kindlaks, siis Tartu maantee läbimurdega seoses tehti suuri järeleandmisi. Aga avalikkusele tulnuks põhjendada mitte ainult oma nõudmisi, vaid ka tehtud kompromisse ja järeleandmisi, sest halb ei ole mitte järeleandmisotsus ise, vaid just vaikus selle taga. Miks just nüüd, miks nii palju? Kui lugeja seda ei tea, võib tal jääda mulje, et MKI otsused palju ei maksa ja kui MKI-le survet avaldatakse, siis ikka midagi kusagilt järele antakse. Ebamäärasus, subjektiivsus kasvavad kuvandis. Selgitused ei jõudnud avalikkuseni ka ilmselt mitte piisavalt n-ö arusaadavas keeles – kippus kujunema hoiak, et muinsuskaitse on vaid MKI asi.

Näiteks oleks ehk MKI võinud kohe algul, väärtuslike Jaani seegi varemete ilmsikstuleku järel, kui linn jätkas lepingute sõlmimist ehitusfirmadega, kindlustada enda seljataguse – anda välja ametliku pressiteate, öeldes, et linn läks riskile. Seda öeldakse, aga liiga hilja ja sõnum omandab teise tähenduse. Mainekujunduses võidab see, kes tuleb oma infoga lagedale esimesena, on teavitustöös aktiivne, ja kaotaja on see, kes jääb reageerija ja õigustaja rolli.

Mõtlemapanevana mõjub tänasel päeval mitmest uudisest ja kirjutisest ilmnev mure, mis 2001. aastal näis linnale ja ka laiemale avalikkusele tunduvat oluline – et läbimurre saaks Eurovisiooniks valmis. Samas on elu näidanud, et Eurovisiooni tähtsus oli ajutine, sellest ei ole kujunenud Eesti ajaloo olulist tähtsündmust – Tartu mnt läbimurre jääb meile ja Tallinna küllastajaile aga sellisena, nagu ta lõpuks valmis sai, ilmselt aastakümneteks, kui mitte sadadeks. Selliseid otsuseid peabki tegema väga läbikaalutult.

Olles läbi lugenud kõik Postimehe ja Päevalehe *online*-portaalides MKI-d puudutava, tuleb kindlasti märkida, et teiste 2001. aastal ajakirjanduses kajastamist leidnud teemade puhul võib MKI kuvandit hinnata heaks, lugejale jääb aga enim meelde skandaal ja konflikt, mida ajakirjandus palju meelsamini kajastab.

Käsitletud pingeliste teemade puhul suhtlesid avalikkusega MKI eest tema asemel hoopis kõrvalseisvad inimesed, nagu Villu Kadakas, Liisa Pakosta ja Jüri Kuuskemaa, kes seletasid

muinsuskaitse tähtsust lihtsale inimesele arusaadavalt ja selgitasid ameti otsuste tagamaid. Sellised kirjutised on kindlasti parandanud muinsuskaitse, sh MKI mainet avalikkuse silmis.

Artikleid sirvides selgus ka, et MKI-l oli 2001. aastal pressiesindaja – Lauri Kuusingut on mainitud seoses tema esitatud pressiteadetega aga vaid jaanuaris kahel korral Päevalehes ja ning ühel korral augustis Postimehes.

Kui vaadelda nimeliselt, kelle tegemisi on ajakirjanduses MKI töötajatest enim kajastatud, siis peale juhtkonna – Anneli Randla ja Anton Pärn, kelle nimi käib läbi väga sageli – on mainitud peainspektor Hain Tossi, arheoloogiamälestiste peainspektorit Ants Krauti. Maakonnainspektoritest on pildil ka Tartu Postimehele mitmel korral kommentaare andnud Kagu-Eesti talituse vaneminspektor Mart Siilivask. Paaril korral on kommentaare andnud Harjumaa talituse juhataja Silja Konsa. Sagedamini on mainitud Kalli Petsi Lääne maakonnast ja Anne Kivi Viljandi maakonnast, kellel on ilmselt olnud head suhted oma maakonna lehtedega Lääne Elu ja Sakala. Seoses Ruhnu kiriku päästmisega käib nii Postimehe kui ka Päevalehe *online*-väljaannetest korra läbi ka Saaremaa muinsuskaitseinspektori Kaire Toominga nimi. Ja seoses Jaani ja Niguliste aknavitraažidega on korduvalt mainitud MKI eksjuhi Jaan Tamme nime.

3. 2007. AASTA. ENIM KÄSITLETUD TEEMAD AJAKIRJANDUSES. ÜLEVAADE MUUDEST MUINSUSKAITSEAMETIGA SEOTUD TEEMADEST

Aasta sissejuhatuseks on paslik märkida, et 2007. aasta oli tänu majanduskasvule ja ehitusbuumile n-ö arendajate aeg – ja ametnikel tuli sellega leppida.

Kõne all on sellised väga olulised objektid nagu Vabaduse väljaku monumendi konkurss. See, aga ka Pronkssõduri ümberpaigutamine ja Turisti poe muinsuskaitse alla võtmine on riikliku muinsuskaitse seisukohast väga olulised teemad. Aga nende teemadega seoses MKA-d kas üldse ei mainita või mainitakse vaid kontekstis, et ka MKA on selle ja selle heaks kiitnud või et kahjuks on arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu otsused MKA jaoks vaid soovitusliku iseloomuga

MKA hoiab end pigem tagaplaanile. Vaid Sakala keskuse lammutamise ja selle asemele meelelahutuskeskuse ehitamise teemaga seoses kistakse ta areenile – kuna selle, eriti

kõrgendatud tähelepanu all olnud objektiga seoses on avalikkuse ootused ameti suhtes ka kõrgendatud.

Niisiis on MKA-d sel aastal enim mainitud just Sakala keskuse teemaga seoses, ehkki tegu ei olnud muinsuskaitse all oleva objektiga. Sellega seondub ka MKA juhi ametisse määramine ning Muinsuskaitse Nõukogu rahulolematuse tema ametisse määraja, tollase kultuuriministri Raivo Palmaru tegevusega. Teise peateemana on taas kõne all MKA organisatsioonilised probleemid. Toon ära ka teised teemad, millest igapähele on pühendatud 1-4 kirjutist.

3.1. Sakala keskus

Aasta algusest peale on ajakirjanduses aktuaalne Sakala keskuse lammutamise teema.

2007. aasta alguseks on olukord Sakala keskusega seonduva osas järgmine: Sakala keskus, 1985. aastal Raine Karbi projekti järgi valminud kunagine poliitharidushoone, kuulub AS-ile Uus Sakala, kellele on antud kõik keskuse lammutamiseks ja uue hoone ehitamiseks vajalikud load, kaasa arvatud MKA-lt. Reaalsuses on aga nii planeeringut kui ka projekti nii põhjalikult muudetud, et see ei vasta enam algselt kooskõlastatud planeeringule ning vajab seetõttu uut kooskõlastusringi. Tallinna linnavalitsus seda aga ei nõua. Muinsuskaitse Nõukogu arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu eesotsas Krista Kodresega on teinud ettekirjutuse, et säilitamist vajavad Sakala keskuse fuajee ja vestibüüli kompleksi interjäär. Ning soovitanud võtta Sakala keskus ajutise kaitse alla, et korraldada kuue kuu jooksul Sakala keskuse interjööri väärtuse põhjalik ekspertiis. MKA peadirektori kt Kalev Uustalu leidis 2006. aasta lõpus, et pole vajadust hoonet ajutise kaitse alla võtta, kuna Muinsuskaitse Nõukogu on juba teinud ettepaneku, et Sakala keskuses tuleks säilitada interjäär, ning sellest piisab. Kultuuriminister Palmaru on muinsuskaitse alla võtmise teemast häiritud, kuna uus omanik võib väidetavalt esitada riigi vastu nõude tehtud kulude hüvitamiseks.

Ajakirjanduses võtab aktiivselt sõna 2006. aasta lõpus Muinsuskaitse Nõukogu esimeheks saanud professor Mart Kalm, eeskätt Päevalehes, kus ajakirjanik Anneli Ammas teda kahel korral intervjuuerib ja kahel korral esineb ta ise kirjutisega. Postimees omakorda tsiteeris Sakala keskuse ja MKA juhi ametisse määramise teemaga seoses mitmel korral Kalmu poolt Eesti Päevalehele öeldut.

Sakala keskusega seoses sõnastab Kalm väga teravalt kohe aasta algul, 5. jaanuaril, majandusbuumi ajal valitsevaks saanud tendentsi, mis jätkus ka 2007. aastal: „...*suur osa Eesti linnaplaneerimist ei käi linna huvidest lähtuvalt, vaid hetkel linnas võimu saanud partei kinnisvarahaidest sponsorite suva järgi*“. („**Kalm: linnaplaneerimine käib võimupartei sponsorite suva järgi**“²²⁶, Anneli Ammas, EPL Online 05.01)

Siinkohal tuleb meenutada, et tollal, kuni aprillini 2007 oli võimul Reformierakonna, Keskerakonna ja Rahvaliidu valitsuskoalitsioon, peaministriks Andrus Ansip, majandus- ning kultuuriministri kohad olid antud Keskerakonnale. Neil kohtadel olid vastavalt Edgar Savisaar ja Raivo Palmaru. Ka Tallinna linna valitsemine oli keskerakondlaste käes, linnapeaks oli Edgar Savisaare toel saanud Jüri Ratas. (Märtsis 2007 vahetas Ratase välja Savisaar, eelistades linnapea tooli majandusministri omale.)

Ehkki Uus Sakalale on juba antud lammutusluba ja uue hoone ehitusluba, on jaanuaris veebruaris hoone lammutamise vastu antud tuhandeid allkirju, peetud meelevaieldusi („**Sakala keskuse lammutamine kütab taas kirgi**“²²⁷ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 05.03) on öeldud, et kogutud on 9000 allkirja lammutamise vastu²²⁸), sõna on võtnud paljud avaliku elu tegelased ja poliitikud ning selle avaliku vastuseisu toel näib ka ajakirjandus veel mõnda aega hoidvat üleval lootus, et need otsused õnnestub peatada, et kultuuriminister Raivo Palmaru sõna ei ole lõplik. Sellisest lootusest näivad olevat kantud mitmed artiklid, mille lõpus aga tavaliselt nenditakse, et keskuse lammutamise ja uue Sakala keskuse rajamise on lisaks kultuuriministeeriumile ja Tallinna linnavalitsusele heaks kiitnud ka MKA.

Urmas Seaveri artiklist Postimehes „**Sakala leping jätaks praeguse maja alles**“²²⁹ (PM Online 13.01; antud artiklit refereerib ka sama kuupäeva EPL Online: **Kerttu Kaldoja**, „**Sakala leping jätaks praeguse maja alles**“²³⁰) selgub, et 11. jaanuaril 2007 on Andrus Ansip avalikustanud 2003. aastal riigi ja erafirma Uus Sakala vahel sõlmitud hoonestusõiguse lepingu, mille järgi „*tuleb olemasolev Sakala keskus renoveerida ja see heas korras hoida*

²²⁶ <http://www.epl.ee/news/eesti/kalm-linnaplaneerimine-kaib-voimupartei-sponsorite-suva-jargi.d?id=51070187>

²²⁷ <http://www.epl.ee/news/eesti/sakala-keskuse-lammutamine-kutab-taas-kirgi.d?id=51078101>

²²⁸ Eesti Ekspressi andmetel kuulub see Eesti allkirjade kogumise tipp-10-sse. Vt: Allkirjade kogumise tipp-10. – Eesti Ekspress 31.03.2008

(<http://www.ekspress.ee/news/paevauudised/eestiudised/allkirjade-kogumise-tipp-10.d?id=27676311>).

²²⁹ http://rooma.postimees.ee/130107/esileht/siseuudised/tallinn/238932_1.php

²³⁰ <http://www.epl.ee/news/tallinn/sakala-leping-jataks-praeguse-maja-alles.d?id=51071303>

ning praegusele hoonele juurdeehitis rajada“. Lugeja saab teada, et leping, mis sõlmiti tollase kultuuriministri Margus Allikmaaga, ei näinud ette keskuse lammutamist. Kultuuriminister Palmaru, kes seni polnud soostunud hoonestusõiguse lepingut avalikustama, on aga avalikkusele mitu korda kinnitanud, et Sakala keskuse saatus otsustati 2003. aasta lepinguga ja et see on näinud ette lammutamise. Huvitav on siin toodud fakt, kuidas lepingu avalikustamine teoks sai – Palmaru sai Uus Sakala juhilt ja oma erakonnakaaslaselt Peeter Rebaselt selleks nõusoleku ning esitas lepingu lõpuks peaminister Andrus Ansipile, kes laskis selle internetis avaldada.

Lootusi kütavad ka Muinsuskaitse Nõukogu otsused, mida aktiivselt kajastatakse. Nt **Anneli Ammase** artikkel Päevalehes „**Muinsuskaitse Nõukogu: Sakala keskus tuleks võtta ajutise kaitse alla**“²³¹ (EPL Online 03.02), mida omakorda refereerib Postimees pealkirja all „**Nõukogu nõuab Sakala keskuse ajutise kaitse alla võtmist**“²³² (PM Online 03.02). Antakse 2. veebruaril kokku tulnud Muinsuskaitse Nõukogu seisukoht. Nõukogu nimetas minister Raivo Palmaru tegevust muinsuskaitse küsimustes ebarahuldavaks, soovitas Sakala keskuse ajutise kaitse alla võtta ja käsitles Mart Kalmu sõnul „*arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu esimehe Krista Kodrese protesti selle kohta, et Muinsuskaitseameti peadirektor on väärilt tõlgendanud otsust, milles soovitati Sakala keskus ajutise kaitse alla võtta*“.

Postimees tsiteerib seepeale Palmaru vastust Kanal 2 „Reporteris“: „*Mis kaitse alla võtmisest saab enam rääkida, kui muinsuskaitseametilt on tulnud rida erinevaid seisukohti, on tehtud otsuseid ja tehtud kulutusi,*“ ütles Palmaru telefoni teel Kanal 2 „Reporterile“. „**Palmaru: muinsuskaitse Nõukogu on hiljaks jäänud**“²³³, PM Online 04.02)

Lootusi hoiab ka uudis „**Ümarlaud: Sakala keskus tuleb muinsuskaitse alla võtta**“²³⁴ (**Haldi Ellam**, EPL Online 14.02). Selgub, et koos on käinud laiemat avalikkust kaasav ümarlaud, kus osalesid Eesti Paeliidu, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna, Nõmme Tee Seltsi, Tallinna Tehnikaülikooli, Tallinna linnavolikogu ja MTÜ Hooliv Jätkusuutlik Tallinn esindajad ning on ajakirjandusele edastanud enda seisukoha: Sakala keskuse

²³¹ <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitse-noukogu-sakala-keskus-tuleks-votta-ajutise-kaitse-alla.d?id=51074029>

²³² <http://rooma.postimees.ee/160207/esileht/siseuudised/tallinn/242929.php>

²³³ <http://www.postimees.ee/160307/esileht/siseuudised/tallinn/243030.php>

²³⁴ <http://www.epl.ee/news/eesti/umarlaud-sakala-keskus-tuleb-muinsuskaitse-alla-votta.d?id=51075535>

hoonestusõigusleping tuleb lõpetada ja hoone ise muinsuskaitse alla võtta ning uue hoonestusõiguse ning arhitektuurikonkurss korraldada. Samuti leiti, et kultuuriminister Palmaru ning linnaeape Jüri Ratase käitumine Sakala küsimuse lahendamisel on olnud avalikkuse ja spetsialistide arvamusi eirav ning rahvavaenulik.

AS Uus Sakala aga ei jäta enda PR-i unarusse ning püüab avalikkusele igati luua endast positiivset kuvandit, suheldes aktiivselt ajakirjandusega ning rõhutades, et kuigi kõik kooskõlastused hoone lammutamiseks jätkuvalt kehtivad, on nemad valmis järeleandmisteks ja soovivad leida lahendust, mis säilitaks väärtuslikuma ka praegusest hoonest. AS Uus Sakala juhataja Ilmar Kompus rõhutab ka, et AS Uus Sakala on käitunud ja käitub ka edaspidi korrektselt ning arvestab kõigi osapoolte, kaasa arvatud MKA nõudmisi.

Uudistes „**Sakala valmiv ehitusprojekt arvestab muinsuskaitse soovidega**“²³⁵ (PM Online 12.02), „**Uus Sakala esitab keskuse uue ehitusprojekti**“²³⁶ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 12.02) ja „**Rebane lubab Sakala keskuse väärtuslikuma osa säilitada**“²³⁷ (Sigrid Laev, Garel Püüa, EPL Online 14.02) kajastub, et Uus Sakala lubab MKA-le esitada kavandatava kultuurikeskuse uue ehitusprojekti, milles on arvestatud ekspertide soovitustega vastavalt jaanuari lõpus sõlmitud MKA, TKVA ja ASi Uus Sakala kokkuleppele, milles fikseeriti kirjalikult fuajee ja vestibüüli kompleksi interjööride säilitamise ja/või taastamise vajadus. AS Uus Sakala juhataja Ilmar Kompus lubab, et Raivo Puusepa uus projekt arvestab kõiki ekspertide soovitusi ja säilitab väärtusliku osa olemasolevast hoonest, sealhulgas praeguse maja torni ning Rävala puiestee poolse fassaadi („**Sakala keskuse uus projekt säilitab väärtusliku**“²³⁸, PM Online 15.02; „**Sakala arendajad tulevad lagedale uue projektiga**“²³⁹, Vahur Koorits, PM Online 15.02). Kompus mainib ka alati, et keskusesse ehitatakse ligikaudu 17 000 ruutmeetrit kultuurifunktsioonidega pindasid.

Samalaadseid lubadusi annab ajakirjandusele ka AS-i Uus Sakala nõukogu esimees Peeter Rebane, näiteks: *“Möödunud aastal maha võetud lühtrid ja ukсед seisavad samuti hoolikalt sissepakituna soojustatud laos ning leiavad tulevases hoones taas asukoha.”* („**Rebane**

²³⁵ <http://www.postimees.ee/190207/esileht/siseuudised/244504.php>

²³⁶ <http://www.epl.ee/news/eesti/uus-sakala-esitab-keskuse-uee-ehitusprojekti.d?id=51075233>

²³⁷ <http://www.epl.ee/news/eesti/rebane-lubab-sakala-keskuse-vaartuslikuma-osa-sailitada.d?id=51075489>

²³⁸ <http://rooma.postimees.ee/170207/esileht/siseuudised/tallinn/245149.php>

²³⁹ <http://www.postimees.ee/270207/esileht/siseuudised/245002.php>

lubab Sakala keskuse väärtuslikuma osa säilitada²⁴⁰, **Sigrid Laev, Garel Püüa**, EPL Online 14.02)

Kui juba on läinud lammutamiseks, ütleb Kompus Päevalehele: *“Kõigi osapoolte heakskiit viimasele projektile näitab, et teema avalik käsitlemine ja sellest tulenevalt tehtud muudatused viimase nelja kuu jooksul on uue kultuurikeskuse arenguloos olnud väga olulised. Seega saame ettevalmistusetapile joone alla tõmmata ning ehitustööde esimese etapiga algust teha.”* („**Sakala keskuse lammutamine kütab taas kirgi**“²⁴¹, **Maria-Elisa Rannajõe**, EPL Online 05.03) Jätakse mainimata, et viimast projekti ei kiitnud heaks ei arhitektide liit ega arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu eesotsas Krista Kodretega jpt.

Postimees tutvustab ka uut projekti, kus Uus Sakala oli lasknud arhitekt Puusepal kiiresti teha mõned muudatused. Artiklis „**Sakala arendajad tulevad lagedale uue projektiga**“²⁴² (**Vahur Koorits**, PM Online 15.02) antakse sõna AS Uus Sakala juhatajale Ilmar Kompusele, kes kommenteerib uut projekti, mille järgi tegelikult ehituseks läks. Artiklis mainitakse ka, et sellele oodatakse nii MKA kui ka Muinsuskaitse Nõukogu heakskiitu.

Seejärel käsitlevad mitmed artiklid, miks Muinsuskaitse Nõukogu juures asuva arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu juht Krista Kodres ei nõustu Uus-Sakala viimase lahendusega. Kodres toob põhjuseks, et ekspertiis, mida nõukogu oli nõudnud, et välja selgitada säilitamist vajavad väärtused, on tegemata. Kodrese nõudmine on suunatud MKA-le, kes peaks tellima pädevalt asjatundjalt ekspertarvamuse, kes vaataks põhjalikult üle interjöörid nii arhitektuurse lahenduse kui detailide osas ja annaks kunstiloolise hinnangu, kas ja mida säilitada. Tema sõnul peaks MKA välja kuulutama ka uue võistluse. („**Ekspertidele Sakala uus projekt ei meeldi**“²⁴³, **Garel Püüa**, EPL Online 17.02)

Seepeale vastab MKA peadirektor Kalev Uustalu ajakirjanduse vahendusel demagoogiliselt – et tema *„näeb antud küsimuses aga ekspertnõukogu soovi vastutust endalt kõrvale juhtida, kuna nõukogu selleks moodustatigi, et nad sellistes küsimustes eksperthinnangu annaksid“*, öeldakse Päevalehe artiklis „**Ekspertnõukogu ei ole uue Sakala keskuse lahendusega**

²⁴⁰ <http://www.epl.ee/news/eesti/rebane-lubab-sakala-keskuse-vaartuslikuma-osa-sailitada.d?id=51075489>

²⁴¹ <http://www.epl.ee/news/eesti/sakala-keskuse-lammutamine-kutab-taas-kirgi.d?id=51078101>

²⁴² <http://www.postimees.ee/270207/esileht/siseuudised/245002.php>

²⁴³ <http://www.epl.ee/news/tallinn/ekspertidele-sakala-uus-projekt-ei-meeldi.d?id=51076018&com=1&no=0&s=1>

nõustunud“²⁴⁴ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 16.02). Uustalu sõnul palus hoopis tema 2006. aasta sügisel ekspertnõukogul täpsustada „suhteliselt segaseid nõudmisi“, milline osa Sakala keskusest lammutada tuleks. Uustalu on isegi süüdistav: „*Ekspertnõukogu andis täpsustused, kuid ekspertiisi vajalikuks ei pidanud. Kui nad oleksid tahtnud ekspertiisi läbi viia, oli neil see võimalus kahe ja poole aasta jooksul, mis nad tegutsenud on, teostada.*“ Uustalu sõnavõtust selgub, et MKA juhi arvates ei oleks pidanud eeldamagi ekspertiisi läbiviimist MKA poolt, vaid ekspertnõukogult endalt.

Samas artiklis on ajakirjanik võtnud kommentaari ka Uus-Sakala nõukogu esimehelt Peeter Rebaselt, kes leiab, et just ekspertnõukogu otsusest lähtuvalt sõlmisid AS Uus Sakala, TKVA ja MKA kolmepoolse kirjaliku kokkuleppe, mille kohaselt peab hoones säilitama või taastama fuajee- ja vestibüülikompleksi interjöörid. Hoone arendaja, Peeter Rebane on tõlgendanud, et see üks lause lepingus vestibüüli ja fuajee säilitamise vajadusest ongi ekspertiis ega ole vaevunud selle teemaga tegelema.

Kõnealune ekspertiisi teema on ka ainus, kus Sakala teemaga seoses ajalehtedes otseselt tsiteeritakse ja interpreteeritakse MKA juhi öeldut. Rohkem avalikkus tema seisukohtadest ei kuulegi – ta on tagaplaanil.

Vahur Koorits Postimehe artiklis „**Ekspertid lükkasid Sakala keskuse projekti tagasi**“²⁴⁵, PM Online 17.02) teeb juba ekspertiisi ja selle tõlgendamise küsimuses üldistuse, et mõlemad, nii hoone arendaja kui ka MKA „*arvasid aga, et see üks lause vestibüüli ja fuajee säilitamise vajadusest ongi ekspertiis ega vaevunud edasi selle teemaga tegelema*“.

Ajakirjaniku ja ka ilmselt lugeja jaoks siin enam mingit vahet ei ole – ehkki Uustalu eelnevast sõnavõtust Eesti Päevalehes „**Ekspertnõukogu ei ole uue Sakala keskuse lahendusega nõustunud**“²⁴⁶ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 16.02) jääb mulje, et MKA juht oleks eeldanud ekspertnõukogult endalt ekspertiisi ja inventeerimise äratagemist.

Samas artiklis öeldakse veel, et Kodres ei kiida olemasolevat projekti heaks, sest Sakala keskuse arhitekti Raine Karbi paeehitist on raske sobitada tänapäevase klaasarhitektuuriga:

²⁴⁴ <http://www.epl.ee/news/online/ekspertnoukogu-ei-ole-uee-sakala-keskuse-lahendusega-noustunud.d?id=51075993>

²⁴⁵ <http://blog.postimees.ee/170207/esileht/siseuudised/245455.php>

²⁴⁶ <http://www.epl.ee/news/online/ekspertnoukogu-ei-ole-uee-sakala-keskuse-lahendusega-noustunud.d?id=51075993>

„„See on selline lipp lipi peal lapp lapi peal arhitektuur,“ ütleb ta Sakala keskuse projekti pideva ümbertegemise kohta.“

Ajakirjanduses on esindatud ka arhitektide liidu juhataja Ülar Margi seisukoht, kes nagu Kodreski rõhutab, et tuleb teha arhitektuurivõistlus parema lahenduse saamiseks ning et töös praegu olevat projekti ei saa pidada võistluse tulemuseks: *“Võistluse eesmärk on leida ju parim. Ja kui võistlus ei õnnestu, siis tuleks teha uus.”* („**Rebane lubab Sakala keskuse väärtuslikuma osa säilitada**“²⁴⁷, **Sigrid Laev, Garel Püüa**, EPL Online 14.02). MKA-d on siin mainitud vaid kontekstis, et jaanuari lõpus sõlmisid MKA, TKVA ja AS Uus Sakala kokkuleppe, milles fikseeriti kirjalikult fuajee ja vestibüüli interjööri säilitamine ning vajadusel taastamine.

Küünilist hoiakut, et ühiskondlik diskussioon ega ekspertide arvamused ei maksa midagi, kui rahamehed on juba oma otsused teinud ja lepingutele alla kirjutatud, kannavad Postimehe noore reporteri **Vahur Kooritsa** Sakala keskuse teemat käsitlevad artiklid. Ta ei hoidu enda subjektiivsetest hinnangutest. Heaks näiteks on tema teravmeelne kirjutis Repliigi rubriigist „**Sakala keskuse müstika**“²⁴⁸, (Vahur Koorits, PM Online 17.02): *„Juba mitu kuud on Sakala keskuse arhitektuurset ilmet armastavate inimeste meeli hullutanud teated rindelt – see tähendab uudised sellest, mida arvavad Raine Karbi projekteeritud hoone lammutamisest kultuuriminister Raivo Palmaru, MKA peadirektor Kalev Uustalu või selline nähtus nagu muinsuskaitse nõukogu juures asuv arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu. Pahaaimamatule kõrvalseisjale võib sellest kõigest jääda mulje, et just need inimesed ja institutsioonid otsustavadki selle väärrika hoone saatuse. Ometi on see vale. Sakala keskuse saatuse otsustati märtsis 2006, kui Tallinna linnavalitsus andis hoonele lammutusloa.“* Vahur Koorits sõnab küüniliselt, et sellest ajast alates on igasugune tegevus Sakala keskuse ümber toimunud selle uute omanike heast tahtest ja suuremeelsusest ning *„on vaid kiiduväärne, et olukorras, kus kogu kupatuse lammutamine on neile juriidiliselt korrektne, vaevub Uus Sakala oma raha põletades kompromissi otsima“*.

3. märtsil – järgneval päeval pärast Riigikogu valimisi – Sakala keskuse lammutamine juba käib, ehkki Uus Sakala oli lubanud lammutustöid mitte alustata enne 15. aprilli.

²⁴⁷ <http://www.epl.ee/news/eesti/rebane-lubab-sakala-keskuse-vaartuslikuma-osa-sailitada.d?id=51075489>

²⁴⁸ <http://rooma.postimees.ee/180207/esileht/arvamus/245459.php>

Seda kommenteerib taas teravalt Postimehe noor ajakirjanik **Vahur Koorits** kirjutises „**Pärast valimisi ei suuda keskuse lammutustöid enam miski peatada**“²⁴⁹ (PM Online 06.03) „*Erakondade valimistejärgsed peod polnud Tallinnas veel õieti lõppedagi jõudnud, kui Sakala keskuse klaasfassaade kopaga maha kiskuma hakati,*“ kirjutab ta. Peeter Rebast küll tsiteerimata väidab Koorits: „*Et avalikkuses laialdast vastuseisu tekitanud lammutustöödega enne häälte kokkulugemist alustada ei tahetud, tunnistas kaudselt ka Uus Sakala keskerakondlasest osanik Peeter Rebane. Tema sõnul tegi valimiste möödumine lammutamise lihtsamaks, kuid põhiline oli siiski see, et eelmisel neljapäeval said nad oma uuele projektile muinsuskaitseameti heakskiidu.*“

Artiklites „**Sakala keskuse lammutamine kütab taas kirgi**“²⁵⁰ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 05.03) ja „**Sotsid ja paeliit kutsuvad Sakala lammutamise vastu protestima**“²⁵¹ (PM Online 05.03), tuginedes Päevalehe artiklile) öeldakse, et Sotsiaaldemokraadid ja Eesti Paeliit kutsuvad rahvast samal päeval Sakala keskuse juurde, et avaldada protesti ootamatult alanud keskuse lammutustööde vastu. Artiklites tsiteeritakse Eesti Paeliidu esimeest Rein Einastot, kes tuletab meelde, et Muinsuskaitse Nõukogu ei ole kiitnud heaks Sakala keskuse uut eskiisprojekti. „*Nii avalikkus kui oma ala spetsialistid on nõudnud selle kultuuri- ja ehituslooliselt olulise hoone säilimist.*“ Kõrvale on toodud ka AS Uus Sakala nõukogu esimehe Peeter Rebase seisukoht, et „*heakskiidu saab anda või mitte anda muinsuskaitseamet, mitte kultuuriministrile nõu andev organ muinsuskaitse nõukogu. Muinsuskaitseamet andis uuele projektile oma heakskiidu.*“

Seega väga mitmest artiklist jõuab lugejani tõdemus, et MKA-l oli antud asjas võtmeroll ja ta oleks saanud asjade käiku muuta.

Arendajate ühiskonnas maad võtva küünilise hoiakuga haakub ka MKA juhi ametisse määramine, mis on eelmainitud veebruari alguses ilmunud, Sakala keskuse kaitse alla võtmist puudutavate artiklite taustateemaks. Nimelt oli Muinsuskaitse Nõukogu oma 2. veebruari istungil kohtunud ka MKA peadirektori kohusetäitja Kalev Uustaluga, keda minister Palmaru soovis pärast pooleaastast katseaega peadirektoriks kinnitada. („**Muinsuskaitse nõukogu:**

²⁴⁹ <http://www.postimees.ee/080307/esileht/siseuudised/tallinn/248406.php>

²⁵⁰ <http://www.epl.ee/news/eesti/sakala-keskuse-lammutamine-kutab-taas-kirgi.d?id=51078101>

²⁵¹ <http://www.postimees.ee/050307/esileht/siseuudised/tallinn/248232.php>

Sakala keskus tuleks võtta ajutise kaitse alla²⁵², **Anneli Ammas**, EPL Online 03.02). Tõdetakse, et Palmaru on juba saatnud vastava sisuga taotluse kõrgemate riigiametnike konkursi- ja atesteerimiskomisjonile. Nii Postimehes kui Eesti Päevalehes on ära toodud Muinsuskaitse Nõukogu liikmete pahameeleavaldus (Postimehes refereerib **Alo Raun** Anneli Ammase Eesti Päevalehe artiklit, pealkirja all „**Nõukogu nõuab Sakala keskuse ajutise kaitse alla võtmist**“²⁵³ (PM Online 03.02), et minister Palmaru ilma enda poolt kokku kutsutud Muinsuskaitse Nõukoguga nõu pidamata esitas peadirektori kohusetäitja riiklikule atesteerimiskomisjonile. Nii Eesti Päevaleht kui ka Postimees on tsiteeritud Mart Kalmu: „*Ta tegi seda kaks päeva enne meie kogunemist, justnagu tahaks tuua turule alaväärtuslikku ja kergesti riknevat kaupa.*” Kalm esindab Muinsuskaitse Nõukogu seisukohta, öeldes, et nõukogu leidis pärast Uustaluga vestlemist, et tema edutamine peadirektoriks oli ennatlik: *“Tal ei ole veel ette näidata saavutusi. Kired MKA sees ei ole vaibunud ja Uustalu ei ole suutnud end muinsuskaitseringkondadele veel tõestada.”*

Minister Palmaru ütleb selle kommentaariks Eesti Päevalehele, et MKA juhi küsimus ei kuulu Muinsuskaitse Nõukogu ülesannete hulka – „**Minister surub vana tuttavat muinsuskaitseameti juhiks**“²⁵⁴ (**Anneli Ammas**, EPL Online 31.01). Postimees peamiselt refereerib nimetatud Eesti Päevalehe artiklit pealkirja all „**Palmaru surub oma ülikoolikaaslast muinsuskaitseameti juhiks**“ (PM Online 31.01). Rõhutatakse, et Palmaru ja Uustalu olid ülikoolikaaslased.

Nende artiklitega saab lugejale selgeks, et otsuseid võtab vastu poliitiline minister oma “leivaisade” näpunäidete järgi ja ametisse kinnitatud MKA juht on vaid ministri käsutäitja. Vastavalt on sõnastatud ka Päevalehe artikli vahepealkiri – „Ministri käsutäitja“ – ning toodud selle tõenduseks ka konkreetne näide sellest, kuidas minister otseselt käskivalt sekkus pühakodade säilimise ja arengu riikliku programmi rahajaotusse. (MKA juhi kt-na juhatab selle programmi juhtnõukogu Uustalu.) Palmaru on Päevalehele seda eitanud, kuid ajalehe käsutuses on siiski vastupidist tõestav ministri käskkiri 9. jaanuarist.

Eriti teravalt laiendavad antud teemat, kahjustades MKA mainet tugevalt, aga kaks järgnevat **Mart Kalmu** ülesastumist Päevalehes: „**Kalm: Palmaru surus Keskerakonna ärihuve**

²⁵² <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitseenoukogu-sakala-keskus-tuleks-votta-ajutise-kaitse-alla.d?id=51074029>

²⁵³ <http://rooma.postimees.ee/160207/esileht/siseuudised/tallinn/242929.php>

²⁵⁴ <http://www.epl.ee/news/eesti/minister-surub-vana-tuttavat-muinsuskaitseameti-juhiks.d?id=51073576>

läbi²⁵⁵ (Mart Kalm, EPL Online 14.03), kus ta räägib Palmaru 2. märtsil koostatud uuest Muinsuskaitse Nõukogu põhimäärusest, mille sisu on tema sõnul selles, et „*arvamust tohib avaldada ainult siis, kui minister, valdkonna asekancler või muinsuskaitseameti peadirektor seda küsivad*“, ning selles, et „*kui seni kinnitas ameti juures olevad arheoloogia-, kunsti- jne mälestiste ekspertnõukogud muinsuskaitse nõukogu, siis nüüd moodustab need ameti peadirektor (Palmaru poolt ametisse pandud Kalev Uustalu – EPL)*“.

Kalm järeldeb siit, et „*senine töökorraldus andis kodanikule vähemalt mingigi kaitse ametnike omavoli vastu. Nüüd aga kehtib süsteem, kus muinsuskaitseamet on avalikust kontrollist ennast täielikult barrikaadinud.*”

Ta lisab veel: „*Arvamusvaba, kuid lojaalne muinsuskaitsejuht on Palmaru taevalik kingitus Eesti poliitikutele.*“ („**Järelehüüe lahkuvale Raivo Palmarule**“²⁵⁶, **Mart Kalm**, EPL Online 15.03 – artikkel, mis kogus 152 kommentaari.)

Siiski, ka siis, kui lammutustööd kestsid täie hooga, ei olnud veel kired vaibunud.

Nii Postimees kui Eesti Päevaleht kajastavad veel 24. aprillil toimunud arutelu, mille korraldas MTÜ Hooliv Jätkusuutlik Tallinn, kes oli esitanud vaidemenetluse Sakala keskuse lammutusloa lõpetamiseks. (vaidlustati maavanema 7. märtsi 2007. aasta otsus lõpetada järelevalvemenetlus Tallinna linnaplaneerimise ameti 25. oktoobri 2006. aasta ehitusloa suhtes, mis andis AS-ile Uus Sakala AS K-Projekt koostatud lammutusprojekti alusel õiguse Sakala keskuse hoonete osaliseks lammutamiseks). Postimehe artikkel „**Vaidemenetlus Sakala lammutusloa järelevalve üle jätkub**“²⁵⁷ (PM Online 24.04) on kirjutatud Harju maavalitsuse pressiteate põhjal. Arutelu kajastamisel keskendub **Maria-Elisa Rannajõe** („**Kohtumiselt puudunud Lootsmann hurjutas teisi puudumise pärast**“²⁵⁸ EPL Online, 24.04 ja „**Lootsmann jättis Sakala keskuse lammutusloa vaide rahuldamata**“²⁵⁹, EPL

²⁵⁵ <http://www.epl.ee/news/eesti/mart-kalm-palmaru-surus-keskerakonna-arihuve-labi.d?id=51079434>

²⁵⁶ <http://www.epl.ee/news/arvamus/mart-kalm-jarelehuue-lahkuvale-raivo-palmarule.d?id=51079456>

²⁵⁷ <http://blog.postimees.ee/050507/esileht/siseuudised/tallinn/256962.php>

²⁵⁸ <http://www.epl.ee/news/eesti/kohtumiselt-puudunud-lootsmann-hurjutas-teisi-puudumise-parast.d?id=51084487>

²⁵⁹ <http://www.epl.ee/news/eesti/lootsmann-jattis-sakala-keskuse-lammutusloa-vaide-rahuldamata.d?id=51084977>

Online 27.04) Harju maavanemale Värner Lootsmannile ja tema öeldule – kes ise vaidemenetlusele ei tulnud ja avaldas imestust, miks puudusid seal mitmed olulised osapooled, nagu Eesti valitsust esindav kultuuriministeerium ja õiguskantsleri ametkond, lammutusprojekti koostanud AS K-Projekt ja riiklikku ehitusjärelvalvet teostav tehnilise järelvalve inspektsioon.

Kirjutistes on loetletud vaidemenetluses osalenud, nende hulgas ka MKA, kelle seisukohtadest artiklis aga juttu ei ole, nagu ei kirjeldata ka teiste osalenute – Eesti Paeliit, Eesti Arhitektide Liit, Muinsuskaitse Nõukogu, AS Uus Sakala, Tallinna Linnavalitsus, siseministeerium ja linnakodanik Karin Hallas-Murula – seisukohti.

Tsiteeritakse Harju maavalitsuse vastust: „*Maavanem, võtnud arvesse avalikul vaidemenetlusel arutatut ning analüüsinud veelkord kõiki asjaolusid, jõudis järeldusele, et lammutusloa väljaandmine ei olnud vastuolus ühegi seaduse ega muu õigusaktiga.*“ Lootsmann lisas: *"Valitsusel oli õigus ja võimalus kohustada kultuuriministeeriumi võtma kõnealused hooned muinsuskaitse alla, kuid seda ei tehtud."*

Ajakirjanik ei maini, et Värner Lootsmann kuulub Keskerakonda.

Arutelu päeval, 24. aprillil teeb Postimehes avalduse ka AS Uus Sakala juht **Ilmar Kompus** „**Kompus: jutt Sakala lammutamise ebaseaduslikkusest on kohatu**“²⁶⁰ (PM Online 24.04). „*Kui kõik autoriteetsed osapooled – hoonestusõiguse seadja, muinsuskaitseamet, Tallinna kultuuriväärtuste amet ning tagatipuks ka hoone arhitekt on hoone lammutamise heaks kiitnud, siis on minu arvates kohatu rääkida millestki ebaseaduslikust.*“

3.1.1. Järeldused

Postimehe ja Eesti Päevalehe artiklite põhjal võib öelda, et MKA jääb Sakala keskuse küsimuses ükskõikseks, distantseerituks. Hoolimata sellest, et Sakala keskuse lammutamise vastu andis allkirja 9000 inimest ja sellest, et uue keskuse ehitust kavandatud moel eksperdid heaks ei kiitnud, sai see teoks, pealegi valimistejärgsel päeval. Sakala keskuse kui avalikkuse suure tähelepanu all oleva objekti saatuse pärast muretseva Muinsuskaitse Nõukogu ja selle juures tegutsev arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu avaldustele ja otsustele põhjal võinuks lehelugeja oodata MKA poolt toetust ja selget seisukohavõttu.

²⁶⁰ <http://www.postimees.ee/250407/esileht/siseuudised/tallinn/256936.php>

Paljude Sakala keskuse teemaliste artiklite lõpus on aga vaid nending, et keskuse lammutamise ja uue Sakala keskuse rajamise on lisaks kultuuriministriumile ja Tallinna linnavalitsusele heaks kiitnud Muinsuskaitseamet.

Lehelugejal võis tekkida mulje, et antud olukorras oleks MKA olnud ehk ainus, kes veel midagi päästa võinuks, sest MKA otsustega aga peab arvestama. Seadus võimaldab aga ka Muinsuskaitse Nõukogu otsustest lihtsalt üle astuda. Ainus sisulisem seisukohavõtt Sakala keskuse osas, mis MKA juhi poolt ajakirjandusse jõudis ja kus tema öeldut ka tsiteeriti, puudutab arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu esimehe Kodrese nõutud ekspertiisi – MKA juht leidis, et ekspertidena koos käiva nõukogu liikmed võiksid ise selle töö ära teha ja säilitamisväärse inventeerida.

Lugeja ei saa midagi teada ka MKA sisemistest aruteludest seoses Sakala keskusega. Jääb mulje, et neid kas ei toimunudki või inimesed murest enda ametikoha pärast hoiavad suu kinni. See aga ei ole juba enam demokraatlikule ühiskonnale omane käitumismudel. MKA-sisesest olukorrast päevalehtedesse midagi ei kostu, ehkki Mart Kalm räägib kirgedest, mis ametis ei ole vaibunud.²⁶¹

Kui Uustalu ametissekinnitamisega seoses ütleb kultuuriminister avalikkusele, et tal on *“õnnestunud likvideerida uskumatu segadus, mis pärast Agne Trummali surma on MKAs olnud”*. Tekib küsimus, mis seal ameti sees siis toimub, milles seisneb uskumatu segadus ja kuidas seda siis on likvideeritud – vaikimasundimisega? (Millele kaudselt vihjab ka Ivar Õuekallase Muinsuskaitseameti sisekommunikatsiooni teemat puudutav bakalaureusetöö „Sisekommunikatsiooni ja töörahulolu vahelised seosed (Muinsuskaitseameti näitel)”²⁶².)

Oletusi võib vaid teha Anneli Ammase artikli järgnevast lausest, et Eesti Päevaleht on kuulnud *„väga erinevatelt muinsuskaitsega kokku puutuvatelt inimestelt nurinat Uustalu juhtimisstiili ja ebakompetentsuse pärast. Uustalule heidetakse ette, et ta on toonud ametisse*

²⁶¹ Ammas, Anneli. Muinsuskaitse nõukogu: Sakala keskus tuleks võtta ajutise kaitse alla. – EPL Online 03.02.2007. <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitse-noukogu-sakala-keskus-tuleks-votta-ajutise-kaitse-alla.d?id=51074029>

²⁶² Õuekallas, Ivar. Sisekommunikatsiooni ja töörahulolu vahelised seosed (Muinsuskaitseameti näitel). Bakalaureusetöö, 2010. Juhendaja mag Age Rosenberg. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool.

*kahtlustavad meeleolud, usaldamatuse õhkkonna ja vaidlematu allumise ministri korraldustele.*²⁶³

Ilmselt on siin silmas peetud siiski suure osas arvamusalaldusi väljastpoolt MKA-d, aga omakorda nende arvamusalalduste taga on kindlasti MKA seest kostunud hoiakud. Ajakirjandusele on räägitud, aga sinna juurde ilmselt palutud jääda anonüümseks. Sõnavabadus ei kehti, sest inimestel on hirm. Tallinna linnas kehtib keskerakondlik lojaalsuse printsiip, millele allub nüüd ka MKA.

Lehe lugejale jääb mulje, et amet tehti ümber selleks, et sealt ei saaks enam välja kosta mingeid eriarvamusi. Ametkond hakkas tegelema bürokraatiaga.

Üldmulje on, et ajakirjandus on oma tööd teinud korralikult – toodi avalikkuse ette hoonestusleping, jälgiti üksikasjalikult Sakala keskuse ümber toimuvaid arenguid. Esitleti eri osapoolte seisukohti, keskendudes konfliktidele ja neid ise ka genereerides.

Siiski oleks aga eeldanud ka ajakirjanikelt süvenenumat uurimistööd, lepingute vm asjasse puutuvate dokumentide läbilugemist, mitte tuginemist vaid ühe või teise osapoolte ütlustele.

MKA poolt aga ei tulnud selle avalikkuses palju kirgi kütnud juhtumiga seoses mingeid sisulisi seisukohavõtte. Kahetsusväärne on, et selle perioodi MKA otsuste taga ei näi olevat MKA seest sisuliselt välja kasvanud otsused, vaid lihtsalt kultuuriministri otsuste aktsepteerimine, mille taga omakorda keskerakondlik linnavõim, selle taga omakorda selle erakonna sponsorite soovid ja ambitsioonid.

3.2. Muinsuskaitse hetkeolukord ajakirjanduse pilgu läbi

Muinsuskaitse hetkeolukorrale – tegevuse mõtestamisele, organisatsioonilistele probleemidele, eelarve küsimustele jm sellega seonduvale – on pühendatud 22 artiklit, neist Postimehes 15 ja Päevalehes 7.

²⁶³ Ammas, Anneli. Minister surub vana tuttavat muinsuskaitseameti juhiks. – EPL Online 31.01.2007. <http://www.epl.ee/news/eesti/minister-surub-vana-tuttavat-muinsuskaitseameti-juhiks.d?id=51073576>

3.2.1. RIIGIKONTROLI AUDIT

Postimehe juhtkirjas alapealkirja all „Muinsuskaitse pole olemas vaid iseene pärast“ räägitakse Riigikontrolli hinnangust MKA tegevusele kultuuriväärtuste kaitsmisel – selgunud on, „*et riik on jätnud kultuurimälestised unarusse ning üleüldse valitseb ses osas, mis üldse kuulub kaitse alla, üleüldine teadmatus*“. („**Pada söimab katelt**“²⁶⁴, PM Online 18.10). Viidatakse ennekõike sellele, et MKA-l on puudus inimestest ja rahast. Enamik Eesti 25 000 kultuurimälestisest on registrisse üle võetud nõukogudeaegsetest nimekirjadest, ning tänapäevast inspeksiooni pole lõviosale neist jõutud teha. Eriti drastilisena mõjub lugejale aga siin toodud fakt – riigikontrolli audit ütleb, et 80 protsenti omanikest ei tea, et nende käsutuses-kasutuses on kultuurimälestis, sest nad pole saanud kaitsekohustuse teatist. Et kõik teatised väljastada, kuluks riigikontrolli hinnangul kümme aastat. „*Kui palju selleks ajaks on mälestisi ümber ehitatud, muudetud või lausa laostatud, ei tea keegi.*“

Eesti Päevalehe pika artikli „**Riigikontroll: muinsuskaitseamet ei saa oma tööga hakkama**“²⁶⁵ (Madis Taras, EPL Online 04.10) sissejuhatuses öeldakse „*Riigikontroll auditeeris Muinsuskaitseameti tegevust kultuurimälestiste kaitsmisel ning leidis, et riik ei ole teinud piisavalt selleks, et täita oma põhiseaduslikku ülesannet ning tagada kultuuripärandi säilimine.*“

Riigikontroll toob välja palju puudusi. Näiteks, et osa väärtuslikku kultuuripärandit on veel kaitse alla võtmata ja mälestise staatuses on asju, mis seda ei vääri; mälestiseks tunnistamise kriteeriumid ei ole kirjalikult formuleeritud ega avalikustatud, mistõttu võivad kaitse alla võtmise või mittevõtmise otsused jääda nii avalikkusele kui ka mälestiste omanikele arusaamatuks; kultuurimälestiste riiklikku registrisse on jäetud sisse kandmata paljud vajalikud andmed; toetuste jagamine pole läbipaistev; paljud omanikud pole kursis oma kohustuste ega õigustega (riigikontrolli korraldatud arhitektuurimälestiste omanike küsitlusest selgus, et 17% omanikest ei tea üldse, et neile kuulub mälestis ning 47% ei ole mälestise omaniku kohustustega kursis); mälestiste omanikele toetuste jagamine ei ole Riigikontrolli hinnangul läbipaistev.

²⁶⁴ http://rooma.postimees.ee/211007/esileht/arvamus/290086_print.php

²⁶⁵ <http://www.epl.ee/news/eesti/riigikontroll-muinsuskaitseamet-ei-saa-oma-tooga-hakkama.d?id=51103633>

Riigikontrolli arvates ei ole MKA suutnud kõiki seadusest tulenevaid kohustusi täita. Riigikontrolli küsitlusest selgus, et 81% oma kohustusi mitteteadvatest arhitektuuripärandi eraomanikest oli viimasel viiel aastal teinud mälestisel remonttöid, paljud neist tõenäoliselt MKA-ga kooskõlastamata.

Artiklis öeldakse, et kultuuriminister ja MKI peadirektor lubasid Riigikontrolli avaldatud auditis välja toodud puuduste kõrvaldamisega tegeleda. Ajakirjanik küll MKA juhti ei tsiteeri, aga kirjutab, et MKA kinnitatud uues strateegilises arengukavas aastateks 2008–2011 „*pööratakse peadirektor Kalev Uustalu kinnitusele tähelepanu enamikule Riigikontrolli väljatoodud vajakajäämistele ja planeeritakse lähiaja tegevusi kooskõlas kontrolliaruandes rõhutatud vajadustega*“ ning et Uustalu sõnul takistab ülesannete täitmist raha ja inimeste puudus.

Vaevalt, et riigikontroll ainult puudusi leidis, küllap oli ka midagi head, aga ajakirjandus seda osa ei kommenteeri.

Riigikontrolli audit on ära toodud ka Postimehes, ja sinna kõrvale ka analüüsiv artikkel „**Karistust põlgavad mälestiste omanikud heidavad varju muinsuskaitsejaile**“²⁶⁶ (Priit Rajalo, PM Online 18.10). Ajakirjanik nendib, et Tallinna vanalinnas ja mujal Eestis jätavad muinsuskaitse ettekirjutused külmaks pooled kultuurimälestiste omanikest, kes eelistavad nõuete täitmise asemel väikseid trahve maksta. Markantse näitena toob ta ärimees Toomas Truuverti, kes omab korterit Tallinna vanalinnas, on maja katusele loata ehitanud terrassi, saanud kuus ettekirjutust see ära lammutada ning kõik kuus määratud sunniraha ära maksnud, kuid maja algne välimur on siiani taastamata. Truuvert MKA nõudmise üle ei nurise, aga vanalinnamaja katusele ehitatud terrassi kohta ütleb ta: „*Tehtud sai see seepärast, et vaade seal on ju ilus.*“

Artiklis selgitatakse, mis puhul ja milleks on vaja taotleda MKA luba. Allikaks on TKVA juhtivspetsialist Henry Kuningas, kes selgitab ka, mis puhul määratakse sunniraha.

Enim keskendub Postimees aga Riigikontrolli auditi ühele punktile ja tõlgendab seda: „*Veel üks riigikontrolli tõsine kriitikanool puudutab seda, et muinsuskaitseinspektorid vaatavad üle peamiselt arhitektuurimälestisi, mida juba restaureeritakse, millel on uus omanik või mille*

²⁶⁶ <http://www.postimees.ee/211007/esileht/siseuudised/290064.php>

rikkumise kohta on kusagilt infot saadud. Ehk – nagu kinnitasid ka mitmed Postimehega kõnelenud mälestiste taastajad –, hakkavad muinsuskaitstjad agaralt objekte kaitsma alles siis, kui on, kelle käest midagi nõuda. Muidu võivad ajaloomälestised niisama mädaneda.“

Kommentaari küsitakse ka MKA juhilt. „„Kinnitan, et muinsuskaitseametis teevad kõik inimesed tööd südamega,“ polnud Uustalu päri etteheitega, justkui asuksid inspektorid kontrollima alles siis, kui mälestist asutakse restaureerima, see vahetab omanikku või on tulnud kelleltki kaebus, nagu väidab riigikontrolli audit.“

Ajakirjaniku sõnul „tänavu ligi 59 miljoni krooni suuruse eelarvega muinsuskaitseameti peadirektor Kalev Uustalu polnud sugugi päri Postimehe väitega, nagu kritiseeriks riigikontrolli audit ametit. Tema väitel on auditi peasõnum see, et seadusandja pole andnud muinsuskaitseametile piisavalt raha ega inimesi, täitmaks ametile seadusega pandud ülesandeid.“

On toodud ka mõned huvitavad arvud, nt et keskmiselt on muinsuskaitse kohustuse täitmata jätmise korral määratud 3000–5000 krooni trahvi: MKA andmeil on omanikud sunniraha pidanud tasuma 2005. aastal 83 430, 2006. aastal 97 524 krooni.

MKA imagole see kirjutus kasuks ei tule. Ajakirjandus on siin ilmselgelt Riigikontrolli auditi negatiivset poolt võimendanud. MKI juhi öeldu on asetatud hinnangulisse konteksti, tagantjärele õigustusena.

MKA oleks saanud enda mainet parandada, auditit ise kommenteerides – just seades esikohale, et MKA ei saa riigi poolt talle pandud kohustusi täita, kuna ei ole piisavalt inimesi ega raha.

3.2.2. KRIITIKA MUINSUSKAITSE TEGEVUSE SUHTES

Palju arutletakse sel aastal ka muinsuskaitse tegevuse üle ja selle hetkeolukorra üle Eestis ning loomulikult mainitakse selles kontekstis MKA-d.

Äsja Muinsuskaitse Nõukogu esimeheks saanud Mart Kalm tõstatab kohe aasta alguses Eesti Päevalehes teema, et MKA on 20. sajandi arhitektuurimälestiste kaitse alla võtmises maha jäänud – suhtumine 20. sajandi ja kogu uuema aja arhitektuuri on kogu maailmas muutunud.

(Anneli Ammase pikk intervjuu Mart Kalmuga „**Kalm: linnaplaneerimine käib võimupartei sponsorite suva järgi**“²⁶⁷, EPL Online 05.01) Teema on tõusnud seoses Turisti poe ja Sakala keskuse kaitse alla võtmisega, mida kultuuriministri nõustamiseks moodustatud Muinsuskaitse Nõukogu nõuab. Kalm tunnistab, et kui Sakala poliitharidusmaja valmis sai, siis ta noore algaja arhitektuurikriitikuna leidis, et see maja on kole, kuid „*praegused*“ arhitektuuritüüpid on Sakala arhitekti Raine Karbi täiesti ümber hinnanud – noore põlvkonna silmis on ta „*ikoon, kultusarhitekt*“. Kalm sõnab Sakala keskuse kohta: „*ENSV küps parteiarhitektuur on siin suurepäraselt ruumistunud ja see on suur väärtus, mida kaitsta*“. Ta lisab: „*Linn on seda parem ja rikkalikum, mida erinevamaid kihte seal leidub.*“

Kunstiajaloolane **Kaur Alttoa** võtab sõna kahes Postimehe artiklis MKA nõudmiste põhjendamatuses („**Kunstiajaloolane: muinsuskaitse esitab imelikke nõudmisi**“²⁶⁸, PM Online 15.11; „**Kaur Alttoa: sulgunud vaated ja lubatud kõrgus**“²⁶⁹, Kaur Alttoa PM Online 16.11), sekkudes vaidluse parasjagu kavandatavate Tartu nn Atlantise kaksiktornide üle – kas MKA-l, kes väidab, et need hooned varjaksid vaate vanalinna muinsuskaitsealale, on ikka õigus. Ta leiab, et ei ole, sest alalt, kuhu on planeeritud tornid, on vastavad vaated nagunii praegu olematud.

Riigikontrolli „kriitikanool“ võis tuleneda rahulolematute ettevõtjate nurinast, kelle tegevust MKA sõna otseses mõttes segab. Üht ettevõtjapoolset vaadet kajastab MKA tegevuse osas ülikriitiline artikkel „**Nils Niitra: Ettevõtjatele oma KGB**“²⁷⁰ (Nils Niitra, Tartu Postimees 15.06).

Tartus Ülikooli 14 käivad MKA nõudmisel arheoloogilised kaevamised. Ajakirjanik refereerib ärimees Urmas Pasti öeldut: „*Nagu ütles varisemisohtu seatud Ülikooli 12 hoone üks omanikke Urmas Past, on muinsuskaitseamet muutunud KGB-laadseks organisatsiooniks, mis terroriseerib eelkõige neid, kes midagi teevad. Muinsuskaitse võib vaba ettevõtlust ja ehitustegevust takistada lausa aastaid, ilma et ametnikel oleks mingeidki kohustusi ettevõtjate ees. Kui aga mõni maja südamerahus lihtsalt laguneb, pole muinsuskaitseametnikke ettevõtjate kinnitusel kuskil. Tegu paistab olema tüüpiliste*

²⁶⁷ <http://www.epl.ee/news/eesti/kalm-linnaplaneerimine-kaib-voimupartei-sponsorite-suva-jargi.d?id=51070187>

²⁶⁸ http://tartu.postimees.ee/191107/tartu_postimees/arvamus/295790.php

²⁶⁹ http://tartu.postimees.ee/201107/tartu_postimees/arvamus/295815.php

²⁷⁰ http://tartu.postimees.ee/170607/tartu_postimees/arvamus/266459.php

bürokraatidega, kes oma laua tagant kaugemale ei näe. Kui on vaja otsustada, kas 2004. aastal välja kaevatud keskaegsed varemed on vaja säilitada või ära lammutada, pole muinsuskaitstjad aastaid vastata suutnud. Küll aga ilmneb nende kohati väidetavalt lausa kahtlusttekitavalt ebaobjektiivne arusaam muinsuskaitsest siis, kui ettevõtjad midagi ehitavad, renoveerivad või restaureerivad.“

See on üks kurjemaid seisukohavõtte MKA suhtes. Võrdlus KGB-ga on mõjuv.

Veel artikleid, kus kohtab süüdistavat hoiakut MKA suhtes, kes põhjustavat ka oma arusaamatute otsustega asjatuid kulutusi. Näiteks artiklis „**Linn jätkab Raadil alustatud**“²⁷¹ (**Kunnar Jürgenson**, linnavarade osakonna juhataja, Tartu Postimees 06.02) kirjeldatakse olukorda, kus „*välguna selgest taevast*“ tabab linnavalitsust MKA „*elektronkiri: amet on alustanud Raadi endises sõjaväelinnakus pooleldi lammutatud kasarmuhoone ajutise kaitse alla võtmise menetlust ning linnal tuleb seal tööd peatada*“. Kuigi MKA oli linnaametniku sõnul kolm aastat tagasi vastava uuringu teinud ning oma hinnangu säilinud hoonetele andnud – et endisel garnisoni territooriumil säilinud hooned ei vasta mälestise tunnustele. Linnaametnik nendib: „*Kuigi õiguslikku alust tööde peatamiseks Kasarmu 11 kinnistul muinsuskaitseametil ei olnud, oli linnavalitsus asjaolude selgitamiseni nõus lammutustööd 22. jaanuarini peatama. See otsus nõudis linnalt lisakulusid, sest põhjustas sealsele töövõtjale asjatu tööseisaku.*“

MKA ja ka teiste raha raiskamise teema tuleb esile ka Postimehe ajakirjaniku **Marko Püüa** kahest artiklist, mis ta on pühendanud Tallinna Vanasadama süvendamisel päevavalgele tulnud 18. sajandist pärit sõjalaeva vraki ülestõstmisele ja siis jälle uputamisele: „**Muinsuskaitse laseb laevavraki uputada**“²⁷² (Marko Püüa, PM Online 14.08) ja „**Marko Püüa: uputatud ajalugu**“²⁷³ (Marko Püüa, PM Online 14.08). Autor kirjeldab olukorda. Tuukrid tõid MKA järelevalve all Tallinna Vanasadama kai äärest merepõhjast välja vana laevavraki. Pärast kallist ülestõstmistööd ja kui laevavraki jäänused olid kolm-neli kuud kuival maal päikese käes kuivanud, siis MKA peadirektori Kalev „*Uustalu sõnul leidsid asjatundjad, et sellisena, nagu laevavrakk välja tõsteti, polnud seda mõtet tervena säilitada*“.

²⁷¹ http://tartu.postimees.ee/070207/tartu_postimees/arvamus/243253.php

²⁷² <http://www.postimees.ee/140807/esileht/siseuudised/276967.php>

²⁷³ <http://www.postimees.ee/140807/esileht/arvamus/276936.php>

Uustalu öeldut ka tsiteeritakse: „*Vrakk pannakse samasse keskkonda tagasi ja kui keegi soovib, saab ta seda tulevikus uurida.*“

Püüa avaldab oma isiklikku hoiakut MKA tegevuse osas, kriitiliselt küsib ta: „*Miks üldse tõsteti sajandeid merepõhjas vettinud tammepalgid välja päikese kätte, kui polnud teada, mis neist edasi saab? On teada, et selline puit „rikneb“ ajaloo tarvis lausa päevadega. Ja miks peaks nüüd Tallinna sadam peale maksma, et kuivanud puu põhja lasta?*“ Artiklis on küll kirjeldatud, kui vaevaline ja aeganõudev oli vraki tükkide ülestõstmine, mille juures läks tarvis mitut kraanat, tööde hinda ei ole toodud, on aga mainitud, et uputamine maksab ligi 100 000 krooni.

Sel aastal väga aktuaalse Vabadussõja võidusamba projektikonkursi ja selle võidutööga seoses mainitakse MKA-d vaid Postimehes ja jällegi vaid kontekstis – mida kindlasti ei saa pidada piisavaks teema muinsuskaitse tundlikkust silmas pidades –, et MKA ei võta arvesse muinsuskaitse spetsialistidest moodustatud Muinsuskaitse Nõukogu seisukohta, nagu ka paljude teiste ühiskonna arvamusi arvamust. Ehkki Vabadussõja võidusammas kahtlemata pidanuks olema suurel määral ka riikliku muinsuskaitse seisukohast oluline teema. Pärast võidutöö väljakuulutamist argumenteerib **Krista Kodres** Postimehes veenvalt, miks väljavalitud töö ei sobi teostamiseks, tuues esmaseks põhjuseks kavandi kui terviku „ilmselge kunstiline küündimatuse“. („**Krista Kodres: küündimatusega tasutud auvõlg**“²⁷⁴, Krista Kodres, PM Online 06.11). Artikli lõpus nendib Kodres: „*Nagu teada, on nõukogu ettepanekud muinsuskaitseametile üksnes soovituslikud.*“

Ka Tartu mnt Turisti poe muinsuskaitse alla võtmise teemast kujuneb sisuliselt vastasseis Muinsuskaitse Nõukogu ning kultuuriminister Palmaru ja MKA peadirektori Uustalu vahel, millest kirjutab **Mart Kalm** paljastavas artiklis „**Kalm: Palmaru surus Keskerakonna ärihuve läbi**“²⁷⁵ (EPL Online 14.03).

Kalmu sõnul puhkes torm aasta eest, kui kultuuriminister Palmaru ei kinnitanud MKA ettepanekut tunnistada Tartu mnt valuutapood mälestiseks. Kuna Palmaru ei küsinud otsust tehes nõu ministri nõustamiseks mõeldud Muinsuskaitse Nõukogult, koostas ekspertidest koosnenud kogu avaliku pöördumise. Seepeale on kultuuriminister 2. märtsil koostanud uue

²⁷⁴ <http://www.postimees.ee/061107/esileht/arvamus/293711.php>

²⁷⁵ <http://www.epl.ee/news/eesti/mart-kalm-palmaru-surus-keskerakonna-arihuve-labi.d?id=51079434>

Muinsuskaitse Nõukogu põhimääruse, mis Kalmu sõnul sisuliselt ütleb, et nõukogu „*tohib arvamust avaldada ainult siis, kui minister, valdkonna asekanstler või muinsuskaitseameti peadirektor seda küsivad. Kui seni kinnitas ameti juures olevad arheoloogia-, kunsti- jne mälestiste ekspertnõukogud muinsuskaitse nõukogu, siis nüüd moodustab need ameti peadirektor (Palmaru poolt ametisse pandud Kalev Uustalu – EPL). Senine töökorraldus andis kodanikule vähemalt mingigi kaitse ametnike omavoli vastu. Nüüd aga kehtib süsteem, kus muinsuskaitseamet on avalikust kontrollist ennast täielikult barrikaadinud.*”

See kirjutis mõjub kahtlemata MKA mainele laastavalt – MKA-st räägitakse seoses ametnike omavoliga. Turisti poe muinsuskaitse alla võtmise küsimuse puhul oleks olnud ootuspärane, et avalikkuses on esil oma seisukohaga ka MKA, aga MKA hoiab tagaplaanile, taandab end tülikast teemast – sellest küsimusest kujuneb arhitektuuriteadlase Mart Kalmu ja kultuuriminister Palmaru omavaheline vastasseis.

3.2.3. MUINSUSKAITSE EDUSAMMUD

Pealkirja all „**Urmas Ott kandideerib riigi kultuuripremiale**“²⁷⁶ (Madis Taras, EPL Online 29.01) antakse teada, et kinnitati riigi kultuuripremiate kandidaatide nimekiri. Kandidaatide hulgas riigi kultuuripremiale pikaajalise väljapaistva loomingulise tegevuse eest on ka Heino Uuetalu, kelle on esitanud MKA.

Pealkirjade all „**Väärtuslike kultuuriesemete väljavedu saab täpsemad piirid**“²⁷⁷ (Kadri Masing, EPL Online 31.05) ja „**Kultuuriväärtuste väljavedu saab täpsemad piirid**“²⁷⁸ (PM Online 31.05) ilmusid uudised, et valitsus kiitis heaks kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse eelnõu ning see saadetakse Riigikokku esimesele lugemisele. On öeldud, et seaduseelnõus on määratletud kultuuriväärtused, mille väljaviimiseks teistesse Euroopa Liidu riikidesse või ekspordiks väljapoole ühenduse piire on vaja taotleda Muinsuskaitseametilt väljaveoluba ning et järelevalvet selle üle teostavad vastavalt oma pädevusele Muinsuskaitseamet ja Maksu- ja Tolliamet.

²⁷⁶ <http://www.epl.ee/news/kultuur/urmas-ott-kandideerib-riigi-kultuuripremiale.d?id=51073363>

²⁷⁷ <http://www.epl.ee/news/kultuur/vaartuslike-kultuuriesemete-valjavedu-saab-tapsemad-piirid.d?id=51089067>

²⁷⁸ <http://www.postimees.ee/131107/esileht/siseuudised/263773.php>

Kuivõrd seda seadust oli vaja, sellest oli Postimehes juttu poolteist kuud varem artiklis „**Vanavara laialitassimisele pole siiani suudetud piiri panna**“²⁷⁹ (Alo Lõhmus, PM Online 16.04), kus vesteldakse MKA nõunikuga kultuuriväärtuste väljaveo alal Aet Tamme, kes ühtlasi kuulus seaduse eelnõud ette valmistavasse töögruppi.

Selgus, et euroliidu ainsa liikmena lubas Eesti teistesse liidu riikidesse välja vedada mis tahes kultuuriväärtuslikke esemeid, mis polnud võetud muinsuskaitse alla ega kuulunud muuseumide fondidesse. „*Tegelikult võivad firmad välja viia ükskõik mida ükskõik kuhu,*“ tsiteeriti Aet Tamme. Tamm kirjeldas olukorda, kus ta näiteks sai firmadelt telefonikõnesid, kus uuriti, kas kokku ostetud ning lahti võetud vanu aitu ja saunu saaks eksportida Prantsusmaale või Inglismaale, ning olemasoleva seadusandluse juures ei olnud MKA-l õigust keelduda. Nii võidi näiteks kusagilt Võrumaa metsadest varastada mõni romantiline palksaun ja kokkupanduna võis see uue omaniku leida ka välismaal. Suhteliselt menukas väljaveoartikkel olid ka vanad laudpõrandad. Muinsuskaitseamet pidi kõigile päringutele andma jaatava vastuse. „*Ma ei saa kontrollida, kas mitte mõni suvaline inimene pole läinud mõnda tühja tallu ja sealt kogu puumaterjali ära müüinud. Aga igal juhul selline kummaline liikumine on,*“ tõdes Tamm.

„**Muinsuskaitseamet määras Võrumaale uue inspektori**“²⁸⁰ (Kadri Masing, EPL Online 17.01) – uudis, milles öeldakse, et Võrumaal asus tööle uus vaneminspektor Martti Veldi.

3.2.4. EELARVE

Intrigeeriva pealkirja all „**Kuhu jagasid poliitikud kurikuulsad 202 miljonit krooni „katuseraha**“²⁸¹ (Ardo Kaljuvee, EPL Online 02.02) on toodud pikk loetelu, kus muu hulgas on kirjas ka, kui palju ja milliste objektide jaoks riik andis raha MKA-le (Volveti kõrtsihoone konserveerimine 500 000 kr, Sindi kalevivabriku peahoone konserveerimiseks 300 000, Pärnu Vanalinna põhikooli restaureerimisprojekti alustamiseks ja uuringuteks 100 000 kr ja Tahkuranna õigeusu kiriku arhitektuuriliseks uuring ja sisetöödeks 100 000).

²⁷⁹ <http://www.postimees.ee/170407/esileht/siseuudised/255360.php>

²⁸⁰ <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitseamet-maaras-vorumaale-uee-inspektori.d?id=51071787>

²⁸¹ <http://www.epl.ee/news/eesti/kuhu-jagasid-poliitikud-kurikuulsad-202-miljonit-krooni-katuseraha.d?id=51073903>

Tuuli Kochi artiklis „**Parteid jagasid valimiste eel üksmeelselt laiali 202 lisamiljonit**“²⁸² (PM Online 01.02) selgitatakse, et tegu on kohalikele omavalitsustele jagamiseks mõeldud 202 miljoni krooniga, mis lisati 2007. aasta riigieelarvesse kolmandal lugemisel. Valgustatakse, et lõviosa 202 miljonit jagus peamiselt Keskerakonna juhitud ministriumidele:

Võrdlusena nähtub siit artiklist aga, et kui näiteks haridusministeeriumile anti 97,9 mln, siis MKA-le vaid 3,1 mln. Jääb mulje, et muinsuskaitse ei ole Keskerakonna jaoks siiski prioriteet.

Oktoobris mainitakse Postimehes ka MKA selle aasta eelarve suurus – 59 miljonit („**Karistust põlgavad mälestiste omanikud heidavad varju muinsuskaitsejaile**“²⁸³ (**Priit Rajalo**, PM Online 18.10)).

Majandusbuumi ajastule kohaselt on ka üksikuid positiivseid uudiseid. Näiteks **BNSi** uudises „**Kultuuriministeerium plaanib ligi 70 miljoni krooniga kirikuid toetada**“²⁸⁴ (PM Online 30.09) öeldakse, et kultuuriministeerium on lõppeva aasta lisaelarve ja 2008. aasta riigieelarve eelnõudesse kirikute toetuseks planeerinud 68,13 miljonit krooni, sealhulgas MKA pühakodade programmile 28 630 000 krooni; ning mitmete kirikutele otse ministriumide eelarvest, nt Tartu Pauluse ja Tartu Jaani, Narva Aleksandri kirikule ning Kuressaare Laurentsiuse kirikule projekterimis- ja ehitustöödeks.

MKA saab saabuval aastal jõuliselt edasi minna pühakodade programmiga, „*millele eelarve annab kokku 28,6 miljonit krooni*“, mainib Postimees ka kuu hiljem („**Peterburi eestlaste Jaani kiriku kohal lasub lammutamishirm**“²⁸⁵, **Kai Kalamees**, PM Online 29.10). Postimees lisab, et kuigi järgmise aasta eelarvekava kasvatab tänavusega võrreldes neli korda pühakodade restaureerimisele minevat summat, ei leia sealt Peterburis asuvat kirikut.

Aasta algul jätkub ka Tartu Jaani kiriku terrakotasulptuuride restaureerimise teema. Laine Jänes Tartu linnapeana ja Jaani kiriku sihtasutuse nõukogu esimehena nõuab terrakotakujude restaureerimise kiirendamist – ligi tuhandest kujukesest on restaureeritud alla 200 – ning taotleb MKA-lt nõusolekut võtta nende restaureerimise ja konserveerimise tellimine ning

²⁸² http://www.postimees.ee/150207/esileht/olulised_teemad/riigikogu_2007/242391.php

²⁸³ <http://www.postimees.ee/211007/esileht/siseuudised/290064.php>

²⁸⁴ <http://blog.postimees.ee/011007/esileht/siseuudised/286346.php>

²⁸⁵ <http://www.postimees.ee/011107/esileht/siseuudised/292145.php>

järelevalve tööde üle. („Terrakotade restaureerimist ootab pööre“²⁸⁶, Martin Pau, PM Online 05.01) Jänese arvates tuleks muinsuskaitserahale hankida lisa muudest allikatest ning koolitada uusi restaureerijaid.

Alapealkirja all “Muinsuskaitse ei tõtta“ on aga ajakirjanik tsiteerinud MKA restaureerimisosakonna peaeksperti Kaire Toomingat, kes on tööde kiirendamise osas umbusklik: „*Nagu ütles Sammalhabe: haudumine vajab vaikust ja rahu. Restaureerimine on väga aegavõttev protsess, siin pole võimalik teha midagi väga kiiresti.*“ Tooming ütleb, et amet pole tellija rolli käestandmise vastu, kuid ootab enne Jaani kiriku sihtasutuse selget kirjalikku kava, millises tempos peaks restaureerimine järgnevat aastail käima. Artiklis on ka mainitud, et terrakotade restaureerimiseks ja konservimiseks on MKA alates 2000. aastast eraldanud kokku ligi 1,4 miljonit krooni ehk ligi 200 000 krooni aastas. Töö on olnud algusest peale kunstiteadlase Eve Altko käes, kes on kasutanud ka üht abilist. Öeldakse, et Jaani kiriku, seega ka kõigi terrakotakujude omanik on alates 2000. aastast EELK Ülikooli-Jaani kogudus, kelle volitusel ajab kõiki kiriku majandusasju sihtasutus. Sellega seoses ütleb Tooming: „*Üks mis kindel: meie eraldatavad summad peavad ka tulevikus minema ainult terrakotade restaureerimiseks ja konserveerimiseks, mitte sihtasutuse kulude katteks.*“

Lugejale jääb mulje, et võib-olla ei olegi alati MKA raha kulutatud selleks otstarbeks, milleks see on eraldatud. MKA ametniku sõnavõtt jätab positiivse, tasakaaluka ja asjatundliku mulje.

Laine Jäneses pälvib MKA-ga seoses ajakirjanduse tähelepanu taas, kui ta Palmaru järel kultuuriministri ametikohale on asunud. Uus kultuuriminister on ametkonda toetav. Artiklis „**Jänese muinsuskaitse saavad juurde kolm töötajat**“²⁸⁷ (PM Online , Priit Rajalo 18.10) tunnistab Jänese, et ta pole MKA-le etteheiteid tegeva riigikontrolli auditiga kursis (et MKA ei suuda mälestiste omanikele kaitsekohustuse teatise välja saata ega registrisse kantud mälestisi inspekteerimas käia), kuid lubab MKA-le järgnevat aastaks raha kolme uue ametniku palkamiseks, kes tema sõnul hakkavad tegelema muinsuskaitse eritingimuste väljatöötamisega – ning seda riigi kulul: „*Seni on seda teinud muinsuskaitseobjektide omanikud ise, kuid ma ei pea seda kuigi õigeks, et muinsuskaitse saab praegu nende esitatud tingimusi lihtsalt kas kinnitada või mitte.*“ Uus kultuuriminister lubab MKA-le järgnevat aastaks raha juurde ühtekokku 4,3 miljonit krooni.

²⁸⁶ http://tartu.postimees.ee/050107/tartu_postimees/237373.php

²⁸⁷ <http://rooma.postimees.ee/211007/esileht/siseuudised/290066.php>

3.3. Muud teemad

Muudel MKA-ga seotud teemadel ilmus kokku 44 kirjutist, neist Eesti Päevalehes 25 ja Postimehes 19.

Kaks artiklit käsitlevad Pronkssõduri juures tehtavaid väljakaevamistöid.

Artiklis „**Valitsus andis kaitseministrile õiguse kalmistutega tegeleda**“²⁸⁸ (PM Online 19.04) öeldakse, et kui võrd kaitseväe kalmistutega seonduv on riigi- ja mitte kohaliku elu või eraeluline küsimus, saab kaitseväe kalmistutel muinsuskaitseadusest tulenevate ülesannete ainuvõimalikuks teostajaks olla muinsuskaitseamet.

Eesti Päevalehe pikemas ülevaates „**Väljakaevatud säilmed ootavad tuvastamist**“²⁸⁹ (Signe Kalberg, EPL Online, 03.05) olukorrast pärast pronksmehe teisaldamist mainitakse MKA-d positiivses kontekstis: „*Väljakaevamistöde tulemusi tutvustades märkis muinsuskaitseameti peaarheoloog Ants Kraut, et kõik ajaloolistel fotodel olnud kirstud on välja kaevatud.*“

Valutatakse südant, et vanalinna ümber kerkivad „betoonkastid“ hakkavad üha rohkem varjutama Tallinna suurimat vaatamisväärsust, vanalinna. („**Kõrghoonete ring vanalinna ümber tükitab vaadet varjama**“²⁹⁰, Urmas Tooming, PM Online 14.03). Sellest räägivad Postimehele endine Tallinna vanalinna arhitekt Jaan Sotter ning muinsuskaitsealase esimees ja UNESCO Eesti rahvusliku komisjoni ekspert maailmapärandi küsimustes Jaan Tamm. MKA kohta on siin vaid mainitud, et vanalinna vaadeldavust mõjutavate planeeringute puhul ütleb enamikul juhtudel „*oma sõna sekka ka riigi muinsuskaitseamet*“.

Samas, MKA kommentaare kõrghoonete teemal päevalehtedest ei leia.

Ajakirjandusse jõuab ka 2005. aastal lahvatanud Vigala kiriku altari ja kantsli ülevärvimise skandaali järelkaja. Altari üle värvitud Vigala kiriku õpetaja ja koguduse majandusasjade eest vastutava juhtliikme vastu esitas MKA enam kui kahe miljoni kroonise hagi. Hiljem aga võttis hagi tagasi ja saavutas selles küsimuses kokkuleppe EELK-ga. (**Haldi Ellam**, „**Altari**

²⁸⁸ <http://www.postimees.ee/190407/esileht/siseuudised/256060.php>

²⁸⁹ <http://www.epl.ee/news/eesti/valjakaevatud-sailmed-ootavad-tuvastamist.d?id=51085547>

²⁹⁰ <http://sudoku.postimees.ee/140307/esileht/siseuudised/tallinn/249868.php>

värvimise saaga jõudis lõpule“²⁹¹, EPL Online 22.05; „Vigala altari värvimise saaga jõudis lõpule“²⁹², PM Online 22.05).

Muud teemad, kus ametit on mainitud seoses sellega, et MKA kinnitas või kiitis midagi heaks või on teinud ettekirjutuse millegi osas. Aga on ka kirjutisi, kus on toodud MKA ametniku pikem ja sisulisem kommentaar:

Uudistes „Ringkonnakohus jättis Kunda Hiimäe tuulepargi detailplaneeringu jõusse“²⁹³ (Kadri Masing, EPL Online, 20.02) ja „Härjapea Koda pöördus Kunda Hiimäe kaitseks riigikohtusse“²⁹⁴ (Kadri Masing, EPL Online, 21.03) öeldakse, et detailplaneeringu on heaks kiitnud mh ka MKA. Põhjalikumalt selgitab olukorda Postimehe artikkel „Maausulised pöördusid Kunda tuulepargi asjus riigikohtusse“²⁹⁵ (PM Online 21.03), kus vahendatakse maausulisi ja taarausulisi ühendava Maavalla Koja vanema Ahto Kaasiku kriitikat MKA aadressil: „*Muinsuskaitseamet, mis institutsioonina peaks hiisi igakülgseks kaitsma, väljastas paari aasta eest kooskõlastuse kaitsealusesse hiide tuulepargi rajamiseks, pidades silmas üksnes selle arheoloogilist väärtust. Paiga ajalooline vaimne ruum ja sellega seotud kultuuripärand jäeti aga sootuks tähelepanuta.*“

Uudisest „Muinsuskaitse toetab Viljandimaa linnuste säilitamist“²⁹⁶ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 09.03) saab teada, et MKA andis Viljandimaale selleks aastaks 1,3 miljonit krooni, millest Viljandi linnuse varemed saavad 300 000 krooni.

Uudised „Endise Pärnu vangla kinnistu on taas müügis“²⁹⁷ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online, 17.05) ja „Ministeerium üritab taas Pärnu vanglat müüa“²⁹⁸ (Ester Vilgats, PM Online 07.06) teavitavad, et justiitsministeerium kuulutas välja Pärnu vangla kinnistu ja

²⁹¹ <http://www.epl.ee/news/eesti/altari-varvimise-saaga-joudis-lopule.d?id=51087918>

²⁹² <http://www.postimees.ee/060807/esileht/siseuudised/262047.php>

²⁹³ <http://www.epl.ee/news/eesti/ringkonnakohus-jattis-kunda-hiimae-tuulepargi-detailplaneeringu-jousse.d?id=51076445>

²⁹⁴ <http://www.epl.ee/news/eesti/harjapea-koda-poordus-kunda-hiimae-kaitseks-riigikohtusse.d?id=51080383>

²⁹⁵ <http://www.postimees.ee/310507/esileht/siseuudised/251162.php>

²⁹⁶ <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitse-toetab-viljandimaa-linnuste-sailitamist.d?id=51078747>

²⁹⁷ <http://www.epl.ee/news/majandus/endise-parnu-vangla-kinnistu-on-taas-muugis.d?id=51087391>

²⁹⁸ <http://www.postimees.ee/070607/esileht/siseuudised/264962.php>

hoonete teise enampakkumise ja justiitsministeeriumi ametniku sõnul ei pea MKA vajalikuks tunnistada vanglahooneid kultuurimälestiseks. Postimees rõhutab ka, et objektile on raske ostjat leida, kuna tehtavate projektide osas tuleb tellida ka muinsuskaitse eritingimused.

Päevalehe uudises „**Saksa sõjavangide kalmistult varastati mälestustahvel**“²⁹⁹ (**Maria-Elisa Rannajõe**, EPL Online, 17.07) öeldakse, et Tallinnas Pirital asuvalt Saksa sõjavangide kalmistult on varastatud mälestustahvel, mille endised Saksa sõjavangid püstitasid tänuks Eesti rahvale. MKA on siin vaid kontekstis: *“Muinsuskaitseamet ei osanud öelda, kes kalmistut hooldab.”*

Mark Soosaar avaldab Postimehe artiklis „**Mark Soosaar: kes ohjeldaks saehullust?**“³⁰⁰ (Mark Soosaar, PM Online 23.10) nõrdimust puude mahavõtmise üle Eesti linnades ja sellega seoses rahulolematust MKA tööga: *„Viljandi puudesaagas on tähelepanuväärne, et hoolimata kümnetest artiklitest Sakalas ning saadetest Vikerraadios, vaatas keskkonnateenistus toimuvat vaikides pealt. Ja muinsuskaitseamet kooskõlastas külma rahuga kohtumaja kaitsevööndis asuvate kultuurilooliste puude saagimise!“*

Päevalehe uudisest „**Nord Stream ei näe takistusi Eesti käest uuringuloa saamisel**“³⁰¹ (**Jan Jõgis-Laats**, EPL Online 02.08) saab lugeja teada, et Eesti valitsus langetab tõenäoliselt lähiajal otsuse, kas lubada Läänemere põhja kavandatava Vene-Saksa gaasijuhtme keskkonnauuringuid Eesti majandusvööndisse jäävatel aladel. Erinevate ametkondade hulgas on otsustajaks ka Muinsuskaitseamet. Postimehe samateemalises artiklis „**Gaasijuhtme uuringutaotlus jõuab valitsusse**“³⁰² (**Lauri Linnamäe**, PM Online 12.09) öeldakse küll, et MKA juhtis tähelepanu viiele laevavrakile, mis asuvad uuringualal või selle vahetus läheduses. Üks laevavrakk, Stella Maris, on kaitse all ning kaks ajutise kaitse all. Ülejäänud kahe kultuuriväärtuse selgitamiseks tuleb neid uurida.

MKA-d mainitakse ka sel aastal aktuaalse Viru väljaku arendamise ja Viru Pojaga seoses. **Inge Rumessen** pikemas artiklis „**Viru väljaku tühermaale on mõne aastaga kerkinud**

²⁹⁹ <http://www.epl.ee/news/online/saksa-sojavangide-kalmistult-varastati-malestustahvel.d?id=51094458&com=1&no=0&s=1>

³⁰⁰ <http://www.postimees.ee/281007/esileht/arvamus/290986.php>

³⁰¹ <http://www.epl.ee/news/eesti/nord-stream-ei-nae-takistusi-eesti-kaest-uuringuloa-saamisel.d?id=51095943>

³⁰² <http://www.postimees.ee/130907/esileht/majandus/282481.php>

klaasallee³⁰³ (EPL Online 17.07) nendib, et Viru väljaku detailplaneeringud on tekitanud mitmeid vaidlusi ja olnud kompromisside ahel. Ta toob näite: „*Viru väljak 2 kinnistu hoone osas oli muinsuskaitseamet varem seisukohal, mis ei lubanud sinna üle kahekorruselist hoonet rajada. Hiljem muinsuskaitse leebus ning lubas uue hoone rajada tingimusel, kui säilib ajalooline fassaad. Nüüd näebki ärihoone projekt ette “klaasist mütsi” ehitamist sarnaselt Fahle majaga.*“

Ajakirjandus jätab mulje, et MKA annab ärihuvidele järele. On toodud ära arhitektuuriteadlase Krista Kodrese ja arhitektuuriajaloolase Mart Kalmu hinnangud Viru väljaku ja Viru Pojaga seoses, MKA-d nemad ei maini.

Üldiselt keskendub ajakirjandus vaidlustes Viru Poja üle linnavalitsuse ja Viru poja arendamisega tegeleva OY Pontose juhi Yrjo Vanhaneni vastasseisule. Siiski, Eesti Päevalehe artiklites „**Linnavalitsus ei anna Viru pojale ehitusluba**“³⁰⁴ (**Maria-Elisa Rannajõe**, EPL Online 02.10), „**Tallinn ei anna Viru Pojale ehitusluba**“³⁰⁵ (PM Online 02.10), „**Linn ei anna Viru Pojale ehitusluba**“³⁰⁶ (**Ardo Kaljuvee**, EPL Online 03.10) ja „**Viru hotelli omanikud ja linn otsivad ühist keelt**“³⁰⁷ (PM Online 29.10) mainitakse MKA-d seoses, et kõnealuse hoone detailplaneeringu osaliselt kehtetuks tunnistamist on toetanud teiste ametiasutuste kõrval ka MKI.

Artiklis „**Viru poja arendaja: linna käitumine on ohumärk välisinvestoritele**“³⁰⁸ (**Maria-Elisa Rannajõe**, EPL Online 02.10) antakse pikemalt sõna Viru Poja arendajale Yrjo Vanhanenile. Tema sõnul ei vasta tõele väide, nagu võiks Viru Poeg olla vanalinna UNESCO maailmapärandist väljajäämise põhjus ja tegemist on Tallinna linna tõlgendusega, mida kasutatakse ettekäändeks ehitusloast keeldumisel. Vanhanen süüdistab ka MKA-d, öeldes, et žüriis, kes praeguse Viru keskuse ehitise koos Viru pojaga välja valis, osalesid nii linnavalitsus kui ka MKA: *“Mõlemad asutused on kõigepealt andnud Viru poja suuruse ja*

³⁰³ <http://www.epl.ee/news/majandus/viru-valjaku-tuhermaale-on-mone-aastaga-kerkinud-klaasallee.d?id=51094347>

³⁰⁴ <http://www.epl.ee/news/tallinn/linnavalitsus-ei-anna-viru-pojale-ehitusluba.d?id=51103260>

³⁰⁵ <http://www.postimees.ee/041007/esileht/siseuudised/tallinn/286728.php>

³⁰⁶ <http://www.epl.ee/news/tallinn/linn-ei-anna-viru-pojale-ehitusluba.d?id=51103364>

³⁰⁷ <http://www.postimees.ee/301007/esileht/siseuudised/tallinn/292114.php>

³⁰⁸ <http://www.epl.ee/news/tallinn/viru-poja-arendaja-linna-kaitumine-on-ohumark-valisinvestoritele.d?id=51103271>

kõrguse tingimused, seejärel valinud välja lahenduse ja lõpuks kinnitanud selle lahenduse sobivuse oma allkirjaga. Praeguseks tundub, et nende endi kehtestatud reeglid ja allkirjad.“

Pealkiri „**Muinsuskaitse päästab teaduste akadeemia instituudi lammutamisest**“³⁰⁹ (Dannar Leitmaa, EPL Online 17.10) mõjub positiivsena – et kinnisvaraarendajatele ei anta lõputult järele. Uudises öeldakse, et tõenäoliselt võtab MKA kultuurimälestisena kaitse alla Estonia pst 7 asuva Eesti Teaduste Akadeemia instituutide hoone ja et praegu on see võetud ajutiselt kaitse alla.

Selgub, et initsiatiiv vältida Estonia pst 7 puhul endise Sakala keskuse saatust ja taotleda maja muinsuskaitse alla võtmist tuli TKVA-lt, kes viib läbi ekspertiisi, millega üritab Muinsuskaitse Nõukogule põhjendada hoone kaitse alla võtmise vajalikkust.

Ajakirjanik on küsitlenud TKVA muinsuskaitse osakonna juhti Boris Duboviki, kes räägib selle hoone kultuurilisest väärtusest.

MKA seisukohta, kas kultuuriväärtuste ameti taotlus rahuldatakse ja võetakse kultuuriväärtusena kaitse alla, ei ole küsitud. Jääb mulje, et MKA hoiab jällegi madalat profiili ega ütle sel teemal avalikkusele midagi.

Postimehe uudises „**Lammutamisohus puumajad võeti ajutiselt muinsuskaitse alla**“³¹⁰ (Urmas Seaver, 15.11) öeldakse, et MKA võttis ajutise kaitse alla neli kahekorruselist puumaja Tallinna kesklinnas ning kaalub nende võtmist püsiva kaitse alla, et hooneid ei saaks maha lammutada.

Majade kaitse alla võtmist on taotlenud TKVA muinsuskaitse osakonna peaspetsialist Oliver Orro, kes on ajakirjanikule oma taotlust põhjendades öelnud, et tegemist on 20. sajandi alguses Tallinna rajatud niinimetatud Lenderi tüüpi majadega, mida seni kaitstud peaaegu pole. Teda on ka ühe lausega tsiteeritud: „*Mõte on see, et kaitse all peaksid olema mitte ainult kõige silmapaistvamad majad, vaid ka oma ajastu tüüpilised näited.*“

Artiklis öeldakse, et otsuse teeb kultuuriminister, eelnevalt peab aga seda toetama kultuuriministeeriumi juures tegutsev Muinsuskaitse Nõukogu. Seekord on siiski ka MKA

³⁰⁹ <http://www.epl.ee/news/tallinn/muinsuskaitse-paastab-teaduste-akadeemia-instituudi-lammutamisest.d?id=51109032>

³¹⁰ <http://www.postimees.ee/161107/esileht/siseuudised/tallinn/295619.php>

ametniku seisukoht toodud: „*Riigi muinsuskaitseameti arhitektuurimälestiste peainspektor Hain Toss märkis, et näiteks ameti juures tegutsev arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu toetas majade võtmist püsiva kaitse alla.*“

2007. aastal pani Riigi Kinnisvara AS enampakkumisel müüki riiklikud esindusvillad Nõmmel Näituse 23 ja Nurme 47. Sel puhul on Ants Juske usutlenud Mart Kalmu („**Nurme ja Näituse residents müügis kui pörsas kotis**“³¹¹, Ardo Kaljuvee, EPL Online, 28.04). Kalm räägib nende kahe villa arhitektuursest väärtusest ja loost ning väljendab pahameelt seeütle, et koos müügi- ja pakumise teadustatusega ei ole piisavalt teadvustatud, et tegu on muinsuskaitsealuste majadega: „*Inimesed, rikkurid, kes panevad enampakkumisel välja miljoneid, ei saa Riigi Kinnisvaralt teada, mida nad tohivad seda maja ostes muuta, mida mitte. See näitab seda, et Riigi Kinnisvara ei taipa üldse, et riik ise on need mälestisteks kuulutanud. Riik ei tohi niimoodi pörsast kotis müüa. Kui ta tegeleb mälestistega, on tal erikohustused.*“

Artikli lõpus on küsitud kommentaari riigikantselei infonõunikult Sten Hanssonilt, kes ütleb, et MKA on Näituse 23 ja Nurme 47 residentsi kuulutanud riigi kaitse all olevateks mälestisteks ja neile on seatud kaitsekohustus.

Jääb mulje, et müügidokumentides on info puudulik. Tänu ajakirjanduse sekkumisele saavad ostuhuvilised teadlikuks, millega õieti tegu, ja tekib ka lõpuks dialoog Riigi Kinnisvara AS-iga.

Garel Püüa artiklis „**Müürid raeplatši all jäävad klaaskatteta**“³¹² (EPL Online 05.05) öeldakse, et Raekoja platsil lõppenud kaevamised näitasid, et vaekoja müürid on nii halvas seisus, et ei vääri klaasiga katmist. Selliselt kõlab artiklis TKVA muinsuskaitse osakonna juhataja Boris Duboviku arvamus. Varem oli kavandatud Raekoja platsil 1944. aasta märtsipommitamise järel lammutatud vaekoja alusmüürid rahvale näitamiseks klaasiga katta ning valgustada. Öeldakse, et MKA peatas kaevamistööd arheoloogidest eksperdikomisjoni nõuandel 26. aprillil.

³¹¹ <http://www.epl.ee/news/kultuur/nurme-ja-naituse-residents-muugis-kui-porsas-kotis.d?id=51085039>

³¹² <http://www.epl.ee/news/tallinn/muurid-raeplatši-all-jaavad-klaaskatteta.d?id=51085857>

Uudis mõjub MKA imagole pigem positiivselt – amet võttis seisukoha, tuginedes ekspertidele.

Päevalehe artiklis „**Keila-Joast võib saada riigipea uus residents**“³¹³ (Kärt Anvelt, EPL Online 29.05) on teemaks Keila-Joa lossikompleksi kasutuselevõtmine presidendi residentsina. Riigi Kinnisvara AS-il tuleb nüüd esimeste ülesannetena Keila-Joa lossikompleksi hoolikalt valvata võimalike vandaalide eest ning võtta ette mitu miljonit krooni maksev katuse parandus. „*Viimase ettekirjutuse on teinud muinsuskaitseamet,*“ öeldakse artiklis.

Uudises „**Narva linn müüb endise koolimaja**“³¹⁴ (Mari Kodres, EPL Online 17.08) on MKA-d mainitud positiivses valguses, seoses Narva jõe kaldapealsel asuva Juhkentali koolimaja müügiga: „*Muinsuskaitseamet on soovitanud olemasolevast koolihoonest põhja suunas jäävat nõlvapealset ala mitte hoonestada ning piirduda praeguse hoonestuskõrgusega.*“

MKA mainele positiivselt mõjuvad artiklid, kus MKA ametnikule on antud sõna põhjalikumaks ja sisulisemaks selgituseks, näiteks arheoloogiliste leidude puhul.

Seoses haruldase leiuga „**Maapõu varjas viikingite aja rauasulatuskeskust**“³¹⁵ (Garel Püüa, EPL Online 24.08) – Saku vallas leiti muinasajast pärit metallisulatuskompleks – on ajakirjanik võtnud pikema kommentaari MKA Harjumaa arheoloogiamälestiste inspektorilt Ulla Kadakaselt. Tsiteeritakse Kadakast, kes räägib põhjalikult leiu tähtsusest ja tähendusest ning kiidab krundi omanikku, kelle majaehitus nüüd pikemaks ajaks pooleli jääb, tema mõistva suhtumise eest. MKA ametniku kommentaar mõjub väga positiivselt ja valgustavalt.

Nii Postimees kui ka Eesti Päevaleht vahendavad ajalehe Oma Saar uudist pealkirja all „**Saaremaalt leiti väärtuslik rahapada**“³¹⁶ (EPL Online 28.08; PM Online , 28.08) Öeldakse, et Saaremaal kaevetööde käigus leiti ehtne rahapada tuhatkonna mündiga ning

³¹³ <http://www.epl.ee/news/eesti/keila-joast-voib-saada-riigipea-uus-residents.d?id=51088701>

³¹⁴ <http://www.epl.ee/news/majandus/narva-linn-muub-endise-koolimaja.d?id=51097551>

³¹⁵ <http://www.epl.ee/news/eesti/maapou-varjas-viikingite-aja-rauasulatuskeskust.d?id=51098241>

³¹⁶ <http://pakendiringlus.postimees.ee/231207/esileht/siseuudised/279328.php?saaremaalt-leiti-vaartuslik-rahapada;>

<http://www.epl.ee/news/eesti/saaremaalt-leiti-vaartuslik-rahapada.d?id=51098725>

selle kohta on kommentaari küsitud MKA Põhja-Eesti järelevalveosakonna juhatajalt Silja Konsalt. Tema sõnul on tegu 17. sajandist pärit müntidega, millest osa on hõbedast ja osa muudest metallidest. Leidjat ei avalikustata. MKA arheoloogiamälestiste peainspektori Ants Krauti hinnangul võib avalikustamine kaasa tuua probleeme illegaalsete aardeotsijatega. Silja Konsa kiidab ka rahapaja leidnud inimeste õiget käitumist – teatada leiust muinsuskaitseametile.

Nii Postimehes kui Eesti Päevalehes sama pealkirja all ilmunud uudises „**Aardekütid peavad jahti Saaremaa rahapajale**“³¹⁷ (Erik Rand, EPL Online 29.08; PM Online 29.08) refereeritakse ajalehte Meie Maa ja öeldakse, et hoolimata õnneküttide katsetest hoiavad rahapaja leidja ja leiuga edasi tegelev MKA aarde leiukohta kiivalt saladuses, sest sealt piirkonnast leitakse jätkuvalt münte.

Positiivsena mõjuvad uudised „Saaremaa vallad on huvitatud pukktuulikute säilitamisest“³¹⁸ (Kadri Masing, EPL Online 15.12) ja „Saarlased toetavad tuulikute kaitse alla võtmist“³¹⁹ (Hanneli Rudi, PM Online 15.12). **Öeldakse, et MKA soovib Saare maakonnas kaitse alla võtta tosin kehvast seisukorras pukktuulikut, et neid säilitada ja hävimisohust päästa. Tsiteeritakse MKA Saaremaa vaneminspektori Rita Peirumaa Meie Maale öeldut.**

Uudistes „**Viljandis tulid elamurajooni lähedal päevavalgele inimluud**“³²⁰ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 12.09), „**Eramurajooni lähistel tulid päevavalgele inimluud**“³²¹ (Margus Haav (Sakala), PM Online 11.09) ja „**Viljandis tulid elamurajooni lähedal päevavalgele inimluud**“³²² (Margus Haav (Sakala), PM Online 12.09) antakse teada leiust Viljandis Uueveski eramurajooni lähedal ja et MKA võttis leiupiirkonna esialgu ajutise kaitse alla. Kommentaari on küsitud MKA Viljandimaa osakonna vaneminspektorilt Anne Kivilt: *"Muinsuskaitseametil ega muuseumil pole selles piirkonnas asunud võimalike matmispaikade kohta andmeid ning need on esimesed meieni jõudnud teated."*

³¹⁷ <http://www.epl.ee/news/eesti/aardekutid-peavad-jahti-saaremaa-rahapajale.d?id=51098892>
<http://www.postimees.ee/120108/esileht/siseuudised/279592.php>

³¹⁸ <http://www.epl.ee/news/eesti/saaremaa-vallad-on-huvitatud-pukktuulikute-sailitamisest.d?id=51112623>

³¹⁹ <http://www.postimees.ee/171207/esileht/siseuudised/301712.php>

³²⁰ <http://www.epl.ee/news/eesti/viljandis-tulid-elamurajooni-lahedal-paevavalgele-inimluud.d?id=51100740>

³²¹ <http://www.postimees.ee/110907/esileht/siseuudised/282365.php>

³²² <http://www.postimees.ee/120907/esileht/siseuudised/282487.php>

Artiklis „**Muinsuskaitse peatas Paistu kiriku akende vahetamise**“³²³ (PM Online 04.08) refereeritakse Sakalat. Viljandimaa Paistu kiriku vitraažakende vahetamine jäi MKA nõudmisel pooleli, sest kogudus oli alustanud tööd ilma eksperthinnanguta. Tsiteeritakse MKA Lõuna-Eesti järelevalveosakonna juhatajat Tarvi Sitsi.

Uudis mõjub positiivselt ja MKA-ga kooskõlastamise vajalikkust teadvustavalt.

Uudistes „**Kohus kärpis hiiemäele kavandatava spordikompleksi ulatust**“³²⁴ (Erik Rand, EPL Online 18.10) ja „**Kohus tühistas osaliselt Paluküla hiiemäe planeeringu**“³²⁵ (PM Online 08.10) antakse teada, et kohus tühistas osaliselt planeeringu, mille alusel Kehtna vallavõimud kavatsesid ehitada Kõnnumaa maastikukaitsealal asuva Paluküla hiiemäe nõlvale ja selle kõrvale suurejooneline puhke- ja spordikompleksi.

Päevalehe artiklis on asjaga seoses on ära toodud ka Maavalla Koja kriitika MKA suunas: „*Maavalla Koja kinnitusele on kohtuvaidlus suuresti tingitud asjaolust, et Muinsuskaitseameti tegevus ajalooliste looduslike pühapaikade kaitse korraldamisel on olnud äärmiselt puudulik ja subjektiivne. Hoolimata arheoloogiliste ja folkloristlike eksperthinnangute soovist võeti Paluküla hiiemägi muinsuskaitse alla vaid osaliselt. Samuti kaitseb amet mäel olevaid kultuuriväärtusi valikuliselt ning eirab täielikult paigaga seotud vaimset kultuuripärandit.*“ Süüdistusi lähemalt ei seletata. Ajakirjanik lisab veel: „*Kultuuripärandi kaitsmisel esinevatele tõsistele puudustele viidati ka hiljuti avaldatud Riigikontrolli Muinsuskaitseameti auditi aruandes.*“

Ajakirjanik on kajastanud negatiivset ja seda omalt poolt võimendanud.

Veel kohtuasju. „**Riigikohus tühistas Kunda tuulepargi detailplaneeringu**“³²⁶ (Haldi Ellam, EPL Online 17.10), „**Maausulised seljatasid riigikohtus tuulepargitegijad**“³²⁷ (PM Online 17.10). Riigikohus rahuldab Härjapea taarausuliste ja maausuliste koja kassatsioonikaebuse Kunda linnavolikogu 5. juuli 2006. aasta otsuse peale, millega kehtestati detailplaneering tuulepargi rajamiseks Kunda Hiiemäele. Mh märkis kohtu kolleegium, et

³²³ <http://www.postimees.ee/060807/esileht/siseuudised/275516.php>

³²⁴ <http://www.epl.ee/news/eesti/kohus-karpis-hiiemaele-kavandatava-spordikompleksi-ulatust.d?id=51103978>

³²⁵ <http://www.postimees.ee/161007/esileht/siseuudised/287982.php>

³²⁶ <http://www.epl.ee/news/eesti/riigikohus-tuhistas-kunda-tuulepargi-detailplaneeringu.d?id=51105248>

³²⁷ <http://www.postimees.ee/181007/esileht/siseuudised/289972.php>

muinsuskaitseamet ja keskkonnateenistus olid detailplaneeringu kooskõlastanud vaid tingimuslikult.

Päevalehe uudises „**Ahja mõisahoone põles maha**“³²⁸ (Maria-Elisa Rannajõe, EPL Online 09.10) on ajakirjanik seoses Ahja mõisahoone põlenguga küsinud kommentaari MKA juhilt Kalev Uustalult, kes ütles, et põlenguga tekitatud kahjusid ei oska MKA käesoleval hetkel hinnata. *"Rohkem on kahju saanud idapoolne hooneosa, mis jääb vastu Ahja keskkooli hoonet,"* selgitas Uustalu.

See on väga väheseid kordi, kui MKA juhti on üldse ajakirjanduses tsiteeritud.

„**Kultuuriminister: UNESCO Eesti komisjon oli töövõimetu**“³²⁹ (PM Online 12.09) Mainitakse, et ministeeriumide kõrval ka MKA nimetab liikmeid mainitud komisjoni.

Uudises „**Tööd alustas kaasmaalaste mälestuse eest hoolitsev toimkond**“³³⁰ (PM Online 30.08) öeldakse, et Eesti Muinsuskaitse Seltsi juurde moodustati toimkond, mis tegeleb väljaspool Eestit asuvate kaasmaalaste haudade ja mälestusmärkide kaardistamise, säilitamise ning korrastamisega seonduvate probleemidega. Mainitud on, et sinna kuulub ka Ilme Mäesalu MKA-st.

„**Üle Viljandi järve võib tulla köisraudtee**“³³¹ (Hans Väre (Sakala), PM Online 18.08): Viljandi linnavalitsus plaanib rajada lossimägedest üle järve köisraudtee, aga õhus on kahtlus, kas MKA annab loa lossimägedesse selleks jaama ehitada.

3.4. Üldised järeldused 2007. aasta ajakirjanduskajastuste kohta

MKA-d puudutavaid kajastusi oli 2007. aasta päevalehtedes kokku 95, neist Postimehes 48, Eesti Päevalehes 47. Kokku 95 kirjutisest 29 olid pühendatud Sakala keskuse temale, 22

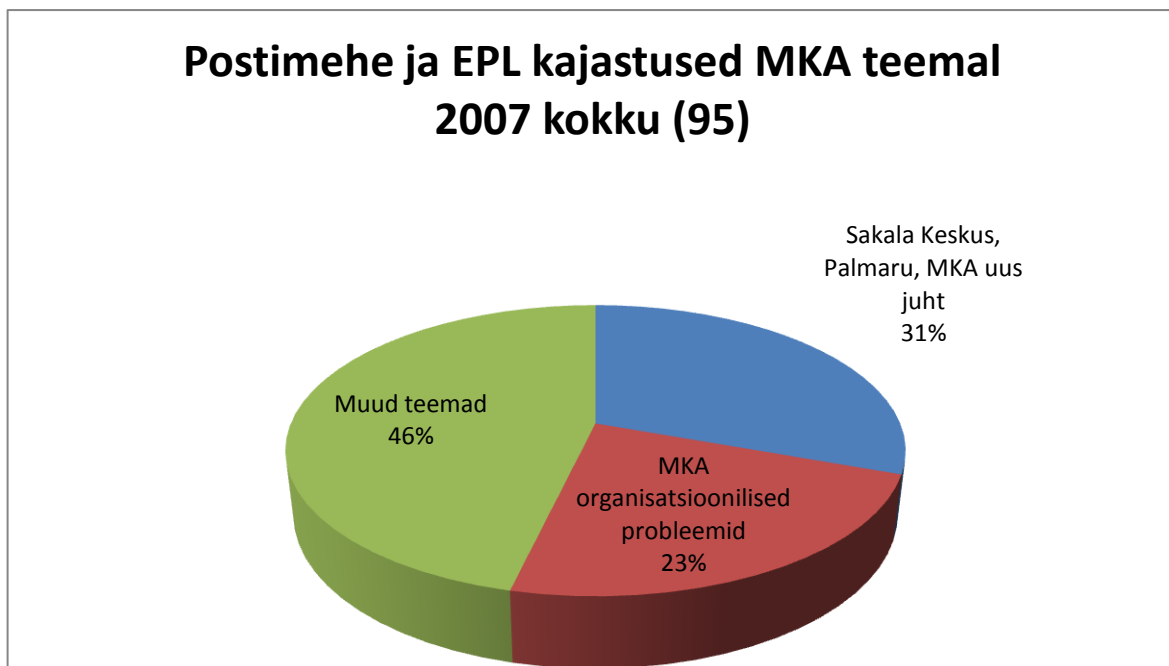
³²⁸ <http://www.epl.ee/news/eesti/ahja-moisahoone-poles-maha.d?id=51104102>

³²⁹ <http://www.postimees.ee/130907/esileht/siseuudised/282588.php>

³³⁰ <http://www.postimees.ee/191107/esileht/siseuudised/279967.php>

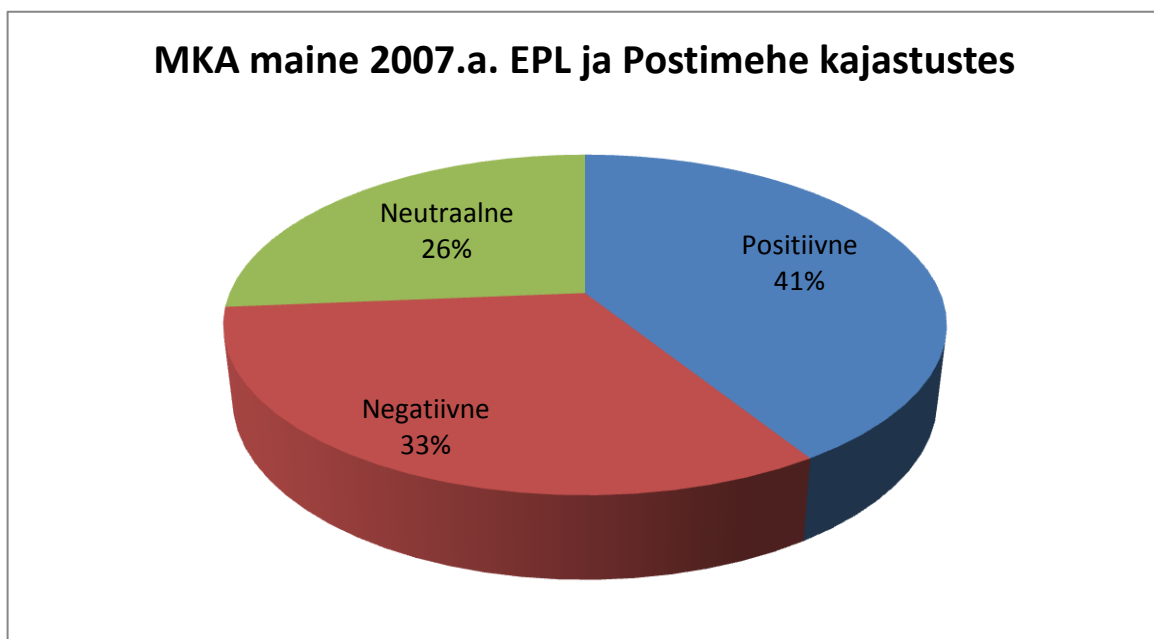
³³¹ <http://blog.postimees.ee/300807/esileht/siseuudised/277766.php>

kirjutist MKA hetkeolukorrale (organisatsioonilistele probleemidele) ning 44 muudele teemadele.

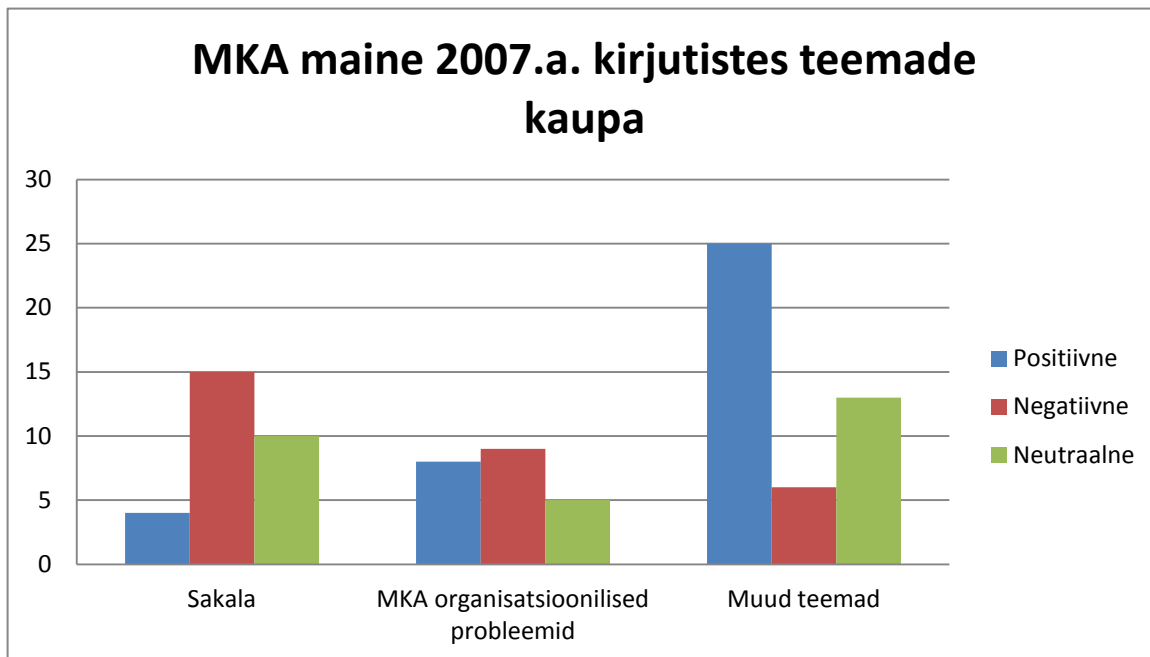
Joonis 7

Seejuures hindasin MKA mainet positiivseks 39 kirjutise, neutraalseks 25 ja negatiivseks 31 kirjutise puhul.

Joonis 8.

Teemade kaupa välja tuues, võib hinnata, et enim sai MKA maine kannatada Sakala keskusega seoses: 29 kirjutisest võib pidada MKA suhtes positiivseks vaid 4 kirjutist, neutraalseks 10 ja negatiivseks 15 kirjutist. MKA hetkeolukorda ja organisatsioonilisi küsimusi käsitlevate artiklite puhul võib 22 kirjutisest pidada positiivseks 8, neutraalseks 5 ja negatiivseks 9. Muude teemade alla liigitatud kirjutiste puhul võib 44 kirjutisest pidada positiivseks 25, neutraalseks 13 ja negatiivseks 6 kirjutist.

2007. aasta tõuseb esile selle poolest, et ajakirjanduses võtavad muinsuskaitse teemadel üsna ohtralt sõna kultuuriministri nõustamiseks moodustatud Muinsuskaitse Nõukogu esimees Mart Kalm ja arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu esimees Krista Kodres. Nemad õhutavad arutelu, tuletavad avalikkusele meelde ühiskonna põhiväärtusi, rõhutavad vajadust kuulata eksperte, eriti seoses selle aasta aktuaalsete objektidega, nagu Sakala keskus ja Vabaduse väljaku võidusammas.

Paraku MKA mainele see kaugeltki kasuks ei tule. Selle aasta ajakirjandusest jääb avalikkusele mulje, et Kalm ja Kodres³³² muretsevad meie linnaruumi pärast, teevad selgitustööd ja põhjendavad endi seisukohti lugejale arusaadavalt. MKA aga on vaid üks riigiaparaadi osa, mille roll on ainult anda luba või mitte anda luba (sel aastal ta enamasti

³³² Kodres, Krista. Krista Kodres: Küündimatusega tasutud auvõlg. – PM Online 06.11.2007. <http://www.postimees.ee/061107/esileht/arvamus/293711.php>

annab!) projektide teostamiseks ning kelle jaoks linnaruumi kujundamises kaasa rääkimine ja avalikkusega suhtlemine ei ole prioriteetide hulgas.

Sel aastal on MKA juhti päevalehtedes tsiteeritud üldse kõigest kolmel korral ja iga kord vaid ühe lausega: Sakala keskuse, Ahja mõisa põlengu ja Riigikontrolli auditi teemal. Sakala keskuse ja MKA hetkeolukorra teemadel ei kohta ka teiste MKA ametnike sõnavõtte.

Kui võrrelda 2001. aastaga, siis on MKA selgelt bürokratiseerunud. Me ei saa kirjutavast ajakirjandusest teada mingitest MKA sisulistest seisukohtadest, kas või Vabaduse väljaku monumendi konkursiga seoses, mis kahtlemata pidanuks olema suurel määral ka riikliku muinsuskaitse probleem. Samuti tuleb paljudest artiklitest välja, et MKA ei arvesta ekspertide arvamusi – mitmel korral saab ajakirjandusest lugeda Muinsuskaitse Nõukogu ja MKA vahelisest nootide vahetusest, kus MKA vastab Muinsuskaitse Nõukogu sisulistele pretensioonidele demagoogitsevate nootidega, eemaldudes sisulisest arutlusest.

2007. aastal on ajakirjanduses peale Sakala keskuse kõne all veel mitmed väga olulised objektid, nagu Vabaduse väljaku monumendi konkurss ja poleemika võidutöö üle, Pronkssõduri ümberpaigutamine, Turisti poe muinsuskaitse alla võtmine – riikliku muinsuskaitse seisukohast väga olulised teemad. Aga nende teemadega seoses kas MKA-d üldse ei mainita või vaid kontekstis, et ka MKA on sellega seoses midagi heaks kiitnud või et kahjuks on arhitektuurimälestiste ekspertnõukogu otsused MKA jaoks vaid soovitusliku iseloomuga. Julgen väita, et avalikkus oleks aga oodanud ka MKA poolt mingeidki sisulisi seisukohavõtte.

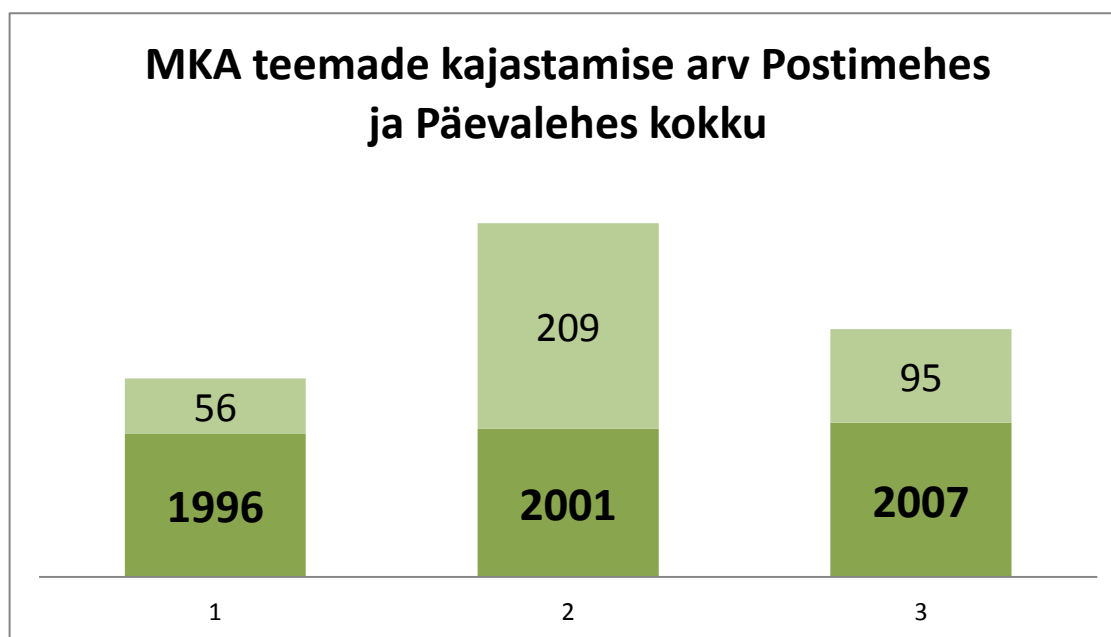
Küll mitte palju tähelepanu saanud aktuaalsete teemadega seoses, aga kirjutistes, mille liigitasin „Muud teemad“ alla, näiteks seoses arheoloogiliste leidude ja kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seaduse vastuvõtmisega on ajakirjanik küsinud kommentaari MKA ametnikult või tsiteerinud muud väljaannet, mis mõjub kahtlemata MKA mainele positiivselt. Tsiteeritud on MKA Põhja-Eesti järelevalveosakonna juhatajat Silja Konsat, Harjumaa arheoloogiamälestiste inspektorit Ulla Kadakast, arheoloogiamälestiste peainspektorit Ants Krauti, Viljandimaa osakonna vaneminspektorit Anne Kivi, Lõuna-Eesti järelevalveosakonna juhatajat Tarvi Sitsi, Saaremaa vaneminspektorit Rita Peirumaad, MKA nõunikku kultuuriväärtuste väljaveo alal Aet Tamme.

4. JÄRELDUSED KOLME AASTA VÕRDLUSES

Uuritava materjali hulk – kõik artiklid, mis hõlmavad MKA tegevust või tema mainimist mingis kontekstis – oli aastati väga erinev. Kui 1996. aastal oli vaid 56 kirjutist, siis 2001. aasta osas osutus materjali hulk oletatavast mitmekordselt mahukamaks – Päevalehe ja Postimehe *online*-väljaannetes kokku oli esialgsesse valimisse kuuluvaid artikleid 209 (Postimehes 104 ja Eesti Päevalehes 105). 2007. aastal oli kirjutiste arv 95.

1996. ja 2007. aasta puhul mainisin töös ära kõik kirjutised, tuues välja enim kajastamist leidnud teemad. 2001. aasta puhul aga materjali suure hulga tõttu võtsin vaatluse alla vaid kolmele enim käsitletud teemale pühendatud kirjutised, mida oli kokku 93.

Kahtlemata on MKA kuvand nende kolme, 1996., 2001. ja 2007. aasta päevalehtede põhjal erinev, see on teinud läbi põhjaliku arengu, nagu ka kogu MKA taustsüsteem – Eesti ühiskond. Aastate lõikes ilmneb kõigepealt erinevus kajastuste arvus.

Joonis 10. MKA mainimise sagedus ja dünaamika – tekstide hulk kolme aasta võrdluses. 2001. a osas on töös vaatluse alla võetud kirjutised, mis käsitlevad muinsuskaitse peateemasid (93 kirjutist).

1996. aasta kajastuste arvu vaadates võib järeldada, et ajakirjandus ilmselt ei näinud MKA-s arvestatavat jõudu, kelle seisukohta peaks küsima. 1996. aasta Postimeest sirvides jääb paratamatult mulje, et MKA mängis noores kapitalistlikus Eesti ühiskonnas üsna väikest rolli.

Primaarsemad olid teemad seoses riigi ülesehitamise majandusliku küljega, erastamine – Mart Laari valitsuse ajal jõuliselt alustatud omandireform kestis veel täies hoos –, valitsusreformid ja poliitilised skandaalid, lakkav kuritegevus, sotsiaalsed probleemid. Seetõttu on MKA-d puudutavate kirjutiste arv üsna väike – kokku 56, sh Postimehes 33 ja Päevalehes 23.

Samas oli selle aasta kirjutiste seas hulgaliselt selliseid, mis ei jäänud vaid pressiteate tasemele – pikemaid ja sisulisi artikleid, arvamusaluseid ja intervjuusid, milles kajastub, et vaevalt kolme aastaga oli MKA end institutsioonina juba kehtestanud, tema otsustega tuli arvestada.

Päevalehtedes 1996. aastal enim ja ka sisulisemat käsitlemist leidnud teemadena liigitasin ja vaatlesin kolme suuremat temaatikat: tööd Tartu Jaani kirikus ja Tartu vanalinnas – probleemid noore riigi muinsuskaitse korralduses ja rahapuudus (10 kirjutist); tööd Tallinna vanalinnas, millega seonduvad MKA juhi Jaan Tamme sõnavõtted, ning vastuolud MKA ja Tallinna Muinsuskaitseameti vahel (17 kirjutist); artiklid, kus ajakirjandus andis seoses aktuaalsete muinsuskaitse teemadega sõna MKA ametnikele (10 kirjutist). „Muude teemade“ alla liigitasin kirjutised, kus MKA-d on mainitud, ja kirjutised, kus sisaldub hinnang MKA-le ja tema tegevusele (18 kirjutist).

Hoolimata artiklite hulgast jääb selle vähese põhjal mulje, et 1996. aastal MKA suhtles avalikkusega, oli heades suhetes ajakirjanike ja ajalehetoimetustega, ilmus mitmeid sisulisi ja pikemaid käsitusi MKA tegemistest, kust MKA ennast suurepäraselt kehtestas ja mille põhjal MKA kuvandit võib kahtlemata pidada positiivseks. Korduvalt andsid ajakirjanikud andnud sõna pikemateks selgitusteks MKA ametnikele ja inspektoritele. Positiivselt tõusevad esile pikemad teemalood, mille aluseks on ajakirjaniku vestlused MKA Tartumaa inspeksiooni inspektori Mart Siilivasega Postimehe Tartu külgedel seoses järjest paisuva ehitustegevusega Tartu vanalinnas. Need tekitavad lugejas kaasaelamist, selgub, millise probleemiderägastikuga muinsuskaitse taasiseseisvunud Eesti riigis silmitsi seisib. Positiivselt mõjuvad ka ka kommentaarid MKA Tartumaa inspeksiooni juhilt Enn Veenperelt, ehitismälestiste inspektorilt Jaan Valilt, asedirektor Anton Pärnalt, peainspektor Andri Ksenofontovilt ja Viljandi maakonna inspektorilt Anne Kivilt. MKA peadirektor

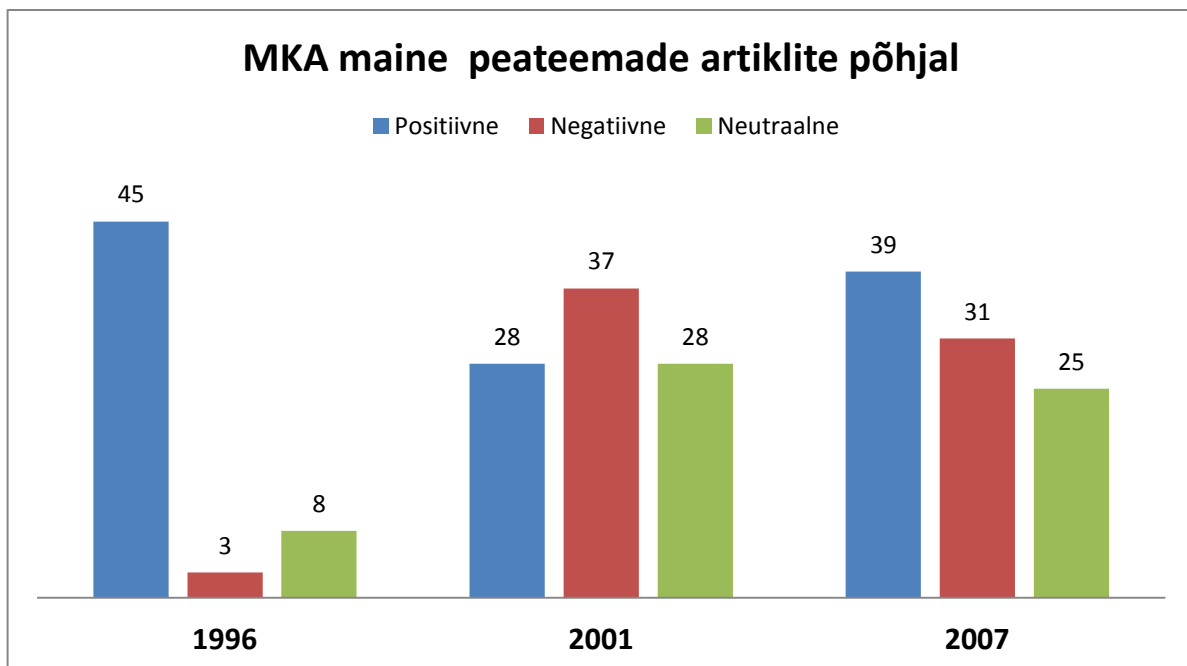
Tooni andsid ka Jaan Tamme Postimehele antud pikemad kommentaarid ja tema enda kirjutatud leheküljepikkused arvamusalused MKA organisatsiooni ja tegevuse mõtestamise

teemal. Need on ajendatud ennekõike Tallinna vanalinnas toimuvast ehitus- ja arendustegevusest tulenevatest probleemidest ning Tallinna pürgimisest UNESCO maailma kultuuri- ja looduspärandi nimekirja. Tema kirjutistest selgub ka, et 1993. aastal loodud Riigi Muinsuskaitseamet ja 1995. aastal loodud Tallinna Muinsuskaitseamet on paljudes küsimustes eri meelt.

Positiivselt mõjub MKA juhi suhtlus avalikkusega – ta räägib muinsuskaitsealsetest ja ameti probleemidest, mh ka valgustab muinsuskaitsealset oluliste objektide väärtust. Samas, kui niivõrd harva üldse leiavad MKA probleemid ajakirjanduses kajastamist, siis võinuks MKA juhi pikemad sõnavõtted kõnetada laiemat lugejaskonda, mitte niivõrd keskenduda Tallinna Muinsuskaitseameti ja Riigi Muinsuskaitseameti vastuoludele. Siiski võib hinnata, et Jaan Tamme sõnavõttude põhjal jääb amet positiivsesse valgusesse – MKA juht suhtleb avalikkusega, probleeme püütakse ületada ja pakutakse konkreetseid lahendusi.

Üldine mulje on, et MKA teeb tööd hoole ja armastusega, takistuseks on aga rahapuudus. Rahapuudus ja riigieelarvest saadavate summade ebapiisavuse üle arutamine oli läbiv teema kõigi 1996. aasta sisulisemate artiklite puhul – noore kapitalistliku riigi muinsuskaitse oli küll ideoloogiline prioriteet, aga vähetahtsustatud riigieelarvereval.

MKA mainet hindasin aastati järgmiselt:

Joonis 11.

1996. aasta 56 kirjutise põhjal võib hinnata MKA mainet positiivseks 45, neutraalseks 8 ja negatiivseks 3 kirjutise puhul. 2001. aastaks on MKA maine muutunud ja 2007. aastaks mõnevõrra stabiliseerunud, kuid mitte enam positiivne. 2001. aasta 93-st peateemadele pühendatud kirjutisest võib hinnata positiivseks 28, neutraalseks 28 ja negatiivseks 37. 2007. aasta 95 kirjutise põhjal hindasin MKA mainele positiivselt mõjuvatena 39, neutraalsetena 25 ja negatiivsetena 31 kirjutist.

Kui võrrelda 1996. ja 2001. aasta kirjutiste arvu (joonis 10), siis kahe esimese aasta läbitöötamise järel võis oletada, et mida aasta edasi, seda enam on MKA olnud päevalehtede tähelepanu all. Kuna aga 2007. aastal ilmus ligi poole vähem kirjutisi kui 2001. aastal, siis võib ilmselt pidada 2001. aastat üsna erandlikuks, kuna kõne all olid sellised huvide konflikte sisaldavad teemad nagu Tartu Jaani kiriku restaureerimine ning Tartu Jaani ja Tallinna Niguliste aknad (kokku 22 artiklit); Harju tänava hoonestamine (20 artiklit) ning Tartu mnt läbimurde ehitusega seonduv, mida kajastati eriti ohtralt (ligi neljandik artiklite koguarvust – 49 artiklit).

Samas, kui 2001. aasta kajastustest jäi mulje, et MKA on kõigi muinsuskaitsealsetel aktuaalsete teemadega seoses esil, ei teki muljet, et olulisi otsuseid tehakse üle MKA ametnike peade, siis nii 1996. kui ka 2007. aastal jäi MKA avalikust diskussioonist välja paljude riikliku muinsuskaitse seisukohast väga oluliste teemade puhul, milles MKA oleks pidanud kindlasti seisukohta võtma, seda selgitama ja ka kaitsma. 1996. aasta puhul näiteks aruteludes seoses Tallinna sadama ümbruse tulevikuga, vesilennukite angaaride ja patarei vangla saatusega. MKA-d ei mainitud enamuses Eesti Päevalehe artiklites, kus räägiti plaanidest rajada Tallinna kesklinna kõrghooneid ja parkimismaju. MKA-d ei mainitud ka Viru väljaku arhitektuurse lahendi leidmiseks korraldatud konkursiga seoses ega aruteludes Tartu Toomkiriku kasutuselevõtmise üle. 2007. aasta puhul olid sellisteks teemadeks, milles MKA avalikkuses kaasa ei rääkinud, ehkki seda oleks võinud temast eeldada – Vabadussamba konkurss ja diskussioon võidutöö üle, Turisti poe muinsuskaitse alla võtmine ja Pronksõduri ümberpaigutamine. Nende teemadega seoses kas MKA-d üldse ei mainitud või mainiti vaid kontekstis, et ka MKA on selle heaks kiitnud.

2001. aasta oli mitmeski mõttes ameti jaoks murrangulise tähtsusega – tuli teha väga tõsiseid otsuseid, mis olid olulised mitte ainult igale pealinlasele ja Tallinna külastajaile, vaid riigi kultuuripärandi seisukohast laiemalt. Seega oli amet ka ajakirjanduse suure tähelepanu all.

MKA-d kritiseeriti ajakirjanduses sel perioodil nii tema tegemiste kui ka tegematajätmistest pärast, nii järeleandmistest kui ka järeleandmatuse pärast. Liialt kiirustades (läbimõtlemata) tehtud otsustest pärast, samuti pikaldasuse pärast otsuste tegemisel, sest probleeme kerkis igal sammul.

Üldiselt jääb 2001. aasta osas MKA-st mulje, et tööd tehti südamega, aga ei osatud end avalikkusele välja mängida – sellele ei pööratud piisavalt tähelepanu. Enda kuvandile ei mõeldud, seda ei kujundatud, vaid lasti sel kujuneda isevooludeel.

Avalikkusele ei selgitatud küllaldaselt oma otsuste tagamaid või ei tehtud seda piisavalt selgelt, lihtinimesele arusaadavas keeles. Paljudel juhtudel jäi avalikkusele mulje, et muinsuskaitse on vaid MKA enda asi. Sellist hoiakut kannavad mitmed artiklid. Mitmesugustes vastasseisudes kasutas sageli vastaspool ajakirjandust enda seisukohtade kaitsmiseks paremini ära, kui seda tegi MKI, näiteks Urmo Raus, kes võimeka organisatorina suutis enda selja taha koondada kunsti- ja kultuurirahva ning ajakirjanduses MKA-d rünnates tema mainet tugevalt kahjustada. Mainet kahjustasid ka Tallinna linnapea Tõnis Paltsu ja abilinnapea Toivo Ninnase sõnavõtted, kus avalikkusega osavalt manipuleeriti, rääkides muinsuskaitse diktatuurist ja asetades MKA valgusesse, justkui see ei arvesta avaliku arvamusega ning on seega vaid „meie kõigi“ raha raiskaja. Mõlemas vastasseisus manipuleeris vastaspool osavasti nii ajakirjanduse kui ka avalikkusega.

Kui aasta algul, seoses Harju tänava laiendamise, Tartu Jaani ja Tallinna Niguliste akende teemaga seoses jäi MKA oma esialgsetele seisukohtadele, ja kompromissile ei läinud, siis aasta lõpus, Tartu maantee läbimurde küsimuses amet oma esialgsetest nõudmistest suures osas loobus. Paraku ei ole MKI maine ilmselt korrelatsioonis tema kompromissivalmidusega. MKA maine seisukohast oluks oluline avalikkusele selgitada nii otsuseid kui ka järeleandmisi.

Enamasti ei olnud MKI ajakirjanduse põhjal 2001. aastal mitte protsessi juhtija, vaid pigem reageerija rollis, tegeldes tagantjärele õigustamisega. Tagantjärele õigustaja roll aga ei tule avaliku institutsiooni kuvandile kasuks.

2007. aasta ajakirjandusest tekkiva MKA kuvandi kohta võib aga uuritu põhjal öelda: majandusbuumi kõrgajaks oli amet bürokratiseerunud, muutunud võimuaparaadi osaks, kelle rolliks on vaid ülevalt poolt tulevaid otsuseid aktsepteerida ja enda otsusteks vormistada. Ühest küljest, 2007. aasta oli arendajate aeg ja surve ametnikele oli suur, kuid teisalt see ei

õigusta, et nad vaikides sellele allusid, sest antud juhul – ametnik peab teenima riiki, mitte arendajat. See ei õigusta ka, et avaliku diskussiooni õhutamise asemel oli MKA osas tunda pigem selle summutamist – ei kuulatud avalikkust ega eksperte, ammugi ei lastud MKA enda seest välja kosta eriarvamusi. Lähtudes artiklite arvust, võib öelda, et võrreldes 2001. aastaga oli amet ühiskonnas vähe esil, kui MKA juhi ametisse määramise teema välja arvata.

MKA-d puudutavaid kajastusi oli 2007. aasta päevalehtedes kokku 95 (neist Postimehes 48, Eesti Päevalehes 47). Kokku 95 kirjutisest 29 olid pühendatud Sakala keskuse teemale, 22 kirjutist MKA hetkeolukorrale (organisatsioonilistele probleemidele) ning 44 muudele teemadele.

Samas toimus 2007. aastal jõudsalt ka kultuurimälestiste politiseerimine, mille hea näide on Sakala keskuse ümber toimuv. Näiteks kui Riigikogu kultuurikomisjoni istungil võeti arutusele kahe opositsioonifraktsiooni eelnõu teha valitsusele ettepanek lõpetada Sakala keskuse hoonestusõiguse leping, leidis Palmaru, et eelnõu esitajate tegelik soov on tekitada enne valimisi foorum, kus Sakala teemat ekspluateerida. Ja kohe, kui valimised olid ära olnud, algasid lammutustööd.

Pea kõigist Sakala teemat puudutavatest artiklitest on lugejale selge, et MKA sisuliselt ei otsustanudki midagi – et tegu oli keskerakondlasest kultuuriministri Palmaru otsustega, kelle otsused omakorda tulenesid keskerakondliku linnavalitsuse otsustest, kelle otsused jällegi omakorda tulenesid Keskerakonna sponsorite huvidest. MKA jäi avalikkuse ees tagaplaanile. Sakala lammutamisega seoses kujunes avalikkuse survele vastu seisjaks kultuuriminister Raivo Palmaru, kel oli aga enda õigustuseks alati tagataskust võtta MKA otsus.

Teine peateema, millega seoses MKA avalikkuse areenile tiriti, oli Riigikontrolli audit³³³, puhul ajakirjandus kommenteeris ainult selles toodud etteheiteid ja ilmselgelt võimendas seega auditi negatiivset poolt.

MKA oleks saanud enda mainet parandada, ajakirjanduses vallanduvat kriitikat ennetades ja auditit ise kommenteerides – seades näiteks esikohale auditi väite, et MKA ei saa riigi poolt

³³³ Kultuurimälestiste kaitse. Kas riik on teinud piisavalt selleks, et kultuurimälestised kui Eesti kultuuripärandi oluline osa säiliks? Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 27. juuni 2007 <http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/1984/Area/16/language/et-EE/Default.aspx>

talle pandud kohustusi täita, kuna ei ole piisavalt inimesi ega raha. Antud juhul toodi küll MKA juhilt ühelauseline kommentaar, kuid tema öeldud lause asetati juba tagantjärele õigustusena hinnangulisse konteksti.

Erinevalt 2001. aastast olid aga 2007. aastal ameti kritiseerijateks mitte äriliste huvide eest seisjad, kes osavasti „avaliku arvamuse“ taha pugesisid, vaid muinsuskaitsete küsimuste pärast muretsevad Kodres ja Kalm. Julgen öelda, et see, et MKN liikmed ise ametiga on sunnitud ajalehe veergudel vaidlema, mõjub MKA mainele palju kahjustavamalt.

Ilmselt ei olnud amet 2007. aastal ühiskonna protsesside juhtija.

Kui võrrelda MKA arengut ja tuua välja peamise arengujoone 1996. ja 2007. aasta võrdluses, siis on selle eriti täpselt sõnastanud Mart Kalm, kes on silmas pidanud küll ka Eesti ühiskonnas toimuvat laiemalt: *„1990. aastate alguse ja keskpäiga ametnikud olid entusiastlikud – loomulikult oli sulisid ka –, aga valdavalt ausad ja patriootilised ning tahtsid inimest aidata. Praegu on minu meelest Eesti ühiskonnas pealetungil passiivne, isikliku arvamuse esitamisest loobunud, nahkahoidev ja just omavalitsustes parteilistelt linnapeadelt ja abilinnapeadelt selgelt korrumppeerunud käske ootav ja neid truualamlikult täitev ametnikkond.“* („Kalm: linnaplaneerimine käib võimupartei sponsorite suva järgi“, Anneli Ammas EPL Online 05.01.2007)

Kui võrrelda neid kolme vaadeldud aastat, siis on MKA suhtlemine avalikkusega pigem halvenenud. Kui 1996. aasta osas võib öelda, et MKA juht suhtles avalikkusega aktiivselt – Jaan Tamm esines ajakirjanduses pikkade arvamuskirjandustega ja ajakirjanduses on teda palju tsiteeritud, siis 2001. aastal MKI juht Anneli Randla oli avalikkusega suhtlemisel reserveeritud, siiski oli tema seisukoht, millega tuli arvestada, ajakirjanduses enamasti ära mainitud, ehkki sellega ei kaasnenud pikemaid kommentaare ega selgitusi. MKA-d kritiseeriti sel aastal väga sageli, ilmselt oli reserveeritus tingitud kartusest kriitikat veelgi võimendada. 2007. aastal on MKA juhti Kalev Uustalu on päevalehtedes tsiteeritud üldse kokku kolmel korral ja vaid ühe lausega, jättes mulje, et ta on ajakirjaniku küsimusele vastanud vaid siis, kui väga vaja, sisulisematesse aruteludesse laskumisest hoidudes.

Kui 2001. aasta kohta võib öelda, et MKA eest võtsid sõna (kostasid tema eest) inimesed väljastpoolt MKA-d (Liisa Pakosta, Jüri Kuuskemaa ja Villu Kadakas), siis 2007. aastal

kostus muinsuskaitsete küsimuste pärast muretsevate ja sisuliste küsimustega tegelevate teadlaste (Mart Kalm, Krista Kodres) hääl pigem MKA vastu.

Järeldusi MKI tegevust kajastanud ajakirjanike osas on raske teha, kuna nad on sageli vahetunud. Ainsana on kõigil kolmel aastal muinsuskaitse teemasid põgusalt kajastanud Päevalehe ajakirjanik Anneli Ammas. Ajakirjanikke, kes järjepidevamalt oleksid MKA-ga seonduvast kirjutanud, ei saagi õieti välja tuua. Siiski jätsid positiivse mulje 1996. aastast Piret Peensoo ning 2001. aastast Martin Pau, Priit Rajalo ja Urmas Seaver Postimehest, kes oma artiklites püüdsid anda objektiivset pilti olukorrast, selgitasid tausta ja andsid kommentaariks sõna eri osapooltele. Urmas Seaverilt ja Priit Rajalolt ilmusid mõned MKA-d puudutavad artiklid ka 2007. aastal.

Heaks näiteks sellest, et kui on olemas ajakirjanik, kes teemat tunneb, siis tuleb ka positiivseid kajastusi, on Malle Toomiste kirjutised Postimehes, kellel on olnud hea kontakt MKA Viljandi maakonna inspektori Anne Kiviga. Kui järjest tuleb uusi ajakirjanike, kel on varasema kogemuse või loetu põhjal negatiivne hoiak, siis peab amet nende „koolitamist“ otsast alustama, aga see ongi ameti PR-inimese töö – jälgida ajakirjanike vahetumist, neid järjepidevalt kaasata üritustele, koolitada ja selgitada.

Kahtlemata on Postimees kajastanud MKA-ga seonduvat objektiivsemalt, teemadega rohkem sügavuti läinud, kasutanud mitut allikat, samas kui Eesti Päevaleht on rohkem edastanud pressiteateid ning sageli artiklites tuginenud vaid ühele allikale. Paljudel kordadel jääb Eesti Päevalehest mulje, et huvitatud osapool on ajakirjanikke enda PR-i tegemisel ära kasutatud (Urmo Raus, Toivo Ninnas ja Tõnis Palts).

KOKKUVÕTE

Magistritöö uuris ajakirjandustekstide põhjal loodavat ja tekkivat pilti Muinsuskaitseametist kui riiklikust institutsioonist, võttes aluseks ajakirjanduse nn keskse joone, ajalehtede Postimees ja Eesti Päevaleht 2001. ja 2007. aasta *online*-versioonid ning 1996. aasta paberväljaanded.

Uurimuse lähtekohtadena kirjutati sissejuhatuses lahti põhimõisted ja toodi ära erinevaid teoreetilisi lähenemisi mõistetele, nagu „kuvand“, „maine“, „massimeedia“, „avalikkus“, püstitati uurimisprobleem ja selle lahendamiseks uurimisküsimused ning põhjendati meetodit. Kirjeldati seoseid ajakirjanduse ja avaliku arvamuse kujunemise vahel, püstitati eesmärk, uurimisülesanne ja -küsimused.

Kolmest mahukast peatükist igapähe analüüsi ühe aasta päevalehtede kajastusi: esimene peatükk käsitles 1996. aastat, teine peatükk 2001. aastat ja kolmas peatükk 2007. aastat. Peatükid on jaotatud alapeatükkideks vastavalt enim käsitletud teemadele. Ära mainiti ka ajakirjanduses vähem tähelepanu pälvinud teemadele pühendatud kirjutised, v.a 2001 aasta puhul, kuna uuritav materjal – kõik, artiklid mis hõlmavad MKI tegevust või tema mainimist mingis kontekstis – osutus selle aasta osas oletatavast mitmekordselt mahukamaks, mistõttu võeti valimisse vaid artiklid enim kajastamist leidnud teemadega. Mainitud on vaid aasta jooksul kõne all olnud teemad, mitte aga neile pühendatud artiklid. Anti hinnang, millisesse valgusesse amet ajakirjanduskajastuste põhjal jääb.

Neljandas peatükis võrreldi kolme aasta käsitlusi, toodi välja erinevused ja arengutendentsid, töö analüüsi tulemused ja järeldused.

Töö eesmärk oli uurida muinsuskaitse kuvandit ajakirjanduses esitatu põhjal – kuivõrd on Muinsuskaitseamet osanud ajakirjandust kui avalikku areeni enda seisukohtade propageerimiseks ära kasutada, kuivõrd ta on lasknud suhetel avalikkusega isevooluted minna; millise pildi MKI-st ja tema tegemistest on ajakirjandus oma valikutega loonud.

Kasutatud metoodika ja koostatud valim võimaldasid leida vastused püstitatud küsimustele. Teema objektiivsemaks käsitluseks kasutan oma töös palju tsitaate ja refereeringuid aluseks olevatest artiklitest, sest enamik kirjutisi, kaasa arvatud uudised, peegeldab kellegi subjektiivset arvamust – ajakirjaniku või välisautori oma. Kahtlemata olen ka mina subjektiivne neid tõlgendades..

Kolme aastakäiku kirjutisi analüüsidest jõuti järgmiste järeldusteni.

MKA on enda kuvandi kujundamisele ajakirjanduses pööranud liialt vähe tähelepanu. Seda kõigil kolmel aastal. Kui 1996. aasta puhul see ilmselt MKA kuvandit oluliselt ei kahjustanud, siis 2001. ja 2007. aastal sai see tekkinud vastasseisudes kõvasti kannatada, ameti maine on kolme aasta võrdluses pigem halvenenud.

Ajakirjandus keskendus ootuspäraselt eelkõige konfliktidele, institutsioonide vastasseisudele, neid ise paljuski genereerides. Tihti võimendati negatiivset. Kolmel eri aastal üles kerkinud probleemide valguses on selgelt näha, et konfliktide vastaspool kasutab üldjuhul meediat oma huvides ära. Juhul kui MKA-l endal ei ole selget ja hästi mõistetavat selgitust oma otsuste, aga ka kõhkluste ja kompromisside kohta välja käia, pöörab meedia ja seega ka avalikkus ennast muinsuskaitse vastu. Kord kujunev negatiivne imago toidab ennast igast järgnevast skandaalst ja võimendab pilti ebamõistlikke piiranguid rakendavast ja arengut takistavast institutsioonist.

Antud töö pakub võimaluse näha, milliseks kujuneb pilt avalikkusele juhul, kui seda mitte suunata. Sest suhted ja hoiakud tekivad alati, ka siis, kui institutsioon neid ise ei kujunda ja nende tekkimiseks midagi ei tee, nagu on väitnud suhtekorralduse teoreetik Kaja Saksakulm Tampere. Ka vaikus ja mittedisustamine võib olla kommunikatsioon.

Nagu näitavad mitmed artiklid, aga ka süstemaatilised teemaarendused ei ole positiivse kuvandi loomine keeruline, küll aga nõuab see ametnike püsivust ja head tahet pressiga suhtlemisel. Töös on mitmeid näiteid artiklitest, kus ametnik või ekspert on leidnud aega selgitada lugejale probleemide tagamaid. Üksikud maakonnad on parema renomeega mitte sellepärast, et sealsed mälestised või ka omanikud oleksid paremad kui mujal, pigem on osatud kuvada väiksemaid ja suuremaid edusamme mälestiste kaitsel. Artiklite kogumahust enamik kajastab probleeme ja konflikte – kuid muinsuskaitsejad peavad suutma igapäevaselt väljastada ka häid uudiseid. Muinsuskaitsejad peavad tõsisemalt suhtuma ajakirjanduse olemusse – negatiivsed lood jõuavad lehte ilma abita, positiivsed lood eeldavad ettepanekute tegemist ja suhtekorralduslikku tööd.

Tehtud järelduste valguses on oluline rõhutada, et negatiivse imagoga amet ei saa edukalt täita talle riigi poolt pandud kohustusi kultuuripärandi kaitsmisel – Muinsuskaitseameti

põhimääruses §5 täpsustab ameti ülesanded muinsuskaitsetöö korraldamisel, mille hulka muu hulgas kuulub ka muinsuskaitsealase propaganda korraldamine.

Juhan Maiste on ühes oma loengus öelnud, et muinsuskaitse ei peaks ennekõike tähendama kaitsmist – „vaid peaksime ennast seletama, endast kiirgama, andma valgust“³³⁴.

Seega on kaitsmisega samaväärselt oluline selgitamine ja seletamine, et avalik arvamus mõistaks kultuuripärandi hoidmise tähtsust ning selle töö kandjana hindaks MKA tegevust. Et seda saavutada, ei tohiks MKA olla kodaniku jaoks kauge ja kõrge riiklik institutsioon, kelle otsused ja tegemised ei ole lihtinimesele arusaadavad ja veel enam – need ei ole järjepidevad. Vältida tuleb hoiakut, et MKA otsused ei peagi olema mõistetavad. Parim võimalus ja vahend selleks on ajakirjandus.

„Muinsuskaitsest kirjutatakse tavaliselt mõne skandaaliga seoses ja enamasti jääb õhku ametnike etteheide, et kultuuripärandit ei väärtustata. Kes peaks kultuuripärandit väärtustama ja kuidas see käib?“ on kirjutanud Lea Täheväli Stroh mõne aasta eest Sirbis. „Riik ei ole pidanud vajalikuks majaomanikke nõustada ja suunata, vaid jätnud selle turumajanduse mängumaaks. /---/ Võtmesõnadeks olgu selgitamine ja nõustamine. Kodanikud ja mälestiste omanikud ei ohusta kultuuripärandit, vaid on peamine jõud selle hooldamisel, eriti majanduskriisi olukorras.“³³⁵ Sama on möönnud Liisa Pakosta: „Muinsuskaitse on mõne tagurlase arvates kui üks kole koll, kehastunud tilluhingelistes tagedates inimestes – süüdi kõikides maailma pattudes. Eks näita see ennekõike muinsuskaitsete endi tegemata tööd – kogu jõud on tänaseni läinud vana ja väärtusliku kaitsmisele. Distipliini enese tutvustamiseks ja muinsuskaitse ideede ja vajalikkuse populariseerimiseks pole aega ja jõudu jäänud.“³³⁶

Selgitustööd on amet teinud ainult väikestes nišiväljaannetes, Muinsuskaitse Aastaraamatus ja Sirbis, aga rahvale – kesksetes päevalehtedes – on ta seda järjest harvemini teinud.

³³⁴ Juhan Maiste oma loengus teemal „Muinsuskaitse semiootika“ 05.11.2010 (Eesti Kunstiakadeemia Kunstikultuuri teaduskonna, muinsuskaitse ja restaureerimise osk korraldatud täiendkoolitusel).

³³⁵ Täheväli Stroh, Lea. Muinsuste kaitse või võitlus tuuleveskitega? – Sirp 20.03.2009 http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8379:muinsuste-kaitse-voi-voitlus-tuuleveskitega-&catid=9:sotsiaalia&Itemid=13&issue=3244

³³⁶ <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>

Vaadates tagasi Muinsuskaitseameti tegemistele 2001. ja 2007. aastal, tekib küsimus, kas praegune olukord, võrreldes vaadeldud aastakäikudega, on paranenud, ning seejärel paratamatult idealistlik mõte – muinsuskaitse mainet ühiskonnas on vaja parandada! Riiklik muinsuskaitse ei saavuta kunagi sellist poolehoidu rahva hulgas, nagu see oli Eesti Muinsuskaitse Seltsil. „Muinsuskaitse seltsil on eesti rahva täielik usaldus. Muinsuskaitse seltsi tegevus Eestis on ainulaadne. Ta ei ole kunagi tekitanud küsimusi või kahtlusi, kas Muinsuskaitse Seltsi juhid ei aja taga mingeid kahtlasi sihte või omakasu. Ei tekita kahtlusi muinsuskaitse aatelistus ja pühendumus rahva teenimisele.“ Nii ütles Lagle Parek oma kõnes Eesti Muinsuskaitse Seltsi esimese aastapäeva aktusel novembris 1988³³⁷. Sellise maine poole tasuks vähemalt püüelda. Et avalikkus asuks tekkinud vastasseisudes alati Muinsuskaitseameti poolele.

Samad tendentsid, mis on toimunud kolme aasta võrdluse põhjal MKA-s, on toimunud tegelikult ju ka terves Eesti ühiskonnas laiemalt pärast taasiseseisvumist. Kui kõrvutada näiteks Kalle Muuli kirjeldatud pilti raamatus „Isamaa tagatuba“³³⁸ ja tänapäeva, siis autor tekitab siin „kõneka võrdluse nende põhimõtete vahel, millest poliitiline eliit lähtus üheksakümnendate aastate alguses ja millest lähtub see nüüd. Reljeefselt toob Muuli välja selle, kuidas ületamatute üheksakümnendate algul tehti poliitikas seda, mida õigeks peeti, ning nüüd valdab soov teha seda, mis tagab turvalise tagasivalimise.“³³⁹

³³⁷ Lagle Pareki kõne EMS esimese aastapäeva aktusel 17.XII 1988 Tartus – ERA 9601.1.97

³³⁸ Muuli, Kalle. Isamaa tagatuba. Mart Laari valitsus 1992–1994. Tulimuld. Tallinn, 2012.

³³⁹ Rumm, Hannes. Enn Soosaar ja tema auhind. – Investeeri 2013, nr 1.

THE IMAGE OF THE NATIONAL HERITAGE BOARD BASED ON THE MEDIA. CHANGE OF THE IMAGE IN TIME ON THE EXAMPLE OF THE NEWSPAPERS POSTIMEES AND EESTI PÄEVALEHT FOR THE YEARS 1996, 2001 AND 2007

Summary

Anu Seidla

This thesis is based on the premise that the media influences society to a large extent and it has a key role in creating and shaping the image of a public institution. The work aims/aimed to look at the image of the National Heritage Board, a state institution dealing with heritage preservation and its changes over time based on media reports.

It is important to investigate the formation and designing of the image of the National Heritage Board in the media in order to understand the society's values, trends and developments in general. But, above all, in order to directly improve the reputation of the National Heritage Board and to a larger extent, the heritage preservation – my hypothesis was that in the current Estonian society it cannot be considered good enough.

As the sources in the study were the observation of the daily newspapers Postimees and Eesti Päevaleht – the representatives of the so-called central line of public opinion on the basis of the newspapers of three years of the 20 years of operation of the National Heritage Board. Out of the articles issued in the years 1996, 2001 and 2007, written about the National Heritage Board, I focused on the most reflected topics:

In the case of 1996, (a total of 56 articles) were on the work on St John's Church in Tartu and in Tartu Old Town: the problems in the young country's heritage organization and a lack of money (10 articles); work in Tallinn Old Town, to which relate the speeches of Jaan Tamm, the head of the National Heritage Board (17 articles); in the year 2001 (a total of 209 articles) were covered such hot topics as restoration of St John's Church in Tartu and the windows of St John's Church in Tallinn and St. Nicholas Church in Tallinn (the total of 22 articles); Harju street construction (20 articles) and relating to the construction of the Tartu Highway breakthrough, which was covered especially plentifully (approximately fourth of the total number of articles – 49 articles); in the year 2007 (total of 95) was the main topic demolition of Sakala Center (29 articles), a lot was spoken on the topics of the National Heritage Board's own existence and organizational issues (22 articles).

In a three-year comparison I analyzed to what extent the National Heritage Board has been able to take advantage of this arena, what journalism offers, shaping a positive image of themselves, to what extent it has been able to bring to a broader public the knowledge of the mission of heritage preservation and to what extent the Board has been able to get public support for its decisions.

As a starting point of the study, the introduction provides elaboration of the basic concepts and provides various theoretical approaches to the concept, such as "image", "mass media", "the public", establishes the research problem, the research questions for resolving of it and the research methodology is explained. The relationship between the media and public opinion formation is described.

On the basis of the three years of media analysis, I concluded that the National Heritage Board has paid little attention to its own image-making in public, rather it has allowed it to form and flow by itself, having been rather in a responder's role. This work provides an opportunity to see that the image is formed in the public if it is not directed. Because relationships and attitudes always arise, even if we ourselves do not shape them and do nothing form them, as has been suggested by public relations theorist Kaja Saksakulm Tampere. Also, silence and non-communication can be communication.

It was also concluded that as the laissez-faire attitude in 1996 did not contribute significantly to damage of the image of the NHB, then in the years 2001 and 2007 it was badly damaged in the confrontations that emerged – the image of the Board has degraded over the years.

In the three-year comparison, the following trend can be highlighted. When in 1996 the daily newspaper reflected the impression that, in spite of a small amount of articles and despite the fact that for the young capitalist state of Estonia, heritage preservation was not in the state budget priorities - the Board interacted with the public, substantial longer treatments of the mess of problems of the officials and inspectors in the heritage conservation of the young state were published, the work was done with the heart and it has the sympathy of the public, in the press were published longer opinion articles by the head of the Board himself - then by the year 2007, by the time of the economic boom the Board had bureaucratized, become part of the apparatus of power, whose role is to accept the decisions coming from above. This is evidenced, for example, by the articles related to demolition of the Sakala Centre, in which the reader sees that NHB essentially did not decide anything. Behind the NHB decisions do not seem to be decisions that essentially grew out of the inside of NHB, only approval of the

decisions of the Centrist Party Minister of Culture Raivo Palmaru, behind which, in turn, was the Centrist Party city power, behind this in turn the wishes and ambitions of the sponsors of this party. The NHB did not provide any substantive positions related to these much inflamed public matters.

The NHB or its head does not communicate with the public and does not respond to the criticisms, instead of initiating public debate; rather its suppression by the NHB can be felt.

However, in order to successfully perform responsibilities in protecting cultural heritage assigned to the NHB by the state – the National Heritage Board Statute § 5 specifies the functions of the Board on heritage conservation, which include, inter alia, organization of the heritage-related propaganda – the NHB must communicate with the public.

Thus, equally important to the conservation is the popularization of the ideas and the need for the protection of heritage – clarification and explanation that the public opinion would understand the importance of preservation of cultural heritage and understand the activities of the NHB as instrumental in this work. To achieve this, the NHB should not be a remote and high state institution for a citizen whose decisions and activities are not understandable for ordinary people. The attitude should be avoided that the decisions of the NHB do not have to be understood. The best opportunity and tool for this is the press.

The results of the analysis do not claim to be the sole truth as a result of the method used the author as the interpreter of the sample bears a large responsibility, as well as the source basis is subjective – most of the writings, including news, reflect the subjective opinion of someone – of a journalist or a foreign author.

KASUTATUD KIRJANDUS

PUBLITSEERIMATA KÄSIKIRJAD

Jõekalda, Kristina. Eesti muinsuskaitse ja võõras pärand. Muinsusteadlikkuse kujundamine 1920.–30. aastatel. Magistritöö, 2010. Juhendaja mag. Linda Kaljundi, konsultant: prof Mart Kalm, oponent: prof Krista Kodres.

Õuekallas, Ivar. Meediamonitooring Muinsuskaitseametist ajavahemikul 01.01.2007–31.08.2009. Tartu Ülikool 2009.

Õuekallas, Ivar. Sisekommunikatsiooni ja töörahulolu vahelised seosed (Muinsuskaitseameti näitel). Bakalaureusetöö, 2010. Juhendaja mag Age Rosenberg. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, Tartu Ülikool.

PUBLITSEERITUD ALLIKAD

Alatalu, Epp. Pika jala väravatorn taastatakse kahe sajandi tagusel kujul. – Postimees 03.IV 1996, Tallinna lisa, lk 5.

Alatalu, Riin. Muinsuskaitse siirdeühiskonnas 1986–2002. Rahvuslikust südametunnistusest Eesti NSV-s omaniku ahistajaks Eesti Vabariigis. Doktoritöö, 2012. Juhendaja prof Mart Kalm. Eesti Kunstiakadeemia kunstikultuuri teaduskond, muinsuskaitse ja restaureerimise osakond.

Ammas, Anneli. Haapsallaste lemmikmajad uues hiilguses. – Eesti Päevaleht 12.XII 1996, Eesti uudised, lk 3.

Ammas, Anneli. Tunnustus Haapsalu lastele. – Eesti Päevaleht 03.X 1996, Eesti uudised, lk 3.

Aotäht, Aivar. Tartu kesklinnas põles muinsuskaitse all olev elumaja. – Postimees 12.IX 1996, Uudised, lk 4.

Aru, Mart. Tõnismäe ausambast. – Eesti Päevaleht 13.VI 1996, Arvamus, lk 2.

Aufderheide, Patricia. Documentary Film. A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2007.

BNS. Muinasaja Eesti mündiaare Briti Muuseumis. – Eesti Päevaleht 14.III 1996 Eesti uudised, lk 3

BNS. Muinasaja Eesti mündiaare leiti Briti Muuseumist. – Postimees 14.III 1996, Uudised, lk 4.

BNS. Vanalinn koputab taas UNESCO uksele. – Eesti Päevaleht 12.XI 1996, Tallinn, lk 5.

Bromley, David G. Religion and The Social Order: The Handbook On Cults and Sects In America. London JAI Press Inc., 1993.

EPL. Määrati kõrghoonete paiknemise keeluala. – Eesti Päevaleht 29.V 1996, lk 3.

EPL/BNS. Mõisaomanik peab olema rikas. – Eesti Päevaleht 26.IX 1996, Eesti uudised, lk 4.

EPL/BNS. Vanalinn pürgib UNESCO nimistusse. – Eesti Päevaleht 10.I 1996, Tallinn, lk 5.

Haav, Kaarel; Ruutsoo, Rein. Eesti rahvas ja stalinlus. Ajalugu ja tänapäev, Tallinn: Olion, 1990.

Kaio, Heidit. Peamistel muinsuskaitseobjektidel on tööd peatunud. – Postimees 28.VIII 1996, Tartu, lk 1.

Kalm, Mart. Eestiaegse arhitektuuri näitus Rotermanni soolalaos. – Eesti Päevaleht 26.VIII 1996, Kultuur, lk 8.

Kender, Kirsi. Patarei vangla projekt maksab miljard. – Eesti Päevaleht 02.II 1996, Tallinn, lk 5.

Kender, Kirsi. Püha Brigitta ordu ehitab Piritale uue kloostri. – Eesti Päevaleht 26.I 1996, lk 3.

Kilumets, Juhan. Restauraator Jochen Seebach: Jaani kiriku päästmine on meie põlvkonna kohustus. Jaani kiriku terrakotaskulptuure taastavad sakslased. – Postimees, 15.VII 1996, lk 2.

Korv, Neeme. Kaitsepolitsei kolib ajaloolisse majja. – Postimees 29.V 1996, Tartu, lk 4.

Kumm, Anneli. Remont vanalinna korteris. – Eesti Päevalehe lisa Ärileht 20.XI 1996, Ehitus/Kinnisvara, lk 3.

McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tõlkinud Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2003, lk 3.

McQuail, Denis. McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tõlkinud Merit Karise, Helen Noormets ja Kertu Saks. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2003, lk 3.

Metsallik, Romeo. Maja renoveerimisel tuleb arvestada stiilinõudeid. – Postimees 18.IX 1996, Tartu, lk 6.

Milve, Marika. Pilvelõhkujad on kesklinnas keelatud. – Eesti Päevaleht 17.VI 1996, Tallinn, lk 5.

Muuli, Kalle. Isamaa tagatuba. Mart Laari valitsus 1992–1994. Tulimuld. Tallinn, 2012.

Ottas, Aita. Jaani kiriku taastajailt ei võeta tänava sulgemise maksu. – Postimees 18.VI 1996. Uudised, lk 4.

Parek, Lagle. Kõne EMS esimese aastapäeva aktusel 17.XII 1988 Tartus – ERA 9601.1.97

Past, Aune. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Tallinn: Äripäeva Kirjastus 2007.

Past, Aune. Suhtekorralduse käsiraamat. Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2008.

Peensoo, Piret. Kesklinnas avastati muistsed enesetapjad. – Eesti Päevaleht 07.IX 1996, Tallinn, lk 5.

Peensoo, Piret. Muinsuskaitsejad vaidlevad akende üle. – Eesti Päevaleht 19.X 1996, Tallinn, lk 5.

Peensoo, Piret; Milve, Marika. Toompeal varises elumaja sein. – Eesti Päevaleht 28.XI 1996, lk 1.

Pronkssõdur värviti kirjuks. – Postimees 22.V 1996, Tallinn, lk 3.

Pullerits, Priit. Ajakirjanduse põhižanrid. Tartu Ülikooli kirjastus, 1997.

Putting, Jaanus. UNESCO nõuandev organ soovib vanalinnal hoiduda uutest ehitusmaterjalidest. – Postimees 21.X 1996, Tallinn, lk 6.

Pärtelpoeg, Ago. Jaani kirik saab veerandi muinsuskaitse eelarvest. – Postimees 25.IX 1996, Tartu, lk 2.

Raepress. Neljapäeval algas muinsuskaitsekuu. – Eesti Päevaleht 22.IV 1996, Tallinn, lk 4.

Raepress. Pika jala tornis peeti sarikapidu. – Postimees 22.V 1996, Tallinna uudised, lk 3.

Raepress. Pika jala väravatorn saab korda mais. – Eesti Päevaleht 12.IV 1996, Tallinna uudised, lk 5.

Raepress. Pika jala väravatorn saab korda. – Eesti Päevaleht 22.V 1996, Tallinna uudised, lk 5.

Raepress. Raeapteek antakse rendile. – Eesti Päevaleht 18.IX 1996, Tallinn, lk 5.

Raepress. Roosikrantsi tänaval tehakse arheoloogilisi uuringuid. – Postimees 04.IX 1996, Tallinn, lk 3.

Raepress. Tallinna muinsuskaitseamet soovib vanalinna lülitada Maailmapärandite nimekirja. – Postimees 29.V 1996, Tallinn, lk 3.

Raepress. Valmistutakse muinsuskaitsekuuks. – Eesti Päevaleht 12.IV 1996, Tallinn, lk 5.

Repp, Urve. Vaksalihoonet ei lasta laguneda. – Eesti Päevaleht 25.VII 1996, Suvi, lk 5.

Rida ühendusi nõuab pronkssõduri eemaldamist 14. juuniks. – Postimees 15.V 1996, Tallinn, lk 3.

Ritari, Tiiu. Mehest, kel mure vanaisa töö pärast. – Postimees 24.XII 1996, Kultuur, lk 8.

Rumm, Hannes. Enn Soosaar ja tema auhind. – Investeeri 2013, nr 1.

Röss, Kristel. Ärimehed muinsuskaitse kammitsais. – Postimees 27.II 1996. Majandus,

lk 11.

Sakkov, Helmi. Tartu linna uusehitised arhitekti pilguga. – Postimees 31.I 1996, Tartu,

lk 2.

Saksakulm Tampere, Kaja. Väike teoreetiline sissejuhatus Eesti praktilisse suhtekorraldusse. – Praktiline suhtekorraldus: Eesti kogemus. Koostanud Kaja Saksakulm Tampere. Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 18–28.

Sotter, Jaan. UNESCO maailmapärandi nimekiri ja vana Tallinn. – Postimees 17.I 1996,

Sotter, Jaan. UNESCO nimekiri tähendab raha. – Eesti Päevaleht 21.XI 1996, Tallinn, lk 5.

Suurvärav, Avo. Haapsalu kultuurist ja ajaloost. – Eesti Päevaleht 04.VII 1996, Kultuur, lk 8.

Taklaja, Karl. Kahtlused Vana Tooma ümber. – Postimees 02.X 1996, Tallinn, lk 2.

Taklaja, Karl. Kõrghooned rikuvad vanalinna silueti. – Postimees 29.V 1996, Tallinn, lk 2.

Tamm, Jaan. Avalik vastus Tiina Mägile ehk mis toimub Tallinna vanalinnas. – Postimees 08.V 1996, Tallinn, lk 4.

Tamm, Jaan. Muinsuskaitseadusest ja selle rakendamisest Tallinnas. – Postimees 24.IV 1996, Tallinn, lk 4.

Tamm, Jaan. Quo vadis, Püha Birgitta? – Postimees 27.III 1996, Tallinn, lk 5.

Tamm, Jaan. Tallinn on ise süüdi UNESCO ukse taha jäämises. – Postimees 31.I 1996, Tallinn, lk 2.

Tarand, Kaarel. Kaarel Tarand: Enesekaitsest pole abi. – Postimees 10.III 2008 (<http://www.postimees.ee/100308/esileht/arvamus/316579.php>)

Toomiste, Malle. Sõjaväeosalt vabanes võimalustemaa. – Postimees 10.I 1996, Uudised, lk 5.

Toomiste, Malle. Viljandi linnakiriku müürid peatasid invaliidide kaldtee ehituse. – Postimees 31.VII 1996, Uudised, lk 4.

Toomiste, Malle. Viljandi linnusevaremetes lõppesid tänavused taastamistööd. – Postimees 16.VIII 1996, Uudised, lk 5.

Toomiste, Malle. Viljandi vana veetorn kaob mõneks ajaks linna siluetist. – Postimees 21.XII 1996, Uudised, lk 5.

Toomiste, Malle. Viljandi vana veetorn kogub kirgi. – Postimees 19.II 1996, Uudised, lk 4.

Tuumalu, Tiit. Kalevipoeg jäi toetuseta. – Postimees 24.IV 1996, Tartu, lk 1.

Tuumalu, Tiit. Vürst Vjatško mõõk ikka veel leidmata. – Postimees 03.IV 1996, Tartu, lk 7.

Tõnnisson, Kristiina. Forekspanga uus maja loob Tartusse pangaristmiku. – Postimees 21.II 1996, Majandus, lk 11.

Vihalemm, Peeter. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.

INTERNETI ALLIKAD

Aardekütid peavad jahti Saaremaa rahapajale. – PM Online 29.VIII 2007
<http://www.postimees.ee/120108/esileht/siseuudised/279592.php>.

Ader, Jaak. Tallinna linnavalitsuse diktatuur. – PM Online 13.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38768>.

Ajaloo ja kunsti kaitseks. – PM Online, Arvamus, 08.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13480>.

Alttoa, Kaur. Kaur Alttoa: sulgunud vaated ja lubatud kõrgus. – PM Online 16.XI 2007
http://tartu.postimees.ee/201107/tartu_postimees/arvamus/295815.php.

Alttoa, Kaur. Kunstiajaloolane: muinsuskaitse esitab imelikke nõudmisi. – PM Online 15.XI 2007
http://tartu.postimees.ee/191107/tartu_postimees/arvamus/295790.php.

Ammas, Anneli. – Ürikud puhuvad seegi varemesse uut elujõudu. – EPL Online 20.X 2001
<http://www.epl.ee/news/eesti/urikud-puhuvad-seegi-varemesse-uut-elujoudu.d?id=50810549>.

Ammas, Anneli. Kalm: linnaplaneerimine käib võimupartei sponsorite suva järgi. – EPL Online 05.I 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/kalm-linnaplaneerimine-kaib-voimupartei-sponsorite-suva-jargi.d?id=51070187>.

Ammas, Anneli. Minister surub vana tuttavat muinsuskaitseameti juhiks. – EPL Online 31.I 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/minister-surub-vana-tuttavat-muinsuskaitseameti-juhiks.d?id=51073576>.

Ammas, Anneli. Muinsuskaitseenõukogu: Sakala keskus tuleks võtta ajutise kaitse alla. – EPL Online 03.II 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitseenoukogu-sakala-keskus-tuleks-votta-ajutise-kaitse-alla.d?id=51074029>.

Anvelt Kärt. Keila-Joast võib saada riigipea uus residents. – EPL Online 29.V 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/keila-joast-voib-saada-riigipea-uus-residents.d?id=51088701>.

Arheoloogid ei luba Tallinna kesklinna uut parklat rajada. – PM Online, Siseuudised, 05.X 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=34770>.

Arusaamatu muinsussõda. – EPL Online 06.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/89787>.

BNS. Linnavalitsus hoidub Harju tänava kitsendamisest. – PM Online 30.VIII 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30603>.

BNS. Tartu maantee parkla võib unistuseks jääda. – EPL Online 23.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/90467>.

Eelrand, Helen. Konflikt: tallinlased vastu Harju tänava kitsendamisele. – EPL Online 06.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/91054>.

Eelrand, Helen. Palts, Pakosta ja Ninnas ehitavad Harju tänava hoonestuse maketi. – EPL Online 18.IX 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/88778>.

Ekspertkomisjon ei kiitnud Tartu Jaani kiriku vitraaže heaks. – PM Online 24.IX 2001 www-arhiiv.postimees.ee/prindi.html?id=33465&rubriik=49.

Ekspertkomisjon: Jaani Seegi varemed tuleb osaliselt säilitada. – EPL Online 30.XI 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/182987>.

Ellam, Haldi. Altari värvimise saaga jõudis lõpule. – EPL Online 22.V 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/altari-varvimise-saaga-joudis-lopule.d?id=51087918>.

Ellam, Haldi. Riigikohus tühistas Kunda tuulepargi detailplaneeringu. – EPL Online 17.X 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/riigikohus-tuhistas-kunda-tuulepargi-detailplaneeringu.d?id=51105248>.

Ellam, Haldi. Ümarlaud: Sakala keskus tuleb muinsuskaitse alla võtta. – EPL Online 14.II 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/umarlaud-sakala-keskus-tuleb-muinsuskaitse-alla-votta.d?id=51075535>.

EPL. Harju tänav tänases laiuses. – EPL Online 06.XI 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/91073>.

ETA. Urmo Rausi näituse avamine kujunes pahameeleavalduseks. – EPL Online 05.IV 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/154890>.

Haav, Margus (Sakala). Eramurajooni lähistel tulid päevavalgele inimluud. – PM Online 11.IX 2007 <http://wx.postimees.ee/110907/esileht/siseuudised/282365.php>

Haav, Margus (Sakala). Viljandis tulid elamurajooni lähedal päevavalgele inimluud. – PM Online 12.IX 2007 <http://wx.postimees.ee/120907/esileht/siseuudised/282487.php>.

Harju tänav ajab linnajuhid tülli. – EPL Online 07.IX 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/88306>.

Harju tänav ajas linna muinsuskaitsega tülli. – PM Online 09.X 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35088>.

Igal arheoloogil oma seek. – EPL Online 15.XI 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/181425>.

Jaani kiriku sisekujunduse konkurss jääb sügiseks. – Tartu Postimees 02.VII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=24851>.

Jaani kiriku vitraaže hakkab hindama rahvusvaheline komisjon. – EPL Online 29.VI 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/167277>.

Jaani kiriku vitraaži hindas ekspertkomisjon. – Tartu Postimees 24.IX 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33355>.

Jaani kiriku vitraažid vaatab üle rahvusvaheline komisjon. – EPL Online 25.VII 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/169920>.

Jaani kirikust ei tehta turuhoonet. – EPL Online 09.III 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/150393>.

Jaani kirikust ei tehta turuhoonet. – PM Online 09.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13636>.

Jaani seegi varemed võidakse katta klaaskupliga. – EPL Online 30.XI 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/183009>.

Jaani seegi varemeid asub uurima sõltumatu ekspertkomisjon. – PM Online, Siseuudised, 24.X 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36787>.

Jõgis-Laats, Jan. Nord Stream ei näe takistusi Eesti käest uuringuloa saamisel. – EPL Online 02.VIII 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/nord-stream-ei-nae-takistusi-eesti-kaest-uuringuloa-saamisel.d?id=51095943>.

Jõuluks selgub Tartu maantee läbimurde projekt. – PM Online 07.XII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41492>.

Jürgenson, Kunnar. Linn jätkab Raadil alustatut. – Tartu Postimees 06.II 2007
http://tartu.postimees.ee/070207/tartu_postimees/arvamus/243253.php.

Kadakas, Villu. Villu Kadakas: Jaapani turistid ei tule Eestisse muhu seelikuid vahtima. – EPL Online 10.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/177898>.

Kalamees, Kai. Peterburi eestlaste Jaani kiriku kohal lasub lammutamishirm. – PM Online 29.X 2007 <http://wx.postimees.ee/011107/esileht/siseuudised/292145.php>.

Kalberg, Signe. Väljakaevatud säilmed ootavad tuvastamist. – EPL Online, 03.V 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/valjakaevatud-sailmed-ootavad-tuvastamist.d?id=51085547>.

Kaldoja, Kerttu. Sakala leping jätaks praeguse maja alles. – EPL Online 13.I 2007
<http://www.epl.ee/news/tallinn/sakala-leping-jataks-praeguse-maja-alles.d?id=51071303>.

Kaljundi, Jevgeni. Rahaga muinsuskaitse kallal – PM Online, Kirjad, 15.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39059>.

Kaljuvee, Ardo. Kuhu jagasid poliitikud kurikuulsad 202 miljonit krooni „katuseraha? – EPL Online 02.II 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/kuhu-jagasid-poliitikud-kurikuulsad-202-miljonit-krooni-katuseraha.d?id=51073903>.

Kaljuvee, Ardo. Linn ei anna Viru Pojale ehitusluba. – EPL Online 03.X 2007
<http://www.epl.ee/news/tallinn/linn-ei-anna-viru-pojale-ehitusluba.d?id=51103364>.

Kaljuvee, Ardo. Nurme ja Näituse residents müügis kui pörsas kotis. – EPL Online, 28.IV 2007 <http://www.epl.ee/news/kultuur/nurme-ja-naituse-residents-muugis-kui-porsas-kotis.d?id=51085039>.

Kalm, Mart. Järelehüüe lahkuvale Raivo Palmarule. – EPL Online 15.III 2007
<http://www.epl.ee/news/arvamus/mart-kalm-jarelehuue-lahkuvale-raivo-palmarule.d?id=51079456>.

Kalm, Mart. Kalm: Palmaru surus Keskerakonna ärihuve läbi. – EPL Online 14.III 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/mart-kalm-palmaru-surus-keskerakonna-arihuve-labi.d?id=51079434>.

Keda või mida takistavad Jaani Seegi hospidali varemed?“ – EPL Online 10.X 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/177899>.

Kes ütles, et muinsus?! – EPL Online 11.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/89970>.

Koch, Tuuli. Pakosta seab kahtluse alla varemete seegile kuulumise. – EPL Online 11.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/89962>.

Koch, Tuuli. Parteid jagasid valimiste eel üksmeelselt laiali 202 lisamiljonit. –PM Online 01.II 2007
http://wx.postimees.ee/150207/esileht/olulised_teemad/riigikogu_2007/242391.php.

Kodres, Krista. Krista Kodres: küündimatusega tasutud auvõlg. – PM Online 06.XI 2007
<http://wx.postimees.ee/061107/esileht/arvamus/293711.php>.

Kodres, Mari. Narva linn müüb endise koolimaja. – EPL Online 17.VIII 2007 ¹
<http://www.epl.ee/news/majandus/narva-linn-muub-endise-koolimaja.d?id=5109755>.

Kohus tühistas osaliselt Paluküla hiiemäe planeeringu. – PM Online 08.X 2007
<http://wx.postimees.ee/161007/esileht/siseuudised/287982.php>.

Kompus, Ilmar. Kompus: jutt Sakala lammutamise ebaseaduslikkusest on kohatu. – PM Online 24.IV 2007 <http://wx.postimees.ee/250407/esileht/siseuudised/tallinn/256936.php>.

Koorits, Vahur. Eksperdid lükkasid Sakala keskuse projekti tagasi. – PM Online 17.II 2007 <http://blog.postimees.ee/170207/esileht/siseuudised/245455.php>.

Koorits, Vahur. Pärast valimisi ei suuda keskuse lammutustöid enam miski peatada. – PM Online 06.III 2007 <http://www.postimees.ee/080307/esileht/siseuudised/tallinn/248406.php>.

Koorits, Vahur. Sakala arendajad tulevad lagedale uue projektiga. – PM Online 15.II 2007 <http://www.postimees.ee/270207/esileht/siseuudised/245002.php>.

Koorits, Vahur. Sakala keskuse müstika. – PM Online 17.II 2007 <http://rooma.postimees.ee/180207/esileht/arvamus/245459.php>.

Kultuuriministeerium plaanib ligi 70 miljoni krooniga kirikuid toetada. – PM Online 30.IX 2007 <http://blog.postimees.ee/011007/esileht/siseuudised/286346.php>.

Kultuuriminister: UNESCO Eesti komisjon oli töövõimetu. – PM Online 12.IX 2007 <http://www.postimees.ee/130907/esileht/siseuudised/282588.php>.

Kultuurimälestiste kaitse. Kas riik on teinud piisavalt selleks, et kultuurimälestised kui Eesti kultuuripärandi oluline osa säiliks? Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 27. VI 2007 <http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/1984/Area/16/language/et-EE/Default.aspx>.

Kultuuriväärtuste väljavedu saab täpsemad piirid. – PM Online 31.V 2007 <http://www.postimees.ee/131107/esileht/siseuudised/263773.php>.

Kuus võimalust Tartu maantee läbimurde aluseid varemeid eksponeerida. – EPL Online 14.XII 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/184340>.

Kuuskemaa, Jüri. Kas Pikk tänav laiaks? – PM Online, Arvamus, 22.XI 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?op=lugu&id=39871&number=360&rubriik=6>.

Kändler, Tiit. Ajaloo hävitamine. – EPL Online 17.III 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/80238>.

Laev, Sigrid; Püüa, Garel. Rebane lubab Sakala keskuse väärtuslikuma osa säilitada. – EPL Online 14.II 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/rebane-lubab-sakala-keskuse-vaartuslikuma-osa-sailitada.d?id=51075489>.

Lapin, Leonhard. Vastuseis Tartu Jaani kiriku vitraažidele näitab piiratud mõtlemist. – EPL Online 13.III 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/79971>.

Lass, Jüri. Järjekordne kitsarinnalisuse ohver? – PM Online 13.IX 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=32229>.

Leitmaa, Dananr. Muinsuskaitse päästab teaduste akadeemia instituudi lammutamisest. – EPL Online 17.X 2007 <http://www.epl.ee/news/tallinn/muinsuskaitse-paastab-teaduste-akadeemia-instituudi-lammutamisest.d?id=51109032>.

Liisa Pakosta: Jooksu peaga vastu sein. – EPL Online 10.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/177979>.

Linnamäe, Lauri. Gaasijuhtme uuringutaotlus jõuab valitsusse. – PM Online 12.IX 2007 <http://wx.postimees.ee/130907/esileht/majandus/282481.php>.

Lootsmann jättis Sakala keskuse lammutusloa vaide rahuldamata. – EPL Online 27.IV 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/lootsmann-jattis-sakala-keskuse-lammutusloa-vaide-rahuldamata.d?id=51084977>.

Lõhmus, Alo. Vanavara laialitassimisele pole siiani suudetud piiri panna. – PM Online 16.IV 2007 <http://wx.postimees.ee/170407/esileht/siseuudised/255360.php>.

Läbimurde varemete eksponeerimise viis selgunud. – EPL Online 18.XII 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/184658>.

Maausulised pöördusid Kunda tuulepargi asjus riigikohtusse. – PM Online 21.03 <http://wx.postimees.ee/310507/esileht/siseuudised/251162.php>.

Maausulised seljatasid riigikohtus tuulepargitegijad. – PM Online 17.10.2007 <http://wx.postimees.ee/181007/esileht/siseuudised/289972.php>.

Masing, Kadri. Härjapea Koda pöördus Kunda Hiiemäe kaitseks riigikohtusse. – EPL Online, 21.III 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/harjapea-koda-poordus-kunda-hiiemae-kaitseks-riigikohtusse.d?id=51080383>.

Masing, Kadri. Muinsuskaitseamet määras Võrumaale uue inspektori. – EPL Online 17.I 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitseamet-maaras-vorumaale-ue-inspektori.d?id=51071787>.

Masing, Kadri. Ringkonnakohus jättis Kunda Hiiemäe tuulepargi detailplaneeringu jõusse. – EPL Online, 20.II 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/ringkonnakohus-jattis-kunda-hiiemae-tuulepargi-detailplaneeringu-jousse.d?id=51076445>.

Masing, Kadri. Saaremaa vallad on huvitatud pukktuulikute säilitamisest. – EPL Online 15.XII 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/saaremaa-vallad-on-huvitatud-pukktuulikute-sailitamisest.d?id=51112623>.

Masing, Kadri. Väärtuslike kultuuriesemete väljavedu saab täpsemad piirid. –EPL Online 31.V 2007 <http://www.epl.ee/news/kultuur/vaartuslike-kultuuriesemete-valjavedu-saab-tapsemad-piirid.d?id=51089067>.

Muinsuskaitseameti põhimäärus. – RT I, 29.XII 2011, 45 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011045>).

Muinsuseksperdid otsivad alternatiive ajaloolisele rekonstruktsioonile. – EPL Online 31.VIII 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/173880>.

Muinsuskaitse otsustas Seegi varem ed osaliselt säilitada. – EPL Online 12.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/178284>.

Muinsuskaitse peatas Paistu kiriku akende vahetamise. – PM Online 04.VIII 2007
<http://wx.postimees.ee/060807/esileht/siseuudised/275516.php>.

Muinsuskaitse teeb konverentsil Harju tänavast näidismaterjali. – EPL Online 29.VIII 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/192541>.

Muinsuskaitsejad tõrjuvad süüdistusi. – EPL Online 21.XI 2001
<http://www.epl.ee/news/eesti/luhidalt.d?id=50811935>.

Muinsuskaitsejad võitsid ehitajaid. – EPL Online 13.X 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/90067>.

Niitra, Nils. Nils Niitra: Ettevõtjatele oma KGB. – Tartu Postimees 15.VI 2007
http://tartu.postimees.ee/170607/tartu_postimees/arvamus/266459.php.

Ninnase ja Pakosta vahel muinsuskaitsealane konflikt. – EPL Online 06.IX 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/174409>.

Nõukogu nõuab Sakala keskuse ajutise kaitse alla võtmist. – PM Online 03.II 2007
<http://rooma.postimees.ee/160207/esileht/siseuudised/tallinn/242929.php>.

Online-intervjuu arheoloog Villu Kadakasega. – EPL Online 10.X 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/192909>.

Pada sõimab katelt. – PM Online 18.X 2007
http://rooma.postimees.ee/211007/esileht/arvamus/290086_print.php.

Pakosta, Liisa. Muinsuskaitse on kindel investering. – PM Online, Arvamus, 26.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15119>.

Palmaru: muinsuskaitse nõukogu on hiljaks jäänud. – PM Online 04.II 2007
<http://wx.postimees.ee/160307/esileht/siseuudised/tallinn/243030.php>.

Palts, Tõnis. Avalik sektor ja avalik arvamus. – PM Online, Arvamus, 08.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38328>.

Pau, Martin. Ekspertide hinnangul ei sobi Rausi vitraažid Jaani kirikusse. – Tartu Postimees 25.IX 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=33506>.

Pau, Martin. Jaani kirik – kas enne altar või aken. – PM Online, Kultuur, 16.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14285>.

Pau, Martin. Jaani kirik ootab 40-miljonilist laenu. – Tartu Postimees 12.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=13774>.

Pau, Martin. Kommentaar: Möödarääkimised Jaani ümber. – PM Online 16.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14284>.

Pau, Martin. Terrakotade restaureerimist ootab pööre. – PM Online 05.I 2007
http://tartu.postimees.ee/050107/tartu_postimees/237373.php.

Piirimäe, Krista. Maha spetsialistid! – PM Online 13.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38768>.

Püüa Marko. Marko Püüa: uputatud ajalugu. – PM Online 14.VIII 2007
<http://wx.postimees.ee/140807/esileht/arvamus/276936.php>.

Püüa, Garel. Ekspertidele Sakala uus projekt ei meeldi. – EPL Online 17.II 2007
<http://www.epl.ee/news/tallinn/ekspertidele-sakala-uus-projekt-ei-meeldi.d?id=51076018&com=1&no=0&s=1>.

Püüa, Garel. Maapõu varjas viikingite aja rauasulatuskeskust. – EPL Online 24.VIII 2007
<http://www.epl.ee/news/eesti/maapou-varjas-viikingite-aja-rauasulatuskeskust.d?id=51098241>.

Püüa, Garel. Müürid raeplatsi all jäävad klaaskatteta. – EPL Online 05.V 2007)
<http://www.epl.ee/news/tallinn/muurid-raeplatsi-all-jaavad-klaaskatteta.d?id=51085857>.

Püüa, Marko. Arhitektid tahaksid viia Tallinnas silla üle Jaani seegi varemete. – PM Online 08.XII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=41573>.

Püüa, Marko. Muinsuskaitse laseb laevavraki uputada. – PM Online 14.VIII 2007
<http://wx.postimees.ee/140807/esileht/siseuudised/276967.php>.

Püüa, Marko. Seegi varemetele tuleb paviljon. – PM Online 19.XII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42601>.

Rahvusraamatukogu avab näituse Harju tänava ajaloost. – PM Online 31.VIII 2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30788>.

Rajalo, Priit. Jaani kirik kavandab sisustust. – PM Online 05.XII 2000
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=5377>.

Rajalo, Priit. Jaani kirik pole mänguasi. – Tartu Postimees 30.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15595>.

Rajalo, Priit. Jaani kiriku uus ehitaja selgub võistupakkumisel. – Tartu Postimees 27.III 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=15198>.

Rajalo, Priit. Jänes: muinsuskaitsejad saavad juurde kolm töötajat. – PM Online 18.X 2007
<http://rooma.postimees.ee/211007/esileht/siseuudised/290066.php>.

Rajalo, Priit. Karistust põlgavad mälestiste omanikud heidavad varju muinsuskaitsejaile. – PM Online 18.X 2007
<http://wx.postimees.ee/211007/esileht/siseuudised/290064.php>.

Rand, Erik. Aardekütid peavad jahti Saaremaa rahapajale. – EPL Online 29.VIII 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/aardekutid-peavad-jahti-saaremaa-rahapajale.d?id=51098892>.

Rand, Erik. Kohus kärpis hiiemäele kavandatava spordikompleksi ulatust. – EPL Online 18.X 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/kohus-karpis-hiiemaele-kavandatava-spordikompleksi-ulatust.d?id=51103978>.

Rand, Oliver. Muinsuskaitstjad nõuavad Tartu maantee läbimurde ehituse ümbervaatumist. – EPL Online 06.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/89768>.

Rand, Oliver. Tallinn loovutab Tartu maantee läbimurdel ühe sõidurea varemetele. – PM Online 08.XI 2001 <http://www.epl.ee/news/eesti/labimurre-linn-loovutab-uhe-soidurea-varemetele.d?id=50811338>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Ahja mõisahooned põles maha. – EPL Online 09.X 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/ahja-moisahoone-poles-maha.d?id=51104102>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Ekspertnõukogu ei ole uue Sakala keskuse lahendusega nõustunud. – EPL Online 16.II 2007 <http://www.epl.ee/news/online/ekspertnookogu-ei-ole-uee-sakala-keskuse-lahendusega-noustunud.d?id=51075993>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Endise Pärnu vangla kinnistu on taas müügis. – EPL Online, 17.V 2007 <http://www.epl.ee/news/majandus/endise-parnu-vangla-kinnistu-on-taas-muugis.d?id=51087391>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Kohtumiselt puudunud Lootsmann hurjutas teisi puudumise pärast. – EPL Online, 24.IV 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/kohtumiselt-puudunud-lootsmann-hurjutas-teisi-puudumise-parast.d?id=51084487>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Linnavalitsus ei anna Viru pojale ehitusluba. – EPL Online 02.X 2007 <http://www.epl.ee/news/tallinn/linnavalitsus-ei-anna-viru-pojale-ehitusluba.d?id=51103260>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Muinsuskaitse toetab Viljandimaa linnuste säilitamist. – EPL Online 09.III 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/muinsuskaitse-toetab-viljandimaa-linnuste-sailitamist.d?id=51078747>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Sakala keskuse lammutamine kütab taas kirgi. – EPL Online 05.III 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/sakala-keskuse-lammutamine-kutab-taas-kirgi.d?id=51078101>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Saksa sõjavangide kalmistult varastati mälestustahvel. EPL Online, 17.VII 2007 <http://www.epl.ee/news/online/saksa-sojavangide-kalmistult-varastati-malestustahvel.d?id=51094458&com=1&no=0&s=1>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Uus Sakala esitab keskuse uue ehitusprojekti. – EPL Online 12.II 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/uus-sakala-esitab-keskuse-uee-ehitusprojekti.d?id=51075233>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Viljandis tulid elamurajooni lähedal päevavalgele inimluud. – EPL Online 12.IX 2007, <http://www.epl.ee/news/eesti/viljandis-tulid-elamurajooni-lahedal-paevavalgele-inimluud.d?id=51100740>.

Rannajõe, Maria-Elisa. Viru poja arendaja: linna käitumine on ohumärk välisinvestoritele. – EPL Online 02.X 2007 <http://www.epl.ee/news/tallinn/viru-poja-arendaja-linna-kaitumine-on-ohumark-valisinvestoritele.d?id=51103271>.

Raun, Alo. Nõukogu nõuab Sakala keskuse ajutise kaitse alla võtmist. – PM Online 03.II 2007 <http://rooma.postimees.ee/160207/esileht/siseuudised/tallinn/242929.php>.

Raus, Urmo. Aken Euroopasse. – PM Online 22.III 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=14823>.

Roováli, Küllike. Jaani seegi varemete saatus selgub reedel. – PM Online 09.X 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35090>.

Rudi, Hanneli. Saarlased toetavad tuulikute kaitse alla võtmist. – PM Online 15.XII 2007 <http://wx.postimees.ee/171207/esileht/siseuudised/301712.php>.

Rumessen, Inge. Viru väljaku tühermaale on mõne aastaga kerkinud klaasallee. – EPL Online 17.07.2007 <http://www.epl.ee/news/majandus/viru-valjaku-tuhermaale-on-mone-aastaga-kerkinud-klaasallee.d?id=51094347>.

Saaremaalt leiti väärtuslik rahapada. – EPL Online 28.VIII 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/saaremaalt-leiti-vaartuslik-rahapada.d?id=51098725>.

Sakala keskuse uus projekt säilitab väärtusliku. – PM Online 15.II 2007 <http://rooma.postimees.ee/170207/esileht/siseuudised/tallinn/245149.php>.

Sakala leping jätaks praeguse maja alles. – PM Online 13.I 2007 http://rooma.postimees.ee/130107/esileht/siseuudised/tallinn/238932_1.php.

Sakala valmiv ehitusprojekt arvestab muinsuskaitse soovidega. – PM Online 12.II 2007 <http://wx.postimees.ee/190207/esileht/siseuudised/244504.php>.

Seaver, Urmas. Lammutamisohus puumajad võeti ajutiselt muinsuskaitse alla. – PM Online 15.XI 2007 <http://wx.postimees.ee/161107/esileht/siseuudised/tallinn/295619.php>

Seaver, Urmas. Läbimurde venimine röövib Tallinnalt kuus 200 000 kr. – PM Online, Esileht 10.X 2001. <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38608>.

Seaver, Urmas. Muinsuskaitse loovutab osa seegi varemeid. – PM Online 22.X 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39894>.

Seaver, Urmas. Muinsuskaitse lubab võidelda kitsa Harju tänava eest. – PM Online 31.VIII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30762>.

Seaver, Urmas. Pealinlased eelistavad laia Harju tänavat. – PM Online 06.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38053>.

Seaver, Urmas. Seegi väljapanek maksab kaks miljonit. – PM Online 01.XII 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=40880>.

Seaver, Urmas. Tallinna tähtis liiklussõlm võib jääda Eurovisiooniks valmimata. – PM Online 13.X 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=35634>.

Seaver, Urmas. Torude soojustamine viib seegi mälestised liiva alla. – PM Online 16.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39329>.

Soosaar, Mark. Mark Soosaar: kes ohjeldaks saehullust? – PM Online 23.X 2007
<http://wx.postimees.ee/281007/esileht/arvamus/290986.php>.

Sotsid ja paeliit kutsuvad Sakala lammutamise vastu protestima. – PM Online 05.III 2007
<http://www.postimees.ee/050307/esileht/siseuudised/tallinn/248232.php>.

Spetsialistid: Tartu maantee läbimurdesse mahub neli rada. – EPL Online 30.XI 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/183003>.

Tallinn ei anna Viru Pojale ehitusluba. – PM Online 02.X 2007
<http://wx.postimees.ee/041007/esileht/siseuudised/tallinn/286728.php>.

Tallinn otsustas säilitada Jaani Seegi varemed täies mahus. – EPL Online 21.XI 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/181986>.

Tallinn peatas ajutiselt Tartu maantee läbimurde rajamise. – EPL Online 09.X 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/89861>.

Tallinn pole ometi tort! – PM Online 17.X 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>.

Tallinn saatis Harju tänava detailplaneeringu avalikustamisele. – PM Online 07.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38259>.

Tallinna linnavalitsus kahtleb Harju tänava kitsendamises. – EPL Online 29.VIII 2001
<http://www.epl.ee/artikkel/173678>.

Tamla, Toomas. Millist muinsuskaitset vajame? – PM Online, Arvamus, 14.XI 2001.
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=38925>.

Taras, Madis. Riigikontroll: muinsuskaitseamet ei saa oma tööga hakkama. – EPL Online 04.X 2007 <http://www.epl.ee/news/eesti/riigikontroll-muinsuskaitseamet-ei-saa-oma-tooga-hakkama.d?id=51103633>.

Taras, Madis. Urmas Ott kandideerib riigi kultuuripreemiale. – EPL Online 29.I 2007 <http://www.epl.ee/news/kultuur/urmas-ott-kandideerib-riigi-kultuuripreemiale.d?id=51073363>.

Tartu Jaani kiriku terrakotaskulptuure näeb Saksamaal. – PM Online 06.VII 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=25462>.

Tartu maantee läbimurde ehitus konserveeritakse. – EPL Online 13.XI 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/181252>.

Tartu maantee läbimurde uus projekt selgub jõuludeks. – EPL Online 07.XII 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/92453>.

Tartu maantee läbimurde varemete eksponeerimine maksab viis miljonit krooni. – PM Online, Siseuudised, 18.XII 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=42539>.

Tartu maantee läbimurre ei saa Eurovisiooniks valmis. – PM Online 25.X 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=36824>.

Tartu maantee läbimurre jääb Eurovisiooniks valmimata. – EPL Online 24.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/179377>.

Tartu maantee varemehed katab odavam miljoniprojekt. – EPL Online 19.XII 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/92932>.

Tartu mnt. läbimurre vol II: Pakosta ja Trummali vastused. – EPL Online 11.X 2001 <http://www.epl.ee/artikkel/192926>.

Tartu terrakotakujud Lüneburgi näitusel. – Tartu Postimees 12.VI 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=22875>.

Tenniseklubi kavandab Toomele tennisehalli. – Tartu Postimees 03.IX 2001 <http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=30943>.

Tooming, Urmas. Kõrghoonete ring vanalinna ümber tükitab vaadet varjama. – PM Online 14.III 2007 <http://sudoku.postimees.ee/140307/esileht/siseuudised/tallinn/249868.php>.

Täheväli Stroh, Lea. Muinsuste kaitse või võitlus tuuleveskitega? – Sirp 20.III 2009 http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8379:muinsuste-kaitse-voi-voitlus-tuuleveskitega-&catid=9:sotsiaalia&Itemid=13&issue=3244.

Tööd alustas kaasmaalaste mälestuse eest hoolitsev toimikond. – PM Online 30.VIII 2007 <http://www.postimees.ee/191107/esileht/siseuudised/279967.php>.

Vaidemenetlus Sakala lammutusloa järelevalve üle jätkub. – PM Online 24.IV 2007
<http://blog.postimees.ee/050507/esileht/siseuudised/tallinn/256962.php>.

Valitsus andis kaitseministrile õiguse kalmistutega tegeleda. – PM Online 19.IV 2007
<http://wx.postimees.ee/190407/esileht/siseuudised/256060.php>.

Vigala altari värvimise saaga jõudis lõpule. – PM Online 22.V 2007
<http://wx.postimees.ee/060807/esileht/siseuudised/262047.php>.

Vilgats, Ester. Ministerium üritab taas Pärnu vanglat müüa. – PM Online 07.VI 2007
<http://wx.postimees.ee/070607/esileht/siseuudised/264962.php>.

Viru hotelli omanikud ja linn otsivad ühist keelt. – PM Online 29.X 2007
<http://wx.postimees.ee/301007/esileht/siseuudised/tallinn/292114.php>.

Volkov, Ike. Tallinn pole ometi tort! – PM Online, Arvamus, 17.XI 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=919&op=lugu&id=39423>.

Wunibald ehitab Jaani kirikut edasi. – Tartu Postimees 02.V 2001
<http://vana.www.postimees.ee/index.html?number=917&op=lugu&id=18632>.

Väre, Hans (Sakala). Üle Viljandi järve võib tulla köisraudtee. – PM Online 18.VIII 2007
<http://blog.postimees.ee/300807/esileht/siseuudised/277766.php>.